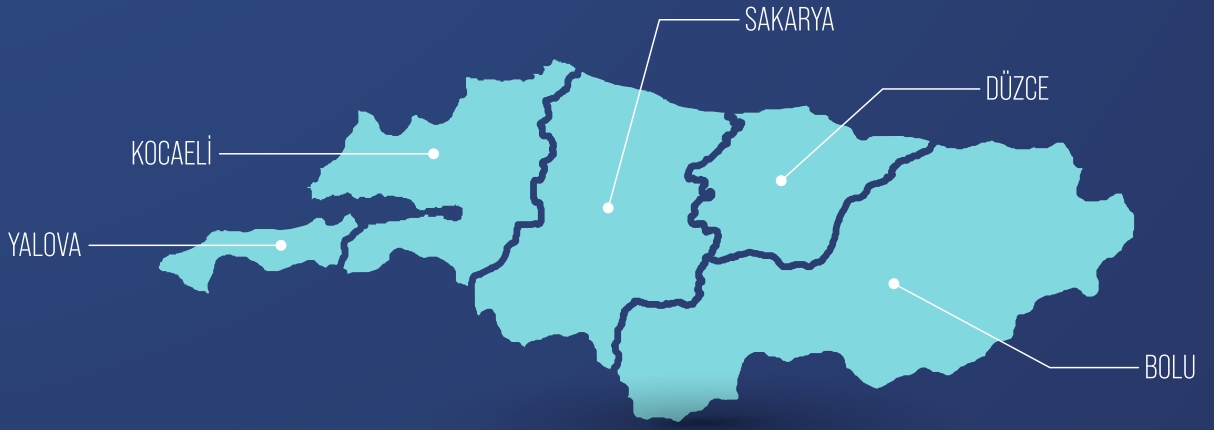

TR42 DÜZEY 2 BÖLGESİ BÖLGE PLANI

2024-2028

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

MARKA
DOĞU MARMARA
KALKINMA AJANSI

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

MARKA
DOĞU MARMARA
KALKINMA AJANSI

T.C. DOĞU MARMARA KALKINMA AJANSI

TR42 Doğu Marmara Bölge Planı
2024-2028

www.marka.org.tr

Adres

Yenişehir Mah. Demokrasi Bulvarı No: 72/A 41050 İzmit - KOCAELİ

Telefon

0262 332 01 44

Faks

0262 332 01 45

Tüm hakları Doğu Marmara Kalkınma Ajansı'na aittir.
Bu yayındaki bilgiler ancak kaynak gösterilmek suretiyle kullanılabilir.

SUNUŞ

Ülkemizin sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesini topyekûn artırma hedefi doğrultusunda Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde Millî Teknoloji Hamlesi ile yüksek teknolojili ve katma değerli üretimi destekliyoruz. Küresel rekabet gücümüzü yükseltecek, ekonomik ve teknolojik bağımsızlığımızı güçlendirecek adımlar atıyoruz. Diğer yandan da Yerel Kalkınma Hamlesi ile 81 ilimizin potansiyelini ve yetkinliklerini harekete geçirecek politikalarla birlikte tüm bölgelerimizin bu yolculuğa azami katkıyı sunmasına yönelik program ve projeleri hayata geçiriyoruz.

Küresel değer zincirleriyle ilişkiler, üretim yapısı, dış ticaret düzeyi, girişimcilik kapasitesi, Ar-Ge ve yenilik performansı ve diğer illerle sosyo-ekonomik ilişkiler açısından illerimiz ayrılmaktadır. İstanbul, Ankara, İzmir, Kocaeli, Bursa ve Antalya gibi küresel değer zincirlerinde üst sıralarda yer alan illerimiz ve Kayseri, Gaziantep, Konya, Denizli ve Tekirdağ gibi önemli üretim ve ihracat merkezlerimiz ile birlikte imalat sanayi altyapısı ve kentsel hizmetler açısından daha yoğun müdahale ihtiyacı olan illerimiz mevcuttur.

İşte bu farklılıkları dikkate alan bölgesel kalkınma politikaları, refahın yurt sathında dengeli bir şekilde yayılmasını sağlama amacıyla öncelik verdiğimiz konuların başında gelmektedir. Buradan hareketle, 2024-2028 dönemi bölgesel gelişme politikalarımızın yeni stratejik çerçevesini ve uygulama araçlarını içeren Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejimizi (BGUS), “Küresel rekabette söz sahibi, refah düzeyi yüksek ve dirençli bölgeleriyle yerel dinamiklerini kullanarak topyekûn kalkınmış bir Türkiye” vizyonu ile kamu, özel sektör, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarından temsilcilerle geniş bir katılımı hazırladık. Yerel düzeyde ise kalkınma ajanslarımızın her birinin sorumluluk sahasını da ifade eden 26 Düzey 2 Bölgesi için hazırladığımız bölge planlarında; Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi’yle uyumlu şekilde her bir bölgenin orta vadeli gelişme önceliklerini ve potansiyellerini tanımladık. Yerelde yine ilgili bütün paydaşların katılımıyla kalkınma ajanslarımızın koordinasyonunda hazırladığımız bölge planlarında uygulama aracı olarak örnek projeler de geliştirdik.

Bu kapsamda; Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu ve Yalova illerini kapsayan TR42 Düzey 2 Bölgesi Bölge Planı’nı da Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğümüz koordinasyonunda Doğu Marmara Kalkınma Ajansı eliyle ortaya koyduk.

TR42 Düzey 2 Bölgesi Bölge Planı; dirençli kentlerin oluşturulması, çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması, akıllı ve yenilikçi üretimin yaygınlaştırılması, yatırım ve finans ekosisteminin güçlendirilmesi, sanayide verimlilik odaklı dönüşümün teşvik edilmesi, işgücü becerilerinin geliştirilmesi, yeteneklerin istihdama katkısının artırılması ile demografik fırsatların avantaja dönüştürülmesi doğrultusunda stratejik öncelik, hedef ve tedbirler içeriyor. İkiz dönüşüm odağında yerli ve ileri teknolojiye dayalı üretim, tedarik zincirlerinin güçlendirilmesi, veri yönetimi, akıllı ve sürdürülebilir şehirler, geleceğin mesleklerine yönelik beşerî sermayenin geliştirilmesi gibi konularda Plan’da yer alan amaçların hayata geçirilmesi için kamu ve özel sektöre yönelik proje örneklerine de ayrıca yer verdik.

BGUS ve bölge planlarının hazırlık sürecinde Bakanlığımıza ve kalkınma ajanslarımıza katkı veren tüm kurum ve kuruluşlarımıza teşekkürlerimi sunuyorum. Başta Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü ve kalkınma ajansları personelimiz olmak üzere çalışmaların hazırlanmasında emeği geçen herkesi tebrik ediyorum.

Mehmet Fatih KACIR

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanı

İÇİNDEKİLER

1. YÖNETİCİ ÖZETİ	1
2. PLAN HAZIRLIK SÜRECİ	9
3. TR42 DOĞU MARMARA BÖLGESİ'NE GENEL BAKIŞ	17
4. VİZYON, STRATEJİK ÖNCELİK, HEDEF VE TEDBİRLER	40
5. MEKÂNSAL GELİŞME SENARYOLARI	142
6. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI UYUMU	154
7. PLAN'IN İZLENMESİ	156
8. KAYNAKÇA	166

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Plan Kararları Kademelendirilmesi	1
Şekil 2. Dirençli Bölge Gelişme Kurgusu	2
Şekil 3. Rekabetçi Bölge Gelişme Kurgusu	3
Şekil 4. Öğrenen Bölge Gelişme Kurgusu	4
Şekil 5. 2024-2028 Doğu Marmara Bölge Planı Hazırlık Süreci	13
Şekil 6. TR42 Doğu Marmara Bölgesi İdari Sınırları	18
Şekil 7. TR42 Bölge İlleri Çevre Düzeni Planları Mozaiği	19
Şekil 8. YER-SİS'te TR42 Bölgesi Hinterlandı	20
Şekil 9. TR42 Bölgesi Komşu İl/ Bölgelerle İlişkiler	21
Şekil 10. Türkiye ve TR42'de Yaş Grubuna ve Cinsiyete Göre Nüfus Dağılımı	22
Şekil 11. Düzey 2 Bölgeleri Net Göç ve Net Göç Hızı	23
Şekil 12. Faaliyet Kollarına Göre GSYH Karşılaştırması	26
Şekil 13. TR42 Doğu Marmara Bölgesi İlk 10 İhracat Ürünü	29
Şekil 14. TR42 Bölgesi Özel Yatırım Bölgeleri	32
Şekil 15. TR42 Doğu Marmara Bölgesi Tarımsal Üretimin Mekânsal Dağılımı	34
Şekil 16. Bileşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları	40
Şekil 17. Dirençli Bölge Gelişme Kurgusu	43
Şekil 18. Dirençli Bölge Eksenli Kavramsal Gelişim Şemaları	44
Şekil 19. TR42 Bölgesi Afet Risk Haritası	46
Şekil 20. TR42 Bölgesi Kentsel Dönüşüm Alanları	49
Şekil 21. TR42 Bölgesi Kentsel Kademelenme Haritası	50
Şekil 22. TR42 Bölgesi Kent İçi Ulaşım Ağları	52
Şekil 23. TR42 Bölgesi Devlet Yolları Toplam Trafik Hacim Haritası	53
Şekil 24. TR42 Bölgesi Ağır Taşıt ve Toplam Trafik Haritası	54
Şekil 25. Cengiz Topel Havalimanı Ağ Analizi	55
Şekil 26. Çevre Hassasiyeti	61

Şekil 27. İllerin Sektörlere Göre Enerji Tüketimi	68
Şekil 28. TR42'de Sosyal Yardımlardan Yararlananların Dağılımı	73
Şekil 29. TR42 Bölgesi Yaşlı Bağımlılık Oranları	75
Şekil 30. Rekabetçi Bölge Gelişme Eksenine İlgili SKA'lar	80
Şekil 31: 2023 TR42 Bölgesi Ulaşım Ağları Şeması	82
Şekil 32: TR42 Sanayi ve Lojistik Sektörleri Mekânsal Gelişimi	86
Şekil 33. TR42 Turizm Sektörü Mekânsal Gelişimi	89
Şekil 34. Rekabetçi Bölge Eksenine Kavramsal Şemaları	94
Şekil 35: Rekabetçi Bölge Gelişme Kurgusu	95
Şekil 36. Türkiye Ürün Uzayı	96
Şekil 37. Türkiye'nin Sektör Bazlı Global Pazar Payları	97
Şekil 38. TR42 Bölgesi Ülkelere Göre İhracat	99
Şekil 39. TR42 Doğu Marmara Bölgesi Tarımsal Üretimin Mekânsal Dağılımı	101
Şekil 40. Öğrenen Bölge Gelişme Kurgusu	122
Şekil 41. Öğrenen Bölge Eksenine Kavramsal Gelişim Şemaları	123
Şekil 42. Mezuniyetler Bazında Mesleklerin Bilgisayar Tarafından Yapılma İhtimali	125
Şekil 43. Mesleki ve Teknik Liseler ve Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı	126
Şekil 44. TR42 Bölgesi İşgücü Eğitim Durumu	129
Şekil 45. TR42 Bölgesi Cinsiyete ve Yaşa Göre Genç Nüfusun İşgücüne Katılma Oranı	129
Şekil 46. Tarımla İlgili Eğitim Veren MYO'lar ve Etki Alanları	131
Şekil 47. TR42 Bölgesi İllere Göre Gençlik Merkezi Sayıları	136
Şekil 48. Çekim Merkezi Alt Bölge İlçe Kümesi	144
Şekil 49. Gelişen Koridor Alt Bölge İlçe Kümesi	145
Şekil 50. Dinamik Çevre Alt Bölge İlçe Kümesi	146
Şekil 51. TR42 Doğu Marmara Bölgesi Mevcut Mekânsal Gelişim Şeması	147
Şekil 52. TR42 Doğu Marmara Bölgesi 2028 Hedef Mekânsal Gelişim Şeması	148
Şekil 53. 2024-2028 Doğu Marmara Bölge Planı Hedefleri ile SKA İlişkisi	155

TABLO LİSTESİ

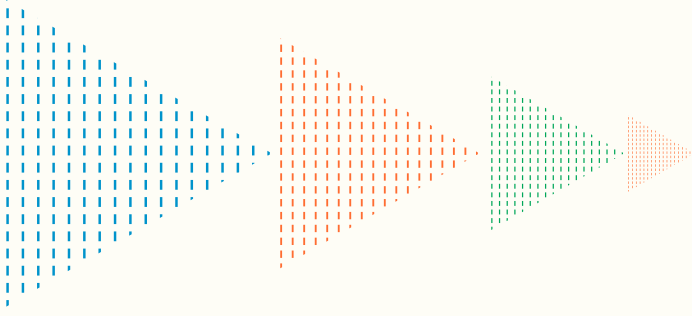
Tablo 1: BGUS Stratejik Amaçları ve Mekânsal Tipolojiler	5
Tablo 2. Bölge Planı Katılımcılık Matrisi	9
Tablo 3. TR42 Bölgesi Sağlık Personeli Sayısı	25
Tablo 4. İl Bazlı GSYH ve Sıralamaları	25
Tablo 5. TR42 Doğu Marmara Bölgesi Dış Ticareti	28
Tablo 6. TR42 Bölgesi İlk 10 İhracat Ürün Grubu	30
Tablo 7. TR42 Doğu Marmara Bölgesi Organize Sanayi Bölgeleri	31
Tablo 8. TR42 Bölgesi Motorlu Taşıt İstatistikleri	54
Tablo 9. TR42 Bölgesi'nde Ekonomik Faaliyete Göre İstihdam	131
Tablo 10. Dirençli Bölge Performans Göstergeleri	156
Tablo 11. Rekabetçi Bölge Performans Göstergeleri	161
Tablo 12. Öğrenen Bölge Performans Göstergeleri	164

KISALTMALAR

AA	Atık Su Arıtma Tesisi
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ADAS	Gelişmiş Sürücü Destek Sistemi
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AR-GE	Araştırma Geliştirme
A.Ş.	Anonim Şirketi
AMATEM	Alkol Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezi
BM	Birleşmiş Milletler
BŞB	Büyükşehir Belediyesi
BGUS	Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi
ÇEMATEM	Çocuk Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezi
DOMİOSB	Doğu Marmara Makine İmalatçıları İhtisas OSB
EPDK	Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu
GES	Güneş Enerji Santrali
GSYH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
HKİ	Hava Kalitesi İndeksi
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
IOT	Nesnelerin İnterneti
İKMİB	İstanbul Kimyevi Maddeler ve Mamulleri İhracatçıları Birliği
İRAP	İl Afet Risk Azaltma Planları
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
KDV	Katma Değer Vergisi
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
MARKA	Doğu Marmara Kalkınma Ajansı
MARKASEM	Doğu Marmara Kalkınma Ajansı Sürekli Eğitim Merkezi

MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
MİA	Merkezi İş Alanı
MYO	Meslek Yüksek Okulu
IUCN	Uluslararası Doğayı Koruma Birliği
MBB	Marmara Belediyeler Birliği
NACE	Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistikî Sınıflaması
NHYP	Nehir Havza Yönetim Planları
NİGEM	Nitelikli İşgücü Geliştirme Merkezi
NİSGEM	Nitelikli İstihdam ve Strateji Geliştirme Merkezi
OECD	İktisadî İş Birliği ve Gelişme Teşkilatı
OEM	Orijinal Ekipman Üreticisi
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
OSD	Otomotiv Sanayi Derneği
OSBÜK	Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu
OTEP	Otomotiv Teknoloji Platformu
ÖKA	Önemli Kuş Alanı
RFID	Radyo Frekansı ile Tanımlama
SAMİB	Sakarya Makine İmalatçıları Birliği Derneği
SATSO	Sakarya Ticaret ve Sanayi Odası
SED	Sosyal ve Ekonomik Destek
SEGE	Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi
SKA	Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları
SSTP	Sektörel Su Tahsis Planları
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
SUMP	Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik Planı
SO	Sanayi Odası
TAMP	Türkiye Afet Müdahale Planı

TAYSAD	Taşıt Araçları Tedarik Sanayicileri Derneği
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TCDD	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları
TEM	Trans-Avrupa Kuzey-Güney Otoyolu
TEPAV	Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
TEYDEB	Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı
TGA	Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı
TGB	Teknoloji Geliştirme Bölgesi
TOGG	Türkiye'nin Otomobili Girişim Grubu
TOSB	Otomotiv Tedarik Sanayi İhtisas Organize Sanayi Bölgesi
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜBİTAK BİLGEM	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu -Bilişim ve Bilgi Güvenliği İleri Teknolojiler Araştırma Merkezi
TÜBİTAK MAM	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu- Marmara Araştırma Merkezi
TÜBİTAK TÜSSİDE	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu -Türkiye Sanayi Sevk ve İdare Enstitüsü
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜPRAŞ	Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş
TSO	Ticaret ve Sanayi Odası
TTO	Teknoloji Transfer Ofisi
UN	Birleşmiş Milletler
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
ÜR-GE	Ürün Geliştirme
YER-SİS	Türkiye'de Kentsel ve Kırsal Yerleşim Sistemleri
YHGS	Yaban Hayatı Geliştirme Sahası
YHT	Yüksek Hızlı Tren
WEF	Dünya Ekonomik Forumu

YÖNETİCİ ÖZETİ

1. YÖNETİCİ ÖZETİ

Bölge Planı, uzun vadeli bir perspektifte ulusal kalkınma ilkeleri ile eşgüdüm içerisinde bölgenin vizyonunu ortaya koyan, bu vizyona ulaşmak için kurgulanan strateji, hedef, tedbir önerilerinin yer aldığı, tabandan tavana planlama anlayışına dayanan bir politika dokümanıdır. Bölge planları; yerleşmelerin sosyo-ekonomik gelişme eğilimlerini, gelişme potansiyellerini, sektörel hedefleri, faaliyetlerin ve altyapıların dağılımını belirleyen planlar olarak tanımlanmaktadır.

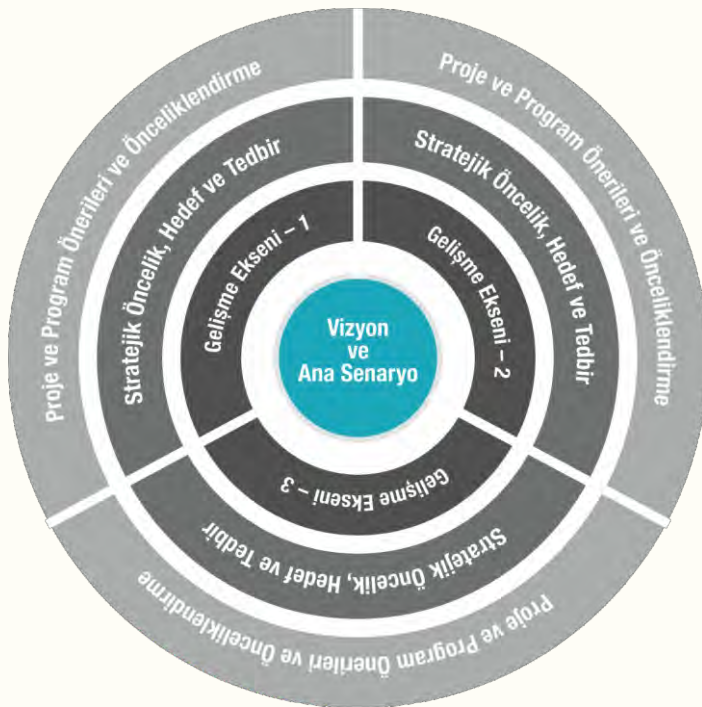
07.06.2022 tarihli ve 31859 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 2022/7 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi’nde, Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (BGUS) ve bölge planlarının, merkezi düzeyde Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü’nün; yerel düzeyde ise Bakanlığın yönlendirmeleri çerçevesinde kalkınma ajanslarının koordinasyonunda hazırlanması hususları belirtilmiştir. 2024-2028 dönemini kapsayacak ve 26 düzey 2 bölgesi için hazırlanan bölge planlarının kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarından tüm paydaşlarla iş birliği içerisinde hazırlanması gerektiği vurgulanmıştır. Bölge planları, 641 sayılı Kalkınmaya İlişkin Bazı Kurullar Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve 2018/3 sayılı Cumhurbaşkanlığı

Genelgesi gereğince Cumhurbaşkanı tarafından onaylanarak yürürlüğe girmektedir.

TR42 Doğu Marmara Bölge Planı, 2024-2028 döneminde uygulanmak üzere Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu ve Yalova illerini kapsayan TR42 Bölgesi’nin, sosyo-ekonomik-yeşil kalkınmasını mekânsal olarak tanımlamak ve bu kalkınma sürecini hayata geçirecek stratejik öncelik, hedef, tedbir ve somut proje önerilerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

2024-2028 Doğu Marmara Bölge Planı hazırlığında tündengelim ve tümevarım yöntemleri benimsenerek yerel ölçeğin bölgesel ölçekte yakınsanması sağlanmıştır. 2024-2028 Doğu Marmara Bölge Planı “Direncili”, “Rekabetçi” ve “Öğrenen” bölge gelişme eksenleri altında detaylandırılan stratejik öncelik, hedef, tedbir ve proje/program önerilerini içermektedir. Her bir gelişme ekseninde belirlenen stratejik öncelikler ve her bir önceliğin altında yer alan hedef ve tedbirlerin zaman ve mekânsal karşılığı bulunmaktadır. Tedbirlerin mekânsal karşılıkları, Plan kapsamında yapılan mikro bölgeleme analiz çalışması kapsamında tespit edilen ilçe kümeleri dikkate alınarak, alt ölçekte kurgulanmıştır.

Şekil 1. Plan Kararları Kademelendirilmesi

Yaşanabilir şehirlerin en önemli parametreleri arasında güvenli yaşam alanlarının tüm kent sakinleri için erişilebilir ve mümkün kılınması yer almaktadır. Özellikle afetlere karşı güvenli yaşam alanları oluşturmak yaşam kalitesini artıran en önemli hususlar arasında yer almaktadır. TR42 Bölgesi deprem, heyelan, su baskını, kaya düşmesi benzeri afetlerin sıklıkla yaşandığı bir bölgedir. Bu durum, bölgenin afetlere karşı dayanıklı hâle getirilmesinin önemini ortaya koymaktadır.

Şekil 2. Dirençli Bölge Gelişme Kurgusu

Stratejik Öncelik 1 Dayanıklı Kentlerin Oluşturulması	Afetlere karşı risk azaltma tedbirleri alınacaktır. Çevreye duyarlı şehir planlaması ve kentsel dönüşüm sağlanacaktır. Kentsel ve kırsal erişilebilirlik altyapısı geliştirilecektir. Akıllı şehir uygulamaları yaygınlaştırılacaktır. Kentlilik kültürü geliştirilecek, kültürel miras korunacaktır.
Stratejik Öncelik 2 Çevresel Sürdürülebilirliğin Sağlanması	Doğal kaynaklar korunacak ve çevre kalitesi artırılabilecektir. Hammadde kullanımında verimlilik sağlanacak ve atık yönetimi geliştirilecektir. İklim değişikliğine dayanıklılık ve uyum artırılabilecektir. Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı desteklenecek ve enerji verimliliği artırılabilecektir.
Stratejik Öncelik 3 Sosyal Bütünleşmenin Sağlanması	Kırılgan grupların sosyal ve ekonomik refahlarını artırıcı politikalar geliştirilecektir. Kırılgan grupların kamusal hizmetlere erişilebilirlikleri artırılabilecektir.

Dirençli Bölge; dayanıklı kentlerin oluşturulmasına, kentsel hizmet ve altyapıların güçlendirilerek toplumun her kesimi için erişilebilirliğin artırılmasına ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının teşvik edilmesine vurgu yapmaktadır. Dirençli Bölge gelişme kurgusunda üç ana stratejik öncelik belirlenmiş olup bahsi geçen öncelikler 11 hedef altında toplanmıştır. **Dayanıklı Kentlerin Oluşturulması** stratejik önceliği kapsamında, afetlere karşı tedbirlerin alınması, akıllı şehir uygulamalarının yaygınlaştırılması ve kültürel mirasın korunması temalarında çeşitli hedefler yer almaktadır. **Çevresel Sürdürülebilirliğin Sağlanması** stratejik önceliği kapsamında, iklim değişikliğine dayanıklılığa ve doğal kaynakların korunarak çevre kalitesinin artırılmasına ilişkin hedefler öne çıkmaktadır. **Sosyal Bütünleşmenin Sağlanması** stratejik önceliği kapsamında ise ihtiyaç sahibi bireylerin kamusal hizmetlere erişimlerinin sağlanarak sosyal refahın toplumun tüm kesimleri için artırılmasına yönelik hedefler yer almaktadır.

Rekabetçi Bölge, TR42 Bölgesi'nin yüksek katma değerli, yenilikçi ve teknoloji odaklı ürün ve hizmet üretimi; iş, yatırım ve finansal ekosistemin güçlendirilmesi ve verimlilik odaklı dönüşümün teşvik edilmesine vurgu yapmaktadır. Doğu Marmara Bölgesi; ekonomik çeşitliliği, güçlü üretim kabiliyeti ve rekabetçi yapısı ile Türkiye'nin dışa açılan yüzü olmasının yanı sıra bulunduğu ekonomik coğrafyanın üretim üssü konumundadır. Bölgesel kalkınmanın en önemli ve itici güçleri arasında yer alan etmenlerden biri Bölge'nin rekabetçi üstünlüklerinin ekonomik büyümeye katkı sağlamasıdır. Rekabetçi Bölge gelişme ekseninde TR42 Bölgesi'nin ekonomik yönden kalkınmasını mekânsal olarak tanımlamak ve buna ilişkin stratejik öncelikleri belirlemek üzerine kurgulanmıştır. Bu çerçevede, TR42 Doğu Marmara Bölgesi'nin lokomotif sektörlerinin daha dirençli hâle getirilmesi ve üretim kabiliyetlerini katma değerli alanlara dönüştürecek stratejilerin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Şekil 3. Rekabetçi Bölge Gelişme Kurgusu**Stratejik Öncelik 1**

Akıllı ve Yenilikçi
Üretimin Geliştirilerek
Global Üretim Üssü
Olunması

TR42 Bölgesi'nde üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknolojlili ürün gruplarının payı artırılacaktır.

TR42 Bölgesi'ndeki ürün hizmet çeşitliliği, hedef pazar odaklı olarak kurgulanacaktır.

Dinamik Çevre Bölge öncelikli olmak üzere, tarım sektöründe stratejik ürün odaklı üretim desteklenecektir.

TR42 Bölgesi'nde turizm sektörü altyapısı güçlendirilecek ve alternatif turizm türleri önceliklendirilecektir.

Bölge'de tarım-sanayi-turizm sektörleri arasındaki etkileşim güçlendirilecektir.

Stratejik Öncelik 2

Verimlilik Odaklı Dönüşüm
Teşvik Edilerek
Sürdürülebilir Üretimin
Sağlanması ve Sektörlerin
Dayanıklılığının Artırılması

TR42 Bölgesi'nde üretimde dijital dönüşüm süreçleri etkin yürütülecektir.

Net sıfır karbon üretime geçiş için TR42 Bölgesi'nde Yeşil Dönüşüm uygulamaları yaygınlaşacaktır.

Üretimde katma değeri yüksek ve yeni teknolojilerle uyumlu ara ürün, tamamlayıcı ürün ve hizmetler geliştirilecektir.

Sürdürülebilir enerji yönetimi ve verimliliği sağlanacaktır.

Stratejik Öncelik 3

Bölgenin Üretim, İş,
Yatırım ve Finansal
Ekosistemlerinin
Güçlendirilmesi

Ulaşım modları arası entegrasyon sağlanacak ve limanlar, özel yatırım bölgeleri, lojistik merkezleri öncelikli olmak üzere ulaştırma altyapıları geliştirilecektir.

TR42 Bölgesi'nde ürün, hizmet üreticileri ve çatı kuruluşlarının kurumsal kapasitesi geliştirilecektir.

TR42 Bölgesi'nin Ar-Ge, yenilik ve girişimcilik ekosistemi global ölçekte güçlendirilecektir.

Ürün değer zincirleri bazında talep ve ihtiyaç planlaması yapılacak ve buna uygun dış ticaret stratejileri uygulanacaktır.

TR42 Bölgesi'nde turizm ve tarım sektörleri odağında üretim ve pazarlama altyapıları geliştirilecektir.

Sürdürülebilir üretimin finansmanında alternatif fon kaynakları araştırılacak, yenilikçi ve sürdürülebilir finansal araçlar tasarlanacak ve uygulanacaktır.

Kamu-üniversite-üretim (sanayi ve hizmet) iş birliği bölge karakteristiğine uygun geliştirilecektir.

TR42 Bölgesi'nde etkin yatırım promosyonu uygulanacak, TR42'ye yatırım talep-leri gelişen koridor bölge ekseninde planlı yatırım alanlarına yönlendirilecektir.

Rekabetçi Bölge’de üç stratejik öncelik belirlenmiş olup bahsi geçen öncelikler kapsamında 17 hedef tanımlanmıştır. **Akıllı ve Yenilikçi Üretim Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması** stratejik önceliği kapsamında ele alınan hedefler, TR42 Bölgesi’nin üretim kompozisyonundaki orta-ileri ve ileri teknoloji ürün gruplarının payının artırılmasına odaklanmaktadır. Hedefler, aynı zamanda TR42 Bölgesi’ndeki ürün/hizmet çeşitliliğinin dinamik olarak kurgulanmasına, stratejik ürün odaklı üretimin desteklenmesine ve öne çıkan sektörler arasındaki etkileşimin güçlendirilmesine vurgu yapmaktadır. **Verimlilik Odaklı Dönüşüm Teşvik Edilerek Sürdürülebilir Üretim Sağlanması ve Sektörlerin Dayanıklılığının Artırılması** stratejik önceliği kapsamında; dijital dönüşüm süreçleri, yeşil dönüşüm ve enerji verimliliği temalarıyla ilgili öne çıkan hedefler yer almaktadır. **TR42 Bölgesi’nin Üretim, İş, Yatırım ve Finansal Ekosistemlerinin Güçlendirilmesi** stratejik önceliği kapsamında yer alan hedefler ise ulaştırma, üretim, girişimcilik ekosistemi altyapılarının güçlendirilerek

sürdürülebilir üretimin finansmanında alternatif fon kaynaklarına ve ürün-değer zincirleri özelinde belirlenecek olan ticaret stratejilerine vurgu yapmaktadır.

Plan gelişme eksenlerinden bir diğeri olan Öğrenen Bölge, TR42 Doğu Marmara Bölgesi’nde demografik fırsatların avantaja dönüştürülebilmesine vurgu yaparak TR42 Bölgesi beşerî sermaye unsurlarının gelişimi ile ilgili hedefleri kapsamaktadır. **İşgücü Becerilerinin Geliştirilmesi** stratejik önceliği kapsamında genç istihdamının artırılması, geleceğin mesleklerine yönelik yetkinliklerin oluşturulması ve tersine göç uygulama-larının teşvik edilmesine yönelik hedefler yer almaktadır. **Yeteneklerin İstihdama Katkısının Artırılması** stratejik önceliği kapsamında girişimcilik ve sosyal girişimcilik kültürünün TR42 Bölgesi ölçeğinde yaygınlaştırılması ve sportif faaliyetlerin desteklenmesine yönelik hedefler yer almaktadır.

Şekil 4. Öğrenen Bölge Gelişme Kurgusu

Stratejik Öncelik 1 İşgücü Becerilerinin Geliştirilmesi	TR42 Bölgesi’nde öne çıkan sektörlerde geleceğin mesleklerine yönelik yetkinliklerin oluşması sağlanacaktır.
	Genç istihdamını artırmak için gençlerin rekabet becerilerini geliştirmesini sağlayacak program ve projeler uygulanacaktır.
	Kırsal alanda işgücünün niteliği artırılacaktır.
Stratejik Öncelik 2 Yeteneklerin İstihdama Katkısının Artırılması	Sosyal girişimcilik kültürü çekim merkezi alt bölgede öncelikli olarak yaygınlaştırılacaktır.
	Girişimcilik kültürü genç nüfus odağında yaygınlaştırılacaktır.
	Spor, TR42’de bölge ölçeğinde yaygınlaştırılacaktır.

Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (BGUS), Türkiye’nin bölgesel gelişmesinin çerçevesini belirleyici nitelikte olarak ulusal ölçekte, TR42 Bölge planları ile eş zamanlı olarak Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından hazırlanmaktadır. “**Küresel rekabette söz sahibi, refah düzeyi yüksek ve dirençli**

bölgeleriyle, yerel dinamiklerini kullanarak topyekûn kalkınmış bir Türkiye” vizyonu ile 2024-2028 döneminde ikincisi hazırlanan BGUS’ta aşağıdaki stratejik amaç ve bunlara erişmek için mekânsal bazda ve yatay ekseninde kesişimi olan tematik alanlarda hedefler belirlenmiştir.

Tablo 1: BGUS Stratejik Amaçları ve Mekânsal Tipolojiler

Stratejik Amaç	Mekânsal Tipoloji Boyutu	Mekânsal Tipoloji		
Bölgelerin küresel ekonomik entegrasyonunun güçlendirilmesi	Küresel Entegrasyon	Küresel İl	Potansiyel Küresel İl	
Bölgelerin rekabet edebilirliklerinin artırılması	Rekabetçi İl	Rekabetçi İl	Potansiyel Rekabetçi İl	Rekabet Nüvesi İller
Bölgeler arası ekonomik ve sosyal yakınsamanın sağlanması	Yakınsama	Bölgesel Merkezler	Gelişen Yerel Ekonomiler	Öncelikli Dönüşüm İlleri
Afet sonrası ekonomik ve sosyal toparlanmanın sağlanması	Afet Sonrası İhya	Afet Sonrası İhya İlleri		

Kaynak: (T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2024)

TR42 Doğu Marmara Bölgesi illeri;

- Kocaeli: Küresel Entegrasyon - Potansiyel Küresel İl
- Sakarya: Rekabetçilik - Rekabetçi İller
- Düzce, Bolu, Yalova: Rekabetçilik - Potansiyel Rekabetçi İller

boyut ve tipolojilerine göre konumlandırılmıştır. Bu çerçevede BGUS'ta belirlenen mekânsal amaçların gerçekleştirilmesinde illere roller atfedilmiştir.

Plan ana senaryosu BGUS'la uyumlu olarak; Dirençli Bölge, Rekabetçi Bölge ve Öğrenen Bölge olmak üzere 3 (üç) temel gelişme eksenine üzerine kurgulanmıştır. TR42 iktisadi, çevresel, mekânsal ve beşerî kaynaklarının verimli ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılması, gelişme eksenleri kapsamındaki hedeflerin gerçekleştirilebilmesi amacıyla Plan'da üç alt bölge tipolojisi bulunmaktadır. Çekim Merkezi, Gelişen Koridor ve Dinamik Çevre olarak kavramsallaştırılan alt bölgelerin Plan dönemindeki gelişim senaryoları aşağıda özetlenmiştir.

Çekim Merkezi Alt Bölgenin Gelişim Senaryosu

Gebze, İzmit ve Adapazarı ilçeleri başta olmak üzere toplam 14 ilçenin yer aldığı Çekim Merkezi alt bölge, TR42'nin en gelişmiş alt bölgesidir. Çekim Merkezi hem kendi bünyesinde barındırdığı ilçelerin hem de diğer alt bölgelerde yer alan ilçelerin odağıdır. Gebze, İzmit ve Adapazarı ilçeleri kendileriyle birlikte yakın çevre yerleşimlerle kentsel, ticari, sosyal, ekonomik olarak fonksiyonel ilişki hâlinindedir. Yabancı sermaye yatırımcıları için cazibe merkezi olması, büyük ölçekli firmaların varlığı, gelişmiş liman faaliyetleri ile kara, deniz, hava, demir yolu gibi modlar arası ulaşım bağlantılarının olması ve coğrafi

konumu kaynaklı avantajı bulunmaktadır. Dolayısıyla, alt bölgede yer alan tüm ilçeler odak kimliği taşımaktadır. Yaşam kalitesinin ekonomik gelişmişlik düzeyine paralel bir gelişim sergilememesi, kentsel hizmetlerin sunumunda niceliksel ve niteliksel sorunların olması, koruma-kullanma dengesi yeterince gözetilmeyen ağır sanayi yatırımları nedeni ile çevreye verilen tahribatlar alt bölgenin öne çıkan sorunları olarak dikkat çekmektedir. Yeni ulaşım bağlantılarının geliştirilmesi ile birlikte işgücünün Çekim Merkezi bölgede çalışıp İstanbul'da ikamet etmesi beklenen bir sonuçtur.

Bu sebeple, alt bölgeyi küresel ölçekte marka değerine kavuşturmak için yaşam kalitesinin artırılarak yaşam merkezi olarak tercih edilmesi, akıllı kent uygulamalarının artırılması, kentsel dayanıklılığın artırılarak etkin afet ve risk yönetiminin gerçekleştirilmesi, yerleşmelerde yaşam ve mekân kalitesinin artırılması önem arz etmektedir.

Çekim Merkezi alt bölgede, sanayi sektöründe ikiz (yeşil ve dijital) dönüşümün yaygınlaştırılarak çevreye duyarlı yatırımların desteklenmesi ve katma değeri yüksek üretimin sağlanması gerekmektedir.

TR42 Bölgesi'ndeki firmaların e-dönüşüm ile küresel ölçekte gerçek-leşen gelişmelere entegrasyonları ile TR42 Bölgesi'nin rekabet edebilirliğinin güçlenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca, lojistik altyapısının geliştirilerek ulaşım bağlantılarının güçlendirilmesi, yeni ulaşım modlarının geliştirilmesi, elektrikli araçlar için uygun altyapıların oluşturulması ve kentsel hizmetlerin artırılması hedeflenmektedir. Ar-Ge çalışmalarının artırılması, katma değeri yüksek yeni sanayi yatırımlarının cazibe merkezi olması, ticaret ve finans sektörlerinde İstanbul ile rekabet edebilir düzeye erişmesi Çekim Merkezi Bölge açısından kritik öneme sahiptir. 2028 yılında Çekim Merkezi'nin öncelikle **sosyal refahı artırılmış** bir bölge olması hedeflenmiştir.

Gelişen Koridor Alt Bölgenin Gelişim Senaryosu

Coğrafi konumu itibarıyla ile Doğu Marmara Bölgesi'nin merkezinde yer alan, bölgenin doğu-batı aksı boyunca yoğunlaşan ana ulaşım bağlantılarının etrafında konumlanan, büyük ölçekli kamu ve özel sektör yatırımları ile ekonomik canlılığının artması beklenen ilçe kümeleri Gelişen Koridor alt bölge içinde yer almaktadır. Gelişen Koridor alt bölgede; sanayi, tarım ve turizm faaliyetleri bir arada bulunmakla birlikte, sanayi faaliyetleri Çekim Merkezi alt bölge kadar; tarım faaliyetleri de Dinamik Çevre alt bölge kadar baskın değildir. Gelişen Koridor, Çekim Merkezi alt bölge ile en çok etkileşime sahip alt bölge olma özelliği taşımaktadır. Gelişen Koridor alt bölge gelişim senaryosunda, mevcut ekonomik faaliyetlerin Çekim Merkezi alt bölgeyle rekabet edebilir düzeye gelmesi için hedef ve tedbirler tanımlanmıştır.

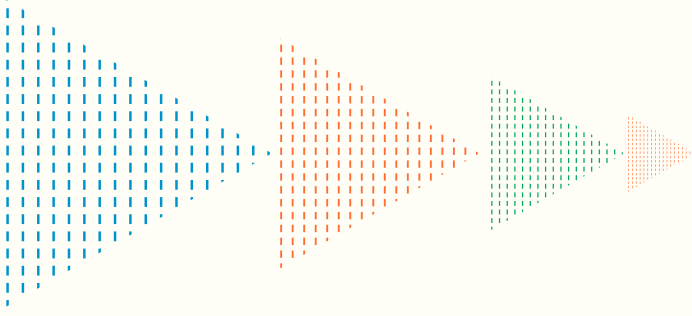
Gelişen Koridor alt TR42 Bölgesi'nin en karakteristik özelliği planlı sanayileşmedir. Gelişim senaryosunda, sanayi faaliyetlerinin verimliliğinin artırılması ve kentte düzenli yerleşmeyi sağlamak amacıyla sanayi tesislerinin bir arada olması ve sosyal donatı alanlarının genişletilmesi öngörülmüştür. Yeni sanayi ve lojistik yatırımların dijital

dönüşümle birlikte planlı şekilde yönetilmesi, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının yaygınlaştırılması, sürdürülebilir tarımsal üretimin sağlanması, modern ve dijital tarım uygulamaları ve tarıma dayalı sanayinin geliştirilerek tarım ürünlerinde markalaşma ve yenilikçiliğin sağlanması TR42 Bölgesi'nin kalkınma hedefleri arasındadır. Bölgede bilimsel ve teknolojik altyapıların gelişimine, Ar-Ge ve inovasyon ekosisteminin güçlendirilmesine yönelik önemli yatırımlar mevcuttur. Güney Körfez, Doğu Merkez ve Hendek ilçe kümeleri Gelişen Koridor alt bölgenin kapsadığı ilçe kümeleri arasında yer almaktadır. 2028 yılına değin **rekabetçi üstünlükleri artmış** bir bölge kimliği kazanması hedeflenmiştir.

Dinamik Çevre Alt Bölgenin Gelişim Senaryosu

Dinamik Çevre alt bölge, sosyo-ekonomik gelişmişlikte diğer alt bölgelere göre nispeten aşağıda sıralanması, bağımlı nüfus oranının yüksek olması, ana ulaşım bağlantılarına uzak mesafede kalması ve yöre halkı geçim kaynaklarının tarım ve hayvancılığa dayalı olması gibi özellikleri ile ön plana çıkmaktadır. Dinamik Çevre, Doğu Marmara Bölgesi'nin merkezi konumunda yer alan Çekim Merkezi ve Gelişen Koridor alt bölgelerinin çeperinde yer almaktadır.

Dinamik Çevre'nin gelişim senaryosunda, tersine göç uygulamalarının yaygınlaştırılarak genç nüfus bağımlılık oranının artırılması ile ilişkilendirilen hedef ve tedbirler yer almaktadır. Dinamik Çevre'de tespit edilen temel sorunlar arasında kırsal nüfusun kent merkezlerine yoğun göçü sonucunda genç nüfusun azalarak yaşlı nüfus bağımlılık oranının artması yer almaktadır. Tarımsal üretimin ve kırsal kalkınma potansiyelinin yüksek olduğu alt bölgede tarım sektöründe genç nüfus için modern tarım ve dijitalleşme ile ilgili farkındalığın artırılması, girişimcilik ile ilgili yerel halkın bilinçlendirilmesi, kırsalda ekonomik faaliyetlerin artırılması, yerel markaların ortaya çıkarılması ve sosyal donatı alanlarının artırılarak TR42 Bölgesi'nin göç verme hızının azaltılması hedeflenmektedir. Alt bölgenin gelişim senaryosunda, mevcut tarihî ve turistik kimliğin desteklenerek yerel halk için alternatif geçim kaynaklarının oluşturulması, tarımsal üretimde iş birliğini geliştirmek amacıyla kooperatif ve üretici birliklerinin kurumsal kapasite ve kabiliyetlerinin artırılması ve TR42 Bölgesi'nde yer alan doğal kaynakların korunarak sürdürülebilir yönetiminin sağlanması yer almaktadır. Dinamik Çevre alt bölge, kıyı Karadeniz, güney Sakarya, güney Bolu, doğu Bolu, batı Yalova ilçe kümelerini kapsamaktadır. 2028 yılında öncelikle **kırsal kalkınma olanakları artırılmış** bir bölge olması hedeflenmiştir.

PLAN HAZIRLIK SÜRECİ

2. PLAN HAZIRLIK SÜRECİ

Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu ve Yalova illeri olmak üzere TR42 Doğu Marmara Bölgesi kapsamında hazırlanan Plan, TR42 Bölgesi'nin kalkınma rotasını gelecek beş yıllık dönemdeki gelişme kurgusu temelinde tanımlamayı hedeflemektedir. Ulusal politika ve strateji belgeleri ile uyumlu ve eşgüdümlü şekilde, bölgesel alt ölçekli planları yönlendirici kurguda yürütülen bölge planı hazırlık süreci Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (BGUS) çerçeve belgesi ile eş zamanlı olarak yürütülmüştür.

Doğu Marmara Bölge Planı çalışmaları, plan kurgu ve senaryosunda kullanılabilecek verilerin bir araya getirildiği veri tabanı çalışmasıyla başlamıştır. Bu çalışma kapsamında, 86 kurum/kuruluşa resmî yazı yazılarak veri talep edilmiş ayrıca kurumların resmi internet siteleri üzerinden yayınladıkları veri tabanları kullanılmıştır. Plan hazırlık sürecine katılımı artırmak ve bölgedeki tüm paydaşların fikirlerine başvurmak için Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (MARKA) kurumsal internet sitesinde Bölge Vizyon Anketi yayınlanmıştır. Çevrim içi uygulanan anketin sonuçları, Bölge Planı çalıştay temalarına katkı sağlayacak şekilde analiz edilmiştir.

Doğu Marmara Vizyon Anketi'ne 1.216 kişi katılım sağlamış olup geçersiz anket formları ayıklandıktan sonra 1.137 anket analiz kapsamına dâhil edilmiştir. Anket katılımcılarının %41'i Bolu, %29'u Kocaeli, %11'i Sakarya, %10'u Düzce ve %9'u Yalova için değerlendirme yapmıştır. Anket kapsamında, illerin kalkınmada öncelikli temaları, katılımcılık esaslı belirlenmiştir. Afetler, altyapı, iş/istihdam piyasasına yönelik alanlar tüm illerde ortak ve acil çözüm gerektiren alanlar olarak tespit edilmiştir. Ayrıca, anket kapsamında Akıllı Şehirler, AR-GE ve İnovasyon, Dijital Teknolojiler (Yapay Zekâ, Artırılmış Gerçeklik, Akıllı Uygulamalar, Blok Zinciri, Sanal Gerçeklik, Endüstri 4.0), Endüstriyel Simbiyoz, Geleceğin Meslekleri, Yenilenebilir Enerji, Yeşil Büyüme temalarında illerin güncel koşullara uyum ve altyapı yeterliliği sorgulanmıştır. Mevcut durum analiz raporunda anket çıktıları tüm detayları ile değerlendirilmiştir.

Plan'a hazırlık sürecinde, TR42 Bölgesi'nde kilit aktörlerle görüşmeler yapılmış, TR42'nin 51 ilçesinin kaymakam ve belediye başkanları ziyaret edilerek, mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Saha ziyaretlerine MARKA Planlama, Programlama ve Koordinasyon Birimi ve ilgili yatırım destek ofislerinde görevli uzman personel katılım sağlamıştır.

Tablo 2. Bölge Planı Katılımcılık Matrisi

Kurum / Kuruluşlar	Sorun ve Konum Tanımlama	Mikro Bölgeleme	Strateji Belirleme	Müzakere Süreci	Plan Onay Süreci
Ajans Üst Yönetimi					
Yönetim Kurulu Üyeleri	● ●		●	●	
Merkezi Kamu Kurumları ve Bölge Temsilcilikleri					
Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı					●
Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü	● ● ● ●		● ● ●	● ● ●	● ● ●
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	●				
Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü		●		●	
DSİ Bölge Müdürlükleri	●			●	
Karayolları Bölge Müdürlükleri		●		● ●	
TÜİK Bölge Müdürlüğü	●			● ●	
Orman İşletme Müdürlükleri	●			●	

Kurum / Kuruluşlar	Sorun ve Konum Tanımlama	Mikro Bölgeleme	Strateji Belirleme	Müzakere Süreci	Plan Onay Süreci
Liman Başkanlıkları	●			●	
KOSGEB ve Taşra Birimleri	●			●	
İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri	●			● ●	
Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri	●			● ●	
Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri	●			● ●	
İl Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlükleri	●			●	
İl Müftülükleri	●			●	
İl Mahalli İdareler Müdürlükleri	●				
İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlükleri	●			● ●	
İl Dernekler Müdürlükleri	●			●	
İl Defterdarlıkları	●				
İl Millî Eğitim Müdürlükleri	●			● ●	
Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlükleri	●			● ●	
İl Sağlık Müdürlükleri	●	●		● ●	
Kamu Hastaneleri Genel Sekreterlikleri	●				
İl Sosyal Etüt ve Proje Müdürlükleri	●				
Kadastro Müdürlükleri	●				
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Müdürlükleri	●			● ●	
Gümrük Müdürlükleri	●				
Ticaret İl Müdürlükleri	●				
İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlükleri	●				
İl Göç İdareleri	●			● ●	
İl Tarım ve Orman Müdürlükleri	●	●		● ●	
İŞKUR İl Müdürlükleri	●			● ●	
Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlükleri	●			● ●	
ÇED Genel Müdürlükleri		●			
TCDD Bölge Müdürlüğü		●			
TCDD YHT Müdürlüğü	●	●			
TÜİK Bölge Müdürlüğü	●	●		● ●	
İl Ulaşım Daire Başkanlıkları	●				
Cengiz Topel Havalimanı Müdürlüğü		●			
İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri	●			● ●	
Ulaşım Daire Başkanlıkları		●			
SGK İl Müdürlükleri		●			

Kurum / Kuruluşlar	Sorun ve Konum Tanımlama	Mikro Bölgeleme	Strateji Belirleme	Müzakere Süreci	Plan Onay Süreci
Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü		●			
MTA Marmara Genel Müdürlüğü		●			
İl Orman ve Su İşleri Müdürlükleri	●		●	● ●	
Belediyeler, İl Özel İdareleri ve Kaymakamlıklar					
İl Özel İdareleri	●		●	● ●	
Büyükşehir ve Merkez İlçe Belediye Başkanlıkları (Planlama ile İlgili Olan Daireler)	●		●	● ●	
İlçe Belediye Başkanlıkları	●		●	● ●	
Kaymakamlıklar	●		●	● ●	
Akademi ve AR-GE Birimleri					
Üniversite Yönetimleri	●			● ●	
Teknopark-Teknokent-TekMer-TGB Yönetimleri	●			● ●	
Teknoloji Transfer Ofisleri	●			● ●	
Özel Sektör Temsilcileri					
Sanayi ve Ticaret Odaları	●			● ●	
Sanayi ve Ticaret Odaları Meslek Komiteleri	●			● ●	
Sanayici ve İş Adamları Dernekleri	●			● ●	
Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birlikleri	●			● ●	
Ziraat Odaları	●			● ●	
Meslek Odaları	●			● ●	
OSB Yönetimleri	●			● ●	
Sivil Örgütler					
Kent Konseyleri	●			● ●	
İlgili Vakıflar	●			● ●	
İlgili STK'lar	●			● ●	
Sendikalar	●			● ●	
Öne Çıkan Spor Kulüpleri	●				

●	İş Birliği	Kararların alınma sürecine paydaşların müdahil olması ve plan kararlarının paydaşlarla iş birliği içinde oluşturulması
●	Bilgi Verme	Kararlardan etkilenenlere bilgi verme
●	Danışma	Analizler, alternatifler veya kararlar hakkında paydaşların geribildirimini alma
●	Veri Temini	Paydaşlardan birincil ve ikincil veri temini
●	Onay	Onaylanma süreci

Bölge Planı hazırlık sürecinde, Ajans uzmanları tarafından yapılan ilçe ziyaretleri ile temin edilen veriler referansında 51 ilçe için 12 ana ve 8 alt başlıktan oluşan ilçe durum raporları hazırlanmıştır. Bununla birlikte, temel dokümanlardan biri olan mevcut durum analizi raporu; ilçe ziyaretleri ve sosyal doku analizi raporlarından yola çıkılarak stratejik önceliklerin tespit edilmesinde girdi sağlayacak şekilde hazırlanmıştır. Süreçte, raporlama çalışmaları ile eş zamanlı olarak beş ilde Bölge Planı Vizyon Anketi sonuçlarına göre belirlenen ana temalar temelinde Bölge Planı Çalıştayları düzenlenmiştir.

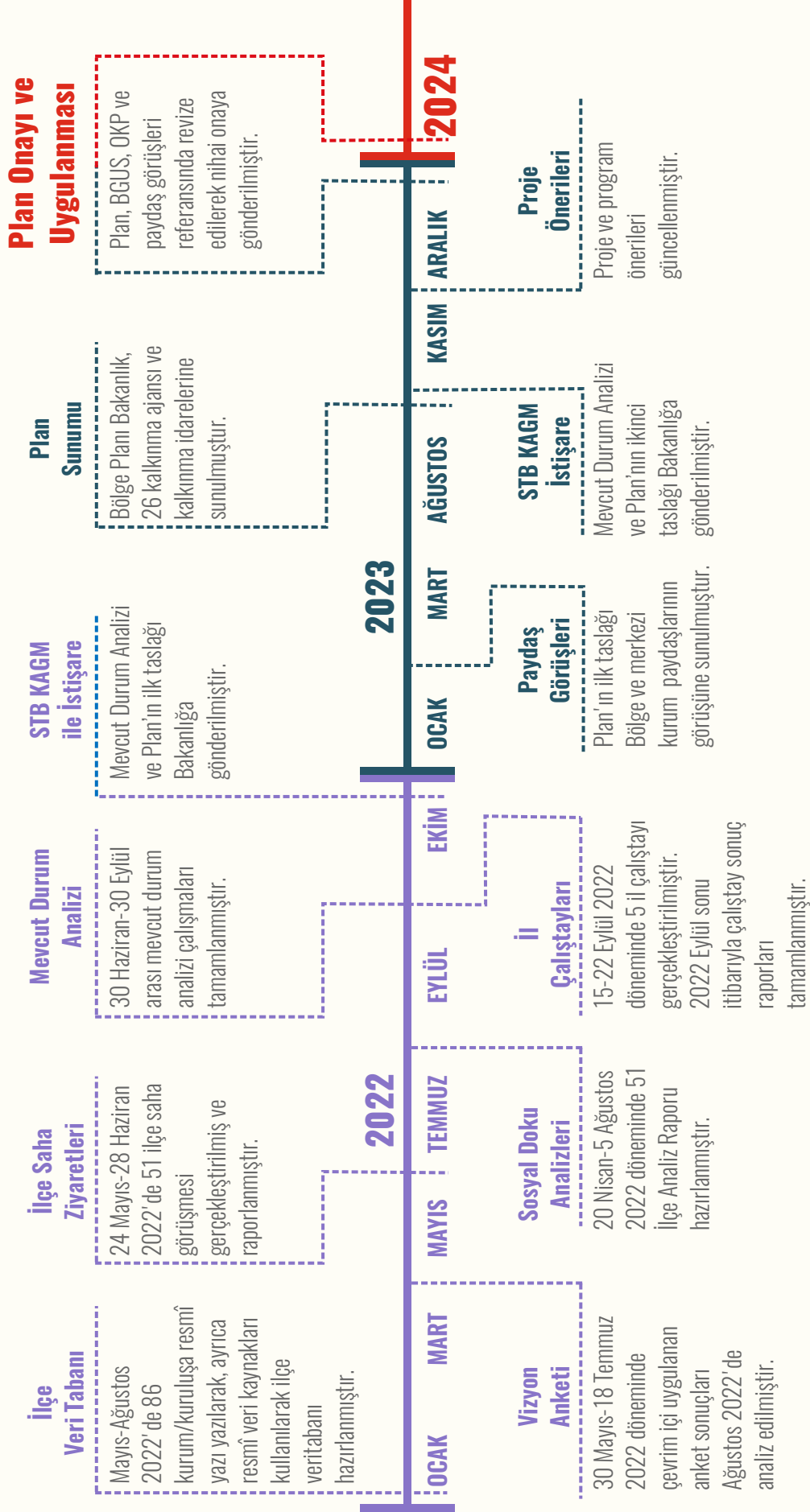
TR42 Bölgesi'ndeki ilgili kurum/kuruluş temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilen Bölge Planı Çalıştayları'nda; "Sanayi", "Hizmetler", "Tarım ve Kırsal Kalkınma", "Sosyal Kalkınma" ve "Dayanıklı Kentler" temaları çerçevesinde sorun analizi yapılmış, çözüm ve proje önerileri müzakere edilmiştir. Ayrıca Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile uyumlu bölgeyi geleceğe taşıyan olarak yatay eksenle belirlenen "Çevre ve

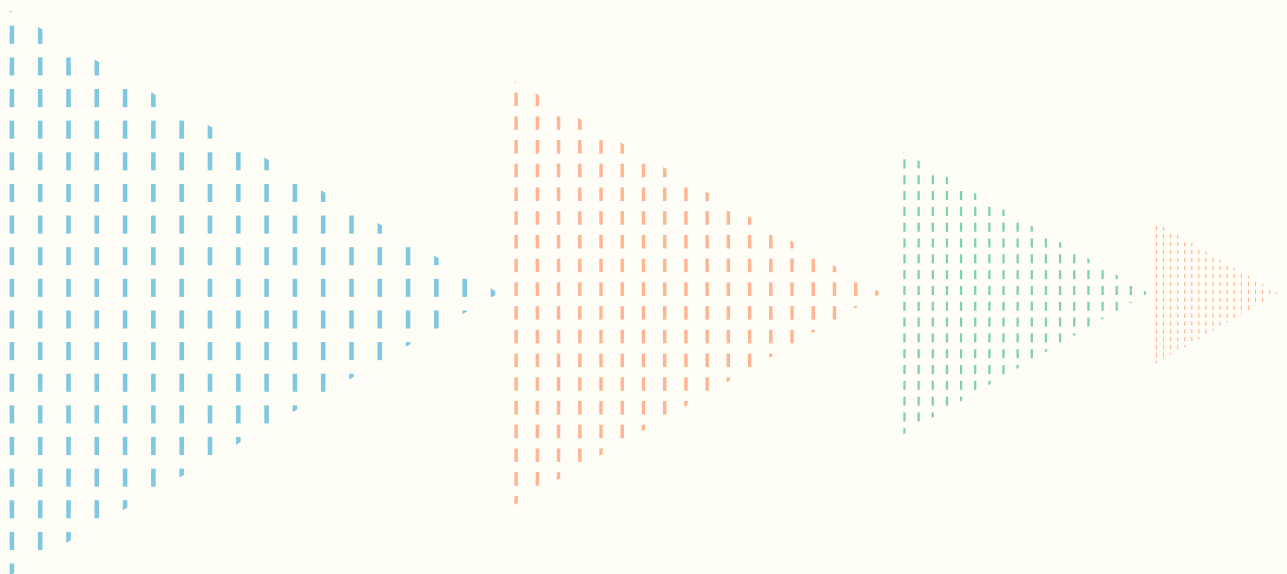
İklim Değişikliği", "Afetlere Dayanıklılık", "Genç İstihdamı", "Geleceğin Meslekleri", "Dijital Teknoloji ve Endüstri 4.0" ve "Yeşil Dönüşüm" temalarında interaktif katılımlı oturumlar düzenlenmiş ve her bir il için çalıştay sonuç raporları hazırlanmıştır.

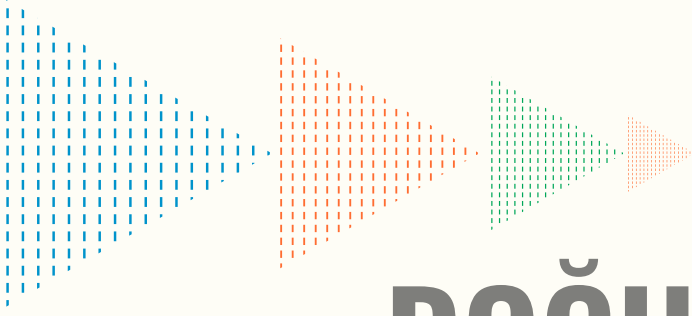
2024-2028 Doğu Marmara Bölge Planı hazırlık sürecinde gelişme eksenleri belirlenirken referans diğer önemli bir çalışma olan Doğu Marmara Mikro Bölgeleme Analiz Raporu kapsamında alt bölgeleme çalışması yapılmıştır. Çalışmanın analiz sürecine ilişkin detaylı değerlendirmelere mevcut durum analizinde yer verilmiştir. Ayrıca Plan'da kırsal kalkınmaya yönelik belirlenen stratejik öncelik ve hedeflerde, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yürütülen "Türkiye'de Kentsel ve Kırsal Yerleşim Sistemleri" (YER-SİS) araştırması da referans alınmıştır. Ulusal ve uluslararası ölçekte kabul gören politika belgeleri ile büyük ölçekli kamu yatırımları da detaylı olarak incelenmiştir.

Şekil 5. 2024-2028 Doğu Marmara Bölge Planı Hazırlık Süreci- Faaliyet Takvimi

TR42
DOĞU MARMARA
BÖLGESİ'NE
GENEL BAKIŞ

3. TR42 DOĞU MARMARA BÖLGESİ'NE GENEL BAKIŞ

Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu ve Yalova illerini kapsayan Doğu Marmara Bölgesi; Anadolu ile Avrupa kıtalarını birbirine bağlayan ana ulaşım koridorları üzerinde yer alması, İstanbul'un yanı sıra Ankara ve Bursa gibi büyükşehirlerle komşu olmasının getirdiği konum avantajı, sahip olduğu zengin üretim deseni ve ekonomik çeşitliliği ile yer aldığı coğrafyanın cazibe merkezi konumundadır. TR42 Bölgesi'nde sanayi, ticaret ve ulaşım olanaklarının ülke ortalamasına göre yüksek ve artış eğiliminde olmasının yanı sıra devam eden büyük kamu yatırımlarının varlığı TR42 Bölgesi'nin gelişmeye devam edeceğine işaret etmektedir.

TR42 Bölgesi'nin İstanbul'a komşu batı ilçelerinde imalat sektörü odaklı ekonomik faaliyetler; doğu ve kuzeyine doğru ise tarım ve hayvancılık faaliyetleri baskındır. Sanayi ve tarımın yanı sıra, bölge genelinde turizm faaliyetlerinin yer alması sektörel çeşitliliği beslemektedir. Ancak, TR42 Bölgesi'nin temel karakteristiğini oluşturan sektör çeşitli ekonomik yapısı bölgeiçi heterojen bir dağılım sergilemesine ve ekonomik gelişmişlik düzeyinin değişkenlik göstermesine neden olmaktadır.

Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (SEGE) kapsamında, 2017 yılında 52 değişken kullanılarak 81 ili içeren karşılaştırmalı analiz yapılmış; 2022 yılında 56 değişken kullanılarak 973 ilçeye ait analizler gerçekleştirilmiştir. TR42 Bölgesi'nin referans çalışmalardaki hiyerarşik yeri incelendiğinde; 2017 yılı il bazlı çalışmada Kocaeli 4, Sakarya 11, Düzce 34, Bolu 13 ve Yalova 12. sırada yer almıştır. 2022 yılı ilçe bazlı çalışmada ise Türkiye geneli 973 ilçe arasında TR42 Bölge il bazında en yüksek değerlere sahip olarak Kocaeli'de 70. sıra ile Başiskele, Sakarya'da 77. sıra ile Serdivan, Düzce'de 128. sıra ile Merkez, Bolu'da 83. sıra ile Merkez ve Yalova'da 111. sıra ile Merkez ilçeleri bulunmaktadır. SEGE endeksine göre il bazında en düşük değerlere sahip ilçeler ise Kocaeli'de 456. sıra ile Kandıra, Sakarya'da 597. sıra ile Karapürçek, Düzce'de 877. sıra ile Yığılca, Bolu'da 828. sıra ile Dörtdivan ve Yalova'da 331. sıra ile Armutlu olmuştur (T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2022).

Türkiye'de Kentsel ve Kırsal Yerleşim Sistemleri Araştırması (YER-SİS) kapsamında, kentsel ve kırsal yerleşim birimlerine

yönelik analiz çalışmaları merkezi kurum verileri ve kırsal yerleşim birimlerine yönelik anket çalışması referans alınarak yapılmıştır. Kentsel hizmet merkezleri çalışmasının analiz birimi ilçe merkezleri olup Türkiye genelinde 973 ilçe TR42 Doğu Marmara Bölgesi özelinde 51 ilçe kapsamıştır. Kentsel hizmet büyüklüklerinin tespitinde, hizmet sağlanan yerleşim alanlarının bütünlüğü dikkate alındığından bazı illerde ilçeler bütünlük değerlendirilmiş, dolayısıyla ilçe kentsel yerleşim sayısı 973 ilçe yerine 879 ilçe olarak belirlenmiştir. TR42 Doğu Marmara Bölgesi özelinde, Kocaeli'de İzmit ve Başiskele ilçeleri, Sakarya'da ise Adapazarı, Arifiye, Erenler ve Serdivan ilçeleri analize bütünlük olarak, merkez kentsel yerleşim birimi şeklinde dâhil edilmiştir. Kentsel hizmet merkezlerinin tespitinde eğitim, sağlık, ulaştırma-ulaşım, iletişim, ticaret ve kargo akış verileri kullanılmıştır. Ticaret boyutunda kentsel hizmet merkeziliğinde Gebze, Körfez beşinci; İzmit Dilovası ve Çayırova dördüncü ve Sakarya Merkez, Darıca, Gölcük, Derince, Kartepe, Hendek ve Düzce Merkez üçüncü derece yapısı ile İstanbul Merkez ile bir koridor oluşturmaktadır. Bu koridorun TEM Otoyolu ve D100 gibi ana ulaşım arterlerinin üzerinde olması da bütünleyici ilişki ağı olarak yorumlanmaktadır. Bütünlük kentsel hizmet merkezleri analizinde, TR42 Bölgesi'nin kendi içerisinde ve TR10-TR21 ile bütünleyici ilişkisinin çıkması, bu bölgelerde mevcutta birçok farklı alanda var olan bir kümelenme ağını doğrulayan göstergeler niteliğindedir. YER-SİS kapsamında, kırsal yerleşim yerlerine yönelik ankette yer alan yerleşim birimlerinin öncelikli sorun alanları için Doğu Marmara Bölgesi özelindeki çıktılar tasnif edilmiş ve il, ilçe ve bölge düzeyinde gösterilmiştir. YER-SİS'te kırsal alanlarda ihtiyaç duyulan tesis envanterine ilişkin çalışmada TR42 genelinde 698 sosyal tesis, 176 fabrika, 103 turizm tesisi başta olmak üzere 1.316 tesis talebi belirtilmiştir. Ayrıca anket kapsamında TR42 Bölgesi'nde 723'ü okul, 405'i lojman, 92'si sağlık ocağı olan 1.372 atıl tesis belirtilmiştir.

3.1. FİZİKİ VE İDARİ YAPI

TR42 Bölgesi, 20.027 km² (su yüzeyleri dâhil) yüzölçümü ile Türkiye'nin %2,59'unu oluşturmaktadır. 5 il ve 51 ilçeyi içinde barındıran bölge, ekonomik, sosyal ve mekânsal açıdan heterojen bir yapıya sahiptir. Bölge illeri idarî sınırları kapsamında 69 belediye, 51 ilçe ve 808 adet köy bulunmaktadır.

Şekil 6. TR42 Doğu Marmara Bölgesi İdari Sınırları

Kaynak: Türkiye Mülki İdare Bölümleri Envanteri referansında üretilmiştir.

3.2. BÖLGE İLLERİ ÇEVRE DÜZENİ PLANLARI

TR42 Doğu Marmara Bölge illerinin tamamında onaylı çevre düzeni planları (ÇDP) mevcuttur. Kocaeli Çevre Düzeni Plan'ında, İstanbul'a olan yakınlık göz önünde bulundurularak sanayi faaliyetlerinin İstanbul-İzmit aksı boyunca yoğunlaşması, Körfez kıyısında liman ve tersane faaliyetleri, kuzeyde tarım ve turizm faaliyetlerine yönelik kararlar alınmıştır.

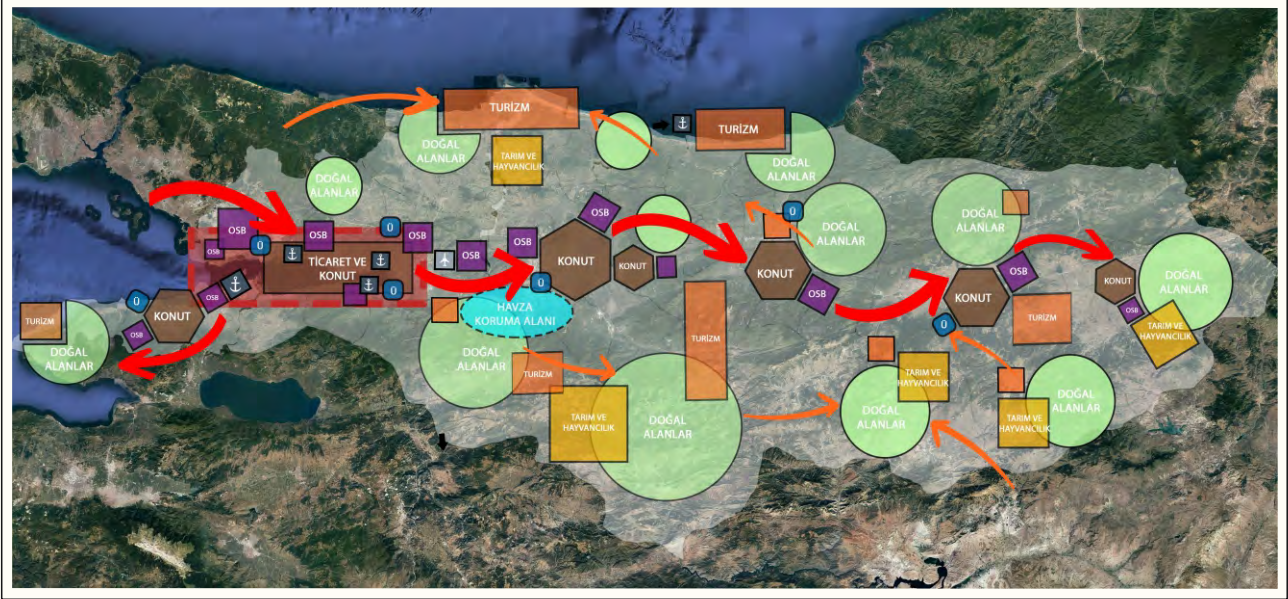
Sakarya Çevre Düzeni Planı'nda, İstanbul ve Kocaeli ile iş birliği içerisinde sanayi faaliyetlerinin gelişimi, Kandıra ile Akçakoca gibi iki önemli turizm merkezi arasında kalan İl'in kuzeyi ve Sapanca Havzası boyunca yer alan doğal ve kültürel değerler arasında koruma kullanma dengesinin sağlanmasına yönelik plan kararları alınmıştır.

Düzce Çevre Düzeni Planı'nda, mevcut tarihi, kıyı ve doğa turizm türleri ile tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi planlanmıştır. Bununla birlikte İl genelinde organize sanayi bölgelerinin genişletilmesi ve Ar-Ge faaliyetlerine yönelik kararlar alınmıştır.

Bolu Çevre Düzeni Planı'nda, tarım ve doğa turizmi sektörlerine önem verilmiş olup ayrıca sanayi sektörünün gelişimine yönelik plan kararları öne çıkmıştır. Kentsel gelişme alt bölgelerinde ise kentsel hizmetlerin artırılması hedeflenmiştir.

Yalova Çevre Düzeni Planı'nda, tersane ve sanayi faaliyetleri ile birlikte kıyı turizminin ekonomiye daha çok girdi verecek şekilde planlaması yapılarak kentsel ve kırsal hizmetlere yönelik birbiri ile uyumlu kararlar alınmıştır.

Şekil 7. TR42 Bölge İlleri Çevre Düzeni Planları Mozaiği

Kaynak: TR42 Bölgesi illerinin ÇDP'leri referansında üretilmiştir.

TR42 Bölge illerinin yürürlükteki çevre düzeni planları referans alınarak hazırlanan ÇDP mozaiği kavramsal şemasında;

- Kahverengi¹ (konut) gösterimi yerleşim yapılarına uygun olarak altıgen ile gösterilmiş olup sadece Kocaeli'de Körfez'in varlığı, yerleşimi ve idari yapısına uygun olarak dikdörtgen olarak şematize edilmiştir.
- Mor kareler OSB ve sanayi alanlarını ifade etmektedir. Boyutları bulundukları yere ve büyüklüğe göre farklılaştırılmıştır. TR42 Bölgesi'nin batısında görece dar alanda yoğun sanayi alanları varlığı bulunurken doğusuna gidildikçe sanayinin ana ulaşım aksları boyunca daha az ve kompakt alanlarda olduğu görülmektedir.
- Doğal alanlar yeşil renk ile daire formunda gösterilmiştir. Turizm ile doğal alanların birbirini desteklediği bölgelerde örneğin Akçakoca-Kandıra-Çınarcık bölgelerinde daireyi kesen kare gösterimi kullanılmıştır. Diğer doğal alan bölgelerinde turizm ve doğal alanların kesiştiği veya kesişmediği yerler de gösterilmiştir. Planlarda genellikle doğal alanlar, tarım ve hayvancılık (mera-orman) alanları ve turizm iç içe yapıdadır.
- Turuncu oklar turizm aksını ifade etmektedir. TR42 Bölgesi'nde güney ve kuzey doğu boyunca turizm aksları mevcuttur.
- Kırmızı oklar ana ulaşım aksını ifade etmekte olup mekânsal etkileşimin en yoğun olduğu akstır.

¹ ÇDP mozaiği şemasında renkler planlama dilindeki yaygın gösterimler referansında kullanılmıştır. Turuncu, turizm; kahverengi, konut/yerleşim; mor, sanayi alan/sektörlerini ifade etmektedir.

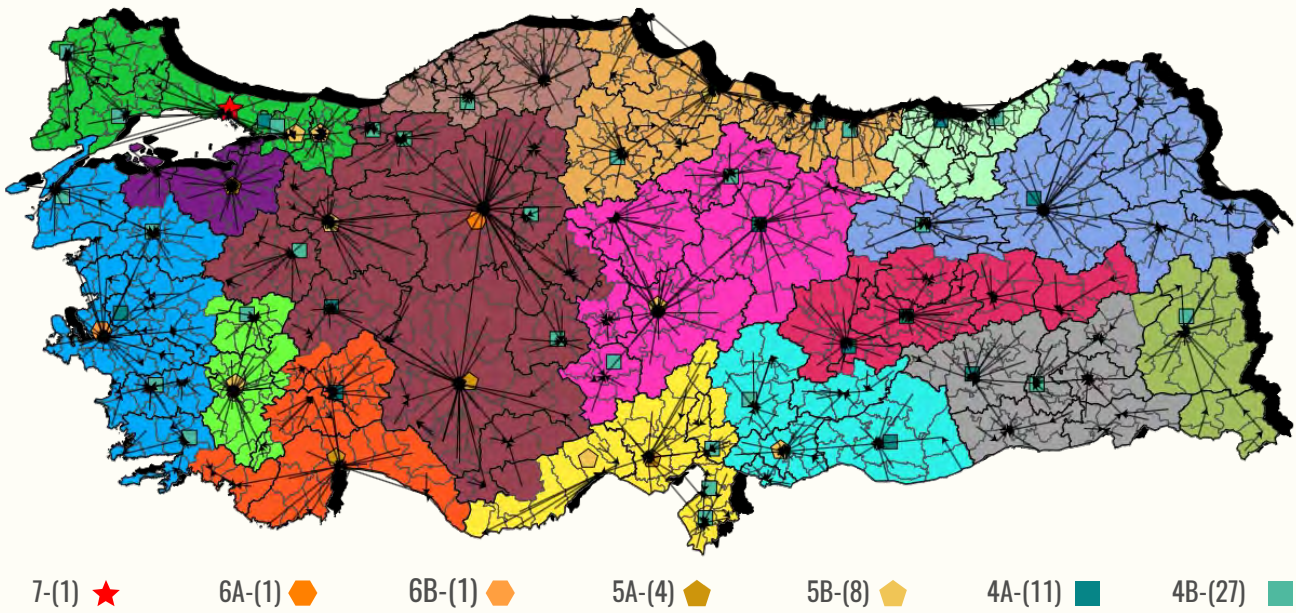
3. 3. TR42 BÖLGESİ'NİN KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

3.3.1. Komşu İl ve Düzey 2 Bölgelerle İlişkiler

YER-SİS kapsamında TR42 Bölgesi'nin komşu il ve komşu düzey 2 bölgelerle ilişkileri, ülkedeki hizmet sektörleri ve demografik ilişkileri ayrıntılı biçimde yer almıştır. YER-SİS'te

yerleşim birimlerinin temelde nüfus büyüklükleri ile doğru, birbirleri ile uzaklığı ile ters orantılı olarak belirlenen etki alanları (hinterland) kavramsal çerçevesi literatürdeki farklı yaklaşımlar bazında analiz edilmiştir.

Şekil 8. YER-SİS'te TR42 Bölgesi Hinterlandı

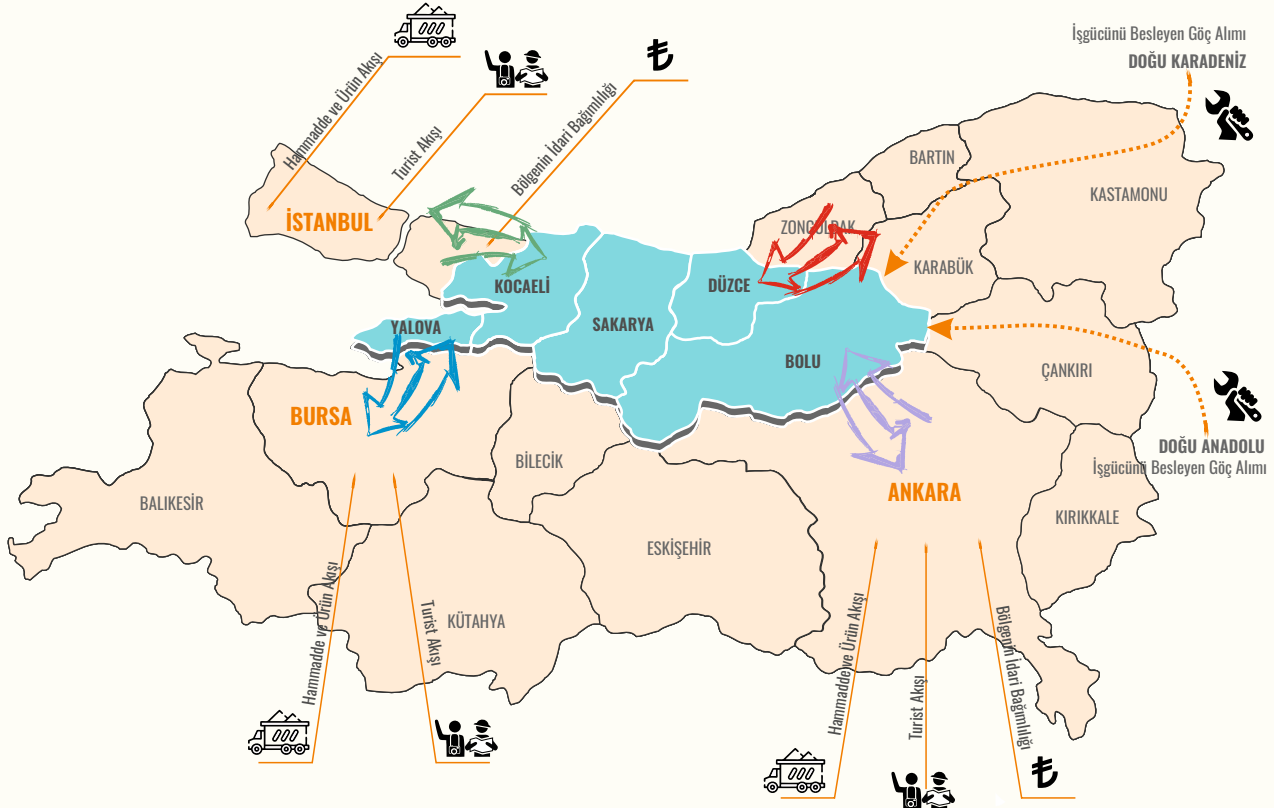
Kaynak: www.yersis.gov.tr

TR42 Bölgesi yerleşim birimleri (il/ilçe) komşuluğu ve farklı mesafe kısıtlarında hinterland belirleme çalışmaları yapılmıştır. 18 bölge merkezi çerçevesinde belirlenen etki alanları çalışmasında Kocaeli Merkez (5B) ve Gebze (4A) doğrudan İstanbul Merkez'e bağlanmaktadır. Kocaeli'nin tüm ilçeleri doğrudan, Kocaeli Merkez veya Gebze üzerinden, Sakarya ise Sakarya Merkez ve Kocaeli Merkez üzerinden İstanbul Merkez

etki alanına girmektedir. Düzce ilçeleri Düzce Merkez üzerinden Bolu Merkez'e buradan da Ankara Merkez etki alanına girmektedir.

Yalova'da ise Armutlu ilçesi doğrudan, diğer dört ilçe ise Yalova Merkez üzerinden Bursa Merkez etki alanına girmekte olup komşu bölgelerle ilişkilerde önemli bir güzergâhtır.

² Çalışmada, İzmit ve Başiskele ilçeleri Kocaeli Merkez; Adapazarı, Arifiye, Erenler ve Serdivan ilçeleri Sakarya Merkez olarak analize bütünlük kentsel yerleşim birimi olarak dâhil edilmiştir.

Şekil 9. TR42 Bölgesi Komşu İl/ Bölgelerle İlişkiler

Kaynak: YER-SİS ve MARKA saha çalışmaları referansında üretilmiştir.

Bu çerçevede, İstanbul, Ankara ve Bursa yönüne karşılıklı olarak hammadde ve ürün akışı; İstanbul, Bursa ve Zonguldak'a gündelik hizmet amaçlı gidiş-gelişler; Bölge'ye tek yönlü ağırlıklı olarak İstanbul, Ankara ve Bursa'dan turist akışı, Doğu Karadeniz ve Doğu Anadolu'dan işgücünü besleyen göç akışı (alım) bulunmaktadır.

3. 4. TEMEL GÖSTERGELERLE BÖLGE

3.4.1. Bölge'nin Beşerî Yapısı

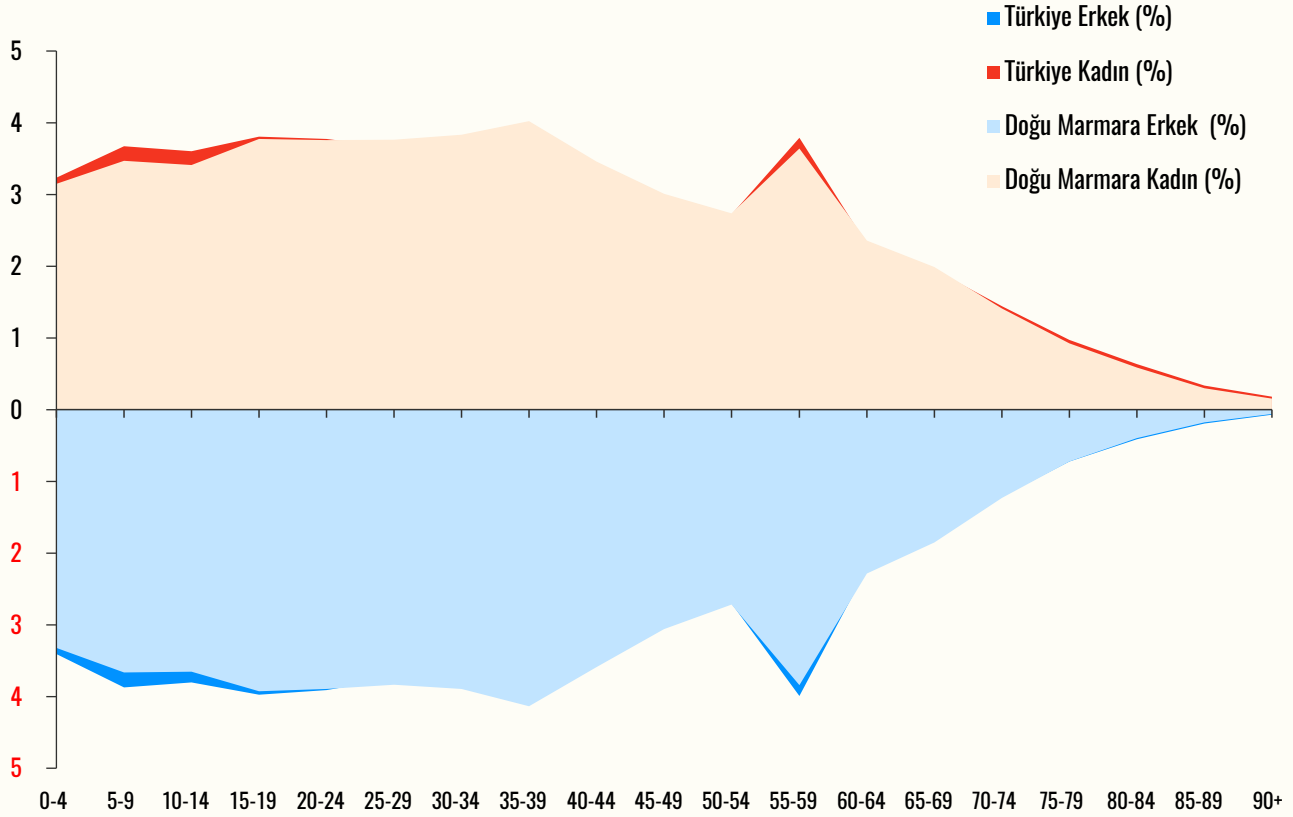
TR42 Doğu Marmara Bölgesi 2022 yılında, Türkiye İstatistik Kurumu Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre 4.181.440 kişi ile Türkiye (85.279.553) nüfusunun %4,9'una ev sahipliği yapmaktadır. TR42 Bölgesi'nin bir önceki yıla göre nüfus artış hızı %20,74 olup Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde seyretmektedir (%12,42). Doğu Marmara Bölgesi'nin dinamik nüfus yapısında, İstanbul ve Anadolu'yu birbirine bağlayan ana ulaşım hatlarının üzerinde yer alması ve İstanbul'un yanı sıra Bursa ve Ankara gibi büyükşehirlerle komşu olması gibi stratejik konum avantajları ile birlikte bölgenin ekonomik çeşitliliği belirtilebilir.

Nüfus artış hızı iller bazında incelendiğinde, 2009-2022 döneminde yıllık ortalama nüfus artış hızı %29,28 ile en yüksek oran Yalova'ya ait olup %23,97'lik oran ile bu oranı Kocaeli takip etmektedir. Doğu Marmara Bölgesi'nde ilgili dönemde her ilin nüfus verileri artan bir seyir izlemiştir. TR42 Bölge illerinin nüfusu en fazla olandan en az olana doğru sıralandığında Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu ve Yalova sıralaması mevcuttur (TÜİK, 2023).

TR42 Bölgesi nüfus yoğunluğu (km² başına düşen kişi sayısı) 2022 yılında, 2009 yılına göre %31³ artarak, 207 kişi/km² ile İstanbul, İzmir ve Ankara düzey 2 bölgelerini takiben dördüncü sırada yer almaktadır. İl bazlı değerlendirildiğinde, Kocaeli'nin nüfus yoğunluğu 563 kişi/km² olup Türkiye geneli nüfus yoğunluğu açısından bakıldığında İstanbul'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır. TR42 Bölgesi'nde, nüfus yoğunluğu açısından dikkat çeken bir diğer il ise Türkiye genelinde 350 kişi/km² ile 4. sırada yer alan Yalova'dır.⁴

³ 2007-2022 döneminde TR61'den (%32) sonra en yüksek artış oranı gösteren bölgedir.

⁴ Sakarya 223 kişi/km² ile 9, Düzce 158 kişi/km² ile 15. ve Bolu 39 kişi/km² ile 64. sırada yer almaktadır.

Şekil 10. Türkiye ve TR42'de Yaş Grubuna ve Cinsiyete Göre Nüfus Dağılımı, 2022

Kaynak: (TÜİK, 2023)

Yaş gruplarına göre nüfus yapısı incelendiğinde Türkiye’de, nüfusun daha fazla olduğu yaş grupları sırasıyla 15-19 ve 55-59 yaş grupları (%7,78) ve 35-39 yaş grubudur (%7,75). TR42 Doğu Marmara Bölgesi’nde ise sırasıyla 35-39 (%8,16), 30-34 (%7,73) ve 15-19 (%7,70) yaş gruplarıdır. Beşerî yapının bir diğer temel göstergesi olan ortalanca yaş⁵ verileri incelendiğinde 2009 yılından 2022 yılına Türkiye’ nin ortalanca yaşı 4,7 yaş artarak 33,5 olmuşken TR42 Bölgesi’ nin 4,2 yaş artarak 34,3 yaş olmuştur.

Temel göstergeler bazında incelendiğinde, TR42 Bölgesi ülkenin dinamik nüfus yapısını oluşturan taşıyıcı roldeki bölgelerden biridir. Buna karşın, değişen nüfus dinamikleri Bölge’yi de etkilemekte olup TR42’nin nüfusu, Türkiye’ye nispeten daha genç olsa da geçmiş dönemlere nazaran yaşlanma eğilimindedir.

3.4.2. Göç Hareketleri

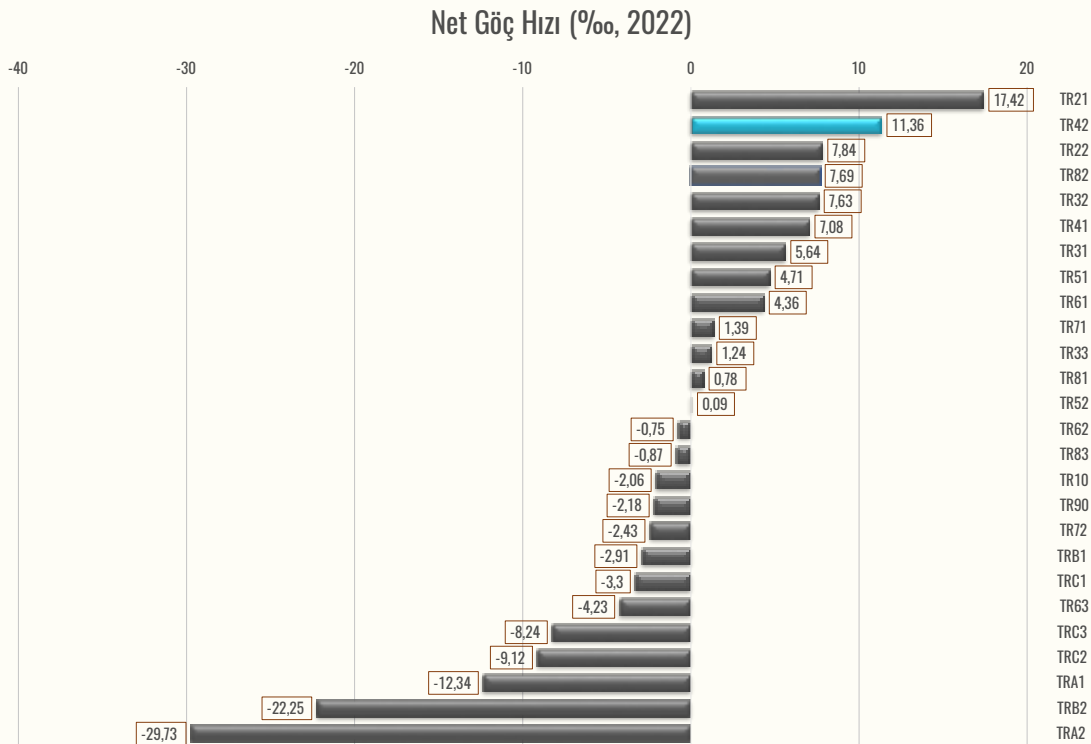
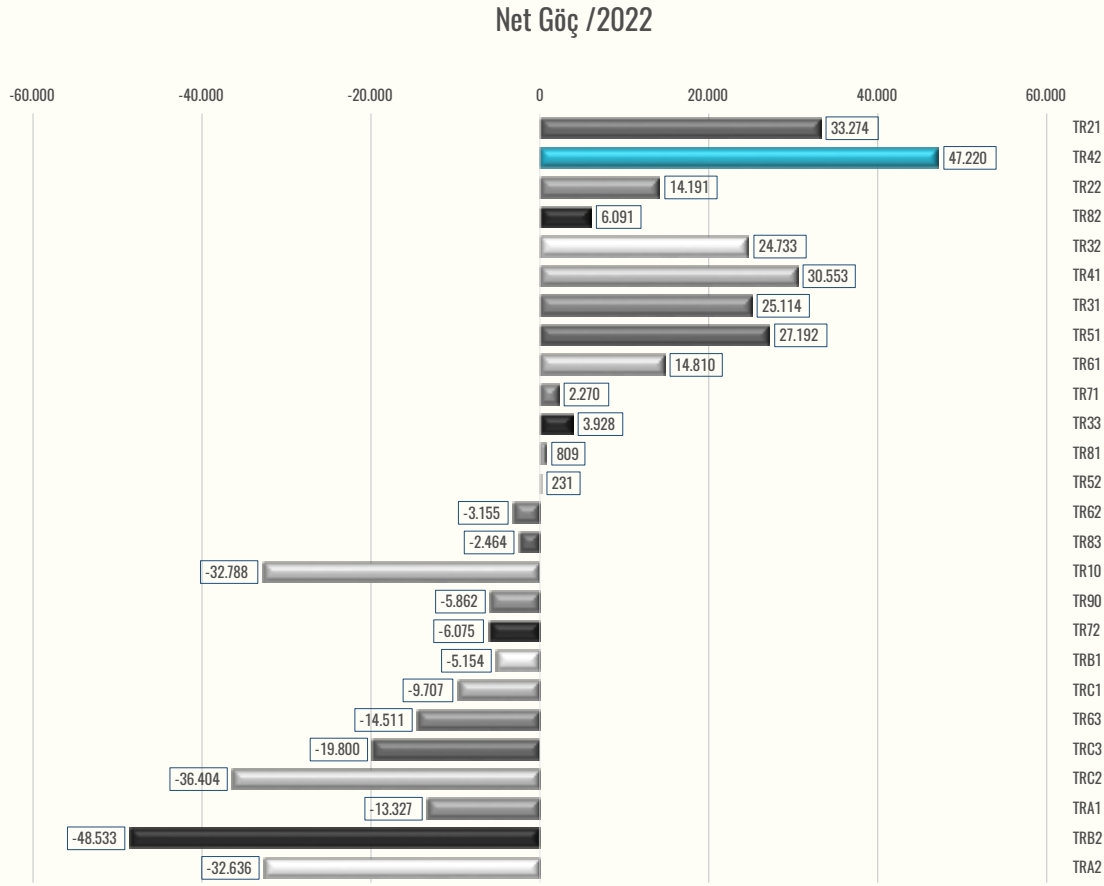
2022 yılında net göç rakamları (alınan göç-verilen göç) incelendiğinde, TR42 Bölgesi 47.220 kişi göç alarak, düzey 2 bölgeleri arasında en yüksek göç alan bölge olmuştur. Doğu Marmara Bölgesi’ nin net göç hızı⁶ yıllar içerisinde artan bir seyir izlemiş olup 2022’de ‰11,36 olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, 2023). 2009 yılında Doğu Marmara Bölgesi, Türkiye toplam nüfusunun ‰4,4’ ünü oluştururken 2022 yılında bu oran ‰4,9’a yükselmiştir. Aynı yıllar için alınan göç verileri incelendiğinde TR42’nin Türkiye içerisinde aldığı göçün payı ‰5,5’ten ‰7,1 yükselerek 182.346 kişi olmuştur. Verilen göç ise bölge için Türkiye toplamında yaklaşık ‰5,2 ile 135.126 kişi olmuştur.

⁵ Ortanca yaş, yeni doğan bebekten en yaşlıya kadar nüfusu oluşturan kişilerin yaşları küçükten büyüğe doğru sıralandığında ortada kalan kişinin yaşıdır.

⁶ Göç edebilecek her bin kişi için net göç sayısıdır.

Şekil 11. Düzey 2 Bölgeleri Net Göç ve Net Göç Hızı, 2022 (kişi-‰o)

Kaynak: TÜİK, 2023)

3.4.3. Sosyal Yapı ve Yoksulluk

Yoksulluk seviyesinin ölçümünün temel göstergelerinden biri olarak gelir dağılımındaki eşitsizlik ölçütü kullanılmaktadır. Gelir dağılımındaki eşitsizliğin ölçü birimi olarak hesaplanan Gini katsayısı⁷ incelendiğinde, 2022 yılında Türkiye değeri 0,415 iken TR42 Bölgesi 0,309 değeri ile 26 düzey 2 bölge arasında 25. sırada (en düşük ikinci) yer almaktadır. Bu gösterge TR42'de diğer bölgelere ve ülke geneline göre gelir dağılımında görece az eşitsizlik olduğunu göstermektedir (TÜİK, 2023).

TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması kapsamında, 2021 yılında illere göre sosyal yardımlardan (sosyal ve ekonomik destek, evde bakım hizmeti ve doğum yardımı) yararlanan kişi/hane sayısı verileri incelendiğinde, en fazla sosyal yardım Kocaeli'de verilmekte olup sosyal yardım alanların toplam il nüfusuna oranla en yüksek olduğu il ise Sakarya'dır. Tüm Türkiye'de olduğu gibi bölgede de toplam sosyal yardım alan kişi sayısının son üç yıllık süreçte arttığı görülmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında COVID-19 salgınının getirdiği işsizlik, gelirdeki azalma gibi ekonomik sorunların olduğu değerlendirilmektedir.

Saha çalışmaları tespitleri ışığında, TR42 Doğu Marmara Bölgesi yoksulluk yapısı incelendiğinde, mekânın karakteristiğine göre kentsel veya kırsal yoksulluk yapısının varlığı dikkat çekmektedir. TR42'de yoksulluğun başlıca nedenleri arasında göç, gelir dağılımı eşitsizliği, eğitimsizlik, mesleksiz nüfus, istihdamda kayıt dışılık, kırsal alan sosyal donatılarının yetersizliği gibi unsurlar belirtilmektedir.

3.4.4. Eğitim ve Sağlık

Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (SEGE-2017) araştırmasında iller ve düzey 2 bölgelerinin SEGE değerleri, sıralamaları ve gelişmişlik kademeleri verilmiş her bir il için alt boyut değerleri dikkate alınarak öne çıkan veya gelişme

kaydedilmesi gereken hususlar konusunda değerlendirmelerde bulunulmuştur. SEGE-2017 çalışması demografi, istihdam, eğitim, sağlık, rekabetçi ve yenilikçi kapasite, mali, erişilebilirlik ve yaşam kalitesi başlıklarında 52 değişken ile sonuçlandırılarak illerin göreceli sıralamaları ve kademeleri belirlenmiştir. Buna göre, TR42 Bölgesi düzey 2 olarak birinci kademede yer alırken il bazındaki sıralama (alt boyutları ile) incelendiğinde, eğitim başlığı kapsamındaki Türkiye sıralamasında; Yalova'nın 6. sırada ve Bolu'nun 11. sırada olması göze çarpmaktadır. Aynı kategoride Kocaeli 13, Sakarya 32 ve Düzce 38. sırada yer almıştır.

TR42 Bölgesi genelinin eğitim durumu yüksek okul ve fakülte düzeyine kadar Türkiye ortalamasından yüksek iken lisansüstü düzeyinde Türkiye ortalamasının altında olduğu görülmektedir. TR42 Bölge nüfusunun (15+ yaş) eğitim durumu bitirilen eğitim düzeyine göre incelendiğinde genel olarak Türkiye ortalamasına yakın olduğu görülmekle birlikte bölgenin ülkedeki öncü rolü göz önüne alındığında beşerî sermayede kapasitesini geliştirme gerekliliği öne çıkmaktadır. TR42 Bölgesi'nde yaşayan kadın nüfusun eğitim durumu Türkiye ortalamasından yüksektir.

Doğu Marmara Bölgesi'nin sağlık sektörüne ilişkin fiziksel altyapısı incelendiğinde; 5 il ve merkez ilçelerle birlikte 51 ilçe için 46'sı kamu ve 29'u özel hastane olmak üzere TR42 Bölgesi'nde toplamda 75 hastane bulunmaktadır. Bölge'deki devlet hastanesi yatırımlarına bakıldığında, 5 il içerisinde Sakarya ilk sırada yer almakta olup takibinde Kocaeli ve Bolu illeri yer almaktadır. Özel hastane yatırımlarında Kocaeli ilk sırada yer almaktadır. COVID-19 salgın dönemi itibarıyla sağlık sektöründeki istihdam artışının etkisi ve artış eğilimi tüm iller bazında görülmektedir. 2021 yılında illerin nüfusları ile orantılı bir hesaplama yapıldığında sağlık personeli başına düşen ortalama kişi sayısı Kocaeli'de 184, Sakarya'da 132, Düzce'de 86, Bolu'da 57 ve Yalova'da 147 kişidir (TÜİK, 2022).

⁷ Kişisel gelir dağılımını ölçmek için, yaygın olarak kullanılan bir dağılım ölçüsüdür. Gini katsayısı, Lorenz eğrisine bağlı ve eğri ile köşegen arasında kalan alanın, köşegenin altında kalan toplam alan oranına eşittir. Bu oran büyüdükçe, dağılımdaki eşitsizlik artıyor demektir. Gini ölçü değeri "0 ile 1" arasında değişir. Bir toplumdaki gelir adaletli olarak paylaşılmışsa, Gini katsayısı "0" a eşit, toplumda gelirleri yalnız bir kişi almışsa, Gini katsayısı "1" e eşit olmaktadır.

Tablo 3: TR42 Bölgesi Sağlık Personeli Sayısı

İl/Bölge	2018	2019	2020	2021
Kocaeli	9.946	10.129	10.780	11.066
Sakarya	7.769	7.860	8.094	8.040
Düzce	4.363	4.352	4.545	4.656
Bolu	5.082	5.296	5.553	5.652
Yalova	1.532	1.770	1.862	1.974
Doğu Marmara	28.692	29.407	30.834	31.388

Kaynak: (TÜİK, 2022)

3.4.5. TR42 Bölgesi'nin Ülke Ekonomisine Kattığı Değer

TR42 Doğu Marmara Bölgesi kişi başı milli gelir hesapları incelendiğinde; 2021 yılında Kocaeli 17.089 \$ ile Türkiye'de en yüksek kişi başı GSYH değerine sahip olup Yalova 11.510 \$ ile önceki yıla göre iki sıra yükselerek 7. sırada yer almıştır. Bolu 10.266 \$ ile 10. sırada, Sakarya 8.653 \$ ile 19. sırada ve Düzce

8.539 \$ ile 20. sırada yer almıştır. 2021 yılında bölge illerinden Sakarya ve Düzce'nin kişi başı değerleri Türkiye ortalama değerinin altındadır. Düzey 2 bölgeleri bazında incelendiğinde TR42 Doğu Marmara Bölgesi 13.148 \$ ile İstanbul'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır (TÜİK, 2023).

Tablo 4: İl Bazlı GSYH ve Sıralamaları

İl	2021 (\$)	İl Sırası (2021)	İl Sırası (2020)	İl Sırası (2019)	İl Sırası (2018)
İstanbul	15.666	2	1	1	2
Kocaeli	17.089	1	2	2	1
Yalova	11.510	7	9	12	9
Bolu	10.266	10	11	13	13
Sakarya	8.653	19	18	16	16
Düzce	8.539	20	22	25	26
Türkiye	9.592				

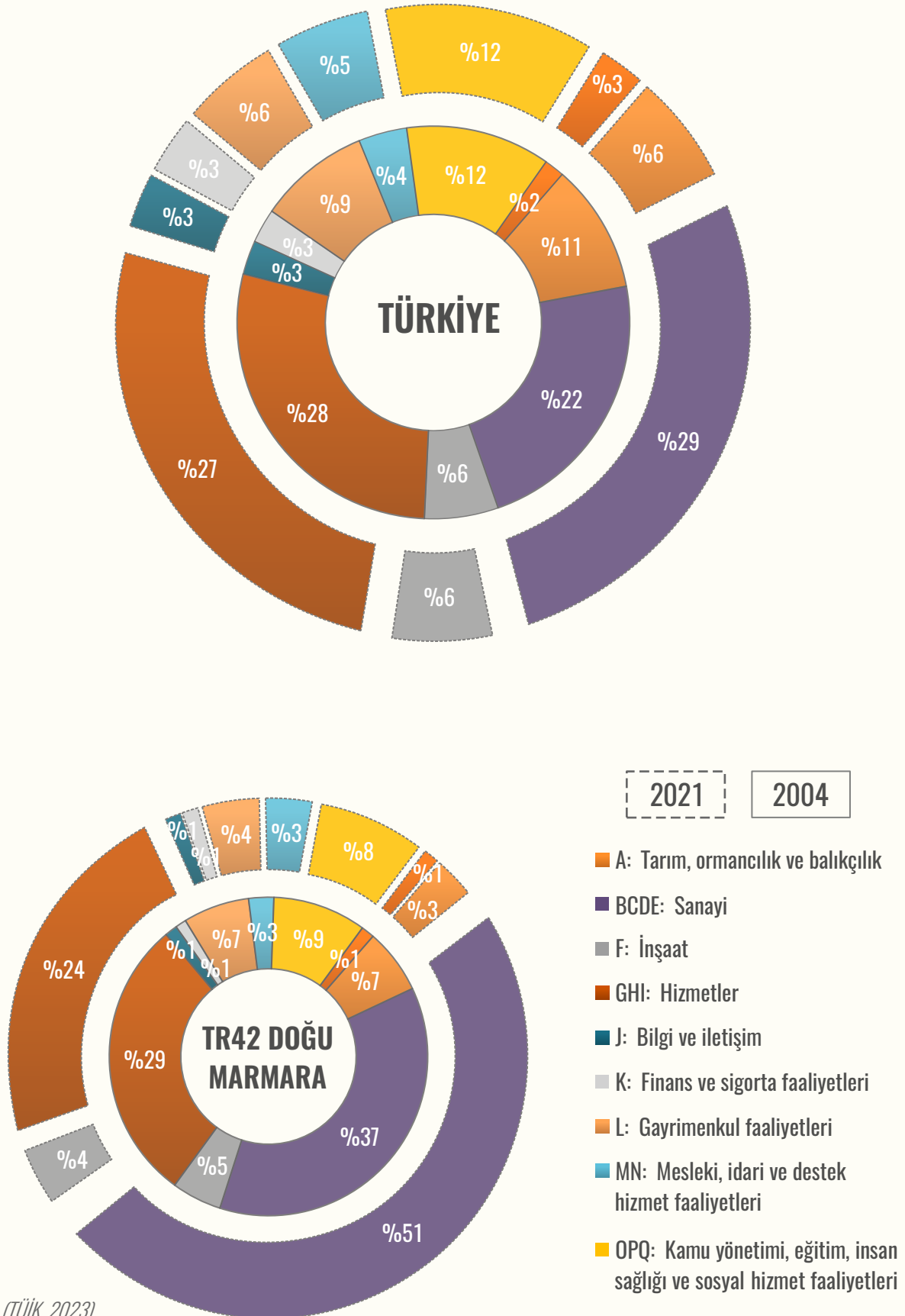
Kaynak: (TÜİK, 2023)

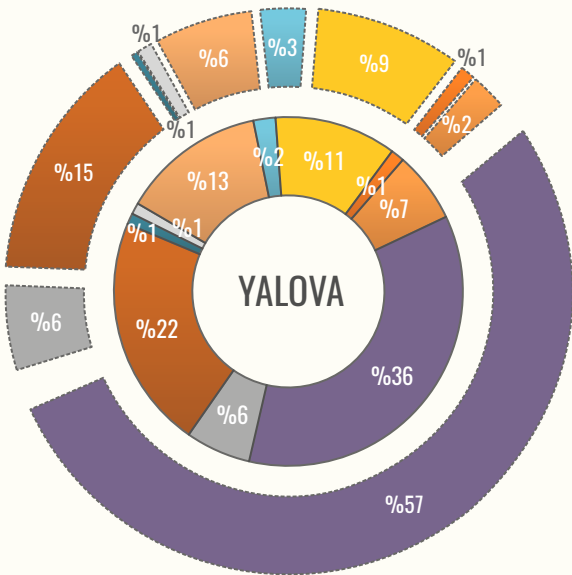
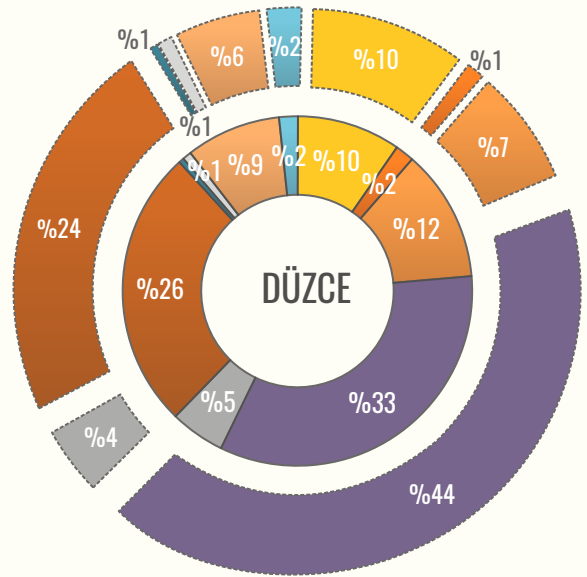
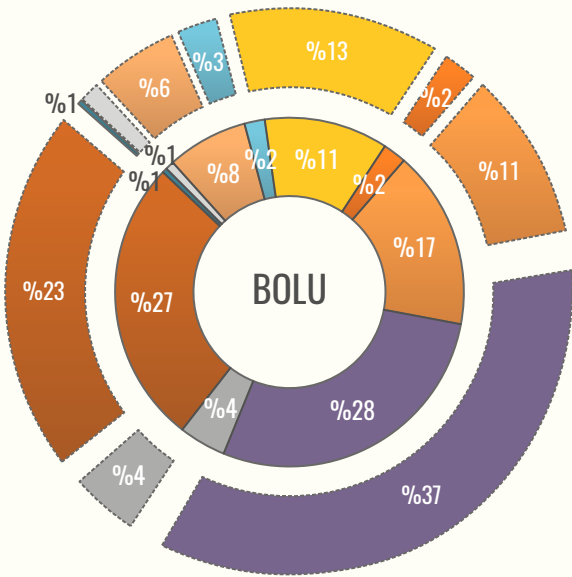
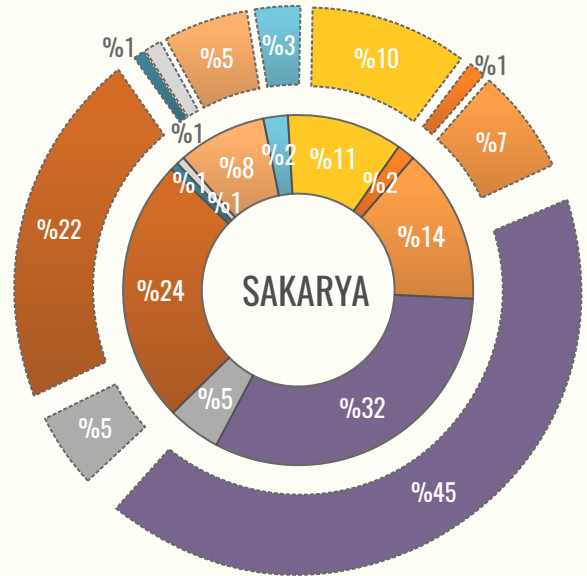
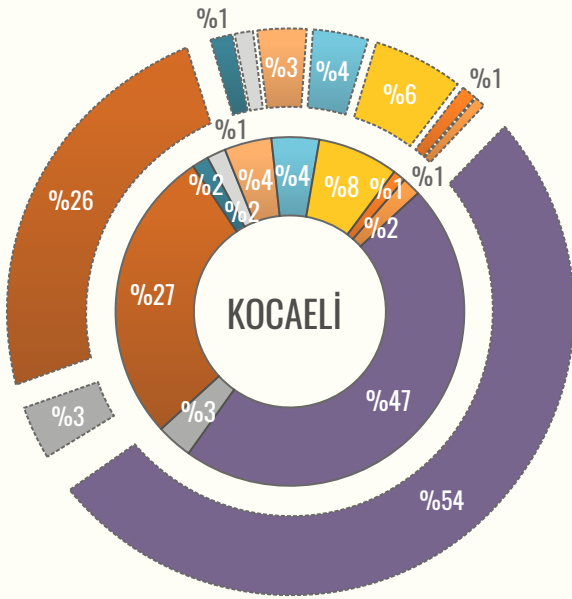
2021 yılı GSYH'nin, zincirlenmiş hacim endeksiyle bir önceki yıla göre %11,35 artışına en fazla katkı veren düzey-2 bölgeleri sırasıyla %3,96 ile İstanbul, %0,95 ile Ankara, %0,90 ile TR42 Doğu Marmara Bölgesi olmuştur. TR42 Bölgesi'nde Kocaeli %0,67'lik katkı ile diğer illerden ayrılmaktadır. 2020 yılında

salgın koşulları değerlendirildiğinde reel sektör katkısının öne çıktığı gözlenmiştir. Düzey 2 bölgeleri arasında karşılaştırma yapıldığında TR42 Doğu Marmara Bölgesi ürettiği değer ile diğer düzey 2 bölgeleri arasında 3. sırada yer almaktadır.

Şekil 12. Faaliyet Kollarına Göre GSYH Karşılaştırması, 2004-2021

A: Tarım, ormancılık ve balıkçılık

BCDE: Sanayi

F: İnşaat

GHI: Hizmetler

J: Bilgi ve iletişim

K: Finans ve sigorta faaliyetleri

L: Gayrimenkul faaliyetleri

MN: Mesleki, idari ve destek hizmet faaliyetleri

OPQ: Kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri

2021

2004

Ulusal hesaplar kapsamında, 2004-2021 yıllarında iktisadî faaliyet kollarına göre cari fiyatlar baz alınarak sektör bazında GSYH (vergiler hariç) incelendiğinde;

Tarım⁸: 2004 yılında Türkiye toplam GSYH'nin %10,7'si tarım sektöründe iken 2021 yılına gelindiğinde bu oran 4,5 puan azalarak %6,2'ye gerilemiştir. TR42 Doğu Marmara Bölgesi için de bu oran %6,6'dan %2,8'e gerilemiştir. 2021 yılında tarımın GSYH'ye katkısı, TR42 Bölgesi'ndeki her bir ilin kendi ürettiği değeri içindeki paya göre incelendiğinde, sırasıyla Bolu %10,7, Düzce %7,3, Sakarya %6,7, Yalova %2,3 ve Kocaeli için ise %0,7'dir. Söz konusu sıralama bölgede illerin tarımsal kimliğine ilişkin de görüş sağlamaktadır. 2004 yılına göre kıyaslandığında, tarım sektörünün payı bölge illerinde önemli ölçüde düşmüştür. Buna göre, Sakarya'da 8, Bolu'da 6, Düzce'de 5 ve Yalova'da 4 puan düşüş kaydedilmiştir.

Sanayi (BCDE)⁹: 2004 yılında Türkiye toplam GSYH'sinin %22,6'sı sanayi faaliyet kolundan iken 2021 yılına gelindiğinde bu oran %29,1'e yükselmiştir. 2004-2021 döneminde sanayi sektörünün payı Türkiye genelinde 6,5 puanlık artış gösterirken, TR42 Bölgesi'nde yaklaşık 14 puanlık artış ile %37'den %51'e yükselmiştir. 2004 yılına

kıyasla, sanayinin katkısında, Yalova'da 21, Sakarya'da 13, Düzce'de 10, Bolu'da 9 ve Kocaeli'de 7 puanlık artış gerçekleşmiştir. 2021 yılında sanayinin il bazında GSYH'ye katkısı Yalova'da %57, Kocaeli'de %54, Sakarya'da %45, Düzce'de %44 ve TR42 Bölgesi'nde en düşük oran olarak Bolu'da %37 düzeyi ile dâhi Türkiye ortalama il katkısının 22 puan üzerindedir. GSYH katkı bazında incelendiğinde TR42 'de tüm illerde sanayi başat sektördür.

3.4.6. Türkiye Dış Ticaretindeki Önemi

Türkiye'nin toplam ihracat değeri son on yıl içinde %37 artarak 164 milyar \$ seviyesinden 225 milyar \$ seviyesine yükselmiştir. Türkiye'nin ithalatı ise aynı dönemde %39 artarak 260 milyar \$ seviyesinden 363 milyar \$ seviyesine yükselmiştir. Pandemi sonrası dönemde, küresel ticarete toparlanmanın başlamasıyla birlikte ülke ithalat ve ihracatında artışlar kaydedilmiştir. 2022 yılı sonu itibarıyla Türkiye'nin dış ticaret hacmi 618 milyar \$'a ulaşmıştır. TR42 Doğu Marmara Bölgesi dış ticaretinin, ülke dış ticareti içerisindeki yeri incelendiğinde yıllar içinde değişiklik görülmeyle beraber, 2022 yıl sonu itibarıyla TR42 Bölgesi'nde, ülke ihracatının %8,2'sini ülke, ithalatının ise %6,4'ünü gerçekleştirmiştir.

Tablo 5: TR42 Doğu Marmara Bölgesi Dış Ticareti (Bin \$)

		2017	2018	2019	2020	2021	2022
TR42	İthalat	26.075.092	18.582.502	12.801.551	13.425.244	19.567.414	23.432.944
	İhracat	14.127.710	15.335.815	16.014.264	13.222.799	18.975.637	20.821.076
Türkiye	İthalat	238.715.128	231.152.483	210.345.203	219.516.807	271.425.553	363.710.987
	İhracat	164.494.619	177.168.756	180.832.722	169.637.755	225.214.458	254.171.899

Kaynak: TÜİK, 2023

⁸ A-Tarım, Ormancılık, Balıkçılık faaliyet kolunu kapsamaktadır.

⁹ B: Madencilik ve Taş Ocakçılığı; C: İmalat; D: Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtım; E: Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri

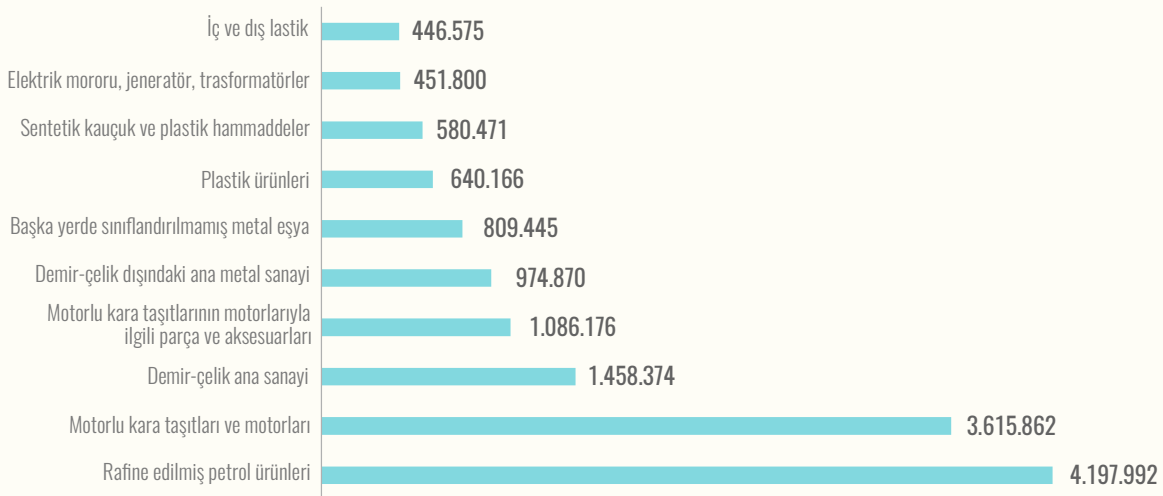
3.4.7. Dış Ticaret Kompozisyonu

Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından tüm ekonomik faaliyetlerin Uluslararası Standart Sanayi Sınıflaması (ISIC Rev.3) referansıyla; 2009 ve 2022 yılı gerçekleştirilen ihracat ve ithalat kompozisyonlarının teknoloji düzeyleri Türkiye ve Doğu Marmara Bölgesi için karşılaştırmalı olarak ayrı ayrı incelenmiştir. Resmî dış ticaret verileri firma merkezleri bazında açıklanmaktadır. TR42 Doğu Marmara Bölgesi'nde faaliyet gösterip firma merkezi farklı ilde olan firmaların varlığı ve büyük ölçekli olmaları nedeniyle dış ticarete ilişkin yapılan analizler bu detay dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Dış ticaret kompozisyonu imalata dayalı ürünler bazında incelendiğinde, 2009 yılında Türkiye'de sırasıyla düşük-orta, düşük ve orta-yüksek teknoloji ürünlerin ihracat payı baskınken, Doğu Marmara Bölgesi'nde sırasıyla orta-yüksek, düşük-orta ve düşük teknoloji ürünlerin ihracat payı baskındır. 2022 yılında ise orta-yüksek teknoloji ürünler oran olarak Türkiye toplam ihracatında ilk sırada yer alırken Doğu Marmara'da düşük-orta teknoloji ürünler ilk sırada yer almaktadır. 2022 yılında imalata dayalı ürünlerde düşük teknoloji ürünlerin ihracatının ülke payı %32,7 iken Doğu Marmara Bölgesi'nin payı %6,1 olarak gerçekleşmiştir. Orta-yüksek teknoloji ürünlerin Türkiye toplam ihracatında payı %33,5 iken, Doğu Marmara toplam ihracatında payı %43,4'tür.

2009-2022 dönemi karşılaştırmalı incelendiğinde TR42 Doğu Marmara Bölgesi'nde orta-yüksek teknoloji ürün ihracatı payının %11,9 azaldığı, düşük-orta teknoloji ürün payının %15,7 arttığı görülmektedir. Türkiye genelinde ise orta-düşük teknoloji ürün grubunda artış mevcuttur. Ülkenin yüksek teknoloji ürün grubundaki payının artırılması öncelikli hedefler arasında olup TR42 Bölgesi de bu hedefin gerçekleşmesinde öncelikli sorumlu bölgelerden biridir. Türkiye'nin ihracatında yüksek teknoloji ürün grubundaki pay 0,3 puanlık düşüş ile %3,2 seviyesinde gerçekleşmiş olup Doğu Marmara'da ise 0,2 puan artış ile %0,8 seviyesinde gerçekleşmiştir. Ülkede toplam imalata dayalı ürünlerin ithalatında ise yüksek teknoloji ürünlerin payı 2009'da %14,7 iken 2022'de %10 seviyesinde gerçekleşmiştir. Doğu Marmara Bölgesi'nin 2009 yılında, yüksek teknoloji imal edilen ürünleri için ithalat payı %3,7 iken 0,3 puanlık düşüş ile 2022 yılında %3,2 seviyesinde gerçekleşmiştir.¹⁰

2022 yılı TR42 Doğu Marmara Bölgesi imalat sanayine dayalı ürün ihracat kompozisyonu il bazlı incelendiğinde Kocaeli ve Yalova'da orta-düşük (sırasıyla %65,28, %92,4), Sakarya'da orta-yüksek (%86,3) ve Düzce'de ise düşük (40,94) teknoloji ürün grubunun baskın olduğu görülmektedir.

Şekil 13. TR42 Doğu Marmara Bölgesi İlk 10 İhracat Ürünü (1.000 \$)(ISIC Rev.3)

Kaynak: (TÜİK, 2023)

¹⁰ Hesaplamalar, TÜİK Dış Ticaret verilerinde imalata dayalı ürün kodları baz alınarak yapılmıştır. Dış ticaret verilerinde firma merkezinin bulunduğu konum baz alındığından faaliyet birimi bölgede olup merkez kaydı farklı bir ilde olan firmalar yer almamaktadır.

TR42 Doğu Marmara Bölgesi'nin başlıca ihracatını yaptığı ürünlerin 2017-2022 yılları arasındaki değişimi aşağıdaki tabloda belirtilmektedir. TR42 Bölgesi ihracatında tüm

ürünlerin artış eğiliminde olduğu görülmekle birlikte demir çelik ana sanayi ve gemi sanayisindeki artış dikkat çekmektedir.

Tablo 6. TR42 Bölgesi İlk 10 İhracat Ürün Grubu (1.000 \$)(ISIC Rev3-Düzye 4)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Elektrik Motoru, Jeneratör, Transformatörler	291.898,40	248.361,76	281.806,26	330.852,03	374.051,95	451.799,70
İç ve Dış Lastik	239.181,53	298.248,14	329.080,88	312.397,39	446.117,58	446.575,09
Plastik Ürünleri	349.320,67	401.326,22	406.546,76	420.063,64	575.780,04	640.165,62
Başka Yerde Sınıflandırılmamış Metal Eşya	553.737,21	640.070,56	599.045,92	547.660,67	798.986,51	809.444,53
Gemi	356.154,29	267.124,17	385.959,34	460.679,66	806.367,46	431.865,01
Demir-Çelik Dışındaki Ana Metal Sanayi	356.098,15	475.625,46	461.428,91	459.007,48	855.532,91	974.869,86
Motorlu Kara Taşıtlarının Motorlarıyla İlgili Parça	749.341,77	854.994,02	827.266,89	771.591,46	947.599,26	1.086.176,21
Demir Çelik Ana Sanayi	513.057,56	723.230,27	678.381,16	690.943,93	1.768.085,80	1.458.373,59
Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri	2.795.145,70	2.487.264,90	3.533.677,00	1.494.159,30	2.795.445,70	4.197.991,81
Motorlu Kara Taşıtları ve Motorları	4.658.716,70	4.932.838,70	4.460.192,50	3.720.079,80	4.015.402,90	3.615.862,21

Kaynak: TÜİK, 2023

3.4.8. Planlı Sanayi Alanları ve Yatırım Bölgeleri

Doğu Marmara Bölgesi ülke sanayisinin üretim üssü konumundadır. Mevcut sanayi varlığı ve uygun yatırım altyapısı ile birçok yatırımcının öncelikli tercih ettiği bölge olmaya devam eden Doğu Marmara Bölgesi, 2023 yıl sonu itibarıyla Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu (OSBÜK) verilerine göre Türkiye genelindeki 391 organize sanayi bölgesinin yaklaşık %10'una tek başına ev sahipliği yapmaktadır. Doğu Marmara Bölgesi, 37 adet OSB ile düzey 2 bölgeleri arasında en fazla OSB'ye sahip olan bölgedir. Türkiye'de faal olan 273 adet OSB'nin de 27 tanesi bölgede yer almaktadır. TR42'de mevcut OSB'ler ile birlikte, Kocaeli Makine İmalatçıları Derneği'nin "Öneri OSB" alanına ilişkin talebi ilgili kurumların görüşü alındıktan sonra Bakanlığa iletilmiş olup onay beklenmekte;

Bolu Dörtdivan OSB'nin kurulumuna dair yer seçimi kurum görüşleri alınması süreci ile devam etmektedir.

TR42'deki organize sanayi bölgeleri, ülke için de önemli olan orta-yüksek teknoloji, istihdam ve ihracat katkısı yüksek (taşıt araçları, makine, kimya vb.) olan sektörlerde yoğunlaşmaktadır. TR42'deki 37 OSB'den 15'i (~ %41'i) ihtisas OSB olup Türkiye'deki ihtisas OSB'lerin ise %27'si TR42 Bölgesi'nde yer almaktadır. Türkiye genelinde 34 adet tarıma dayalı ihtisas organize sanayi bölgesinden biri olan Yalova Çiçekçilik OSB aşağıdaki tabloda ihtisas OSB'lerle birlikte belirtilmiştir.

Tablo 7. TR42 Doğu Marmara Bölgesi Organize Sanayi Bölgeleri

OSB İli	OSB Sayısı	OSB Alanı (Hektar)	Parsel Sayısı	İstihdam	Sektörler
Kocaeli	14	3.978,82	2.110	138.409	Ana Metal Sanayi ve Metal İşleme Makine Kimya Plastik Otomotiv
Sakarya	9	2.303,27	1.061	25.656	Metal Makine Otomotiv Orman Ürünleri Gıda Tekstil
Düzce	5	746,02	383	11.475	Ana Metal Sanayi ve Metal İşleme Makine Orman Ürünleri Cam Otomotiv
Bolu	4	586,50	291	8.717	Tekstil ve Deri Orman Ürünleri Metal
Yalova	5	1.257,94	351	4.210	Kimya Gemi Yapımı Makine Tekstil Çiçekçilik
TR42 Toplam	37	8.872,55	4.196	188.467	

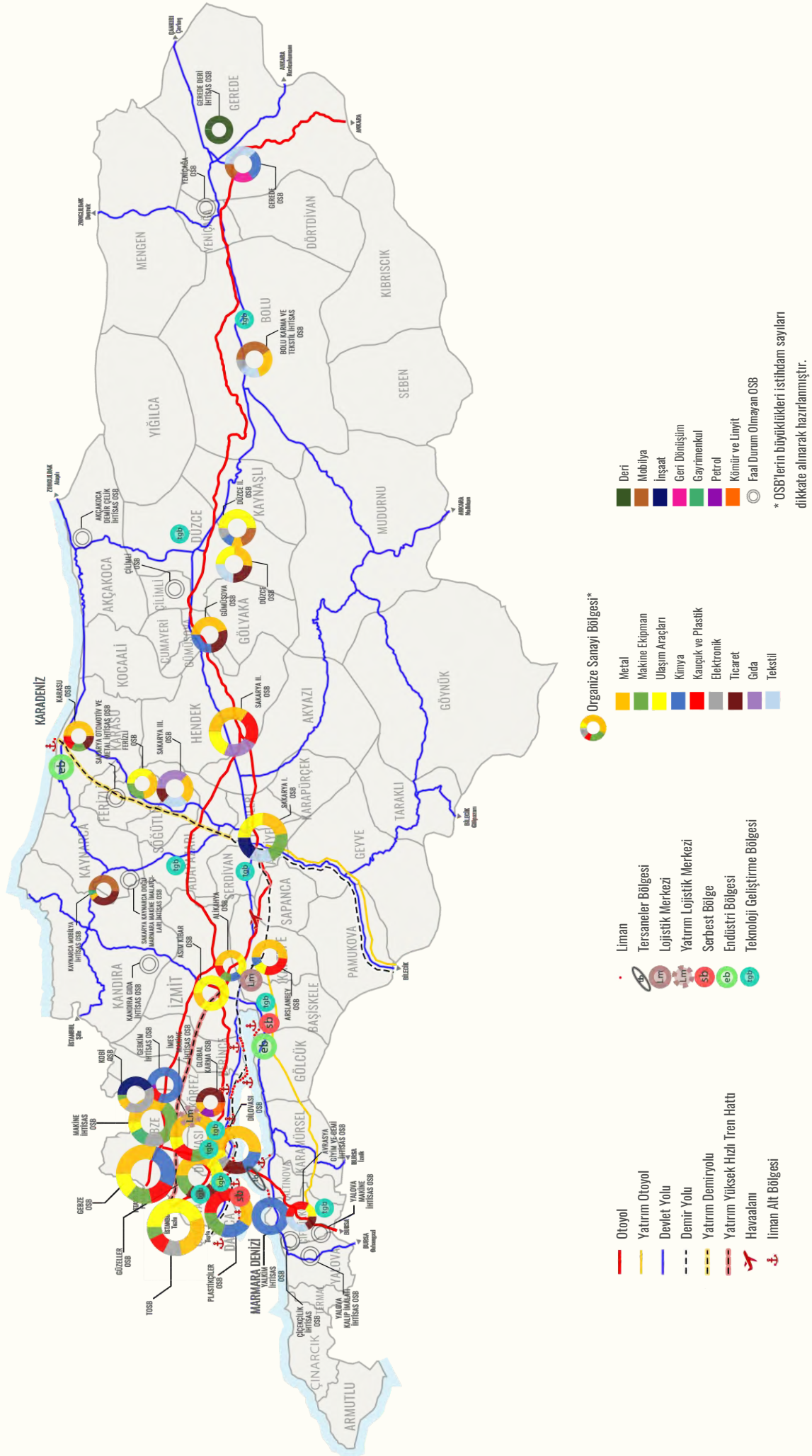
Kaynak: (OSBÜK, 2023), (Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlükleri, 2023), (MARKA, 2023)

TR42 Bölgesi'nde rekabetçi üstünlüğü olan sektörler, Ar-Ge ve yenilikçilik kapasitesi, üretilen katma değer, yaratılan istihdam, yatırım ve ihracat yapısı göstergeleri referansında incelenildiğinde kimya, makine imalat, otomotiv, lojistik, demir-çelik,

metal ürünleri, elektrikli makineler, gıda ve içecek, orman ürünleri, elektronik, plastik kauçuk, enerji, demir dışı metaller, dokuma ve tekstil, gemi inşa, cam ve kâğıt mamulleri öne çıkan sektörler olarak tespit edilmiştir.

Şekil 14. TR42 Bölgesi Özel Yatırım Bölgeleri

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı; <https://meydip.sanayi.gov.tr/> kapsamında üretilen veriler referansında hazırlanmıştır.

Sanayi ve Ticaret İl Müdürlükleri verileri referansında, Doğu Marmara Bölgesi'nde toplam 35 küçük sanayi sitesi (KSS) bulunmaktadır. TR42 Bölgesi'ndeki küçük ölçekli birçok firmanın faaliyette olması ve sağlanan istihdam hacmi KSS'lerin önemini ortaya koymaktadır. 12 adet KSS'si ile hem adet hem yatırımda ilk sırada olan Kocaeli'yi, Sakarya (9), Yalova (6), Bolu (5) ve Düzce (3) KSS ile takip etmektedir. KSS'lerde 5.316 işyeri faaliyet gösterirken, yaklaşık 52.000 kişi istihdam edilmekte olup bu sayı Kocaeli'de 31.500, Yalova'da 8.700, Bolu'da 4.400, Düzce'de 4.200 ve Sakarya'da 2.900 şeklinde dağılım göstermektedir.

2022 yıl sonu itibarıyla, Türkiye'de 18 serbest bölge mevcut olup 2'si Doğu Marmara Bölgesi'nde (Kocaeli'de) yer almaktadır. 2000 yılında kurulan, 18 firmanın faaliyet gösterdiği Kocaeli Serbest Bölgesi'nin 2022 yılı ticaret hacmi 1,24 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. 1999 yılında kurulan 31 firmanın faaliyet gösterdiği Marmara Teknoloji Serbest Bölgesi ise aynı dönemde 92 milyon \$ ticaret hacmine ulaşmıştır.

3.4.9. Üniversite ve AR-GE Altyapısı

Doğu Marmara Bölgesi rekabetçi sanayi ve güçlü yenilik altyapısı ile ülkenin aynı zamanda Ar-Ge üssü konumundadır. Türkiye'nin ilk organize sanayi bölgesinde yerleşik kurulan teknoloji geliştirmesi Gebze OSB Teknoparkı, TR42 Bölgesi'nde faaliyet göstermektedir. 2023 yıl sonu itibarıyla ülke genelindeki toplam 101 teknoparkın 10'u; faal olan 89'un 8'i faal olan toplamda TR42 TR42 Bölgesi'nde yer almaktadır. TR42 Bölgesi'nde yer alan teknoparklardan TÜBİTAK Marmara, Gebze OSB, Kocaeli Üniversitesi, Gebze Teknik Üniversitesi ve Bilişim Vadisi olmak üzere 5 tanesi Kocaeli'de yer almaktadır. Sakarya'da Sakarya Üniversitesi ve Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Bolu'da Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Düzce'de Düzce Üniversitesi, Yalova'da Yalova Üniversitesi teknoparkları yer almaktadır.

Doğu Marmara Bölgesi'nde Kocaeli Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Gebze Teknik Üniversitesi, Düzce Üniversitesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Yalova Üniversitesi, Sakarya Uygulamalı Bilimleri Üniversitesi, Kocaeli Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi ile birlikte 8 üniversitenin yer alması TR42 Bölgesi'nin yenilikçi kimliğinin yansımasıdır. TR42 Bölgesi üniversitelerinde meslek yüksekokullarında ihtisaslaşmış bölümlerin olması ve bunların sanayi sektörü nitelikli personel arzını karşılaması TR42 Bölgesi'nin sanayi üssü kimliğini güçlendirmektedir.

Ağustos'23 itibarıyla, Türkiye'de 1.285 Ar-Ge merkezinin 174'ü (%13,5) Doğu Marmara Bölgesi'nde yer almaktadır. TR42 Bölgesi'ndeki Ar-Ge merkezlerinin 132'si Kocaeli'de, 24'ü

Sakarya'da, 11'i Düzce'de, 4'ü Yalova'da, 3'ü ise Bolu'da yer almaktadır. Bölge'de faaliyet gösteren Ar-Ge merkezleri ağırlıklı olarak otomotiv ve otomotiv yan sanayi (42), kimya-ilaç (32), makine ve teçhizat imalatı (24), elektronik (10), lastikplastik-kauçuk (8) sektörlerine yönelik faaliyet göstermektedir.

Ağustos'23 itibarıyla Türkiye'de faal 324 tasarım merkezinden 17'si Kocaeli, 5'i Sakarya, 2'si Düzce ve 1'i Yalova'da olmak üzere toplamda 25'i (%7,7) TR42 Doğu Marmara Bölgesi'nde faaliyet göstermektedir. TR42 Bölgesi'nde faaliyet gösteren tasarım merkezlerinde makine ve teçhizat, otomotiv ve yan sanayi gibi imalat sanayi sektörleri öne çıkmaktadır (T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2023).

3.4.10. Bankacılık ve Finans

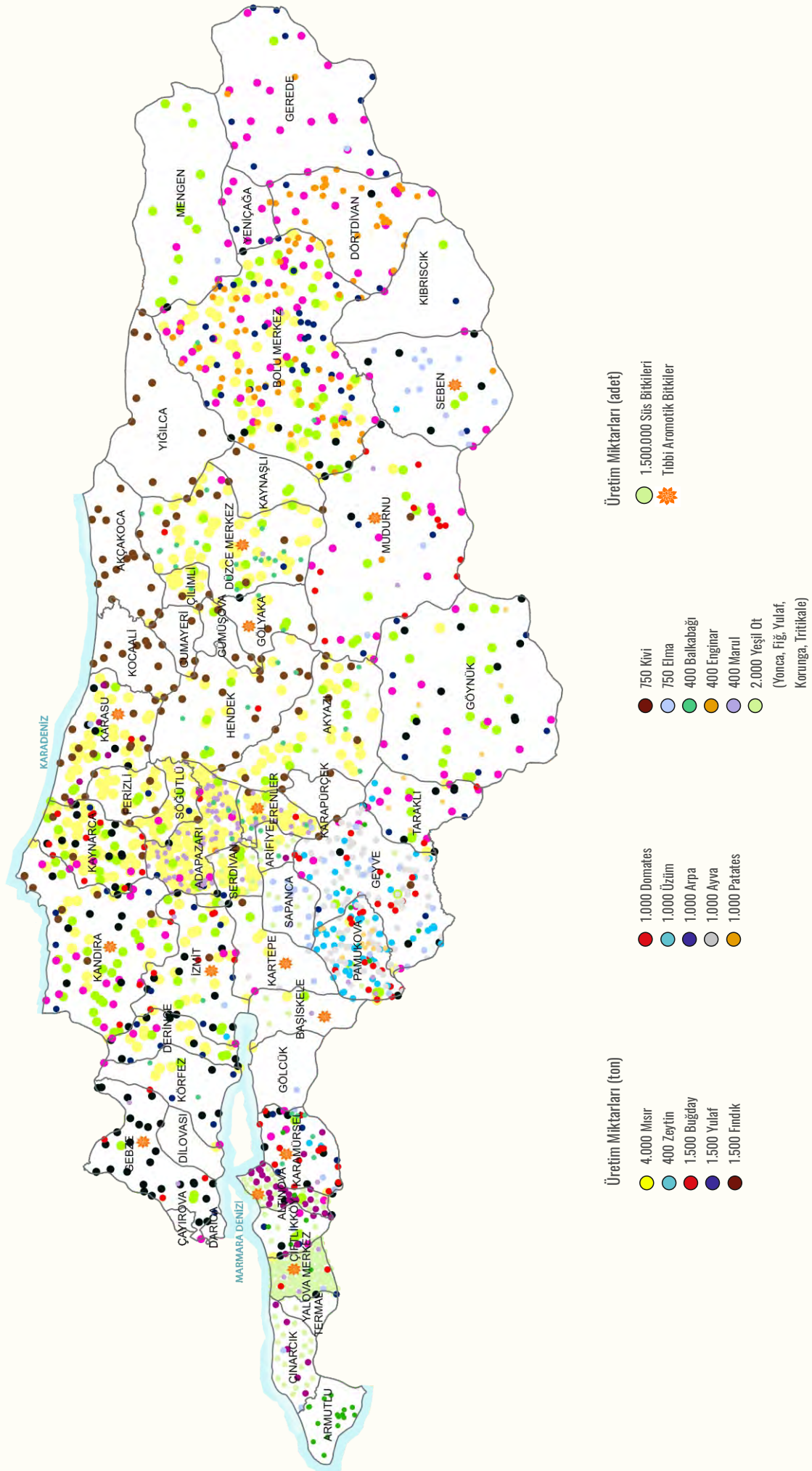
Türkiye'de 2022 yıl sonu itibarıyla 188.687 banka çalışanı bulunmakta ve 100.000 kişiye düşen çalışan sayısı 223, 100.000 kişiye düşen şube sayısı ise 11,4'tür (BDDK, 2023). Türkiye'de 2022 yılı itibarıyla 10.963 faal banka şubesi bulunmaktadır. Banka şube sayılarına göre Kocaeli'de 253, Sakarya'da 120, Bolu'da 40, Düzce'de 36 ve Yalova'da 29 şube bulunmaktadır. TR42 Bölgesi'nde toplam 478 şube yer alarak Türkiye bankacılık sisteminde yer alan şubelerin %4,36'sı TR42 Bölgesi'ne hizmet vermektedir (BDDK, 2023).

TR42 Bölgesi'nde bulunan bankaların faaliyetleri incelendiğinde Kocaeli'nin bölge illeri toplamından daha fazla kredi ürettiği ortaya çıkmaktadır. Sanayi sektörünün yoğunluğu ve büyük sanayi tesislerinin varlığı Kocaeli'de finansmana olan ihtiyacın da diğer illere göre yüksek olduğunu göstermektedir. 2022 yılında, 186,9 milyar \$ tutarında nakdi kredi ve 67 milyar \$ tutarında gayri nakdi kredi hacmine sahip olan Kocaeli'nin taktipteki alacaklar ile birlikte toplam kredi hacmi 191,75 milyar \$ seviyesine çıkmaktadır. TR42 Bölgesi'ndeki diğer illerinde toplam kredi hacmine bakıldığında Sakarya'nın 48,6 milyar \$, Yalova'nın 18,3 milyar \$, Düzce'nin 16,2 milyar \$ ve Bolu'nun 16 milyar \$ kredi hacmine sahip olduğu görülmektedir (BDDK, 2023).

3.4.11. Tarım ve Hayvancılık

TR42 Doğu Marmara Bölgesi, Türkiye yüzölçümüne oranla nispeten küçük bir paya sahip olmasına rağmen, tarımsal potansiyeli yüksek düzeyde olup birçok tarımsal ürünün üretimi bakımından (tavuk eti, kivi, fındık, mısır ve patates) Türkiye'de ilk sıralarda yer almaktadır. Bitkisel üretim miktarında Sakarya ilk sırayı almakta iken bitkisel üretimden elde edilen gelirin en yüksek olduğu il Yalova'dır. TR42 Bölgesi'nde hayvansal üretim değerinde ise Bolu ve Sakarya illerinin kanatlı et üretimi öne çıkmaktadır.

Şekil 15. TR42 Doğu Marmara Bölgesi Tarımsal Üretimin Mekânsal Dağılımı

Kaynak: TÜİK Bitkisel Üretim İstatistikleri referansında hazırlanmıştır.

TR42 Bölgesi'nde hayvansal üretim kaynaklı tarımsal gelirin en yüksek olduğu il Bolu'dur. TR42 Bölgesi, hayvansal üretimde kanatlı hayvan yetiştiriciliği (tavuk) başta olmak üzere manda ve sığır varlığı açısından Türkiye'de ilk sıralardadır. İstanbul ve Ankara pazarlarına yakın konumda bulunması da bölgenin tarımsal anlamda önemi ve gücünü artırmaktadır. TR42 Bölgesi'nde kırsal örgütlülük yapısını temel alan bilinçli tarım uygulamalarının sonucu olarak yüksek kalite ve verimde tarımsal ve hayvansal üretim yapılmaktadır. Tarımsal işletmelerin bitkisel üretimden, hayvansal üretim, ormancılık ve su ürünleri yetiştiriciliğine kadar faaliyet kollarına sahip olması TR42 Bölgesi'nin tarımsal ekonomi açısından cazibesini artırmaktadır.

2023 itibarıyla, Türkiye'de izinli 19 balıkçı barınağı tesisinin 6'sı TR42 Bölgesi'nde yer almaktadır. Bunların 1'i Düzce, 2'si Kocaeli ve 3'ü Yalova'da faaliyet göstermektedir. Düzce-Akçakoca'da ise balıkçı barınağı kurulması Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nın yatırım programında yer almaktadır.

3.4.12. Turizm

Doğu Marmara Bölgesi "Dört Mevsim Turizm" mottosuyla geniş olanakları ile birçok turizm alt çeşidine ev sahipliği yapan bir bölgedir. TR42 Bölgesi'nde doğal değerlere dayalı rekabet gücü yüksek olan doğa ve termal turizm potansiyelinin yanı sıra kongre, kültür ve tarih turizmi ile spor ve kış turizmi imkânları öne çıkmaktadır. Bölge turizminin gelişmesinde İstanbul, Ankara, Bursa ve Eskişehir gibi önemli büyükşehirlerin kesişiminde yer alması ile birlikte Anadolu'yu Avrupa'ya; İstanbul'u Karadeniz ve Ege'ye bağlayan ulaşım güzergâhı üzerinde yer almasından kaynaklanan coğrafi konum avantajı bulunmaktadır.

2022 sonu itibarıyla Bakanlık işletme ve/veya Belediye belgeli tesis konaklama istatistikleri referansında Türkiye'ye 45,9 milyonu yabancı olmak üzere toplam 92,3 milyon turist gelmiştir. Bunlardan 453,4 bini yabancı olmak üzere 3,06

milyonu TR42 Doğu Marmara Bölge illerine gelmiştir. Türkiye'deki toplam yerli geceleme sayısının yaklaşık %5,4'ü toplamda ise %2,5'i TR42 Bölgesi illerindedir. TR42 Bölgesi'nde faaliyette olan 1.126 tesis ile Türkiye toplamının %5,6'sına, 51,9 bin yatak kapasitesi ile ise %2,9'una sahiptir. Bununla birlikte bölgede 36 yatırım belgeli tesis bulunmaktadır.

3.4.13. İşgücü Göstergeleri

2022 yılı TR42 Bölgesi işgücü istatistikleri incelendiğinde, işgücüne katılım oranı %56,7 ile 1,794 milyon kişi; istihdam oranı ise %50,9 ile 1,613 milyon kişidir. Aynı dönem Türkiye geneli istihdam oranı ise %47,5 olup bölgeden düşük seviyede gerçekleşmiştir. Benzer şekilde Doğu Marmara Bölgesi işsizlik oranı aynı dönem %10,1 ile Türkiye ortalama işsizlik oranından (%10,4) düşük düzeydedir.

3.4.14. Ulaşım Altyapısı ve Limanlar

2023 itibarıyla Doğu Marmara Bölgesi'nde, Marmara Denizi'nde karadan 120 km uzunluğundaki İzmit Körfez kıyısı boyunca 36'sı Kocaeli (1'i yapım aşamasında), 3'ü Yalova'da olmak üzere 39 ve Sakarya'nın Karadeniz kıyısında 1 adet olmak üzere toplam 40 liman; 2 marina; 5'i Kocaeli, 30'u Yalova'da 35 tersane; 6'sı Yalova, 15'i Kocaeli'de olan 21 yolcu iskelesi ve 1 yat bakım onarım yeri ile 1 Yalova yat limanı bulunmaktadır. Bölge Cengiz Topel Havaalanı'na, modlar arası ulaşım elverişli güçlü bir ulaşım altyapısına olanak sağlayan 525 kilometre otoyol 780 kilometre il ve devlet yolu, 255 kilometre demiryoluna sahiptir. TR42 Bölgesi'ndeki doğu-batı aksında yer alan ve illeri birbirine bağlayan güzergâh olan TEM Otoyolu ve Kuzey Marmara Otoyolu ile D100 ve D130 karayolları ülkenin en yoğun ulaşım hattı olarak öne çıkmaktadır. Kuzey Marmara ve Batı Karadeniz Otoyolu, Körfez Geçişi ve Gebze Orhangazi Otoyolu projeleri de TR42 Bölgesi'nin erişilebilirliğini artırmakta ve ulaşım üssü olma özelliğini pekiştirmektedir.

VİZYON

**Yeşil dönüşüm odaklı
yenilikçi üretim üssü, dirençli
şehirleri ile yaşam merkezi,
MARKA bölge olmak**

**VİZYON, STRATEJİK ÖNCELİK,
HEDEF VE TEDBİRLER**

**DİRENÇLİ
BÖLGE**

4.VİZYON, STRATEJİK ÖNCELİK, HEDEF VE TEDBİRLER

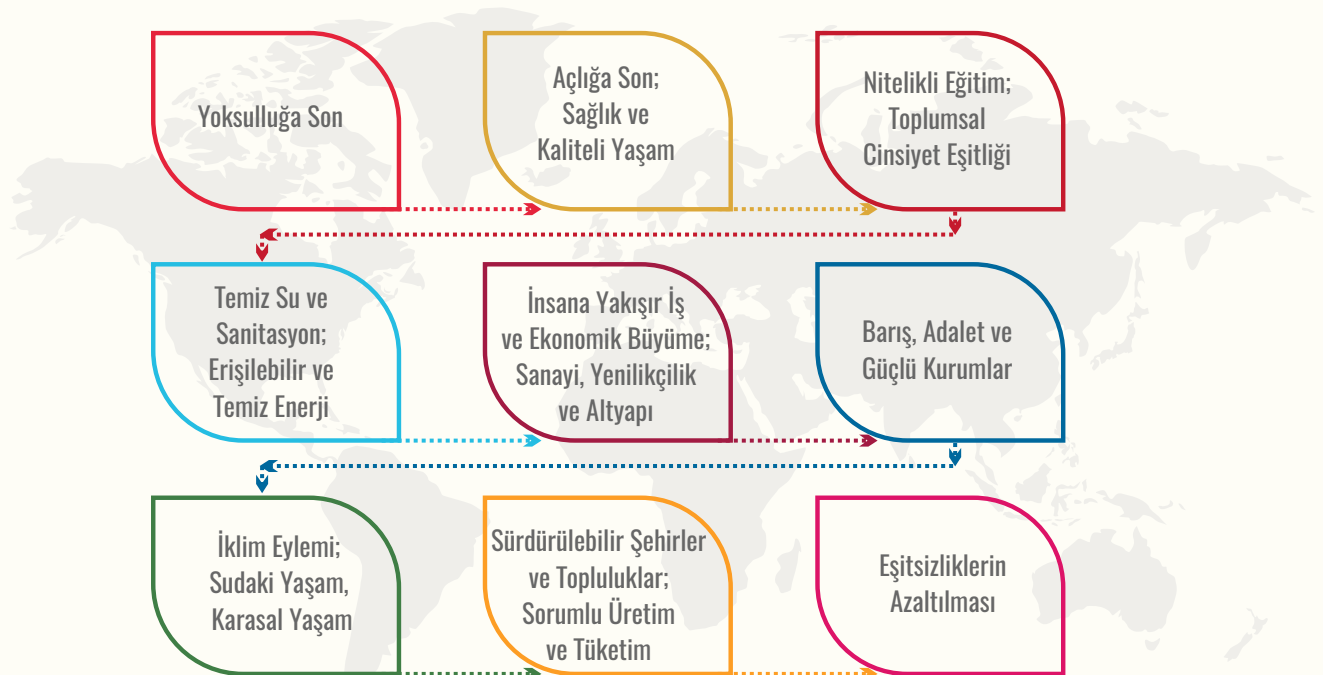
4.1. DİRENÇLİ BÖLGE

Günümüzde şehirlerin kentsel ve kırsal planlama ile tasarım süreçlerinde yer alan yaşam kalitesi; ekoloji, arazi kullanımı, ulaşım, kamusal alan, sağlık, güvenlik, tasarım, eğitim ve kültür gibi unsurları içine alan kapsamlı bir kavramdır. Ekonomik olarak insan onuruna yakışır bir düzeyde kazanç elde edebilmek, sağlık ve eğitim hizmetlerinden yararlanabilmek, nitelikli bir konuta sahip olabilmek ve sağlıklı ve güvenli çevrede yaşayabilmek gibi değişkenler yaşam kalitesinin belirleyici parametreleri arasında yer almaktadır. İnsan odaklı, doğal hayata ve tarihi mirasa saygılı, temel kentsel hizmetlerin adil ve erişilebilir olduğu, yaşam kalitesi yüksek ve dayanıklı yerleşimler yüksek yaşam kalitesi için en başat gerekliliklerdir.

2024-2028 dönemini kapsayan On İkinci Kalkınma Planı'nda "Afetlere Dirençli Yaşam Alanları ve Sürdürülebilir Çevre" hedefinde Afet Yönetimi, Kentsel Dönüşüm, Şehirleşme, Konut, Çevrenin Korunması, Kentsel Altyapı, Bölgesel Gelişme ve Kırsal Kalkınma alanlarına yönelik amaçlar saptanmış ve bunlara erişmek için gerekli politika ve tedbirler belirlenmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023).

Nüfusun ihtiyaç duyduğu temel hizmetler, altyapı ve konut hizmetlerinin karşılanması ile yaşam kalitesinin artırılması, kentleşme ve kırsal kalkınma politikalarının temel odak noktalarından birisi hâline gelmiştir. Erişilebilirlik odak noktası ile afetlere, iklim değişikliğine karşı dayanıklı-dirençli, doğal kaynak ve kültürel mirası koruyucu, kentlilik bilinci ve yeşil dönüşüm ekseninde sürdürülebilir enerji kullanımına öncelik veren şehirler tasarlanmalıdır. Uluslararası literatürde ve güncel uygulamalarda sürdürülebilirlik çevresel, toplumsal ve finansal boyutları ile bütünsel olarak ele alınmaktadır. Bu çerçevede yeşil dönüşüm süreçlerinin etkin yönetilmesi için adil geçişin sağlanacağı tedbirler alınacaktır. Ayrıca ilgili olarak, bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması için ekonomik ve sosyal bütünleşmenin güçlendirilmesi doğrultusunda çalışmalar önceliklendirilerek farklı temalar altında kategorize edilen "Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları"nın uygulanmasına yönelik politikaların geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Şekil 16. Bileşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

Kaynak: (Birleşmiş Milletler Türkiye, 2023)

Dünya çapında sağlıktan, sosyal ve ekonomik alana birçok farklı boyutta krize sebep olan COVID-19 pandemisi, insanların sosyo-ekonomik ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına kentsel mekânların kullanımının yönetimi ve sunulan hizmetlerin yeniden değerlendirilmesi ile ilgili yapılan çalışmaların önemini ortaya koymuştur. Bu nedenle, şehirlerin doğal afet ve salgınlara karşı küresel düzeyde dayanıklılıklarının artırılmasına yönelik politika ve uygulamaların geliştirilmesi daha da önemli hâle gelmiştir.

TR42 Bölgesi, sanayinin kalbi olarak ekonomik gelişmişlikte ülkenin önde gelen bölgelerinden biri olmakla beraber; afetlere, iklim değişikliğine dirençli ve daha yaşanabilir bölge olma yolunda geliştirilmesi gereken yönleri bulunmaktadır. Bölgede sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyinde, iller arasında farklılık olduğu gibi, ilçeler arasındaki gelişmişlik farklılıkları da dikkat çekmektedir. İlçe SEGE çalışmasında, İstanbul tarafından gelen bir gelişme etkisinin ana ulaşım arterleri boyunca bölge içinde etkili olduğu, ana ulaşım arterlerinden uzaklaştıkça erişilebilirlik imkânlarının da azalmasıyla sosyo-ekonomik gelişmişlik ve yaşanabilirlik seviyesinin düştüğü görülmektedir. Dayanıklı kent, afetlere ve çevre kirliliğine karşı güvenli ve ekolojik değerlerini koruyan yaşam kalitesi yüksek bir kent olarak tanımlanmaktadır. Bu çerçevede, kentlerin afetlerin etkilerine karşı dayanıklı ve sağlıklı olmasında; ekolojik, ekonomik ve sosyal olarak sürdürülebilirliklerinin sağlanması önem kazanmıştır. Bir kentin dirençli olabilmesi için sürdürülebilir ekosistemi, aktif ve sağlıklı yaşamı destekleyen bir çevre, temiz, yeşil ve çocuk dostu sosyal donatı alanları, temel ihtiyaçlara erişim, güçlü kentsel ekonomi, tarihi ve kültürel mirası koruyan kentsel doku öne çıkan değişkenlerdir (WHO, 2022).

Dayanıklı kentlerin oluşturulabilmesi için sorunların, kent ve bölge ölçeğinde tüm paydaşların katılımı ile saptanması ve çözüm önerilerinin bölgedeki kurum ve kuruluşların proje ve faaliyetleriyle bütünlük, iş birliği ve uyum içinde ele alınması önem arz etmektedir. Bu bağlamda, bölgeler-arası ve bölge-içi sosyo-ekonomik gelişmişlik farklarının azaltılması, yerel ile iş birliği kapasitesinin artırılması yalnızca iklim ve ekolojik hassasiyetlerin gözetilmesi hedeflerini önceleyen, eylem odaklı, esnek ve katılımcı stratejik politika belgelerinin geliştirilmesi ile mümkün olacaktır.

Dayanıklı kentlerin oluşturulmasında; yerleşmelerin sürdürülebilirliği ve iklim değişikliğine uyumun sağlanması ile afetler karşısında önleyici tedbirlerin bütüncül yaklaşımla kurgulanması gerekmektedir. Sektör ve kent ölçeğinde iklim değişikliğine uyumun güçlendirilmesi yoluyla toplumsal direncin artırılması, afet risk yönetimi, kentsel altyapı bileşenlerinin güçlendirilmesi, çevre dostu teknolojiler, düşük karbonlu endüstriler, enerji verimliliği, su kaynakları yönetimi, iyi tarım uygulamaları, sürdürülebilir turizm anlayışı ile kültürel mirasın korunması dirençli şehirlere ulaşma adımlarıdır. Bu bağlamda afete ve iklim değişikliğine dirençli planlama; afet tehlike ve risklerini göz önüne alan ve önlenmesi veya zararların azaltılmasını amaçlayan yöntem ve araçların planlama çalışmalarında benimsenmesini gerektiren yaklaşımlar içermektedir.

Tüm bu referanslar temelinde 2024-2028 Doğu Marmara Bölge Planı kalkınma kurgusunda ana gelişme eksenlerinden biri olarak Dirençli Bölge kavramsal çerçevesi aşağıda ifade edilmiştir:

- Afetlere karşı güvenli yaşam alanlarının oluşturulduğu,
- Çevreye duyarlı yaşanabilir şehir planlamasının gerçekleştirildiği,
- Kentsel ve kırsal erişilebilirlik imkânlarının artırıldığı,
- Akıllı şehir uygulamalarının yaygınlaştırıldığı,
- Doğal ve kültürel mirasın korunup yaşatıldığı,
- Bölgenin iklim değişikliğine karşı dayanıklı ve uyumlu hâle getirildiği,
- Yeşil dönüşüm sürecinde adil geçişin sağlandığı,
- Enerji verimliliği uygulamalarının, atık yönetiminin ve yeşil dönüşümün gerçekleştirildiği,
- Sosyal bütünleşmenin sağlanarak kırılgan grupların sosyal refahının artırıldığı

Dirençli Bölge olarak tanımlanabilir.

Doğu Marmara Bölgesi'nin daha dirençli bir bölge olması için "Dayanıklı Kentlerin Oluşturulması", "Sürdürülebilir Çevrenin Sağlanması" ve "Sosyal Bütünleşmenin Sağlanması" stratejik önceliklerine erişebilmek üzere belirlenen hedefler ve bunlara ilişkin tedbirler tanımlanmıştır.

4.1.1. Dirençli Bölge Ekseninde Çekim Merkezi Alt Bölgesinin Gelişimi

Doğu Marmara Bölgesi içerisindeki en üst seviye sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasına sahip çekim merkezi bölgede, yoğun sanayi ve ticari faaliyetler yer almaktadır. Bölge'deki yüksek kentleşme oranı ve yoğun imalat sanayi faaliyetleri neticesinde oluşan nüfus yoğunluğu ve imalat faaliyetlerinin alt bölge üzerindeki baskısı sonucunda bu alanın yaşam kalitesi göstergelerini aşağı çekecek unsurlar oluşabilmektedir. Özellikle Bölge'deki ağır sanayiler doğal alanlar ve özel çevre koruma bölgesi ilan edilen İzmit Körfezi için yüksek ölçüde bir tehlike oluşturmaktadır. Çevresel risklerin yanı sıra TR42 Bölgesi ve diğer birçok bölgeden iç göç alan çekim merkezi alt bölgede, sosyal bütünleşme hususunda da sorunlar tespit edilmiştir. Bölgedeki kentsel donatı olanaklarında yetersizliklerin de söz konusu olmasıyla birlikte Çekim Merkezi Bölge'de çalışan nüfusun çoğunluğunun İstanbul'da ikamet etmesi, alt bölgedeki kentsel hizmetlerin niteliği ve sunumunun yeterli ölçüde gelişmemesine neden olmuştur. Bu nedenle Bölge'nin 2028 vizyonunda; sosyal donatı alanlarının oluşturulması, kentsel hizmet sunumunda kalitenin artırılması, sosyal bütünleşmenin sağlanması, doğal, tarihi ve kültürel alanların sürdürülebilirlik ilkeleri eşliğinde ve koruma-kullanma dengesi gözetilerek geliştirilmesi, ekonomik büyümenin çevreye daha duyarlı hâle gelmesi ve yaşam alanı olarak tercih edilen bir bölge olması hedeflenmektedir.

Çekim Merkezi alt bölgede dayanıklı kentlerin oluşturulmasına yönelik olarak afet risk azaltma tedbirlerinin alınması, bu bölgedeki gerek nüfus gerek ekonomik faaliyet yoğunluğu açısından en öncelikli hedef olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, akıllı şehirlerin oluşturulmasına yönelik yeni teknolojilerin kullanımı ile çevreye duyarlı şehir planlaması ve kentsel dönüşümün sağlanması da Çekim Merkezi Bölge'de öncelikli hedefler arasındadır. Bunlarla birlikte, Çekim Merkezi Bölge'de çevresel sürdürülebilirliğin sağlanmasına yönelik olarak sanayide yeşil dönüşümün sağlanması, atık yönetimi ve yenilenebilir enerji uygulamalarının yaygınlaştırılması gerçekleştirilerek çevre kalitesinin artırılması amaçlanmaktadır.

Çekim Merkezi Bölgesi'nde; Gebze ve İzmit gelişim odaklarında çevre kalitesinin ve çalışma olanaklarının artırılması, sosyal donatı yeterliliğinin geliştirilmesi, Sakarya gelişim odağında kent içi erişilebilirliğin artırılması (raylı sistemler) öncelikli hedefler arasındadır. Ayrıca, **Gebze–İzmit–Sakarya** aksında trafik yoğunluğunun azaltılması amaçlanmaktadır.

4.1.2. Dirençli Bölge Ekseninde Gelişen Koridor Alt Bölgesinin Gelişimi

Gelişen Koridor alt bölgesinin öne çıkan özelliği sanayileşmedir. Sanayileşmenin organize bir biçimde gelişmesi amacıyla planlı sanayi alanlarının oluşturulması, yeşil dönüşüm ve çevreye duyarlılığın gözetilerek mevcut sanayi alanlarında altyapı sorunlarının çözülmesi, kentlerin sürdürülebilir olarak gelecek nesillere aktarılması açısından oldukça önemlidir.

Gelişen Koridor alt bölgesini oluşturan Bolu, Düzce ve Yalova Gelişim Odakları'nda, öncelikli olarak dayanıklı kentlerin oluşturulması amacıyla afetlere karşı risk azaltma tedbirlerinin alınması, akıllı şehirlerin oluşturulmasına yönelik akıllı ulaşım sistemleri başta olmak üzere yeni teknolojilerin kullanımı, kırılgan grupların iş ve çalışma olanaklarının artırılması ile kentsel kirliliğin azaltılarak, sağlıklı çevrenin sağlanmasına yönelik faaliyetler amaçlanmaktadır. Ayrıca, Gelişen Koridor Bölgesi'nde çevresel sürdürülebilirliğin sağlanmasına yönelik olarak sanayide yeşil dönüşümün adil geçişle sağlanması, atık yönetimi ve yenilenebilir enerji uygulamalarının yaygınlaştırılması gerçekleştirilerek çevre kalitesinin artırılması amaçlanmaktadır. Bunlarla birlikte, Gelişen Koridor Bölgesi'nde çevreye duyarlı şehir planlaması ve kentsel dönüşümün sağlanması ile kentsel ve kırsal erişilebilirlik noktasındaki sorunların giderilmesine yönelik faaliyetler hedeflenmektedir.

4.1.3. Dirençli Bölge Ekseninde Dinamik Çevre Alt Bölgesinin Gelişimi

Bölge ekonomisinin temelini tarım ve turizm sektörlerine dayandığı Dinamik Çevre alt bölgesinde doğal değerlerin sürdürülebilirliğinin sağlanarak, bölgede yer alan kırsal hizmetlerin yöresel ihtiyaçlara göre şekillendirilmesi ile sosyo-ekonomik refahın artırılması amaçlanmaktadır. Dinamik Çevre alt bölgedeki kırsal kalkınmaya ilişkin faaliyetlerin desteklenmesi, çekim merkezi ve gelişen koridor alt bölgelerdeki yoğun nüfusun yeşil alan ve rekreasyon ihtiyaçlarını karşılayacak donatı alanlarının oluşturulması önerilmektedir. Dinamik Çevre Alt Bölge gelişim senaryosunda, kırsal kalkınmayı sağlamaya yönelik yeni kırsal gelişim odaklarının oluşturulması (ör: Geyve-Pamukova, Kaynarca, Kocaali) planlanmaktadır. Ayrıca, Dinamik Çevre Bölge'de akıllı ve iyi tarım uygulamaları ile toprak kirliliğini azaltmaya yönelik faaliyetlerin desteklenmesi öngörülmektedir.

Tüm bölgede olduğu gibi Dinamik Çevre Alt Bölge'de de dayanıklı kentlerin oluşturulmasına yönelik olarak afet risk azaltma tedbirlerinin alınması öncelikli hedefler arasında bulunmaktadır. Bu kapsamda, özellikle sel ve heyelan gibi afetlerin daha yoğun yaşandığı Dinamik Çevre Bölge'de, bu afetlere karşı öncelikli tedbirlerin alınması amaçlanmaktadır. Ayrıca, Dinamik Çevre Bölge'deki sosyal donatı alanlarının yetersizliği ve kırsal erişilebilirlik konusundaki sorunların giderilmesi de öncelikli olarak değerlendirilmektedir.

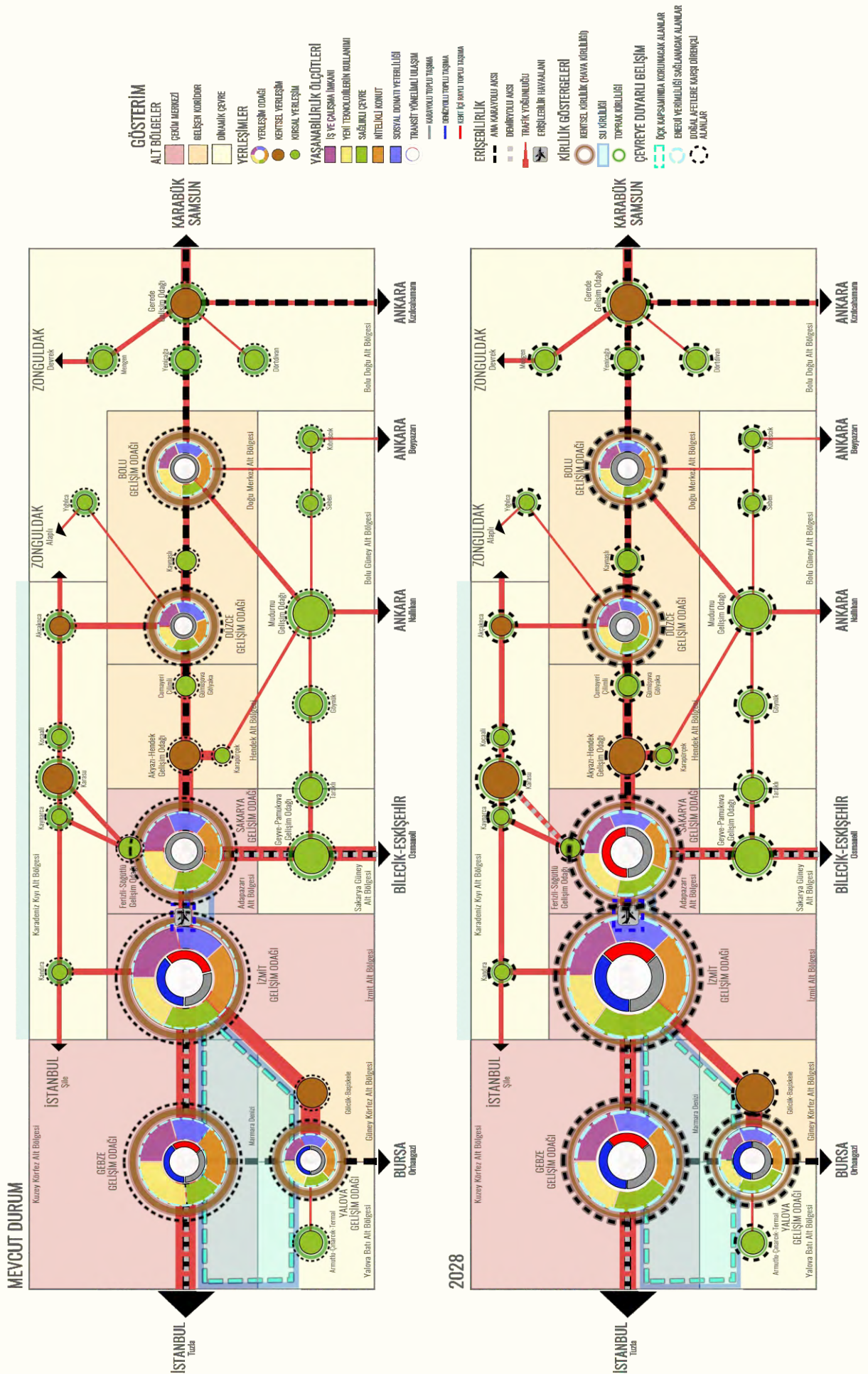
4.1.4. Dirençli Bölge Gelişme Kurgusu

Dirençli Bölge gelişme kurgusu üç ana stratejik öncelikte ve bunlara yönelik hedefler, tedbirler ile proje ve program önerileri üzerinde geliştirilmiştir. Hedefler bütünsel olarak değerlendirildiğinde, stratejik önceliklerin kapsayıcı şekilde gerçekleşmesi için kurgulanmıştır. Tedbirler ise alt bölge, ürün veya hizmet odaklı daha spesifik olarak tanımlanmıştır. Proje ve programlar ise başlangıç ve bitiş süreçleri, maliyetleri, hedef kitleleri tanımlanmış olarak kısa vadede ve öncelikli olarak hayata geçirilmeleri önerilen tedbirler niteliğindedir.

Şekil 17. Dirençli Bölge Gelişme Kurgusu

Stratejik Öncelik 1 Dayanıklı Kentlerin Oluşturulması	Afetlere karşı risk azaltma tedbirleri alınacaktır.
	Çevreye duyarlı şehir planlaması ve kentsel dönüşüm sağlanacaktır.
	Kentsel ve kırsal erişilebilirlik altyapısı geliştirilecektir.
	Akıllı şehir uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.
	Kentlilik kültürü geliştirilecek, kültürel miras korunacaktır.
Stratejik Öncelik 2 Çevresel Sürdürülebilirliğin Sağlanması	Doğal kaynaklar korunacak ve çevre kalitesi artırılabilecektir.
	Hammadde kullanımında verimlilik sağlanacak ve atık yönetimi geliştirilecektir.
	İklim değişikliğine dayanıklılık ve uyum artırılabilecektir.
Stratejik Öncelik 3 Sosyal Bütünleşmenin Sağlanması	Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı desteklenecek ve enerji verimliliği artırılabilecektir.
	Kırılgan grupların sosyal ve ekonomik refahlarını artırıcı politikalar geliştirilecektir.
	Kırılgan grupların kamusal hizmetlere erişilebilirlikleri artırılabilecektir.

Şekil 18. Dirençli Bölge Ekseni Kavramsal Gelişim Şemaları, Mevcut Durum-2028

4.1.5. Dirençli Bölge Stratejik Öncelik, Hedef ve Tedbirleri

STRATEJİK ÖNCELİK 1. DAYANIKLI KENTLERİN OLUŞTURULMASI

Planlama, mühendislik, yönetim, ekoloji, psikoloji gibi farklı akademik disiplinlerde kullanılan dayanıklılık kavramı; tehlikeli ve riskli durumlara maruz kalınması hâlinde bu duruma karşı direnç gösterilerek olası olumsuz etkilerin azaltılması veya bu etkilere uyum sağlanması olarak tanımlanmaktadır. Bu kavramın, özellikle son yıllardaki iklim değişikliğinin neden olduğu afetler, kuraklık gibi olumsuz sonuçlara karşı önlem alınmasına yönelik olarak kentsel çalışmalarda kullanılması önem kazanmıştır. Kentsel dayanıklılık kavramı ise; Birleşmiş Milletler Afet Risklerini Azaltma Ofisi'nin (UNDRR- United Nations Office for Disaster Risk Reduction)'nin tanımına göre kentlerin tehlikelere karşı kendini sürdürebilme kapasitesi olarak ifade edilmektedir (UNDRR, 2023). Kentsel dayanıklılık, iklim değişikliğinin ortaya çıkardığı olumsuz etkiler başta olmak üzere nüfus artışı, kaynak yetersizliği gibi koşullara uyum sağlayabilme kapasitesi olarak da ifade edilmektedir. Kentlerin bu koşullara adaptasyonunun yönetilmesi ve daha sürdürülebilir kentsel çevrelerin oluşturulması için dayanıklılık perspektifinde bir ekosistemin oluşturulması ve sosyal bütünleşmenin sağlanması gerekmektedir.

Birleşmiş Milletler üyesi ülkeler tarafından kabul edilmiş olan Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) arasında dayanıklılık odağındaki atıflar dikkat çekmektedir. Örneğin SKA'da 9. amaç olan “Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı” başlığı altında “Herkes için uygun fiyatlı ve eşitliğe dayalı bir erişime vurguda bulunarak ekonomik kalkınmayı ve insanların esenliğini desteklemek için bölgesel ve sınırlar arası altyapıyı kapsayan kaliteli, güvenilir, sürdürülebilir ve dayanıklı altyapıların oluşturulması” hedeflenmiştir. Ayrıca, 11. amaç “Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar” başlığı altında “2030'a kadar bütün ülkelerde kapsayıcı ve sürdürülebilir kentleşmenin geliştirilmesi ve katılımcı, entegre ve sürdürülebilir insan yerleşimlerinin planlanması ve yönetilmesi için kapasitenin güçlendirilmesi” hedefi gibi özellikle dayanıklı şehirlerin oluşturulmasına yönelik stratejiler belirlenmiştir (Birleşmiş Milletler Türkiye, 2023).

2015 yılında gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Afet Risklerinin Azaltılması III. Dünya Konferansı'nda “Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi”nin kabulüyle, daha dayanıklı kentler meydana getirme doğrultusunda önemli bir adım atılmıştır. Söz konusu belgede, afet riskinin azaltılması, afetlere karşı dirençliliğin artırılması ve bu anlamda mevcut risklerin tespit edilerek ortadan kaldırılmasını içeren önemli hususlara vurgu yapılmaktadır (UNDRR, 2023).

On İkinci Kalkınma Planı Afet Yönetimi alanında yerleşim yerlerinin ve toplumun afetlere karşı dirençliliğinin artırılması, afet risk ve zararlarının azaltılarak can ve mal kayıplarının asgari düzeye indirilmesi, afet yönetiminin tüm süreçlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi, toplumun ve tüm kuruluşların afet farkındalığının artırılması temel amacı belirlenmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023).

AFAD tarafından hazırlanan “Ulusal Deprem ve Eylem Planı 2012-2023” çerçevesinde belirlenen ana eksenlerden birisi de “Deprem Güvenli Yerleşme ve Yapılaşma” temasıdır. Bu kapsamda dayanıklı kentlerin oluşturulması önceliklendirilmiş, deprem güvenli yerleşimlerin ve depreme dayanıklı yapılaşmanın sağlanmasına yönelik daha güvenilir ve yaşanabilir yerleşim yerleri ve yapıların oluşturulması amaçlanmıştır (AFAD, 2012). Ayrıca, afetlere karşı dayanıklı toplum ve yerleşim alanlarının oluşturulmasını temel amaç olarak benimseyen İl Afet Risk Azaltma Planları (İRAP), ulusal düzeyde tüm iller için hazırlanarak 2022 itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Bu kapsamda, afetlerin olası etkilerini ve meydana getirdiği kayıpların gösterilmesi; kayıpların en aza indirilebilmesi amacıyla yapılması gereken eylemlerin bir süreç dâhilinde belirlenmesi ve bu eylemlerden sorumlu kurum ve kuruluşların tanımlanması; ekonomik, sosyal ve çevresel dirençliliğinin sağlanması hedeflenmektedir. Ayrıca 2014 yılında AFAD tarafından hazırlanan Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) kapsamında, afet ve acil durumlara ilişkin müdahale çalışmalarında görev alacak çalışma grupları ve koordinasyon birimlerine ait rolleri ve sorumlulukları tanımlamak; afet öncesi, sonrası ve sonrasındaki müdahale planlamasının temel prensiplerini belirlemek amaçlanmaktadır. Bu çerçevede, ulusal düzeyde tüm iller için hazırlanacak olan “İl Afet Müdahale Planı”, Doğu Marmara Bölgesi'nde Kocaeli ili için hazırlanmıştır. Bölgedeki diğer iller için ise “İl Afet Müdahale Planı” hazırlık çalışmaları devam etmektedir (AFAD, 2023).

Günümüzde, artan nüfus ve göç olgusu ile birlikte şehirlerde yaşanan yoğunluk; şehirlerin iklim değişikliği, sel, deprem gibi doğal afetlere karşı olan hassasiyetini artırmış olup bu konularda atılacak olan adımları daha da önemli hâle getirmiştir. Şehirlerde karşılaşılması olası senaryo ve risklere karşı kentlerin esnekliğinin diğer bir ifadeyle dayanıklılığının artırılması, toplumun her kesiminin katkı sağladığı bir süreç yönetimi ve yönetim anlayışıyla ele alınmalıdır. Doğu Marmara Bölgesi'ndeki kentlerin iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine karşı dayanıklılığın artırılması; kentlerdeki koruma-kullanma dengesinin gözetilmesi; afetlerin olası ekonomik, fiziksel ve sosyal etkilerinin tespit edilerek gerekli tedbirlerin alınması öncelikli ele alınmaktadır. Doğu Marmara Bölgesi'nde dayanıklı kentlerin oluşturulmasında; insan odaklı, doğal hayata ve tarihi mirasa saygılı, temel kentsel hizmetlerin adil ve erişilebilir bir şekilde sağlandığı, yaşam kalitesi yüksek ve değer üreten şehirler ve yerleşimler oluşturmak temel amaç olarak belirlenmiştir. Bu süreçte, doğal afetlere karşı risklerin azaltılması, sürdürülebilir çevreye duyarlı şehir planlaması yapılması ve kentsel dönüşümün sağlanması, erişilebilirlik altyapısının geliştirilmesi, akıllı şehir uygulamalarının yaygınlaştırılması ve kültürel miras korunarak kentlilik

kültürünün geliştirilmesi hususları öncelikli olarak hedeflenmiştir.

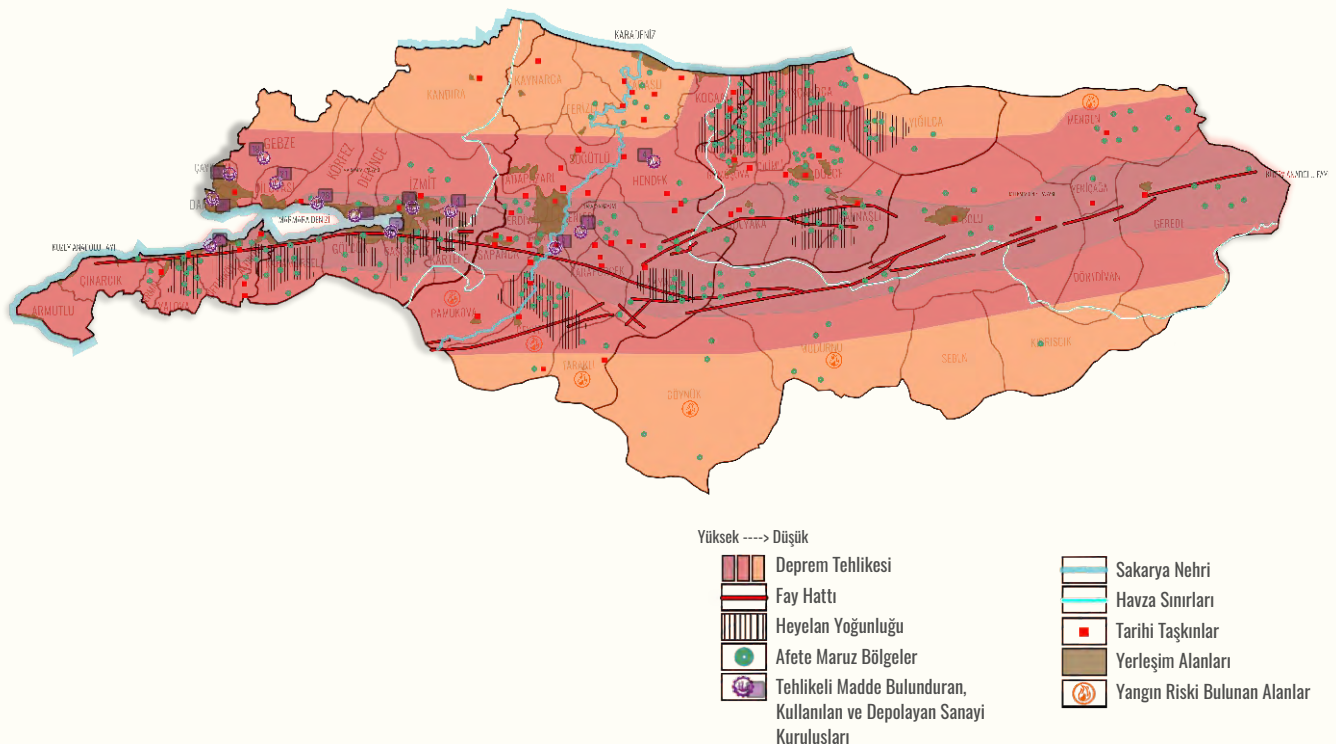
HEDEF 1.1.

Afetlere Karşı Risk Azaltma Tedbirleri Alınacaktır.

Dayanıklı kentlerin oluşturulmasındaki en önemli etkenlerden biri güvenli yaşam imkânının ilgili bölgede yaşayanlar için sağlanmasıdır. Özellikle afetlere karşı güvenli yaşam alanları oluşturmak önemli hususların başında gelmektedir. Bu bağlamda, afetlere karşı toplumsal farkındalığın sağlanması; risk azaltma çalışmalarının yapılmasıyla afetlerin sebep olabileceği can ve mal kayıplarının önlenmesi ve bölgenin daha yaşanabilir hâle gelmesinde büyük önem arz etmektedir.

Doğu Marmara Bölgesi deprem, heyelan, su baskını, kaya düşmesi benzeri afetlerin sıklıkla yaşandığı bir bölgedir. Bölge'de toplam 240 adet afete maruz bölge ilan edilmiş yer bulunmaktadır. Bu durum, Doğu Marmara Bölgesi'nin afetlere karşı dayanıklılık boyutu öncelikli olmak üzere daha yaşanabilir bir seviyeye çıkarılmasının önemini ortaya koymaktadır (Doğu Marmara Kalkınma Ajansı, 2022).

Şekil 19. TR42 Bölgesi Afet Risk Haritası

Kaynak: AFAD Türkiye Afete Uğramış Yerleşim Birimleri Haritası referansında hazırlanmıştır.

Doğu Marmara Bölgesi'nde Kuzey Anadolu Fay Hattı üzerinde 20 ilçe bulunmakta olup Kocaeli'de Başiskele, Gölçük, Derince ve Kartepe; Sakarya'da Arifiye, Sapanca, Hendek, Ferizli, Karapürçek ve Akyazı; Düzce'de Merkez İlçe, Çilimli, Cumayeri, Gölyaka, Gümüşova ve Kaynaşlı; Bolu'da Gerede ve Yeniçağa; Yalova'da Altınova ve Çınarcık'tır. Deprem açısından yapılaşmaya uygun olmayan ve aktif fay üzerindeki bu bölgelerde bulunan mevcut yapılaşmaların noktasal olarak tespit edilerek aşamalı olarak güvenli alanlara taşınmalarının sağlanması kritik önemlidir. Özellikle otoyol, baraj, sulama kanalları, doğal gaz boru hatları, petro-kimya rafineleri benzeri mühendislik yapılarının fay hattına göre nasıl konumlandırılması ve fay hattından ne kadar uzaklıkta bulunması gerektiği detaylı olarak tespit edilerek gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca yürütülen "Mekânsal Planlama Sürecinde Aktif Fay Zonlarının 1/1.000 Ölçekli Haritalanması ve Fay Sakınım Zonu Oluşturma Kriterlerinin Belirlenmesi" başlıklı proje ile farklı fay türlerinin (normal, ters ve doğrultu atımlı fay) en iyi gözlemlendiği üç bölgede İmar Planına Esas Mikro-Bölgeleme Raporlarının hazırlanması, aktif fay/fay zonlarının lokasyonları/konumları, geometrileri ve kompleksliğinin belirlenmesi ve 1/1.000 ölçekte haritalanmasında temel kriterlerin ortaya konulması, aktif fay/fay zonları etrafında yapılaşma için uzaklık mesafesini tanımlayan "Fay Sakınım Zonu" oluşturma kriterlerinin belirlenmesi ve yol gösterici kılavuzların oluşturulması hedeflenmektedir. Bu kapsamda, yerleşime uygun olmayan alan olarak belirlenen yerlerin yapı yaklaşım sınırına göre gerekli imar düzenlemeleri, imara kapatma, yeşil alan ilan etme vb. çalışmaların yapılması önem arz etmektedir. Marmara Deprem ve Yapı Mühendisliği Test Merkezi (MARTEST) özel mühendislik gereken yapılarda depremle ilgili risklerin tespiti ve bertaraf edilmesi açısından önemli bir proje olarak hayata geçirilecektir.

Doğu Marmara Bölgesi'nde başta deprem olmak üzere tüm olası afetlere karşı özel firmaların da yatırımlarını yönlendirmelerini ve gerekli tedbirleri almalarını sağlayacak ve dayanıklı kentlerin oluşturulmasında önemli rol üstlenecek "İl Afet Sakınım Planlarının" hazırlanması gerekmektedir. Tüm olası afetlere karşı tedbirlerin yer aldığı bütüncül planlama yaklaşımını benimseyen sakınım planlarının hazırlanması, uygulamaların ve diğer plan belgelerinin de sakınım planlarına göre hazırlanması bölgenin yaşam kalitesinin artırılması ve afetlere karşı dayanıklı hâle getirilmesi yönünde gerçekleştirilmesi gereken önceliklerdendir.

Doğu Marmara Bölgesi'nde afetlere hazırlık ve afet sonrası müdahalede özel önem arz eden hastane, okul, yurt gibi ortak kullanım mekânları, tüm altyapı (iletişim, doğalgaz, internet, su, elektrik, kanalizasyon vb.) ve ulaşım sistemlerinin afetlerden etkilenmeyecek şekilde tasarlanması öne çıkan hususlar arasında yer almaktadır. Ayrıca, doğal ve tarihi sit alanlarında meydana gelmesi muhtemel yangın ve sel gibi afetlere karşı önlemler alınması da gerekmektedir.

AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı); afet ve acil durumlar için gerekli önlemlerin alınması ve olayların meydana gelmesinden önce hazırlık ve risk azaltma, olay sırasında yapılacak müdahale ve olay sonrasında gerçekleştirilecek iyileştirme çalışmalarını yürüten kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonun sağlanması görevini üstlenmektedir. Bu çerçevede, Doğu Marmara Bölgesinin mevcut afetsellik durumu dikkate alındığında bölgedeki AFAD İl Müdürlüklerinin personel ve teknik altyapısı geliştirilerek olası en olumsuz şartlara karşı hazır hâle getirilmesi ön plana çıkmaktadır. Ayrıca, afet ve acil durumlarda önemli görevler üstlenen yerel yönetimlerin de bu konudaki personel ve teknik altyapısını geliştirmesi önemlidir.

İzmit Körfezi afetsellik açısından incelendiğinde, afet sırasında tüm bölgeyi ilgilendiren ciddi olumsuz etki oluşturma kapasitesi bulunan kritik tesisler (TÜPRAŞ, HABAŞ, TP Petrol, Shell vb.) bulunmaktadır. Bu tesislerin yapı sağlığının izlenerek gerektiğinde afetlere dayanıklı hâle getirilmesi öncelikli önemdedir.

TEDBİR 1.1.1

Kuzey Anadolu Fay Hattı üzerinde bulunan ilçelerde aktif fay zonları üzerinde bulunan ve yapılan paleosismoloji çalışmaları kapsamında uygun olmayan alan olarak yerleşime uygunluk tanımlaması yapılan alanlar yani deprem açısından yapılaşmaya uygun olmayan ve aktif fay üzerindeki bulunan mevcut yapılaşmalar noktasal olarak tespit edilerek aşamalı olarak güvenli alanlara taşınacaktır.

Kuzey Anadolu Fay Hattı üzerinde bulunan ilçeler; Başiskele, Gölçük, Derince, Kartepe, Arifiye, Sapanca, Hendek, Ferizli, Karapürçek, Akyazı, Düzce Merkez İlçe, Çilimli, Cumayeri, Gölyaka, Gümüşova, Kaynaşlı, Gerede, Yeniçağa, Altınova, Çınarcık'tır.

TEDBİR 1.1.2

Doğu Marmara Bölgesi tüm illerinde, deprem tehlike haritası ve sıvılaşma haritası çıkarılarak, mühendislik yapılarının hasar görebilirlik ve risk analizlerinin yapılması ile bölgedeki tüm mühendislik yapılarının (tüm altyapı ve üstyapı sistemleri) yapı envanterleri çıkarılacaktır.

TEDBİR 1.1.3

İzmit Körfezi'ndeki afet açısından kritik tesislerin (TÜPRAŞ, HABAŞ, TP Petrol, Shell vb.) yapı sağlığı izlenerek gerektiğinde afetlere dayanıklı hâle getirilmesi için önlemler alınacaktır.

TEDBİR 1.1.4

Riskli alanlardaki derelerin taşkın risk analizi yapılarak dere yataklarındaki yerleşim alanlarının kentsel dönüşümü gerçekleştirilecektir.

Taşkın riski bulunan alanlardaki yerleşimlerin daha güvenli alanlara taşınması sağlanarak, sıklıkla su baskını yaşanan ve yaşanması muhtemel alanlar belirlenecek ve kamusal açık alanlara veya yeşil alanlara dönüştürülmesi öncelikli olarak gerçekleştirilecektir. Bölgedeki taşkın riski olan derelerin bulunduğu yerler; Bolu (tüm ilçeler), Düzce (tüm ilçeler), Sakarya (Akyazı, Sapanca, Ferizli, Kocaali, Karasu, Hendek), Kocaeli (Kartepe, Gölcük), Yalova (Altınova, Çınarcık) olarak tespit edilmiştir.

TEDBİR 1.1.5

Riskli bölgelerde heyelan risk haritaları yapılarak heyelan yaşanması muhtemel alanlar tespit edilecek ve bu alanlardaki yapılaşmalara karşı önlemler alınacaktır.

Bölgede heyelan riskinin yüksek olduğu yerler; Bolu'nun kuzeydoğu bölgesi, Düzce'nin tamamı, Sakarya'nın Kocaali, Hendek, Akyazı, Taraklı, Geyve, Sapanca ve Adapazarı ilçeleri, Kocaeli Körfezi'nin güneyinde kalan alanlar olarak tespit edilmiştir.

TEDBİR 1.1.6

Tüm bölgedeki ulaşım hizmetlerinin deprem, sel ve su taşkınları sırasında aksamaması için D100 Karayolu, TEM Otoyolu ve

Kuzey Marmara Otoyolunda risk azaltma çalışmaları yapılarak bu otoyolların bakımları düzenli bir şekilde yapılacak ve afet sırasında kullanılmak üzere alternatif karayolu güzergâhları belirlenecektir.

TEDBİR 1.1.7

Tüm bölgede afet farkındalığı ile toplumun, afet dirençliliğinin artırılması ve risklerin azaltılması konusunda bilgi ve becerisi geliştirilecek; panel, konferans, çalıştaylarla deprem bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları yapılacak, özellikle kırsal kesimde yaşayan vatandaşlar bilgilendirilecek ve periyodik olarak eğitimler verilecektir.

TEDBİR 1.1.8

Endüstriyel kazalarla ilgili koordinasyon ve ortak çalışmayı güçlendirmek için AFAD koordinasyonunda öncelikli olarak Kocaeli ve Sakarya'da;

- Tatbikatlar düzenlenecektir.
- Uygulamalı eğitim almış kurtarma ve acil müdahale ekipleri oluşturulacaktır.
- Tehlikeli madde risk haritaları çıkarılacaktır.

TEDBİR 1.1.9

“Acil Müdahale Yazılımı”¹¹ projesi uygulamalarının öncelikli olarak Kocaeli ve Sakarya'da olmak üzere tüm bölgedeki OSB'lerde yaygınlaştırılmasına yönelik faaliyetler gerçekleştirilecektir.

TEDBİR 1.1.10

Afetlere karşı alınacak tedbirlerin bütüncül planlama yaklaşımıyla belirlenmesi ve uygulanması amacıyla tüm bölge illerinde; Afet Mikro Bölgeleme Haritalarının hazırlanması, Kentsel Hassasiyet Analizlerinin yapılması, Faaliyet Planlarının hazırlanması gibi yöntemleri içeren “İl Afet Sakınım Planları” hazırlanacaktır.

TEDBİR 1.1.11

Olası afet risklerini azaltmak ve afet farkındalığını artırmak için Yalova Üniversitesi bünyesinde “Eğitim Merkezi” kurulacak ve düzenli eğitimler verilecektir.

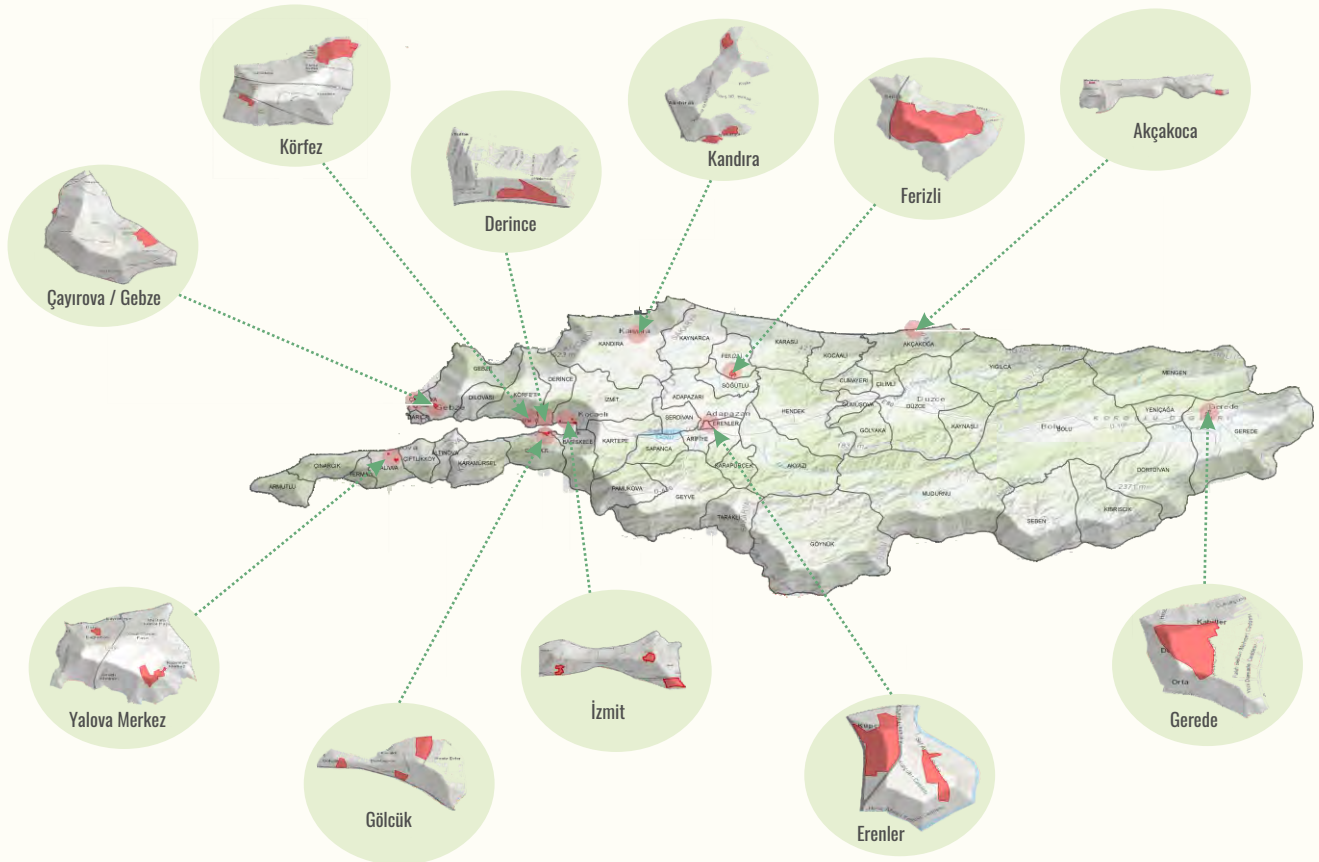
¹¹ Kocaeli Gebze Kimya İhtisas Organize Sanayi Bölgesi tarafından geliştirilen uygulama kapsamında, otonom şekilde hareket eden insansız hava araçlarıyla olası kazalar ve yangınlara müdahale edilmektedir.

HEDEF 1.2.**Çevreye Duyarlı Şehir Planlaması ve Kentsel Dönüşüm Sağlanacaktır.**

Doğu Marmara Bölgesi büyük kamu ve özel sektör yatırımlarını çeken ve hızlı gelişen bir bölge olmasından dolayı, bölge illeri için yapılmış mevcutta bulunan çevre düzeni planları yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla, yeni hazırlanacak çevre düzeni planlarının Doğu Marmara Bölge Planı stratejileri çerçevesinde tavsiye edilen sektörlerin gelişmesine imkân verecek şekilde hazırlanmaları ve yürürlükte olan planların da yine bu çerçevede revize edilmeleri önem arz etmektedir.

Doğu Marmara Bölgesi'nde 2023 sonu itibarıyla Bakanlar Kurulu kararı ile 12 ilçede ilan edilmiş 22 alan kentsel dönüşüm

için uygun bulunmaktadır. Bu alanlar, Kocaeli ili İzmit ilçesi Karabaş Mahallesi, Yenimahalle, Arızlı Mahallesi, Cedit-Erenler-Topçular-28 Haziran bölgesi, Derince ilçesi Çınarlı Mahallesi, Yenikent Mahallesi, Körfez ilçesi Yavuz Sultan Selim Mahallesi, Gebze ilçesi Güzeller Mahallesi, Kartepe kent merkezi, Gölçük kent merkezi alanıdır. Mevcut ilan edilmiş alanların yanı sıra Kocaeli'de ağır sanayinin konut alanlarıyla iç içe geçtiği Dilovası'nda da kentsel dönüşümüne ihtiyaç duyulmaktadır. Sakarya'da Sapanca ilçesi Gazipaşa Mahallesi, Hendek ilçesi Kemaliye Mahallesi ve Erenler ilçesi Küpcüler Mahallesinde kentsel dönüşüm alanı bulunmaktadır. Düzce'de Akçakoca, Bolu'da Gerede ve Yalova Merkez ilçelerinde ilan edilmiş kentsel dönüşüm alanları bulunmaktadır. Akçakoca Yukarı Mahalle Sokak Sağıklaştırma ve Kentsel Tasarım Projesi bu doğrultudaki hedeflere hizmet edecek bir projedir.

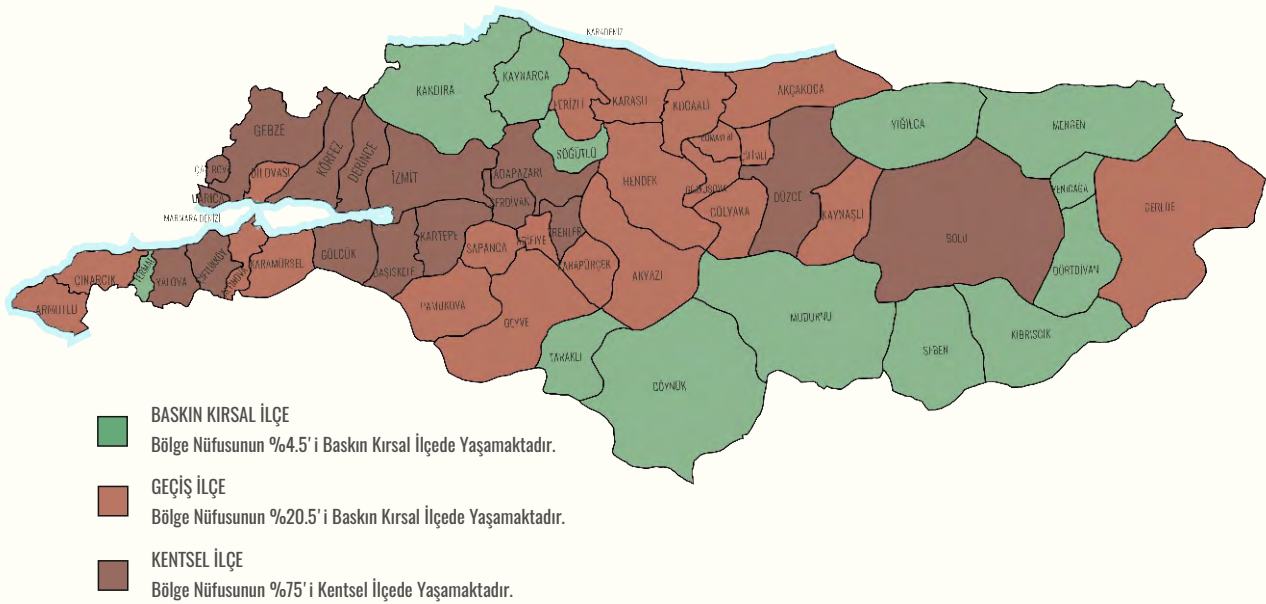
Şekil 20. TR42 Bölgesi Kentsel Dönüşüm Alanları

Kaynak: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ATLAS Veri Tabanı referansında hazırlanmıştır.

TR42 Bölgesi'nde, Kocaeli ve Sakarya büyükşehir ve gelişen kentler olmalarının verdiği avantajlarla, Yalova'da İstanbul-İzmir Otoyolu (O5) ile birlikte zaten kısıtlı olan yapılaşma alanlarında yaşanacak daha büyük değer artışı ile kentsel dönüşüm projelerinin öncelikli uygulanması için ön plana çıkmaktadır. Bolu, farklı çalışmalarda ortaya çıkan sonuçlara göre, kişi başına düşen gelirden en yüksek değerlerden birine sahip olması ve Düzce ise, son dönemde özellikle teşvik mevzuatı ile birlikte yaşamakta olduğu ekonomik hareketliliği ile kentsel dönüşüm projelerinin uygulanmasının firmalar tarafından da cazip bulunacağı iller arasındadır. Tüm bu gerekçelerle, Bölge illerinde dönüşüm ana (master) planlarının

hazırlanarak belirlenen etaplar paralelinde uygulamaya geçilmesi önerilmektedir. Kentsel dönüşüm projeleri, farklı gelir gruplarının yaşam alanlarını kaynaştıran, işyeri-konut mesafelerini azaltan, şehrin tarihi ve kültürel birikimiyle uyumlu, sosyal bütünleşmeyi destekleyen bir yaklaşımla gerçekleştirilmesi önemlidir. Kentsel dönüşümde ideal alan büyüklüğü ve bütünlüğü gözetilecek, planlama araçlarından en üst düzeyde yararlanılması sağlanacak, plan ve projelerin niteliklerini önceliklendirme, hazırlama, uygulama, izleme, değerlendirme, denetim ve yönetim süreçlerini tanımlayan usul ve esaslar geliştirilmesi öncelikli olarak planlanmaktadır.

Şekil 21. TR42 Bölgesi Kentsel Kademelenme Haritası

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı KAGM verisi referansında MARKA tarafından hazırlanmıştır.

Doğu Marmara Bölgesi'nde, kentsel yaşam kalitesinin belirleyicisi olan kentsel açık ve yeşil alanlar, eğitim, sağlık tesisi, kentsel idari birimler, kültürel, sosyal ve dini tesisler, öğrenci yurtları gibi temel donatılarda önemli eksiklikler ve dengeli dağılımında yetersizlikler bulunmaktadır. Düzce İli Özel Hastane Yatırımı bu kapsamda hayata geçirilmesi öngörülen projelerden biridir. Bunlarla birlikte, bölgede özellikle kırsal yerleşmelerde sosyal donatı alanları hususunda yetersizlikler bulunmaktadır. Bu çerçevede, Doğu Marmara Bölgesi'nde kentsel ve kırsal yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik şehir planlama faaliyetleri ve kentsel dönüşümün sağlanmasına

yönelik öncelikli alınacak tedbirler aşağıda belirlenmiştir.

TEDBİR 1.2.1

TR42'de öncelikli kentsel dönüşüm projeleri, bölgeye özgü sosyal ve kültürel zenginlikleri koruyacak, farklı gelir gruplarının yaşam alanlarını bütünleştirecek, işyeri-konut mesafelerini kısaltacak, şehrin tarihi ve kültürel birikimiyle uyumunu gözetecek şekilde ve engelli, yaşlı gibi hareket kısıtlılığı bulunan kişilerin erişilebilirliği göz önünde bulundurularak gerçekleştirilecektir.

TEDBİR 1.2.2

Doğu Marmara Bölgesi'ndeki riskli alanların ilan edildiği yerlerde kentsel dönüşüm stratejileri hazırlanacak ve bu stratejiler esas alınarak uygulama faaliyetleri gerçekleştirilecektir. Doğu Marmara Bölgesi'ndeki riskli alanların ilan edildiği 12 ilçe (İzmit, Derince, Körfez, Kandıra, Çayırova, Gebze, Ferizli, Akçakoca, Yalova Merkez, Gölcük, Erenler, Gerede) bazında, riskli ve rezerv alanlara ilişkin verileri, ekonomik bütünleşme, altyapı durumu, finansman modelleri ve il bazında dönüşüm hedeflerini içeren kentsel dönüşüm stratejileri hazırlanacaktır.

TEDBİR 1.2.3

Kocaeli İzmit ilçe merkezindeki işyerlerinin kentsel dönüşümün sağlanmasına yönelik olarak İzmit-Gölcük Aksı arasında İzmit Körfezi'nin doğu ucundaki alanlar, Merkezi İş Alanı (MİA) çekim merkezi olarak geliştirilecektir.

TEDBİR 1.2.4

Sakarya ve Bolu'da kent yerleşimleri içerisinde bulunan küçük sanayi siteleri kentsel yerleşimlerin dışına taşınacaktır.

TEDBİR 1.2.5

Bolu Yukarı Soku Mahallesi'nde Arçelik Pişirici Cihazlar üretim yeri ve etrafındaki yan sanayi bölgesini kapsayan alanda ıslah organize sanayi bölge ıslah çalışmaları yürütülecektir.

TEDBİR 1.2.6

Çekim Merkezi Bölge'de öncelikli olmak üzere, yalıtımı düşük ve/veya yetersiz yalıtıma sahip eski binalarda, binayı çevreleyen dış yapı zarf ve ısıtma sistemleri, yürürlükteki standartları sağlayacak şekilde ısı yalıtımlı niteliğe dönüştürülecektir.

HEDEF 1.3.**Kentsel ve Kırsal Erişilebilirlik Altyapısı Geliştirilecektir.**

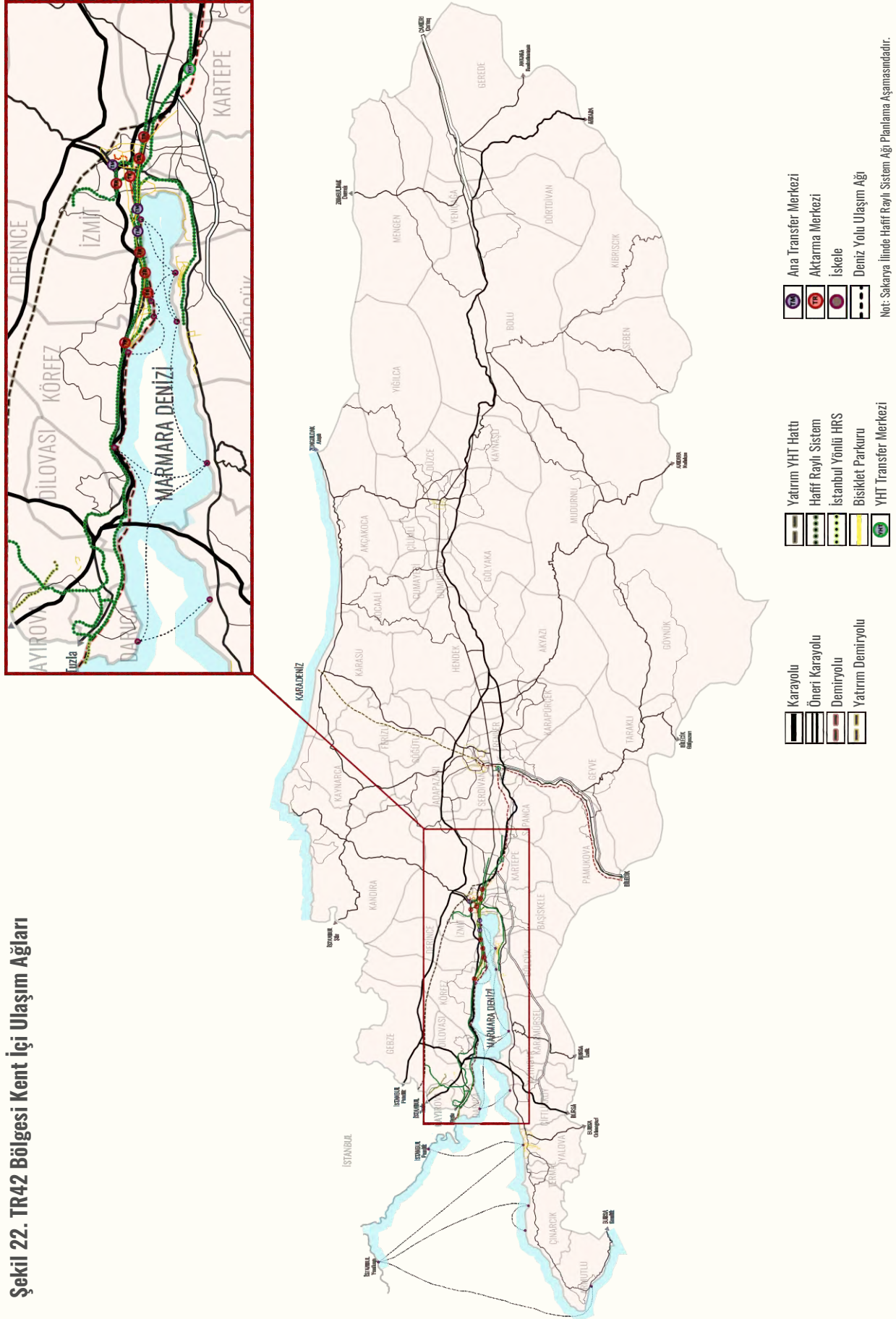
Erişilebilirlik, arazi kullanımına bağlı olarak ve ulaşım sistemi kullanılarak kişilerin ya da malların hedeflenen noktalara ulaşabilmesi olarak tanımlanmaktadır. Kentsel ve kırsal erişilebilirlik ise ulaşım altyapısının, kişilerin daha kısa süreli ve daha ekonomik yolculuklarla ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri noktaya ulaşması olarak tanımlanabilir. Erişilebilirlik kentler veya bölgeler arasında ise buralarda yaşayan insanlar

arasındaki sosyal, ekonomik ve kültürel etkileşim olanaklarının bir ölçütü olarak değerlendirilebilmektedir. Bu noktadan hareketle, Doğu Marmara Bölgesi'nde kentsel ve kırsal erişilebilirlik altyapısının güçlendirilmesi ve geliştirilmesi, bölgenin kalkınmasında önemli bir rol üstleneceği öngörülmektedir.

Bölgedeki erişilebilirlik altyapısının yerleşim yerlerinin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri ile doğrudan bağlantısı bulunmaktadır. Bölge içi ulaşım altyapısı erişilebilirlik açısından dengeli bir yapıya sahip olmayan Doğu Marmara Bölgesi'nde karayolu taşımacılığı ön plana çıkmaktadır. Ana ulaşım güzergâhlarında bulunan veya bu güzergâhlara yakın olan yerleşim yerlerinin sosyo-ekonomik yönden daha gelişmiş oldukları, birçok analiz çalışması bulguları ile doğrulanmaktadır. Dolayısıyla, entegre bir ulaşım planlaması yaklaşımı, bölgede öne çıkan sektörlerin gelişiminin sağlanması açısından önem arz etmektedir. Bu hususta, bölgedeki sanayi kuruluşlarının, ticaret ve lojistik merkezlerinin, turizm ve yerleşim alanlarının birbiriyle entegrasyonunun artırılması, bölgenin planlı gelişiminde önemli rol oynayacaktır.

Türkiye'de Kentsel ve Kırsal Yerleşim Sistemleri Araştırması (YER-SİS) referansında Doğu Marmara Bölgesi kırsal yerleşim yerleri bazında öncelikli sorun alanları incelendiğinde, temel düzey gereksinimler olarak yol, kanalizasyon altyapısı, sosyal tesis varlığı öne çıkmaktadır. Değerlendirme yapılırken yerleşim birimi bazlı gerçekleştirilen anket sayıları da göz önüne alınarak birimler arası kıyastan ziyade birim içi öncelikli sorun alanları olarak karşılaştırma yapılması tavsiye edilmektedir. Çalışmada, Doğu Marmara Bölgesi'ndeki kırsal yerleşimlerde en fazla sorun olarak görülen husus "yol ve ulaşım altyapısı" olarak tespit edilmiştir.

Kompakt yoğunluklu yerleşim alanları oluşturma politikası, son zamanlarda çoğu ülkenin benimsediği kentsel gelişim senaryoları arasında bulunmaktadır. Bu türden kentsel gelişimin sağlanmasının temel araçlarından biri toplu taşıma odaklı ulaşım politikasının oluşturulmasıdır. Toplu taşımanın yaygınlaştırılması kompakt yerleşim yerlerinin oluşumunu sağladığından yol yapımı, otopark ve benzeri maliyetleri indirmekle birlikte hava kirliliği ve iklim değişikliğine sebep olan zararlı gazların emisyonunu azaltmaktadır. Dolayısıyla, Doğu Marmara Bölgesi'nde toplu taşıma odaklı toplumun her kesiminin istifade edebildiği entegre bir ulaşım altyapısı oluşturmak yaşanabilir kentlerin oluşturulmasında önemli faktörlerden birisi olarak değerlendirilmektedir.

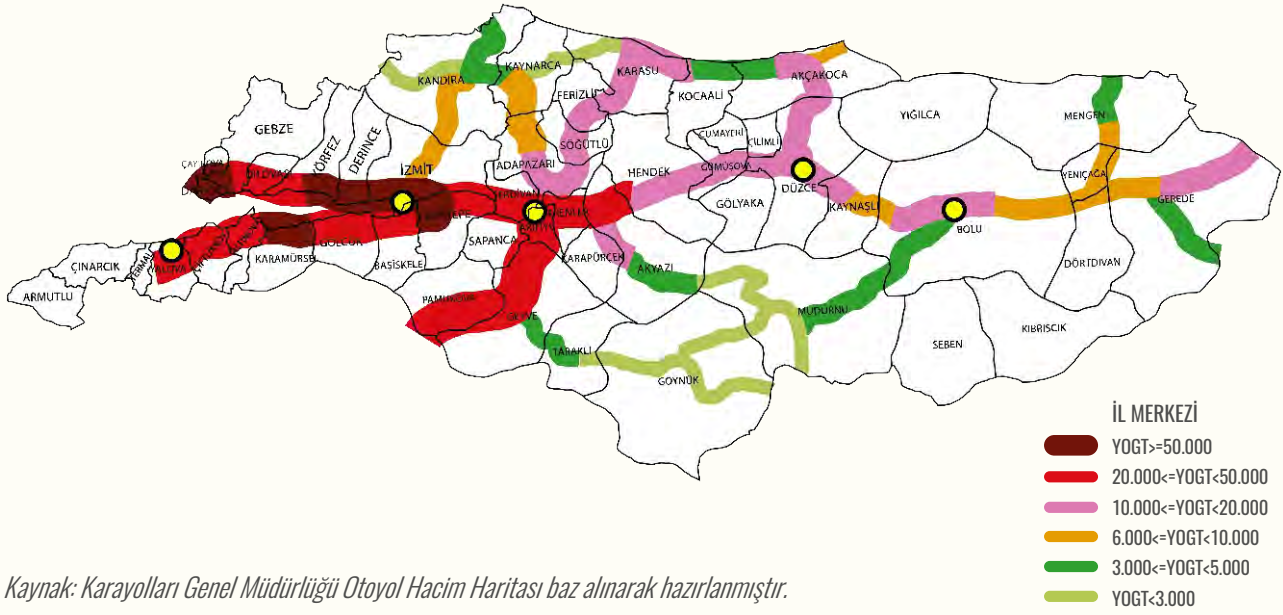

Kaynak: Ulaşım Ana Planları referansında MARKA tarafından hazırlanmıştır.

Doğu Marmara Bölgesi'nde araç türüne göre ana ulaşım arterleri ve çevresindeki yoğunluğun analiz edildiği çalışmalar bulunmaktadır. Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan Türkiye Devlet Yolları Toplam Trafik Hacim Haritası verilerinden yararlanılarak hazırlanan Doğu Marmara Bölgesi

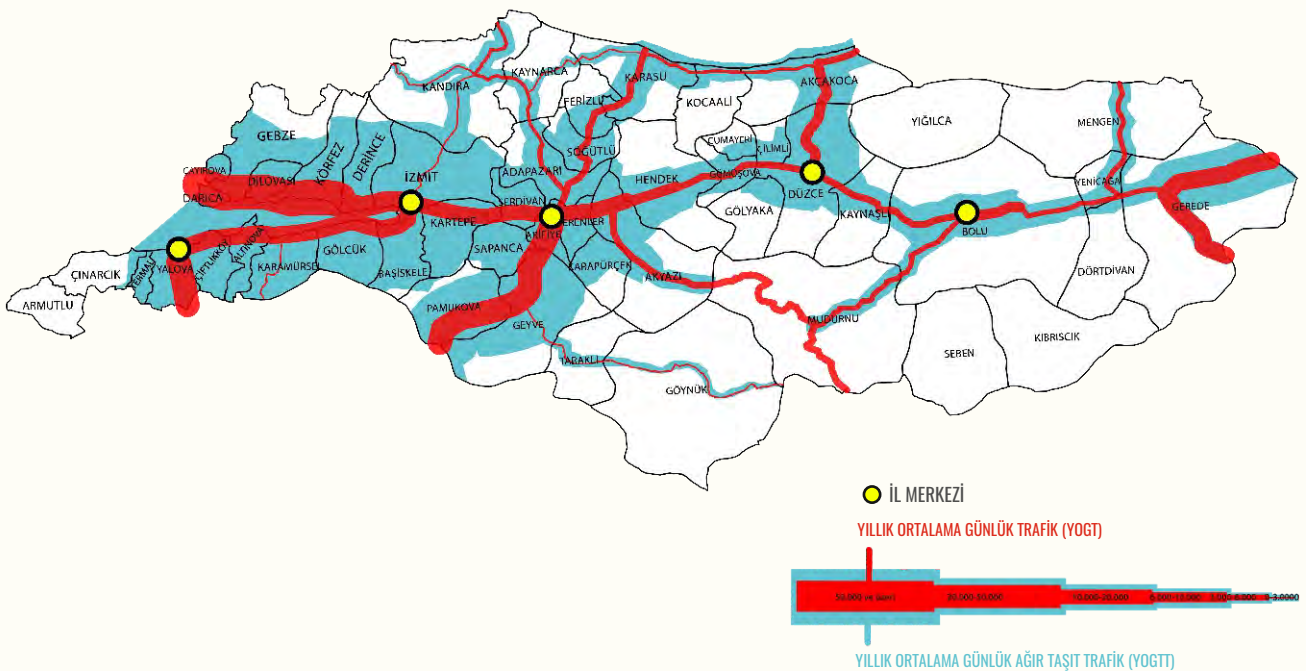
Devlet Yolları Toplam Trafik Hacim Haritasında bölgede ve bölge illerinde devlet yollarının hacim durumuna bakıldığında, İstanbul-Kocaeli-Sakarya aksının yıllık ortalama günlük trafik değerinin yüksek olduğu görülmektedir.

Şekil 23. TR42 Bölgesi Devlet Yolları Toplam Trafik Hacim Haritası

Kaynak: Karayolları Genel Müdürlüğü Otoyol Hacim Haritası baz alınarak hazırlanmıştır.

Şekil 24. TR42 Bölgesi Ağır Taşıt ve Toplam Trafik Haritası

Kaynak: Karayolları Genel Müdürlüğü Ağır Taşıt ve Toplam Trafik Haritası baz alınarak hazırlanmıştır.

TR42 Bölgesi illerinin 2022 yılı motorlu taşıt sayılarına bakıldığında en fazla araç sayısına sahip il Kocaeli iken, en az araç sayısına sahip il Yalova'dır. Her 100 kişiden Kocaeli ve Yalova'da 18 kişinin otomobili bulunurken, Sakarya'da 21, Bolu'da 24 ve Düzce'de 27 kişinin otomobili bulunmaktadır.

Toplam motorlu kara taşıtları baz alınarak değerlendirildiğinde Bolu'da her 100 kişiden 56, Sakarya'da 54, Yalova'da 50, Düzce'de 48 ve Kocaeli'de 33 kişide araç bulunmaktadır. Araç varlığının nüfus ile doğrusal ilişki göstermediği görülmektedir.

Tablo 8. TR42 Bölgesi Motorlu Taşıt İstatistikleri

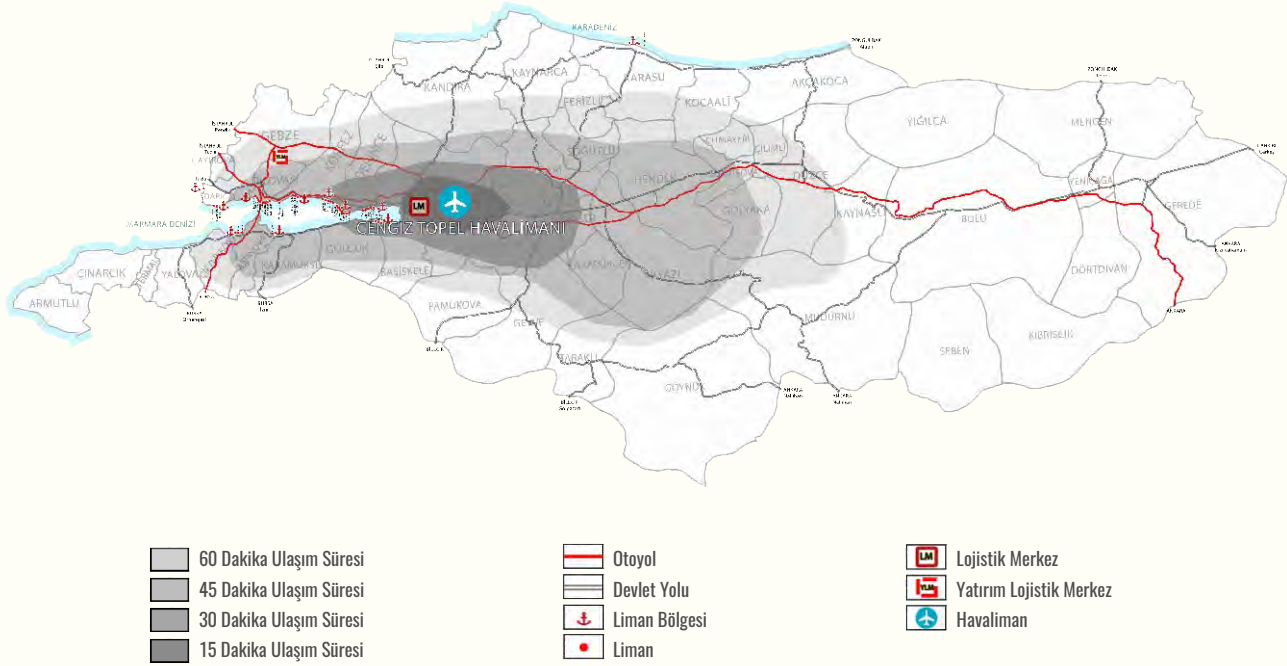
İl	Toplam	Otomobil	Minibüs	Otobüs	Kamyonet	Kamyon	Motosiklet	Özel Amaçlı	Traktör
Kocaeli	443.902	264.307	9.419	7.072	80.786	24.512	37.416	1.479	18.911
Sakarya	312.552	160.200	5.822	3.087	51.472	11.187	36.700	989	43.095
Düzce	120.946	60.630	2.630	1.512	18.688	4.824	19.173	409	13.080
Bolu	121.532	59.393	1.496	913	17.530	6.189	12.541	543	22.927
Yalova	71.429	38.559	2.195	966	13.834	2.110	10.217	291	3.257
TR42	1.070.361	583.089	21.562	13.550	182.310	48.822	116.047	3.711	101.270

Kaynak: (TÜİK, 2022)

Kent içi erişilebilirlik konusunda özellikle son yıllarda özel araç sahipliğine bağlı olarak çeşitli sorunlar gözlenmektedir. Bunlardan biri, kentlerin merkezi iş alanlarında özel araç yoğunluğuna bağlı olarak yaşanan trafik sıkışıklığı olup söz konusu sıkıntı başta Kocaeli merkez olmak üzere bölge illerinin tamamında özellikle merkez ilçelerde görülmektedir. Toplu taşıma hizmeti sunumunun arz yönünden nitelik ve nicelik olarak yeterince iyi yapılandırılmamış olması ve toplu taşıma duraklarının birbiriyle bütünsel olmaması gibi nedenlerden trafikte özel araç kullanımı artmaktadır. Toplu taşımada ve özel araç türünde en fazla araç sayısına sahip il Kocaeli iken, en az araç sayısına sahip il ise Yalova'dır.

Yalova-İstanbul arasında şehir hatları yolcu vapurları ve deniz otobüsleri ile sadece yolcu taşımacılığı gerçekleştirilirken, arabalı vapurlarla araç ve yolcu taşımacılığı, feribot seferleriyle ise yük, yolcu ve araç taşımacılığı yapılmaktadır. Yalova'dan İstanbul ve Kartal'a düzenli ekspres ve deniz otobüsleri, Armutlu'dan İstanbul'a deniz otobüsü seferleri yapılmaktadır. Ayrıca Yalova'dan Yenikapı ve Pendik'e feribot seferleri ile Topçular İskelesi'nden Eskişehir'a arabalı vapur seferleri yapılmaktadır (T.C. Yalova Valiliği, 2022). Yalova merkezde, Karadeniz ve Ege Denizi arasında seyir eden yatların transit duraklama noktası niteliğinde olan yat limanı hizmete girmiştir. Bölgenin turizm hacminin artırılmasını sağlayan yat limanı, Marmara Denizi'nde İstanbul marinaları haricinde tek marina olma özelliği taşımaktadır (T.C. Yalova Valiliği, 2022).

Şekil 25. Cengiz Topel Havalimanı Ağ Analizi

Kaynak: Karayolu ve havayolu ulaşım haritaları referansında MARKA tarafından hazırlanmıştır.

TR42 Bölgesi'nin tek havalimanı olması, Cengiz Topel Havalimanı'nı bölge açısından son derece önemli kılmaktadır. Son beş yılın yük trafiği göz önünde bulundurulduğunda, pandemi döneminin havayolu taşımacılığında etkisinin hissedildiği 2020 yılına kadar, Cengiz Topel Havalimanı'ndan her yıl ortalama 500 ton ve üzeri yük taşınırken; bu miktarın pandemi dönemi ile birlikte 150 tonun altına düştüğü görülmektedir. Bununla birlikte, İstanbul Sabiha Gökçen Havalimanı'na yakınlığı, yolcu taşımada daha çok Sabiha Gökçen Havalimanı'nın, yük taşımacılığın da ise ağırlıklı olarak denizyolunun tercih edilmesi nedenleriyle Cengiz Topel Havalimanı yeterince aktif kullanılmamıştır (Devlet Hava Meydanları İşletmesi, 2022).

Kocaeli ve Sakarya illerinde demiryolu ulaşımı mevcut iken Yalova, Düzce ve Bolu illerinde hâlihazırda demiryolu ulaşımı bulunmamaktadır (TCDD, 2023).

2022 yılı Türkiye genel taşımacılık toplamı 33,18 milyon ton olup Kocaeli ve Sakarya illerinden yapılan taşımacılık miktarı

Türkiye toplamının yaklaşık %7'si olan 2,23 milyon tondur. Bölgede sadece Kocaeli'de ve Sakarya'da bulunan raylı sistem güzergâhlarına yenileri eklenerek toplu ulaşımdaki raylı sistem kullanım payının artırılması, raylı sistem bulunmayan bölge illerinde ise raylı sistem yatırımlarına öncelik verilerek konu ile ilgili planlama çalışmaları yapılması kent içi erişilebilirlik seviyesinin artırılması açısından önemlidir. Bu kapsamda TCDD tarafından Arifiye-Karadeniz Ereğlisi arasında proje çalışmaları tamamlanmış olan demiryolu Düzce'den geçecektir (TCDD 2023).

Bölgedeki tüm kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektör firmalarının erişebileceği, karayolu ulaşımı ve taşımacılığının hareketliliğinin ölçülmesi, afet ve acil durumlarda alternatif ulaşım güzergâhı planlamalarının yapılabilmesi amacıyla gerçek zamanlı trafik yoğunluk verilerinin işlendiği bir veri işleme merkezinin ve dijital platformun kurulması önem arz etmektedir.

TEDBİR 1.3.1

Sakarya ve Yalova öncelikli olmak üzere tüm illerde şehir içi ulaşımında bisiklet kullanımı ve yaya ulaşımını öne çıkaran etkin ulaşım sistemleri engelli, yaşlı gibi hareket kısıtlılığı bulunan kişilerin erişebilirliği göz önünde bulundurularak desteklenecek yürüyüş ve bisiklet yolları gibi ulaşım seçenekleri yaygınlaştırılacaktır.

TEDBİR 1.3.2

Sakarya Merkez ve çevre ilçeler bazında toplu ulaşım sistemlerinin şehir içi ulaşımındaki oranı artırılacak ve farklı ulaşım sistemlerinin (otobüs, raylı sistem vb.) birbiri ile entegrasyonu sağlanacaktır.

TEDBİR 1.3.3

Yalova'da sahil şeridi boyunca güvenli bisiklet yolu güzergahları uzatılacak ve kent içi hafif raylı sistem ile de entegre edilecektir.

TEDBİR 1.3.4

İstanbul-Ankara Hızlı Tren Hattı Adapazarı-İstanbul Kuzey Geçişi projesi ile mevcut hat dışında kuzeyde bir hattın planlanmasıyla mevcut hattın bölge ve kent içi ulaşımındaki erişimi artırılacaktır.

TEDBİR 1.3.5

Güney Marmara Otoyolu projesi hayata geçirilerek bölgenin trafik yükü azaltılacak ve kent içi ulaşımın rahatlatılması sağlanacaktır.

TEDBİR 1.3.6

TCDD hattının bir alt şebekesi olarak İzmit aksı içerisinde yer alan Körfez-Derince-İzmit-Kartepe ilçelerinin içerisindeki yolculukların fazla olması nedeniyle yüksek kapasiteli bir raylı sistem ile taşınmasına yönelik "Kuzey Toplu Taşıma Omurga Hattı" oluşturulacaktır.

TEDBİR 1.3.7

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütülen AB projesi SUMP (Sustainable Urban Mobility Plan) "Sürdürülebilir Kentsel Ulaşım Planı" öncelikle Sakarya olmak üzere tüm bölge

HEDEF 1.4.**Akıllı Şehir Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır.**

Bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanılarak kentin mevcut varlıklarını ve kaynaklarını birleştiren kentsel gelişim vizyonu Akıllı Şehir olarak değerlendirilmekte olup başka bir ifadeyle kişilerin gündelik yaşantısını ilgilendiren pek çok konuda bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanıldığı şehre denilmektedir. Akıllı Şehir kavramı, farklı teknolojilerin bütünleşik bir yapıda o kente özgü ihtiyaçlara göre şekillendirilerek, kentin yaşam kalitesinin yükseltilmesinin sağlanması olarak ifade edilmektedir. Dolayısıyla, her şehrin kendine özgü hedef ve politika belirlemesi akıllı şehir kavramının gerçekleştirilmesindeki en önemli etkidir (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2020).

Şehircilik hizmetlerinin nitelikli bir şekilde sunulması, paydaşlarla birlikte hızlı, düşük maliyet ve riskle yapılabilecek değişikliklere öncelik verilmesi ve mükerrer yatırımların önüne geçilmesi, kaynakların etkin ve verimli bir şekilde kullanılması için şehrin özellikleri, öncelikleri ve ihtiyaçları gözetilerek akıllı şehir uygulamalarının gerçekleştirilmesi önemlidir. Bu doğrultuda akıllı şehir dönüşümünün pratik ve başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi için şehirlerimizin yerel akıllı şehir stratejilerini ve yol haritalarını hazırlamaları önemli bir eylemin gerçekleştirilmesini sağlayacaktır.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yapılan Akıllı Şehirler Yerel Yönetim Anketi'nde belediyelerin stratejik yönetim konusundaki mevcut durumları değerlendirilmiştir. Buna göre; akıllı şehirlere ilişkin strateji mevcut olma durumu kapsamında; ankete katılım sağlayan yerel yönetimlerin birçoğunda (%80,12) akıllı şehirlere ilişkin stratejinin bulunmadığı; büyükşehir belediyelerinde yaklaşık olarak eşit düzeyde bulunduğu, il ve ilçelerin birçoğunda ise (sırasıyla %85,29 ve %81,55) akıllı şehirlere ilişkin stratejinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla, şehrin karakteristik özellikleri doğrultusunda akıllı şehir stratejilerinin hazırlanması ihtiyacı bulunduğu ortaya çıkmaktadır. Bu stratejilerin akıllı şehirlerle ilgili her parametreyi kapsayan bir plan olmasından ziyade, şehrin akıllı şehir dönüşümünü sağlayacak önceliklendirmeleri yapan kapsayıcı bir planın çerçevesini oluşturması beklenmektedir (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2020).

Doğu Marmara Bölgesi'ndeki tüm şehirlerin, Ulusal Akıllı Şehir Stratejisi ve Eylem Planı ile uyumlu bir akıllı şehir yol haritasının oluşturulması ihtiyacı bulunmaktadır. Kocaeli ve Sakarya'da Akıllı Şehir Eylem Planlarının hazırlanması ile ilgili çalışmalar yürütülmektedir. Akıllı şehir yol haritasının oluşturulması ile birlikte akıllı şehirlere dönüşümün planlı bir şekilde sağlanması ve bu yol haritalarının uygulanmasına yönelik faaliyetlere ilişkin kamu ve özel sektör yatırımlarının gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalar gündeme alınacaktır.

Akıllı şehirlerin oluşturulmasındaki en önemli gereksinimlerden olan teknoloji altyapısının, Kocaeli ve Sakarya öncelikli olmakla birlikte tüm bölge illerinde geliştirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, akıllı şehir uygulamalarının önemli parçaları olan Veri İşleme ve Analizi, Big Data (Büyük Veri) ve IOT (Nesnelerin İnterneti) gibi teknolojilerin kullanılmasını kolaylaştıran internet, telekomünikasyon, bilgi ve iletişim teknolojileri vb. altyapılarının geliştirilmesinin öncelikli olarak sağlanması önemlidir.

Bölge'deki tüm paydaşların katkı sağlayacağı yerel katmandaki akıllı şehir yönetim mekanizmaları ve organizasyonları kurularak; ekosistem paydaşlarının sağlayacakları iş birliği ve bütüncül, planlı ve teşvik edici mali yönetim sisteminin desteği ile akıllı şehirlerin oluşturulması gerekmektedir. Akıllı şehirler alanında finansal kaynakların doğru dağılımı için öncelikli alanlar belirlenerek bu alanlarda finansal desteğin hangi amaca hizmet edeceğinin belirlenmesi için bu desteğin programlar ile yürütülmesi önemlidir. Ayrıca şehir yapılanmasının en önemli ayaklarından biri olan ulaşım da birden fazla ulaşım yönteminin birbiriyle bağlantılı olduğu ve yeni teknolojileri de içeren sürdürülebilir ve güvenli bir akıllı ulaşım sisteminin geliştirilmesine yönelik de bölge genelinde altyapı ve planlama çalışmaları gerçekleştirilmelidir.

TEDBİR 1.4.1

Kocaeli, Sakarya, Düzce ve Bolu illeri için tematik ve sektörel akıllı şehirler yol haritaları hazırlanacaktır.

TEDBİR 1.4.2

Kocaeli, Sakarya, Düzce ve Bolu'da, Akıllı Şehir uygulamalarının önemli parçaları olan Veri İşleme ve Analizi, Büyük Veri (Big Data) ve IOT (Nesnelerin İnterneti) gibi teknolojilerin kullanılmasını kolaylaştıran internet, telekomünikasyon, bilgi

ve iletişim teknolojileri vb. altyapılarının geliştirilmesi öncelikli olarak sağlanacaktır.

TEDBİR 1.4.3

Kocaeli ve Sakarya'da öncelikli olmak üzere akıllı şehir teknolojileri ile ilgili AR-GE ve inovasyon faaliyetlerinin gerçekleştirilebileceği, kamu ve özel sektör ile üniversitelerin iş birliğinde; laboratuvar, kuluçka ve teknoloji geliştirme merkezleri oluşturulacaktır.

TEDBİR 1.4.4

Kocaeli Üniversitesi, Gebze Teknik Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Mühendislik ve Şehir Plancılığı başta olmak üzere tüm bölge üniversiteleri ilgili bölüm öğrencilerine yönelik olarak, akıllı şehirler alanında çalışabilecek nitelik ve nicelikteki insan kaynağının yetiştirilmesi için eğitim programları düzenlenecektir.

TEDBİR 1.4.5

Kapasite geliştirme programları kapsamında akıllı şehirler ile ilgili uzmanlık alanlarında çalışan lise, ön lisans, lisans mezunlarına yönelik mesleki niteliklerini geliştirmelerine imkân sağlayacak mekanizmalar (meslek içi eğitimler, sertifika programları gibi) geliştirilecektir.

TEDBİR 1.4.6

TR42 Bölgesi illerinde dijital vatandaşlık uygulamalarının artırılması amacıyla "Akıllı Kent" web portalı hayata geçirilecek ve portal üzerinden akıllı mobil uygulamalar ile kentle ilgili iklim, ulaşım, imar benzeri süreçlere aktif vatandaş katılımı sağlanacaktır.

HEDEF 1.5.

**Kentlilik Kültürü Geliştirilecek,
Kültürel Miras Korunacaktır.**

Yoğun göç alan şehirlerde, kentlilik kültürü ve kimliğinin gelişimi sektöre uğrayabilmektedir. TR42'nin başta İstanbul olmak üzere Ankara ve Bursa metropollerine yakınlığı ve göç baskısı altında olması kent kültürünün gelişimini etkilemektedir.

Kentlilik kültürü ve kimliğinin gelişebilmesi için sinema ve tiyatro salonlarının hem nicelik hem nitelik olarak artırılması, ulusal/uluslararası çapta düzenlenen fuar ve organizasyonlarda bölge illerinin yer alması, sosyo-kültürel aktivite alanlarının oluşturularak bu faaliyetlerin toplumun her kesimi için yaygınlaştırılması gibi faaliyetler kentsel aidiyetin güçlendirilmesi açısından önem arz etmektedir. Kent aidiyetinin oluşturulmasının temel dayanağını; kentlerin kendilerine özgü kimliklerini korumaları, kent sakinlerinin sosyal ve kültürel farklılıkları zenginlik aracı olarak benimseyerek toplumsal diyalog kanallarının geliştirilmesi oluşturmaktadır.

Kentlilik Kültürünün Geliştirilmesi: Yoğun göç alan kentlerde, aşılması en güç hususlardan birisi, göçle gelen nüfus için kentsel entegrasyon sürecinin yönetilmesidir. Söz gelimi, kırsal alandan kentlere göç eden nüfusun, geçim kaynağı araçlarının değişmesiyle kentin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısıyla entegrasyon sorunları oluşabilmektedir. Bunun haricinde, kentte yaşayan bireylerin hızla değişen kent dinamiklerine uyum sağlayamama olasılığı da bulunmaktadır. Kentlilik kültürünün oluşturulabilmesi mekânsal ve sosyal olarak iki farklı perspektiften değerlendirilmiştir. Kapsayıcı bir kentsel planlama ve kentsel tasarımın kentlilik kültürünün oluşması ve benimsenmesindeki etkisi büyüktür. Sosyal açıdan bakıldığında kentsel donatı alanlarının yetersiz olduğu ve yeterli sosyo-kültürel faaliyetin yer almadığı kentlerde/bölgelerde kentlilik kültürü gelişmemektedir. Dolayısıyla sosyal, kültürel, ekonomik faaliyetler etrafında bütünleşme imkânı bulmuş ve bu sayede daha canlı bir kentsel yaşam oluşturmuş nüfusun kentlilik kültürünü benimsemesi ve bu kültüre katkıda bulunarak yayılmasına destek olması mümkündür.

Sosyal olanakların çeşitlendirilmesi, kent kültürünün gelişmesine katkı sağlamaktadır. YER-SİS kapsamında TR42 Bölgesi'nde 1.633 yerleşim birimine uygulanan kırsal anket sonuçları sosyal ve mekânsal uyumu artırmaya yapılacak öncelikli müdahale alanlarına ilişkin veriye dayalı önemli girdiler sunmaktadır. Bu araştırmadan elde edilen verilere göre, TR42 Bölgesi kırsal yerleşim yerlerinde en fazla ihtiyaç duyulan tesis türü çocuk parkı, spor sahası ve kültür merkezi gibi sosyal tesislerin olduğu tespit edilmiştir (T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2020).

Kültürel Mirasın Korunması: Tarihi ve kültürel değerlerin gelecek nesillere aktararak kültürel mirasın korunması,

kentlilik kültürünün gelişimindeki en önemli dinamikler arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, kültürel mirasın korunması konusu tüm üst düzey planlarda ve strateji belgelerinde ele alınan önemli noktalardan biridir. Somut kültürel miras zaman içerisinde değişmezlik gösterirken; küreselleşmenin etkisiyle birlikte somut olmayan kültürel miras, değişime ve dönüşüme uğramaktadır. Bu nedenle kent kimliğinin ve evrensel kültürün bir parçasını yansıtan bu değerlerin korunması önemli bir politika alanı olarak değerlendirilmektedir. Kültürel miras, toplum ve çevre arasındaki ilişkinin uzun süreli ve sadece günümüz toplumu için değil gelecek kuşak için de yaşanabilirliğin sağlanabilmesi bakımından önemlidir. Sürdürülebilir kültürel miras yönetimi, miras değerlerinin neden korunması gerektiği konusunda toplumsal bilinç oluşturulmalı ve toplumun tüm kesimlerinde yaygınlaştırılmalıdır. Bu çerçevede gerçekleştirilecek faaliyetler ile kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesinin yanı sıra evrensel kültür birikimine katkıda bulunulacaktır. Kültürel kimliği oluşturan öğelerin yeterince sahiplenilmemesi, tanıtlarının yetersiz olması, kültürel kimliği oluşturan öğelerin kaybolma riski ile karşı karşıya gelmelerine yol açmaktadır.

TEDBİR 1.5.1

Sosyal donatılar modernize edilecek, öncelikli Sakarya ve Bolu olmak üzere bölge illerinde sinema salonu, tiyatro salonu, kültür merkezi kurulumu yaygınlaştırılacaktır.

TEDBİR 1.5.2

Dinamik Çevre alt bölge öncelikli olmak üzere ihtiyaç planlaması dâhilinde gençlik merkezleri kurulacaktır.

TEDBİR 1.5.3

Bölgede kültür turizmini cazip hâle getirecek kültürel değerlere ilişkin hikâyeleştirme-simgeleştirme çalışmaları yapılacaktır.

Üniversiteler, tanıtım ajansları ve kamu kurumları iş birliğinde Nikomedia (İzmit) Başkentli Bitinya Krallığı, Kartacalı Hannibal, Juntinyanus Köprüsü, Düzce'de Prusias ve Konuralp, Seben-Nevruz Tepesi, Akşemsettin-Göynük, Koroğlu, Yürüyen Köşk üzerine hikâyeleştirme-simgeleştirme çalışmaları gerçekleştirilecektir.

TEDBİR 1.5.4

Kocaeli'nin Karamürsel, Sakarya'nın Karasu, Söğüt, Pamukova, Ferizli ve Bolu'nun tüm ilçeleri öncelikli olmak üzere kent meydanları oluşturulacaktır.

TEDBİR 1.5.5

Kırsalda kültürel mirasın bir parçası olan zanaatkarlığın (Kocaeli-Karamürsel sepetçilik, Sakarya-Taraklı kaşıkcılık ve iğne oyacılığı, Yalova boynuz işlemeciliği) istihdam alanı yaratmasına yönelik mesleki eğitimler düzenlenecektir.

TEDBİR 1.5.6

Toplumsal farklı kesimlerine hitap edecek sosyo-kültürel faaliyetler düzenlenecektir. Bu kapsamda Mengen Aşçılık Festivali ve Karamürsel Fevziye Yağlı Güreşlerinin tanıtım kanalları çeşitlendirilecektir.

TEDBİR 1.5.7

Bölgede yer alan müzelerin modernizasyon çalışmalarına destek sağlanacak ve tanıtımları farklı araçlarla yaygınlaştırılacaktır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun resmî belgelerle varlığı kanıtlanan ilk kâğıthane olan ve Yalova'da yer alan Yalova İbrahim Müteferrika Kâğıt Müzesi, Kocaeli Tarihi Hereke Halısı Üretim Tesisi ve Kültürel Miras Müzesi, Bolu Ahi Müzesi ve Düzce Konuralp Müzesi başta olmak üzere, müzelerde dijital dönüşümün sağlanmasına yönelik faaliyetler engelli, yaşlı gibi hareket kısıtlılığı bulunan bireylerin erişebilirliği de göz önünde bulundurularak gerçekleştirilecektir.

TEDBİR 1.5.8

İpekyolu Tarihi Kültür Koridoru üzerinde yer alan (Mudurnu, Göynük, Taraklı, Geyve ve Sapanca) yapılar öncelikli olmak üzere kültürel ve tarihsel mirasın korunması çalışmalarının temelini oluşturan rölevo, restitüsyon, restorasyon, konser-vasyon gibi faaliyetler gerçekleştirilecektir.

TEDBİR 1.5.9

Sürdürülebilir kültürel miras çalışmaları kapsamında; Bolu ilini Köroğlu ile özdeşleştirecek markalaşma ve tanıtım çalışmaları, Roma döneminden kalma Sakarya-Pamukova Paşalar Kalesi, Harman-tepe Kalesi ve Justinianus Köprüsü'nün turizme kazandırılması ve Düzce Konuralp Antik Kenti'ne dair farkındalık ve bilinçlendirme çalışmaları yürütülecektir.

STRATEJİK ÖNCELİK 2. ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN SAĞLANMASI

Çevresel sürdürülebilirlik; doğal kaynakların akılcı bir şekilde yönetimini sağlamak ve bu kaynakları, doğal çevreyi kullanırken gelecek nesillerin kullanma hakkını gözeterek tüketim yapmak olarak tanımlanmaktadır. Sürdürülebilir kalkınmanın çevresel boyutları uluslararası politika belgelerinde üzerinde önemle durulan konular arasında yer almaktadır. Mevcut tüm doğal kaynakların sürdürülebilir tüketimi ve yönetimi, ekonomik aktivitelerde iklim değişikliğini gözetten tedbirlerin alınması ve karbon-nötr uygulamalarının yaygınlaştırılması, hava-su-toprak kalitesinin korunması ve iyileştirilmesi, biyo-çeşitliliğin korunması ve çevre kirliliğinin azaltılması, çevresel sürdürülebilirliğin sağlanmasında en önemli konular olarak değerlendirilmektedir.

İklim değişikliği, küresel açıdan önemli çevresel sorunlarından biri hâline gelmiştir. Gelişen yaşam koşullarında yoğun nüfuslu kentler sera gazı salınımının artmasında önemli rol oynamaktadır. Özellikle sanayi, konut ve ulaşım sektörlerinde, enerji verimliliği uygulamalarının ve temiz enerji kullanımının artırılmasıyla sürdürülebilir kalkınmayı sekteye uğratmadan sera gazı emisyon artış oranının azaltılması gerekmektedir. Bu çerçevede, enerji verimliliğinde iyileştirmelerin sağlanması, çevre dostu yapıların inşası, akıllı şehir ekosistemi anlayışının geliştirilmesi, yenilenebilir enerji kullanımının artırılması, doğru strateji ile oluşturulmuş atık yönetimleri, çevresel kaynakların ölçülü ve gelecek nesillerin kullanım hakkı gözetilerek tüketilmesi ile doğaya karşı bilinçli ve sorumlu davranılması çevresel sürdürülebilirlik için temel teşkil etmektedir.

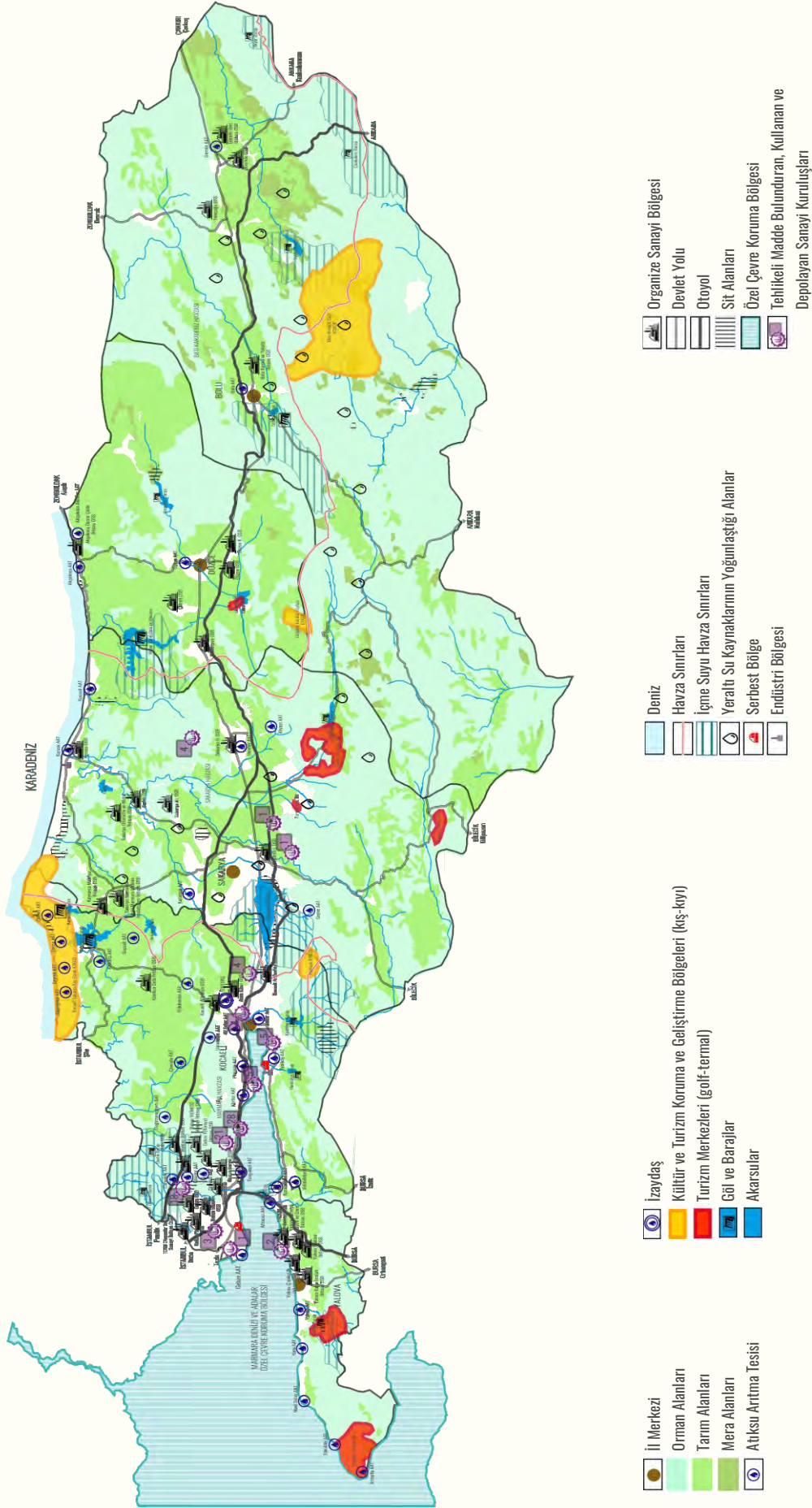
1950'lerden bu yana Doğu Marmara Bölgesi'nde gerçekleşen hızlı ve yoğun sanayileşme bölgeye olan göçü hızlandırmıştır. Bölge'de, planlama ve altyapı faaliyetleri, göç ile gelen nüfusun entegrasyonunu sağlayacak şekilde hayata geçirilememiş, çarpık yapılaşma ve plansız sanayi tesisi kurulumları sebebiyle çok yönlü ve ciddi boyutlara varan çevre kirliliği sorunlarıyla karşılaşmıştır. Kentleşmenin sağlıklı bir şekilde hızlanması

çeşitli ekonomik ve sosyal sorunlara neden olmakla birlikte doğal yaşamı da olumsuz etkilemiştir.

Buna bağlı olarak; aşırı su kullanımı ve atık su oluşumu, hava kirleticiler kaynakların ve yoğunluğunun artması, katı atık çeşitliliği ve katı atık oluşum miktarlarının artması, doğal kaynak ve arazi kullanımı üzerine olumsuz etkiler meydana gelmiş ve alıcı ortam olarak nitelendirdiğimiz hava, su ve toprak kalitesi çevresel anlamda olumsuz etkilenmiştir. Plansız sanayileşme, hızlı kentleşme ve yerleşim alanlarının gelişmesi ile birlikte başta orman alanları ve su kaynakları olmak üzere doğal çevre üzerindeki baskı artmıştır. Havzalardaki başlıca kirleticiler kaynaklar; arazi kullanımı, tarımsal faaliyetler (gübre kullanımı), hayvancılık faaliyetleri, katı atık depolama faaliyetleri (düzensiz depolama alanı sızıntı suları), foseptik çıkış suları ve tarım koruma ilaçları kullanımı (pestisit kullanımı) olmaktadır. Bölgede mevcut sanayinin giderek şehir merkezlerinin içinde kalması, bu sebeple kentlerin nüfus, lojistik, güvenlik, ulaşım ve daha birçok altyapı yükü ile karşı karşıya gelmesine sebebiyet vermektedir. Kocaeli'de yer alan sanayi tesislerinin yoğunluklu olarak su kaynakları sınırlı olan ve alıcı ortama daha fazla yük verilmesi imkânsız olan Gebze ve Dilovası bölgelerinde kurulmuş olması bu başlık altında değerlendirilmesi gereken konular arasında yer almaktadır. Bölgede kirliliğe yol açan önemli faktörler aşağıda sıralanmıştır:

- Düzce, Bolu ve Yalova'da sanayinin mevcut durumda dağınık bir şekilde yapılanmasının su kaynakları, doğal değerleri ve kentsel yaşamı tehdit etmesi,
- Bolu ve Sakarya illerinin güney ilçelerinde toprak ve jeotermal kaynakların sürdürülebilirliği üzerinde olumsuz etki oluşturabilecek hayvansal üretim yatırımlarının bulunması,
- Taş ocakları kaynaklı oluşan çevresel hassasiyetler,
- Su kaynaklarına yapılan atık boşaltımı, sanayi faaliyetlerinin yoğun olduğu alanlarda su kaynaklarında yüksek oranda kirlilik olması; önemli sorunlar olarak tespit edilmiştir.

Şekil 26. Çevre Hassasiyeti (Tarım Alanları, Sanayi Alanları, Havzalar)

Kaynak: T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevre Verileri baz alınarak MARKA tarafından hazırlanmıştır.

Doğu Marmara Bölgesi'ndeki su havzalarının yönetim planlarının hazırlanmasına yönelik tasarlanan projelerden biri olan ve Tarım ve Orman Bakanlığı Su Yönetimi Genel Müdürlüğü'nün proje yürütücüsü olduğu "6 Havzada Nehir Havza Yönetim Planlarının Hazırlanması Teknik Yardım Projesi" kapsamında MARKA; Batı Karadeniz (Düzce- Bolu) ve Marmara (Kocaeli-Sakarya-Yalova) havzaları kapsamındaki proje çalışmalarında paydaş kurum olarak yer almaktadır. Antalya, Batı Karadeniz, Doğu Karadeniz, Doğu Akdeniz, Kızılırmak ve Marmara Havzalarında, 2000/60/AT sayılı Avrupa Birliği Su Çerçeve Direktifi ve diğer kardeş direktiflerle uyumlu şekilde; Nehir Havza Yönetim Planları (NHYP), Sektörel Su Tahsis Planları, Stratejik Çevresel Etki Değerlendirme Raporları hazırlanmaktadır. Proje kapsamında hazırlanacak Nehir Havza Yönetim Planları ile birlikte, bu planlara uygun havzada yapılan ve yapılması planlanan faaliyetlere ilişkin geleceğe yönelik su tahsisi yapılması için öncelikli olarak belirlenen 11 sektör bazında Sektörel Su Tahsis Planları (SSTP) hazırlanacaktır. Proje kapsamında, havzalara baskı unsurları olan tarım, madencilik, atık su, turizm, jeotermal su kullanımı, liman işletmeciliği ve benzeri baskı unsurları da irdelenecektir. Batı Karadeniz Havzası'nda 10 adet düzenli depolama tesisi (1'i Bolu'da) olup 55 adet düzensiz depolama (döküm sahaları) alanı yer almaktadır. Düzensiz depolamada Melen Havzası bölgede %18'lik paya sahiptir. Özellikle havza bölgesindeki maden sahaları baskı unsuru taşımaktadır. Yeniçağa Gölü'nde torf toprağının işlenmesi de su kaynağı için baskı unsurlarından birisidir. Yeniçağa Gölü, Işıklı Regülatörü Havzası ve Kuş Cenneti bölgesinin kimliğinin geliştirmesi gelecek vizyonunda hedeflenmektedir.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü koordinasyonunda yürütülen Kocaeli-Sakarya-Düzce İlleri Karadeniz Kıyıları Bütünleşik Kıyı Alanları Planlama İşleri kapsamında sektörler arasındaki iş birliğini sağlamak ve kıyı alanlarına mekânsal kalkınma stratejileri sağlamak için stratejik bir plan hazırlanmaktadır. Plan, mekânsal planlara (çevre düzeni ve imar planı gibi) girdi vermek ve yerel yetkililere deniz tarafında ve kara tarafında strateji kılavuzluğu yapmak amacıyla hazırlanmaktadır. Çalışma alanı içinde Kocaeli, Sakarya ve Düzce illerinin kıyı alanları ve bu illere ait kıyıların doğrudan etkileşim içinde yer aldığı geri sahayı ve deniz tarafını içeren alanı kapsamaktadır. Kenti sürdürülebilir kılmak çevresi, kaynakları, ekonomisi,

nüfusu, tarihi, yoksulluk ve yoksunluğu ile bir bütün olarak ele almayı gerektirmektedir. Kent planlamasının doğal yapı bileşenleri ile uyumlu olması mekânsal büyümenin olumsuz etkilerini azaltmada etkindir. Türkiye'deki toplam 30 adet tabiat koruma alanının 7'si Bolu'da, 1'i Düzce'de bulunmaktadır. Türkiye'de 82 tane Yaban Hayatı Geliştirme Sahası (YHGS) bulunmaktadır ve 6'sı Doğu Marmara Bölgesi faaliyet alanındaki illerde bulunmaktadır. Türkiye'de bulunan 44 adet milli park içerisinde 1'i Doğu Marmara Bölgesi illerinden Bolu'da (Yedigöller Milli Parkı) yer almaktadır. Türkiye'de toplam 116 adet tabiat anıtı bulunmaktadır. Bunların 6'sı Düzce ve Sakarya illerinde yer almaktadır. Doğu Marmara Bölgesi'nde toplam 26 adet tabiat parkı bulunmaktadır.

TR42 Bölgesi'nde toplam 17 adet jeotermal alan bulunmaktadır. Sakarya'da son dönemde Karapürçek'te yüksek kapasiteli bir jeotermal kaynağı tespit edilmiş, bölge turizm alanı ilan edilerek Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Bolu 9 adet jeotermal alana sahip olup TR42 Bölgesi'nde bu alanda en öne çıkan ildir. Bolu'nun merkez ilçesinde bulunan Karacasu'nun sıcak su kaynakları hem kaplıca tesislerinde hem de AİBÜ İzzet Baysal Fizik Tedavi Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde kullanılmaktadır (MARKA, 2022).

Hedef 2.1.

Doğal Kaynaklar Korunacak ve Çevre Kalitesi Artırılacaktır.

Mekânsal olarak değerlendirildiğinde, kirlilik oluşturan temel endüstriyel faaliyetlerin; Kocaeli'nin Gebze ve Dilovası ilçelerinde yoğun demir-çelik, kimya, ilaç sanayi tesisleri ile Yalova'da bulunan tekstil ve kimya sanayi tesisleri işletmeleri olduğu ifade edilmektedir. Havzada en fazla kirlenmenin görüldüğü sıcak noktalardan biri İzmit Körfezi'dir. Yoğun şehirleşme, şehirlerin yanlış yerleşmesi, motorlu taşıt sayısının artması, düzensiz sanayileşme, kalitesiz yakıt kullanımı, topografik ve meteorolojik şartlar gibi nedenlerden bölge illerinde hava kirliliği artmıştır. Havzadaki diğer sorunlar gemicilik, turizm ve madencilik faaliyetlerinin su kaynaklarını kirlletmesidir. Havzadaki yerleşmelerde kanalizasyon altyapısının tamamlanmadığı ve arıtma tesislerinin yetersiz kaldığı alanlar bulunması sebebiyle yaz mevsiminde nüfus artışına bağlı olarak Kocaeli Kandıra, Sakarya-Karasu'da bahsedilen altyapıya ilişkin problemler ortaya çıkmaktadır.

Su kaynakları açısından zengin olan bölgenin, su kalitesi değerlerine bakıldığında özellikle sanayi faaliyetlerinin yoğun olduğu alanlarda kirlilik tespit edilmiştir. Bu alanların başında bölgede nihai atık suların en çok atıldığı ve ülkede kirliliğin en fazla olduğu körfezlerden birisi olan İzmit Körfezi gelmektedir. Sakarya Havzası'nın kirlilik problemi ise endüstrileşme ve nehrin bazı kollarının evsel ve endüstriyel atık sular, tarımsal ve hayvansal atıklarla kirlenip göle karışmasından kaynaklanmaktadır. Marmara Denizi'nde su yüzeyini, aynı zamanda derinleri saran ve "deniz salyası" olarak adlandırılan "müsilaj" deniz ekosistemini tehdit etmektedir. Çevre ve İklim Değişikliği Bakanlığı koordinasyonunda yürütülen koordinasyonunda yürütülen "Marmara Denizi Bütünleşik Stratejik Planı" çerçevesinde yapılan çalışmalar neticesinde, 05.11.2021 tarih ve 31650 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 04.11.2021 tarih 4758 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Marmara Denizi ve Adalar Özel Çevre Koruma Bölgesi olarak ilan edilmiştir.

TR42 Bölgesi'ndeki hava ölçüm istasyonların konumu incelendiğinde özellikle Kocaeli ve Yalova'da yer alan ölçüm istasyonlarının Marmara Denizi etrafında yer aldığı görülmektedir. Bunun nedeni ise kent merkezine olan yakınlıklarıdır. Kocaeli'de yoğunluklu olarak ağır sanayilerin bulunması ve bu sanayilerin hava kirliliğini olumsuz yönde etkilemesi de bu ilde birçok hava kirliliği ölçüm istasyonu sayısının artmasına neden olmuştur. Ayrıca Düzce'de 2020 yılının son döneminde başlayan hava kalitesi izleme çalışmaları neticesinde 2020-2024 Düzce Temiz Hava Eylem Planı'nın revize edilmesi gündemdedir. Yalova'da ise Temiz Hava Eylem Planı bulunmamaktadır.

Sulak alanlar, tropik ormanlardan sonra biyolojik çeşitliliğin en yüksek olduğu eko-sistemlerdir. Kocaeli sınırları içerisinde İzmit Körfezi Sulak Alanı ve Sapanca Gölü Sulak Alanı (bir kısmı) bulunmaktadır. İzmit Körfezi Sulak Alanı, kuş rehberlerinin yabancı kuşçu turistlere İstanbul yakınında su ve kıyı kuşu gösterebilecekleri tek ve en zengin alandır. İzmit Körfezi, IUCN Kırmızı Listesi'nde bulunan Dikkuyruk Ördeği (*Oxyura leucocephala*) ve Bern Sözleşmesi EK-II listesinde yer alan Küçük Karabatak (*Phalacrocorax pygmaeus*) için üreme sonrası önemli bir konaklama ve beslenme alanı olması nedeniyle de önemli kuş alanı (ÖKA) adaydır. Bu iki kuş aynı zamanda ülkenin taraf olduğu Bern Sözleşmesi Ek II' de (Kesin Korunması Gerekliliği Tür Listesi) yer almaktadır. Alan, uluslararası ve ulusal sözleşme, yönetmelikler ile Avrupa Birliği Natura 2000 Habitat

direktiflerinin yasal koruması altındadır. Sakarya ili Karasu ve Kaynarca ilçeleri içerisinde kalan Acarlar Longozu Sulak Alanı, 06.06.2018 tarihli Ulusal Sulak Komisyonu toplantısında Ulusal Öneme Haiz Sulak Alan olarak kabul edilmiş ve 07.02.2019 tarihinde tescil işlemleri tamamlanan Acarlar Longozu "Ulusal Öneme Haiz Sulak Alan" olarak ilan edilmiştir. Yalova ilinde sulak alan olarak Hersek Lagünü bulunmaktadır. Alanda özellikle denizle göl arasındaki kıyı şeridinde koloni halinde üreyen önemli kuş türleri bulunmaktadır. Bunlar Kara Gagalı Sumru, Sumru, Akdeniz Martısı, Poyrazkuşu, Küçük Halkalı Cılıbit ve Gümüş Martıdır. Karagagalı Sumru alanda üreyen en az 20 çiftlik popülasyonu ile Hersek Lagünü'ne önemli kuş alanı (ÖKA) özelliğini kazandırmaktadır. Düzce "Efteli Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası" 30.05.2018 tarihli Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Olur'u ile de alan ülkenin 46. Ulusal Öneme Haiz Sulak Alanı olarak ilan edilmiştir. Kuş türü (Aves) sayısı 175 olup, 123 adet kuş türü Dünya Doğayı Koruma Birliği'nin (IUCN) Kırmızı Listesine göre tehlike altındadır.

Kasım 2021 tarihli ve 4758 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile ilan edilen ve İstanbul, Kocaeli, Yalova, Bursa, Balıkesir, Çanakkale, Tekirdağ illerini kapsayan Marmara Denizi ve Adalar Özel Çevre Koruma Bölgesi için yönetim planı hazırlanması planlanmaktadır.

Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yayınlanmış olan Sürdürülebilir Gıda Sistemlerine Doğru Türkiye'nin Ulusal Yol Haritası çalışması kapsamında tanımlanmış eylem alanlarından biri yeterli ölçekte doğaya uyumlu üretimin artırılması olup su kaynaklarının verimli kullanılması ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanılması hedefler olarak tanımlanmıştır.

TEDBİR 2.1.1

Maden sahaları ve OSB baskısı oluşturan Melen ve Sakarya Havzaları için su güvenliği ve su yönetimi ilkeleri doğrultusunda havza koruma ve sektörel su tahsisi eylem planları hazırlanacaktır.

TEDBİR 2.1.2

Kuzey Anadolu Fay hattının üzerinde olarak yüksek deprem riski barındırması nedeniyle hazırlanan Yeniçağa Göl Yönetim Planı uygulanacak ve Sakarya-Sapanca Gölü için de Göl Yönetim Planı hazırlanacaktır.

TEDBİR 2.1.3

“Madencilik Faaliyetleri ile Bozulan Arazilerin Doğaya Yeniden Kazandırılması Yönetmeliği” kapsamında Bolu ve Sakarya’da Doğaya Yeniden Kazandırma Planı hazırlanacaktır.

TEDBİR 2.1.4

Marmara Denizi’ndeki müsilağı önleme kapsamında; tarımsal kirliliği azaltmak için bölgedeki tarım sektörü aktörlerinin; doğaya dayalı, iyi tarım uygulamaları konusunda farkındalıklarını ve yönetim kapasitelerini artırmak için farkındalık eğitimleri düzenlenecektir.

TEDBİR 2.1.5

Bölgeler içerisinde, özellikle belirli düzeyde kümelenme sağlamış olan tarım havzalarında (Örneğin Kocadere/Subaşı Kivi havzası veya Kazımiye Örtü altı Sebze üretim havzası vb.) iyi tarım uygulamalarına yönelik olarak örnek bir uygulama modeli geliştirilmesine imkân verebilecek gerekli altyapının oluşturulmasına da destek sağlanacaktır.

TEDBİR 2.1.6

Bölge’de yer alan Marmara Denizi, İzmit Körfezi, Sakarya Havzası, Melen Havzası ve Kandıra, Akçakoca, Çiftlikköy, Çubuk Gölü, Gerede Çayı kıyı alanları korunarak su kalitesi artırılacaktır.

TEDBİR 2.1.7

Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından denetimlerin gerçekleştirildiği Sürekli İzleme Merkezi koordinasyonunda Çevresel İzleme ve Erken Uyarı Sistemi sistemleri yerel yönetimler iş birliği ile bölge illerinde geliştirilerek yaygınlaştırılacaktır.

TEDBİR 2.1.8

İklim değişikliğine uyum bakımından kritik öneme sahip ekosistem servis alanları belirlenecek; Acarlar Longozu, Yeniçağa Gölü ve Efteni Gölü Sulak Alan Yönetim Planlarının uygulanmasına destek verilecektir.

TEDBİR 2.1.9

Su kaynaklarının verimli kullanılması ve korunmasına ilişkin

planlı sanayi alanları öncelikli olmak üzere altyapı projeleri yürütülecektir.

- Düzce OSB’lerinde Atıksu Arıtma Tesisi
- Bolu Organize Sanayi Bölgesi Atıksu Arıtma Tesisi
- GEBKİM Atıksu Geri Kazanım Projesi
- Bolu Termal SCADA Sistemi

projeleri hayata geçirilecektir.

HEDEF 2.2.**Hammadde Kullanımında Verimlilik Sağlanacak ve Atık Yönetimi Geliştirilecektir.**

Çevre, doğal kaynakları ile ekonomiye hammadde sağlamak-tadır. Üretim süreçlerinden geçen bu hammaddeler tüketim mallarına dönüşürken, üretimde kullanılan enerji ile birlikte çevreye atık olarak geri döner (Alpar, 1997). Bu aşamalar esnasında çevresel sürdürülebilirliği korumak amacıyla hammadde kullanım oranı, miktarı ve ürün cinsi efektif bir şekilde seçilmeli, verimsiz ve atık oranı yüksek hammaddeler mümkünse ürün ikamesi gerçekleştirilerek ortaya çıkabilecek olumsuz sonuçlar azaltılmalıdır. Oluşan atıkları atık hiyerarşisine göre kaynağında önleme/azaltma esastır. Hızlı kentleşme karşısında TR42’de düzenli atık depolama alanları yetersiz kalmaktadır. Doğu Marmara Bölgesi’nde yer alan illerde genellikle toplanan atıklar düzenli depolama tesislerine gönderilmektedir. Bölge içerisinde Kocaeli, Sakarya, Bolu ve Yalova’da yoğunluk düzenli depolama tesislerinde iken yalnız Düzce’de belediye çöplüğüne gönderilen atık miktarı diğer gönderilen atık miktarlarına göre daha fazladır. Düzce ilinde organize sanayi bölgelerinde atık su arıtma tesisi bulunmamaktadır. Endüstriyel atık su oluşumu bulunan fabrikaların atık suları OSB içerisindeki kanalizasyon şebekesine verilmekte ve kanalizasyon şebekesi Düzce Belediyesi Merkezi Atık Su Arıtma Tesisi (AAT) ile son bulmaktadır. Düzce Belediyesi Merkezi Atık Su Arıtma tesisinde arıtılan atık sular Melen Nehri’ne deşarj edilmektedir. Bolu’da katı atıklar konusunda en önemli sorun ilçe belediyelerinin hiçbirinin düzenli katı atık depolama alanının bulunmaması ve atıkların ayrıştırma işleminin düzenli olarak yapılmaması sonucunda oluşan çevre kirliliğidir. Bolu ilinde en fazla kirlenmeye maruz kalan akarsular Merkez ilçeden geçen Büyüksu Çayı ile Gerede ilçesinden geçen Gerede Çayı’dır (Ulus Deresi).

Büyükse Çayı'nın kirlilik yükünde genelde evsel nitelikli maddeler ile gıda sektöründen gelen organik maddeler ağırlık taşımaktadır. Ulusu Çayı'nın karakteristik kirlilik yükü ise Gerede'deki deri sanayisinden gelmektedir. Mudurnu su havzasındaki yerleşim yerlerinin ve sanayi kuruluşlarımızın arıtma tesislerinin olmayışı, olanlarda ise eksiklik ve aksaklıkların bulunması sebebiyle Mudurnu suyunun evsel ve sanayi atıklarının deşarjı ile kirlenmeler gözlenmektedir. Diğer taraftan, Bolu'nun Gerede ilçesinde endüstriyel arıtma tesisi kurulmuştur. Doğu Marmara Bölgesi'nin endüstriyel hammadde çeşitliliği oldukça yüksektir. Önemli türde ve aranan çeşitlilikte mermer oluşumları bulunmaktadır. Sakarya'da ve Kocaeli'de mermer, kum-çakıl ocakları bulunmaktadır. Bunların tümü açık işletme türünde üretim alanları olup çevresel etkilerinin doğru planlanması ile sürdürülebilir madencilik yapılmasına dikkat edilmelidir. Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü'nün Bolu ve yakın çevresinde yaptığı çalışmalar sonucunda önemli endüstriyel hammadde ve metalik maden yatak ve zuhurları ortaya çıkarılmıştır. Bunlar, çimento hammaddesi, kaolen, jips, manyezit, perlit, talk, tuğla-kiremit, traverten, bakır, demir ve manganez olarak sayılabilir. Madencilik Faaliyetleri ile Bozulan Arazilerin Doğaya Yeniden Kazandırılması Yönetmeliği kapsamında, yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten bu yana Bol için hazırlanmış Doğaya Yeniden Kazandırma Planı bulunmamaktadır (Doğu Marmara Kalkınma Ajansı, 2022).

TEDBİR 2.2.1

Çekim Merkezi Bölge başta olmak üzere öncelikli imalat sanayi için endüstriyel simbiyoz potansiyeli tespit çalışması bölge illeri için gerçekleştirilecektir.

- Ayvadan Pektin ve Alfa Selüloz/Selüloz Lifi Üretimi
- Bitkisel Yağ Üretiminde Oluşan Atık/Yan Ürünlerden Prebiyotik ve Farmakolojik Ürünler Üretilmesi
- Bolu Deri Ürünleri Geri Kazanım Tesisi
- Bolu Kırsal Kesiminde Sıfır Atık

projeleri hayata geçirilecektir.

TEDBİR 2.2.2

Yalova ve Gölçük Tersanelerinde temiz üretim tekniklerinin yaygınlaştırılması ve tersanelerde yapılan raspa işlemleri neticesinde ortaya çıkan raspa tozlarının denize ulaşmasını engellemek için sektör temsilcilerine yönelik farkındalık eğitimleri düzenlenecektir.

TEDBİR 2.2.3

Bolu Büyükse ve Ulusu Dereleri ile Mudurnu Çayı'nı etkileyen kirlilik kaynakları analiz edilerek su kirliliğinin oluşmadan önlenmesine yönelik tedbir ve çalışmalar yapılacaktır.

TEDBİR 2.2.4

TR42 Bölgesi stratejik ürün üretim havzalarında (Ör: Yalova'da Kivi havzaları) su kaynaklarının verimli kullanılmasını engelleyen, çeşitli bitki sağlığı sorunlarına yol açan veya buna imkân sağlayan mevcut sulama yapılarının verimli ve akıllı sistemlere dönüştürülmesine destek sağlanacaktır.

HEDEF 2.3.

İklim Değişikliğine Dayanıklılık ve Uyum Artırılacaktır.

İklim değişikliği ve atmosferdeki sıcaklık artışı; buzulların erimesi ile okyanus ve deniz suyu seviyelerinde yükselme, okyanusların asit oranlarında artış, kuraklık, tarımsal ürün deseninin değişimi, canlı türlerinin çeşitliliğinin azalması, doğal alanların giderek yok olması, yerleşmelerin ekstrem iklim olayları ve afetlerle daha çok karşı karşıya kalması, deniz suyu seviyesinin yükselmesiyle kıyı alanlarının karşı karşıya olduğu risklerin artması ve hatta iklim kaynaklı göçlerin yaşanmaya başlaması gibi bir dizi küresel soruna neden olmaktadır. İklim değişikliği etkileri ve iklim değişikliğine uyum konuları, küresel ölçekte öne çıkan ve mekânsal gelişme ile çevre politikalarının şekillenmesinde önemli payı olan konulardır.

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları; sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşmesi için ekonomik, sosyal ve çevresel boyutların üzerinde durularak eş zamanlı iş birliğinin sağlanması gerektiğine vurgu yapan hedeflerden oluşmaktadır. Ekosistemin değişen koşullara adapte olması gerektiğini savunması açısından önemlidir. 2030 yılına kadar, tehlikeli kimyasallar ile hava, su ve toprak kirliliği ile bunların kontaminasyonundan kaynaklanan ölüm ve hastalıkları azaltmak, herkes için erişilebilir su ve atık su hizmetlerini ve sürdürülebilir su yönetimini güvence altına almak, dünya genelindeki kirliliği azaltmak, düzensiz çöp depolamayı ortadan kaldırmak, tehlikeli kimyasalların ve maddelerin salınımını en aza indirmek ve sınır ötesi işbirliğini de içerecek şekilde her düzeyde entegre su kaynakları yönetimi uygulamak bu kapsamdaki hedefleri arasında yer almaktadır.

Ayrıca “Sürdürülebilir Gıda Sistemlerine Doğru Türkiye’nin Ulusal Yol Haritası” çalışması kapsamında hassasiyetler, şoklar ve streslere karşı dayanıklılık sağlanması eylem alanı kapsamında iklim değişikliği, doğal afetler ve beklenmeyen krizlere karşı gıda sistemlerinin dayanıklılığının artırılması amacı tanımlanmıştır.

Türkiye’nin coğrafi, iklimsel ve sosyo-ekonomik koşulları, ülkeyi iklim değişikliğinin etkilerine ve diğer çevresel tehlikelere karşı oldukça kırılgan hâle getirdiğinden uyum ve dayanıklılığı artırıcı tedbir ve politikalar gün geçtikçe önem kazanmaktadır. Türkiye, Dünya Bankası tarafından seçilen iklim kırılganlığı boyutlarının çoğunda yüksek düzeyde kırılganlığa sahip görünmektedir. İklim faktörleri, nüfusun maruziyet durumu (örneğin, taşkın ve orman yangını tehlikelerine maruz kalan nüfus payı) ve sosyo-ekonomik faktörler (örneğin tarımın ekonomideki payı) gibi etkenler kırılganlık düzeyini etkilemektedir. Türkiye, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği ve Çevre Sözleşmesi kapsamında imzalanan ve Avrupa Yeşil Mutabakatı’nın da kavramsal altyapısı açısından en önemli kaynağını oluşturan Paris Anlaşması’na 10 Kasım 2021 itibarıyla resmen taraf olmuştur. Anlaşma’nın en önemli unsuru uzun vadeli sıcaklık hedefi, ortalama küresel sıcaklıktaki artışı sanayi öncesi seviyelerin 2°C altında tutmak ve tercihen artışı 1,5°C ile sınırlamaktır. Ayrıca Avrupa Birliği’nin önümüzdeki dönemde yapacağı tüm ticaret anlaşmalarının Paris Anlaşması hedeflerine uygun olması gerekliliği de dikkate alındığında, onay sürecimizin önemi tekrar ortaya çıkmaktadır. Türkiye Paris Anlaşması’nı onaylayarak 2053 yılına kadar net sıfır emisyonu ulaşma taahhüdünde bulunmuştur. Avrupa Birliği üye ülkeler tarafından imzalanan Yeşil Mutabakat, sadece üye ülkeleri değil; bu ülkelerle ticaret yapan tüm ülkeleri ilgilendirmektedir. Sınırdaki karbon düzenlemesi öncelikli olarak çimento, elektrik, gübre, demir-çelik ve alüminyum sektöründe üretilen ve AB içerisine ithal edilen ürünleri kapsamaktadır. Elektrik, ulaşım, inşaat ve sanayi sektörlerini de içeren enerji sektörü, ülkenin sera gazı emisyonuna en yüksek katkı yapan sektör olup ülke toplam emisyonunun dörtte üçünü oluşturmaktadır.

İklim değişikliği etkilerinin bölgesel bazda farklılaşması nedeniyle bölgede yer alan illerin iklim değişikliği ile ilgili olarak maruz kalabilecekleri riskler de farklılaşmaktadır. Bu yüzden, iklim değişikliği ile mücadele noktasında bölge ve şehir ölçeğinde hazırlanacak olan eylem planlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Son yıllarda ülkede yaşanan iklim ile ilişkili

afetlerin sayısı, sıklık ve şiddetindeki artışa paralel olarak bölgesel iklim değişikliği eylem planları hazırlanmıştır. Türkiye İklim Değişikliği Eylem Planı’nda bulunan sektörel hedefler kapsamında illerde yapılan iklim değişikliğiyle ilgili çalışmaların Çevre ve Şehircilik İl Müdürlükleri tarafından yerel yönetimlerden temin edilerek il çevre durum raporlarında yer verilmesi büyük önem arz etmektedir.

İklim değişikliği projeksiyonları, TR42 Bölgesi’nde yağışların azalma eğilimine vurgu yapmaktadır. Bu projeksiyonlara göre, 2030’lardan itibaren Sakarya, Düzce ve Bolu çevreleri hariç bölge genelinde önemli azalmalar meydana geleceği ifade edilmiştir (Marmara Belediyeler Birliği, 2021). Ani ve şiddetli yağışlar, hortum vb. hava olayları açısından en çok etkilenecek olan kıyı kentleri aynı zamanda turizm sektörünün ağırlıklı olarak yer aldığı, yoğun turizm akımının ve yazlık nüfus artışının gerçekleştiği bölgeler olduğu için bu bölgelerde altyapı iyileştirme çalışmalarının yapılması önem arz etmektedir (MARKA, 2020).

İklim değişikliğinin yerel ölçekte halk sağlığı üzerinde oluşturduğu risklerin belirlenmesi ve muhtemel olumsuz etkilerin azaltılmasına yönelik olarak yerel yönetimlerle birlikte yerel iklim ve sağlık uyum planları oluşturulması önem arz etmektedir. Gelecek vizyonunda; iklim göçüne ilişkin iklim değişikliğinin su, enerji, ulaştırma, sağlık, eğitim gibi kamu hizmet sunumunda ve istihdamda ortaya çıkarabileceği etkiler mikro düzeyde iller özelinde ve makro düzeyde bölge özelinde analiz edilmelidir.

TEDBİR 2.3.1

Kapasite geliştirme programları kapsamında iklim değişikliği hakkında toplumsal farkındalığı artırmaya yönelik iklim okur-yazarlığı programları teşvik edilecektir.

Bölge illerinin iklim değişikliğine karşı direnç endeksleri tespit edilecek ve uyum yol haritaları ilgili bakanlıklar ile yerel yönetimler iş birliği ve koordinasyonunda yapılacaktır.

TEDBİR 2.3.2

Yeşil ve dijital dönüşüm süreçlerinde ortaya çıkabilecek beceri açığının önlenmesine yönelik nitelikli işgücünün yetiştirilmesi amacıyla eğitim, yeniden eğitim ve kapasite geliştirme programları düzenlenecektir.

TEDBİR 2.3.3

Yerel yönetimlerce yerel iklim değişikliği eylem planları, Avrupa Yeşil Mutabakatı ve Ulusal İklim Değişikliği Stratejisi ve Eylem Planı ile uyumlu hazırlanacaktır.

TEDBİR 2.3.4

Bölge illerindeki sanayi ve ticaret odalarında bölge firmalarına yönelik Yeşil Mutabakat Eylem Planı ve taahhütleri, karbon ayak izi sıfırlama konularında farkındalık eğitimleri düzenlenecektir.

TEDBİR 2.3.5

Bölge OSB'lerinde yağmur suyu hasadı ve gri suyun kullanımı teşvik edilecek ve yaygınlaştırılacaktır.

TEDBİR 2.3.6

Bölgede faaliyet gösteren ve seramik, tekstil, çamaşır deterjanı, kozmetik, temizlik kâğıdı, cam ve bulaşık deterjanı üretimi gerçekleştiren firmaların çevre dostu standartlarını geliştirmesi ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından verilen çevre etiketi alması desteklenecektir.

TEDBİR 2.3.7

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından sıfır atık projesi kapsamında depozito sistemiyle kurulacak iade noktaları bölge illerinde yaygınlaştırılacaktır.

TEDBİR 2.3.8

Dilovası OSB, Sakarya DOMİOSB, Düzce Çilimli OSB'nin yeşil organize sanayi bölgesine dönüşüm sürecine destek sağlanacaktır.

TEDBİR 2.3.9

Sürdürülebilir üretim ve tüketime katkı sağlamak amacıyla kent tarımı üzerine farkındalık ve eğitim çalışmaları artırılabilecektir.

TEDBİR 2.3.10

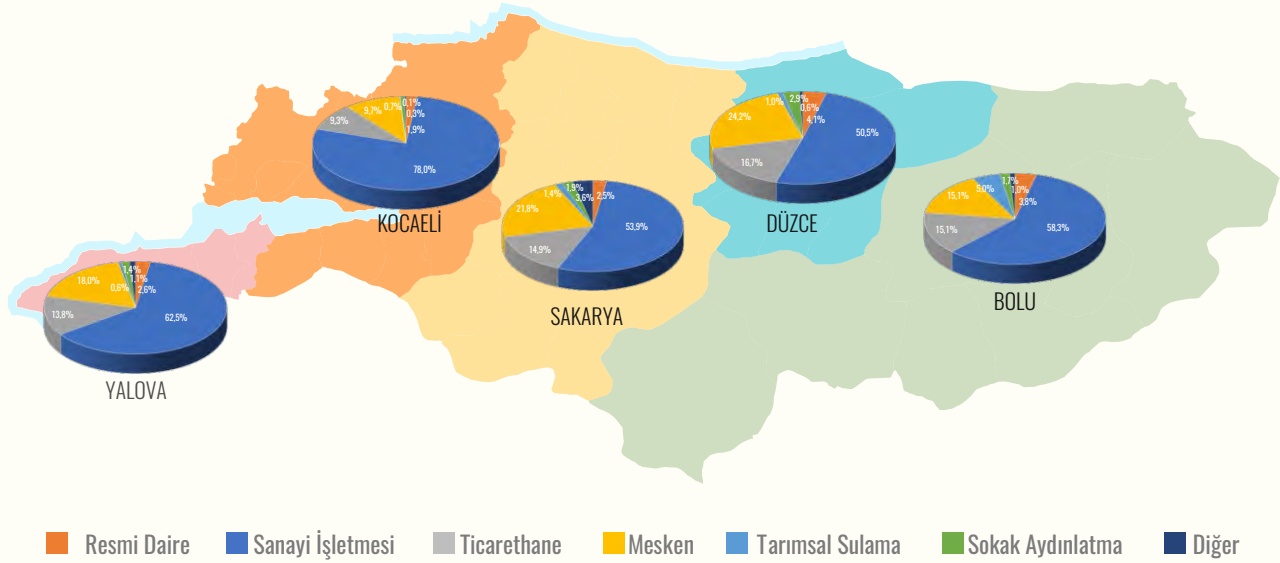
Yeşil dönüşümün potansiyel toplumsal riskleri göz önünde bulundurularak bunlara yönelik yoksulluğu ortadan kaldıran ve sosyal içerme odaklı adil geçiş (just transition) araçları gözetilecektir.

HEDEF 2.4.**Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Kullanımı Desteklenecek ve Enerji Verimliliği Artırılacaktır.**

Nüfusun ve sanayi fonksiyonlarının yoğun olduğu Marmara Bölgesi'nde, çevresel sürdürülebilirlik, enerjide kendine yeterlilik ve rekabetçilik büyük önem taşımaktadır. Yenilenebilir enerjinin ekonomik olarak kullanımı, coğrafi bölgelere göre farklılık göstermektedir. Bu kapsamda değerlendirmeler Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından yayınlanan potansiyel atlasları (rüzgâr, güneş, biyokütle, jeotermal) üzerinden yapılmaktadır. Bölgesel farklılık gösterdiği ve iklim bölgelerine göre binalarda ve ayrıca sektörler bazında da değerlendirilmesi gerektiği için enerji verimliliği potansiyeli mekânsal planlama açısından dikkate alınması gereken konuların başında gelmektedir. Yenilenebilir enerji kaynakları emisyon yaratmadığı için çevre ile uyumlu olup yakıt gideri olmadan elektrik üretebilmektedir. Ancak bu kaynakların yer ve iklim bağımlılıkları söz konusudur. Bu nedenle bölgesel olarak farklı büyüklüklerde yatırımlar yapılmaktadır. Temelde hedef, yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik yatırımların bölgelerin potansiyelleri de dikkate alınarak maksimum oranlarda kullanımı ile bölgede iş olanaklarının artırılması ve refaha katkıda bulunulmasıdır.

Elektrik enerjisinin elde edilme yöntemi genellikle kullanılan santral tipine bağlılık göstermektedir. Elektrik enerjisi temininde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın politikası; yerli kaynaklar olarak linyit kömürü, baz yük olarak nükleer santraller, yenilenebilir kaynak olarak da biyokütle, güneş, hidro, rüzgâr ve jeotermal enerji kullanımına öncelik verilmesi şeklindedir.

Şekil 27. İllerin Sektörlere Göre Enerji Tüketimi

Kaynak: EPDK Elektrik Piyasası Sektör Raporu baz alınarak MARKA tarafından hazırlanmıştır.

Elektrik tüketim rakamlarını belirleyen en önemli faktör ilin toplam nüfusu olmakla beraber sanayi ve turizm altyapısı ve demir çelik, seramik, çimento, kâğıt, kimya ve tekstil gibi enerji yoğun sanayi kuruluşlarının varlığı ve sayısı da elektrik tüketimini doğrudan etkilemektedir. Bu doğrultuda, 2018 yılı için iller bazında faturalanan elektrik tüketim verilerine göre İstanbul liderliği alırken sırasıyla Bursa, Kocaeli ve Tekirdağ bölgede öne çıkan diğer illerdir (Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, 2019). Doğu Marmara Bölgesi'nde toplam kullanılan enerji 21.412.753 MWh'dir. Bu enerjinin büyük bir kısmını Kocaeli kullanmaktadır. Kocaeli'yi Sakarya, Bolu, Yalova ve Düzce illeri takip etmektedir. Bölgede enerji tüketiminde sanayi işletmeleri en başta yer alırken daha sonra sırasıyla mesken, ticarethane, resmî daire, diğer, sokak aydınlatma ve tarımsal sulama gelmektedir.

TR42 Bölgesi incelendiğinde hidroelektrik enerjisi bakımından Bolu'nun öne çıktığı görülmektedir. Bölgedeki kurulu güç toplam kapasitesi 290,15 MW olup Bolu'da toplam kurulu güç bunun %41,43'üne tekabül etmektedir (120,22 MW). Bolu'yu %31,13 pay ile Düzce (90,33 MW), %25,75 pay ile Sakarya (74,71 MW), 1,68 pay ile Kocaeli (4,89 MW) takip etmektedir. Hidroelektrik santralinden elektrik enerjisi üretirken çevresel sürdürülebilirliğin göz önünde bulundurulması çok önemlidir.

TR42 Bölgesi'nde güneş enerjisi santralleri sayısı ve kurulu güç miktarı bakımından Kocaeli'nin öne çıktığı görülmektedir. Kocaeli'deki toplam kurulu güç 27,07 MW olup onu %18,63 pay ile Sakarya (9,25 MW), %19,5 pay ile Bolu (9,68 MW), %5,32 pay ile Düzce (2,64 MW) ve %2,01 pay ile Yalova (1,00 MW) takip etmektedir (Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, 2022). Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan Yenilenebilir Küresel Durum Raporu 2022'de ifade edilen güneş enerjisi kapsamındaki yeni uygulamaların ülkede yaygınlaştırılması faydalı olacaktır. Özellikle tarımsal alanlara fotovoltaik (PV) sistemleri kurma uygulamasının temiz enerjinin yanı sıra iyileştirilmiş mahsul verimi, azaltılmış buharlaşma, modüllerle yağmur suyu hasadı, çiftlik hayvanları ve/veya mahsuller için sağlanan gölge ve ekstrem hava koşullarına karşı koruma, rüzgar ve toprak erozyonunu önleme, elektrik üretimi ile ilgili çiftçiler için ek gelir gibi birçok önemli özelliği bulunmaktadır. Bunun yanı sıra ülkede arazinin kıt olduğu veya hidroelektrikle birleştirilebilir olduğu durumlarda yüzen güneş enerji sistemleri uygulamasının kullanılması hem arazinin verimli kullanılması hem de buharlaşmanın azaltılması bakımından fayda sağlayacaktır (UN Environment Programme, 2021).

Türkiye Rüzgâr Atlası incelendiğinde TR42 Bölgesi'ndeki illerin (Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova) rüzgâr enerjisi bakımından zengin olduğu görülmektedir.

Rüzgar enerjisinde, Sakarya Türkiye genelinin %1,47'sini, Yalova %2,78'ini ve Kocaeli %0,21'ini oluşturmaktadır. Bu sebeple rüzgâr enerjisine yapılan yatırımların teşvik edilerek yaygınlaştırılması önemli bir husustur. Tedarik zincirinde yer alan firmalarda kümelenmenin teşvik edilmesi, ülkenin uluslararası pazarda söz sahibi olması açısından elzemdir. Bunun yanı sıra bu sektörde henüz yeni olan firmaların bu alanda yatırım yapmalarını sağlamak için yatırım teşvik uygulamalarında öncelikli olarak değerlendirilen bazı rüzgâr türbini bileşenlerinin dışındaki diğer bileşenleri de kapsayacak şekilde düzenleme yapılması üretimin yaygınlaşmasına katkı sağlayacaktır.

Hidrojenin, emisyonları azaltmanın önemli bir unsuru olarak gelecekte daha geniş bir kullanıma sahip olacağı beklenmektedir. Yerli bir hidrojen ekosistemi oluşturulması, yeşil hidrojen üretimi için yenilenebilir enerji entegrasyonunun planlanması, karbon nötr bir ekonomi modeli oluşturmak gelecek vizyonu için hedeflenmektedir.

Biyokütle kaynakları kullanılarak elektrik enerjisi üretimi farklı hammaddeler kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Bunların arasında tarım ve hayvancılık faaliyetleri atıklarının değerlendirildiği biyogaz tesisleri ile belediye atıklarının değerlendirildiği çöp gazı tesisleri ön plana çıkmaktadır. TR42 Bölgesi'ndeki iller incelendiğinde biyo-metanizasyona uygun belediye atıkları miktarı ve enerji eş değerinin sırasıyla ve açık ara en fazla %53,89 pay ile Kocaeli ve %28,57 pay ile Sakarya'da olduğu görülmektedir. Bu illeri sırasıyla Düzce, Bolu ve Yalova takip etmektedir. Yakmaya uygun belediye atıkları miktarı ve enerji eş değeri incelendiğinde ise yine ilk sırayı açık ara farkla Kocaeli ve Sakarya'nın aldığı görülmektedir. Bu illeri sırasıyla Düzce, Yalova ve Bolu takip etmektedir. TR42 Bölgesi'ndeki hayvansal ve bitkisel atıklardan elde edilen toplam ekonomik enerji eşdeğeri incelendiğinde ilk sırada 85.230 TEP/yıl ve yaklaşık %47'lik pay ile Sakarya'nın geldiği görülmektedir. Sakarya'yı sırasıyla Bolu (%31,82), Düzce (%12,03), Kocaeli (%8,73) ve Yalova (%0,48) takip etmektedir. TR42 Bölgesi incelendiğinde biyokütle enerjisi santralleri sayısı ve kurulu güç miktarı bakımından incelendiğinde Kocaeli'nin öne çıktığı görülmektedir (Doğu Marmara Kalkınma Ajansı, 2022).

Dünyada yaygınlaşan jeotermal seracılığın bölge çapında genişletilmesi önem arz etmektedir. Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü'nün verileri incelendiğinde; TR42 Bölgesi'ndeki beş ilden yalnızca Sakarya'da jeotermal seracılık yapıldığı görülmektedir. Bu kapsamda öncelikle Kocaeli, Düzce

ve Bolu'da fizibilite çalışmalarının yapıp jeotermal seracılığın yaygınlaştırılması bölgenin kalkınmasına katkı sağlayacaktır.

Seralarda biyogaz enerjisinin elde edilmesi sırasında ortaya çıkan atık ısının kullanılması; ülkenin enerjide dışa bağımlılığının azaltılmasına yardımcı olacak, enerji verimliliğini arttıracak, fosil yakıtlara alternatif çevre dostu bir kaynak olacak ve aynı zamanda seraların en büyük maliyet kalemi olan ısıtma giderlerinin azaltılmasında önemli bir rol oynayacaktır. Biyoenerji üretim işlemleri sırasında ortaya çıkan yan ürünlerin kullanılması bölgesel ekonomiye katkı sağlayacaktır. Bu kapsamda organik karakterli atıklar yan sanayilere aktararak hayvan yemi olarak kullanılabilir. Biyo-kömür, organik gübre görevi görmek ve toprakların verimliliğini artırmaktadır. Bunun yanı sıra binalarda ısıtım amaçlı yapı malzemesi, elektromanyetik radyasyonun emiliminde kullanılmaktadır. Tekstil sanayisinde fonksiyonel giysilerin üretimine ek olarak çelik endüstrisi ve ilaç endüstrisinde de kullanılmaktadır.

Türkiye'de üretilen kompostların ağır metal içerikleri açısından tarımda kullanılabilirliği incelendiğinde, genelde bir sakınca olmadığı, bulunan değerlerin sınır değerlerin altında kaldığı görülmektedir. Daha kaliteli ve sürdürülebilir bir kompostlaştırma yönetimi için, çöp ve katı atıkların kaynağından itibaren maddesel içeriği bilinen atıklar olarak ayrı toplanması gerekmektedir. Bu durumda kompost kalitesinin kalıcı ve tutarlı olması söz konusu olacaktır. Örnek bir uygulama olarak; Sakarya Büyükşehir Belediyesi tarafından biyogaz ve kompost üniteleri de bulunan bir entegre katı atık yönetimi tesisi ilde kurulmuştur. Bolu-Kırıscık'ta saman ve gübre karışımı ile mantar kompostunun üretiminin yapılacağı bir tesis kurulması da bu kapsamda planlanmaktadır.

12 Mart 2021 tarihinde açıklanan "Ekonomi Reformları Paketi", yeşil organize sanayi bölgelerinin (OSB) hayata geçirilmesi; ulusal döngüsel ekonomi eylem planı hazırlanması; yeşil üretim için gerekli teknolojilerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla AR-GE çalışmalarının desteklenmesi; yeşil finansmanın gelişimini sağlayacak ekosistemin güçlendirilmesi; sürdürülebilir ve akıllı taşımacılık altyapısının geliştirilmesi dâhil olmak üzere gerçekleştirilecek eylemlere yer vermektedir (T.C. Ticaret Bakanlığı, 2021).

Çevre sorunlarının önüne geçebilmek ve ekolojik çeşitliliğin korunabilmesi için giderek artan enerji ihtiyacının çoğunlukla yenilenebilir enerjiden sağlanması ve temiz üretimi yaygınlaştıracak politikaların şekillendirilmesi oldukça önemlidir.

TEDBİR 2.4.1

Kurulum aşamasında olan Çilimli OSB, Yeniçağa OSB, Dörtdivan OSB, Sakarya Makine İhtisas OSB ve Metal-Otomotiv İhtisas OSB, Yalova Makine İhtisas OSB'leri öncelikli olmak üzere yeni sanayi yatırımlarında; yeşil mutabakata uyumlu yeşil OSB, Eko-Endüstriyel Park gibi uygulamalara öncelik verilecektir.

TEDBİR 2.4.2

TR42 Bölgesi'nde yer alan illerden Kocaeli'de Başiskele ve Gölcük, Sakarya'da Akyazı, Düzce'de Gölyaka, Bolu Merkez ve Seben, Yalova'da Armutlu ve Termal'de jeotermal seracılığın geliştirilmesi teşvik edilecektir.

- Düzce'de jeotermal sera yatırımı hayata geçirilecektir.

TEDBİR 2.4.3

Öncelikle Yalova'dakiler olmak üzere TR42 Bölgesi'ndeki mevcut seraların profilleri, sera örtülerinin yenilenmesi, iklimlendirme, verimli sulama sistemleri, akıllı tarım uygulamaları ve güneş enerjisi kurulumlarını da kapsayacak şekilde modernizasyonu yapılacaktır.

TEDBİR 2.4.4

Bölge'de yer alan büyük ticaret ve iş merkezleri, belediyeler ve OSB'lerde bulunan firmalarda güneş panelleri başta olmak üzere yenilenebilir enerji alanındaki iyi uygulama örnekleri yaygınlaştırılacaktır.

TEDBİR 2.4.5

Kocaeli'de kaynak verimliliği uygulamaları kapsamında model fabrika kurulacak ve Sakarya'da ise kurulmasına yönelik fizibilite çalışması yapılacaktır.

TEDBİR 2.4.6

Planlı sanayi alanlarında (ör: Yeniçağa OSB'de) alternatif enerji kaynağı olarak hidrojen enerjisinin kullanılmasına yönelik fizibilite çalışmaları yürütülecektir.

TEDBİR 2.4.7

Bolu, Düzce ve Sakarya'da biyokütle enerji alanında potansiyel tespit çalışması yapılacak ve iyi uygulama örnekleri yaygınlaştırılacaktır.

- 10 MWe Kapasiteli Biyo-Kütle Yenilenebilir Enerji Santrali projesi hayata geçirilecektir.

STRATEJİK ÖNCELİK 3. SOSYAL BÜTÜNLEŞMENİN SAĞLANMASI

Sosyal bütünleşme; toplumdaki tüm bireylerin ırk, cinsiyet, dil ve din farkı gözetilmeksizin haklarını ve sorumluluklarını toplumun diğer bireyleri ile eşit şekilde ve tam olarak idrak ettiği ve topluma bu doğrultuda katkıda bulunduğu; eşit ve dinamik bir toplumun oluşturulabilmesi için gerekli değer, ilişki ve normlar sisteminin kurulması süreci olarak tanımlanmaktadır. Toplumsal yapının sağlıklı bir şekilde mevcudiyetini sürdürebilmesi için farklı sosyal yapıdaki bireylerin uyumlu bir şekilde bütünleşmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, sosyal bütünleşmenin sağlanması bölge planındaki diğer gelişme eksenlerinin uygulanması ve başarıya ulaşması açısından önem arz etmektedir.

Birleşmiş Milletler üyesi ülkeler tarafından kabul edilmiş olan Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) arasında sosyal bütünleşme odağındaki atıflar dikkat çekmektedir. Örneğin SKA'da 11. Amaç olan “Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar” başlığı altında “2030'a kadar özellikle kırılgan durumda olan insanların, kadınların, çocukların, engellilerin ve yaşlıların ihtiyaçlarına özel önem gösterilerek yol güvenliğinin geliştirilmesi, özellikle toplu taşıma sisteminin geliştirilmesiyle herkesin güvenli, uygun fiyatlı, erişilebilir ve sürdürülebilir ulaşım sistemlerine erişiminin sağlanması” hedefi sosyal bütünleşmenin sağlanmasına yönelik olarak ifade edilmiştir. Ayrıca, “2030'a kadar özellikle kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engellilerin güvenli, kapsayıcı ve erişilebilir yeşil alanlara ve kamu alanlarına evrensel erişimlerinin güvence altına alınması” hedefi de bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Benzer bir biçimde, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) arasındaki 5. Amaç “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” ve 10. Amaç “Eşitsizliklerin Azaltılması” başlıkları doğrudan sosyal bütünleşmenin sağlanmasına yönelik hedefleri içermektedir (Birleşmiş Milletler Türkiye, 2023).

Sosyal bütünleşme ve uyumun sağlanması toplumdaki dezavantajlı grupların uyum sorunlarının çözümünün en temel unsurlarından biridir.

Toplumda sosyal dışlanmayı en fazla yaşayan gruplar; engelliler, yaşlılar, çocuklar, kadınlar gibi toplumun dezavantajlı kesimini oluşturan kırılgan gruplardır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, dezavantajlılığa sebep olan değişkenleri belirlemiştir. Bu değişkenler arasında yer alan ekonomik engeller, kurumsal ayrımcılıklar, yetersiz iletişim, resmî kurumlara duyulan güvensizlik, sosyal hizmetlere erişim ve fiziksel erişim noktasında yaşanan sorunlar dezavantajların ortaya çıkmasına yol açmaktadır (UNDP, 2005). Sosyal bilimciler, dezavantajlılığı oluşturan koşulları açıklarken yoksulluk ve üretim mekanizmalarının dışında kalma, istihdam sorunları, yoksunluk ve sosyal refah üzerindeki sorunlar ve temel haklara atıfta bulunmaktadır. Söz gelimi, kente yerleşen tüm bireylerin kentin sunduğu sosyo-ekonomik, kültürel, siyasi imkânlardan faydalanma hakkı olarak tanımlanan kent hakkı, kentte yaşayan tüm insanların kentsel yaşam olanaklarından eşit bir biçimde istifade edebilmesine vurgu yapmaktadır. Doğu Marmara Bölge Planı'nda, kırılgan grupların sosyal refah seviyelerinin yükseltilmesi ve kentsel hizmetlere erişebilirliklerinin artırılmasının bölgenin gelişmişlik seviyesinin artırılmasındaki önemli etkenlerden biri olarak değerlendirilmiştir.

Sosyal bütünleşme yolunda hem araç hem de amaç olarak nitelendirilebilecek kentsel-kırsal yaşam kalitesinin artırılması, yerel ekonomik avantajlarının öne çıkarılması, kentsel-kırsal etkileşim ve tamamlayıcılığın etkin sağlanabilmesi önem arz etmektedir. Tüm dünyayı etkisi altında alan COVID-19 pandemisi, kentler ve kırsal mekânların, olası küresel krizlere karşı dirençli hâle getirilmesinin önemini ortaya koymuştur. Bu noktada Doğu Marmara Bölge Planı'nın temel odağı, sürdürülebilir kentler bağlamında yaşam alanlarının dirençli hâle getirilmesi ve kesintisiz hizmet sunumunun sağlanmasıdır. Sosyal bütünleşmenin önemli parametrelerinden biri mekânda sosyal bütünleşmeyi sağlayacak alanların ve sanatsal, kültürel ve sportif faaliyet imkânlarının bulunmasıdır. Kentsel alanlarda yaşayan eğitim düzeyi yüksek bireylerin yaşanabilirlik göstergelerinde önem verdikleri bu hususlarda bölge geliştirilmeye açık bir pozisyonudadır. Bununla birlikte, özellikle göçle gelen nüfusun yaşamını sürdürdüğü alanda ortaya çıkabilecek gettolaşma eğilimlerinin önüne geçilmesi, kentsel bütünleşme ve sosyal uyumun sağlanması açısından önemlidir. Sosyal bütünleşmenin sağlanması adına kent-bölgelerin çevresindeki illeri ekonomik, sosyal anlamda etkilemeleri ve desteklemesi önem arz etmektedir.

Kent-kır tamamlayıcılığı için kişi bazlı ihtiyaçların belirlenmesi önem taşımaktadır. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda sosyal alanlar, yeşil alanlar, teknolojik ihtiyaçlar belirlenebilir.

İnsanın ihtiyaçlarının belirlenmesi sonrası, asgari bir yaşam standardına sahip olunması için o kentte hangi hizmetlerin sunulması gerektiğinin belirlenmesi ile sağlıklı kır-kent dengesinin kurulması amaçlanmaktadır.

Doğu Marmara Bölgesi'nde sosyal gelişmişlik seviyesi ekonomik gelişmişlik seviyesine göre nispeten geridedir. Bu kapsamda Doğu Marmara Bölge Planı'nda, sosyal bütünleşmenin sağlanması, sosyal analizlere dayalı politikaların geliştirilmesi, yoksulluğun ortadan kaldırılması, kentlilik kültürünün geliştirilmesi, dezavantajlı grupların sosyal hayata katılması gibi tedbirler önceliklendirilmiştir. Sosyal uyum eksikliğinin nedenlerinden biri olan iç göçten kaynaklanan temel sorunların tespit edilerek, en çok etkilenen alanlarda sosyal uyuma yönelik çalışmalarla birlikte fiziki ve sosyal altyapı olanaklarının iyileştirilmesi temel amaç olmalıdır.

Doğu Marmara Bölgesi, aldığı göç ile İstanbul ve Ankara'dan sonra 3. sırada yer almaktadır. Göç alan bir bölge olmasının başlıca nedenleri olarak konumu, gelişmiş sanayi yapısı, diğer bölgelere kıyasla daha elverişli yaşam şartları sayılabilir. TR42 Bölgesi'nde Çekim Merkezi ve Gelişen Koridor alt bölgelerinde iç göç olgusunun yol açtığı heterojen sosyal-ekonomik-kültürel kodlara sahip nüfusun varlığı, sosyal bütünleşmenin yeterli düzeyde olmama nedenleri arasındadır. Hemşeri derneklerinin yaygın olması göçle gelen nüfusun kente sosyo-ekonomik uyumlarında başvurdukları tampon mekanizmaların başında gelmektedir ancak göç eden nüfusun başvurduğu bu mekanizma, kentsel uyumu engelleyen bir mekanizma olarak da değerlendirilmektedir.

TR42 Bölgesi, sosyo-kültürel açıdan homojen bir bölge olmadığı için sosyal uyum programları oluşturulurken bölge içi, bölgeler arası ve mekânsal farklılıkların gözetilerek sosyal politika tedbirlerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Aşağıda, Doğu Marmara Bölge Planı kapsamında ele alınan sosyal bütünleşmenin sağlanmasına yönelik stratejinin hedef ve tedbirleri belirtilmiştir.

HEDEF 3.1.

Kırılgan Grupların Sosyal ve Ekonomik Refahlarını Artırıcı Politikalar Geliştirilecektir.

Kırılgan grupların sosyo-ekonomik refahlarını artırmaya yönelik geliştirilen sosyal politika tedbirleri sosyal dışlanmanın önüne geçebilecek politika alanlarından biridir.

Sosyo-ekonomik refahın artırılmasına yönelik oluşturulacak olan politikalar yoksullukla mücadele politikalarını yatay kesen alanlar arasında yer almaktadır. Bölgede, hane halkı veya bireyin temel ihtiyaçlarını karşılayacak yeterli mal ve hizmetlere erişememesi olarak tanımlanan mutlak yoksulluk kalkmıştır. Ancak, bireylerin toplumun ortalama refah düzeyinin altında kalması olarak tanımlanan ve bu yoksulluğun oluşmasına yol açan gerekli toplu taşıma, içme suyu, sağlık, eğitim ve kültürel etkinlikler gibi mal ve hizmetleri karşılayacak gelir düzeyinin altında gelire sahip olması gibi parametreleri barındıran göreceli yoksulluğun mevcudiyetini koruduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple yoğun göç alan bölgeler öncelikli olmak üzere yoksulluk haritasının çıkarılması, hâlihazırda bu alanda hizmet veren kurumlar arasında hizmet tekrarlarının önlenmesi, sivil toplum kuruluşları ve yerel aktörlerin katılımıyla yoksullukla etkin mücadele edilmesini sağlayacak projeler geliştirilebilmesi ve hizmetlerin geniş kitlelere ulaştırılabilmesi için iş birliği ve koordinasyonun sağlanması gerekmektedir.

Doğu Marmara Bölge Planı'nda, sahip oldukları fiziksel, sosyal ve ekonomik şartlar dolayısıyla temel ihtiyaçlarını karşılamada ve sosyal hayata katılımında özel desteğe ihtiyaç duyan kırılgan grupların (ör; yoksullar, işsizler, göçle gelenler, eski hükümlüler, engelliler, kadınlar, yaşlılar, korunmaya muhtaç çocuklar) gereksinimlerine uygun ve toplumsal bütünleşmede fırsat eşitliğini tesis edecek faaliyetler önceliklendirilmiştir. Kamu hizmetlerine erişim olanaklarının ve hizmet standartlarının kırılgan grupların ihtiyaç ve talepleri doğrultusunda geliştirilmesi, kırılgan gruplara yönelik istihdam olanakları yaratan faaliyetlerin geliştirilmesi, sosyal hizmetlerin sunulduğu fiziki ortamların iyileştirilmesi; kırılgan grupların sosyal refahını artıran önemli sosyal politika tedbirleri arasında yer almaktadır.

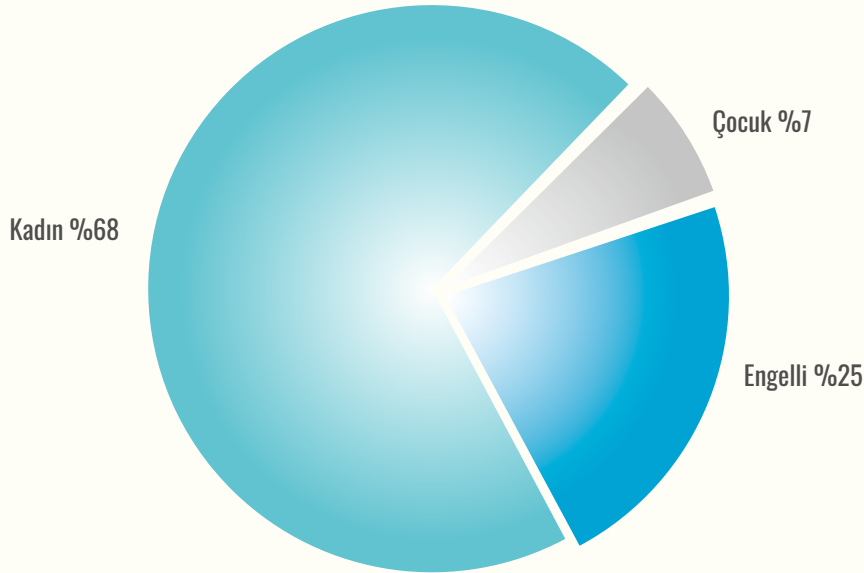
Sosyal yardımlardan yararlanan kişilerin nitelikleri ve sayıları bölgenin kırılgan gruplarını oluşturan profilin analiz edilmesi açısından önemli bir veri kaynağı olarak değerlendirilmiştir. TR42'de 2021 yılında illere göre sosyal yardımlardan (sosyal ve ekonomik destek, evde bakım hizmeti ve doğum yardımı) yararlanan kişi/hane sayısı verilerine göre en fazla sosyal yardım Kocaeli'de verilmekte olup sosyal yardım alanların toplam il nüfusuna oranla en yüksek olduğu il ise Sakarya'dır.

TR42'de 2021 yılında sosyal yardım alanların nüfus içerisindeki payı %0,8 iken sosyal yardımlardan yararlanan kişi sayısı son 3 yılda yaklaşık %27¹² artmıştır. TR42'de son üç yılda aile ve sosyal hizmetler il müdürlükleri tarafından verilen sosyal yardımların nakdi tutar olarak büyük çoğunluğunu evde bakım hizmeti kapsamında sağlanan yardımlar oluşturmaktadır.¹³ Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın sosyal yardımlardan

yararlanma durumlarına göre dağılımı incelendiğinde, en fazla sosyal yardım doğum yardımı kapsamında kadınlara sağlanmıştır. Sosyal yardımlardan en fazla yararlanan ikinci dezavantajlı grup ise engelliler olmuştur.

TR42 Bölgesi, sosyolojik açıdan heterojen bölgelerden oluştuğu için bölge bazında ele alınan kırılgan gruplar ve bu grupların sosyoekonomik hayata entegrasyonları noktasında yaşadıkları sorunlar ve ihtiyaçları bölge genelinde farklılaşmaktadır. Dolayısıyla, bölgede kırılgan grupların ortaya çıkmasına yönelik parametreler ve bu grupların sosyal refahlarını artırmaya yönelik tedbirler her bir il/ilçe özelinde birbirinden farklı olarak ele alınmalıdır. Kırılgan grup kapsamı değişkenlik gösterse de öncelikle akla gelen gruplar engelli, yaşlı, kadın, çocuk, geçici koruma altında gibi dezavantajlı gruplar adres gösterilmektedir.

Şekil 28. TR42' de Sosyal Yardımlardan Yararlananların Dağılımı

Kaynak: Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu ve Yalova Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri

¹² Sakarya Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünden temin edilen verilerde 2019 ve 2020 yılları için yalnızca sosyal ve ekonomik yardımlardan yararlanan kişi bilgisi bulunmakta olup hesaplama buna göre yapılmıştır.

¹³ Sosyal ve Ekonomik Destek (SED), Evde Bakım Hizmeti ve Doğum Yardımı dâhil edilmiştir.

Bununla birlikte TR42 Doğu Marmara Bölgesi özelinde değerlendirildiğinde, bu tanıma ek olarak öncelikli ihtiyaç sahibi gruplar olarak işgücüne dâhil olmayan kadınlar, roman vatandaşlar ve madde bağımlısı bireyler de tedbirler kapsamında değerlendirilmiştir.

Bu hedef altında oluşturulan tedbirler; kırılgan gruplar ve bu kavram kapsamında alınmayan ama doğrudan ihtiyaç sahibi olanların kente sosyo-ekonomik entegrasyonu ve kentsel hizmetlere erişimlerini kolaylaştıran proje ve enstrümanlardan oluşan sosyal politika tedbirlerini içermektedir.

TEDBİR 3.1.1

Kocaeli Üniversitesi kampüsünde 50 yataklı AMATEM (Alkol Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezi) ve 30 yataklı ÇAMATEM (Çocuk Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezi) kurulacaktır.

TEDBİR 3.1.2

Kandıra Akdurak mevkiinde bulunan Roman vatandaşlar ile TR42'de çoğunlukla Sakarya, Düzce ve Bolu'da bulunan mevsimlik işçilerin barınma ihtiyaçlarının karşılanmasına ve koşullarının iyileştirilmesine yönelik çalışmalar ilgili kurumların ve yerel yönetimlerin koordinasyonundaki konut projeleri ile gerçekleştirilecektir.

TEDBİR 3.1.3

Kocaeli Sanayi Odası tarafından yürütülen ve engelli vatandaşların istihdam edilebilirliklerini artırarak ekonomik hayata katılımlarını sağlayan "Bizimköy Engelliler Üretim Merkezi" projesi bölge illerinde yaygınlaştırılacaktır.

TEDBİR 3.1.4

TR42'de uyuşturucu kullanımının tespitine yönelik risk haritaları ilgili paydaşlarla hazırlanacaktır.

TEDBİR 3.1.5

TR42'deki roman vatandaşlarda sıklıkla görülen erken yaşta evliliklerin önlenmesine yönelik önleyici tedbirler geliştirilerek, çocukların okullaşma oranları artırılacaktır.

TEDBİR 3.1.6

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı koordinasyonu ile MARKA tarafından uygulanmış ve uygulanmakta olan dezavantajlı

gruplara yönelik SOGEF'lerin farkındalığı artırılacak ve iller arası örnek uygulama ve tecrübe paylaşımı süreçleri yürütülecektir.

HEDEF 3.2.

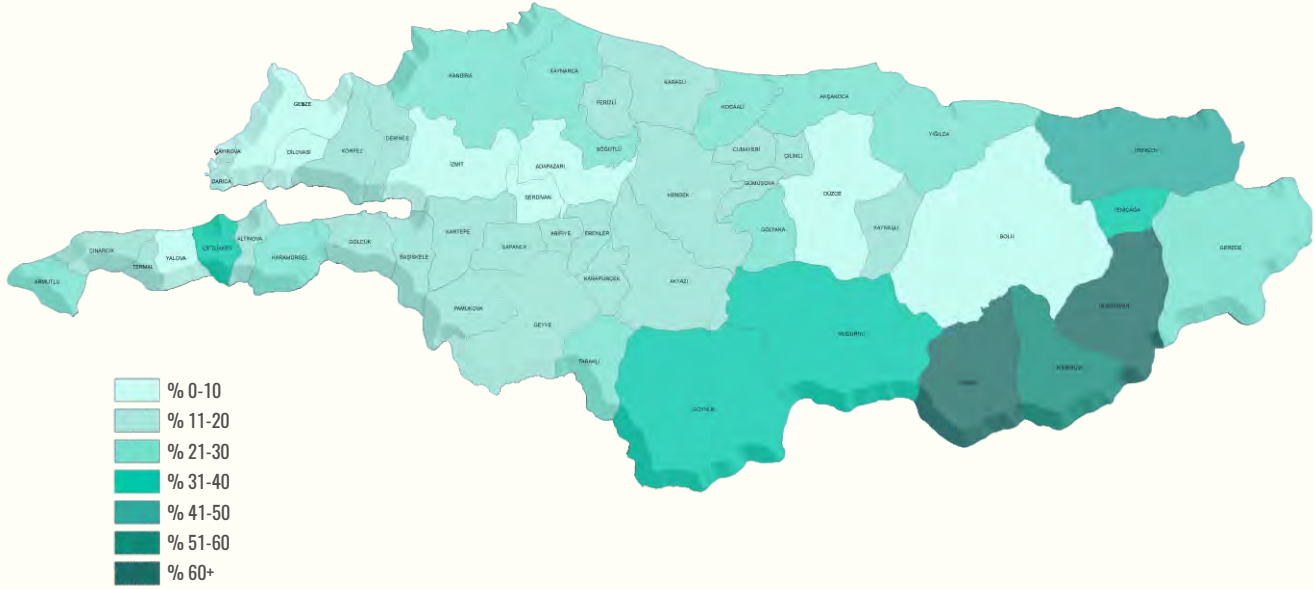
Kırılgan Grupların Kamusal Hizmetlere Erişilebilirlikleri Artırılacaktır.

Kentsel ve kırsal alanda yaşam alanlarının iyileştirilmesi, sağlıklı suya erişim, hava kalitesi, ulaşım ve ortak kullanım alanlarının özellikle kırılgan gruplar için daha yaşanabilir bir hâle dönüştürülmesi önemlidir. Doğu Marmara Bölgesi'nin Dinamik Çevre alt bölgesi olarak nitelendirilen ilçe kümelerinde yaşlı nüfus, kırılgan nüfus grupları arasında değerlendirilmektedir.

Yaşlı nüfus olarak nitelendirilen 65 yaş ve üzeri nüfus Türkiye'de son beş yılda % 24 artarak 2021 yılında 8,2 milyon olmuştur. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı ise 2016 yılında %8,3 iken, 2022 yılında %9,9'a yükselmiştir (TÜİK, 2023). Doğu Marmara Bölgesi demografik yapısı incelendiğinde ise yaşlı nüfus bağımlılık oranının, Bölge'nin doğusundaki ilçelerde yüksek olduğu ve bölgede toplam 397.304 yaşlı nüfusun, TR42 nüfusunun %2,68'ini oluşturduğu tespit edilmiştir.

Yaşlı nüfus bağımlılık oranı, Türkiye ortalamasının üzerinde olan Kandıra, Göynük, Kıbrısçık, Yığılca, Yeniçağa, Mengen ve Mudurnu gibi Dinamik Çevre alt bölge içinde yer alan ilçelerde yaşayan yaşlı nüfusa hizmet veren/verecek sosyal hizmet kurumlarının kapasitelerinin artırılması ve ihtiyaçları karşılayabilecek şekilde fiziksel altyapı eksikliklerinin giderilmesi gerekmektedir. Gerçekleştirilen saha ziyaretleri ve ilçe görüşmelerinde, yaşlı nüfus bağımlılık oranının yüksek olduğu Kocaeli'nin Çayırova, Darıca, Kandıra ve Karamürsel ilçelerinde; Yalova'nın Termal ve Armutlu ilçelerinde, Düzce'nin Cumayeri, Çilimli, Gölyaka, Gümüşova ve Kaynaşlı ilçelerinde engelli bakım ve rehabilitasyon merkezi bulunmadığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra, yaşlı nüfus bağımlılık oranı Türkiye ortalamasının üzerinde olan ilçeler arasında yer alan Yalova Merkez, Termal, Ferizli, Geyve, Karapürçek, Sapanca, Söğüt, Cumayeri, Gölyaka, Gümüşova ve Kaynaşlı ilçelerinin kırsal alanlarında herhangi bir sağlık kurumu bulunmamaktadır.

Şekil 29. TR42 Bölgesi Yaşlı Bağımlılık Oranları

Kaynak: TÜİK ADNKS verileri referansında MARKA tarafından hazırlanmıştır.

Yaşlılıkla ilgili geliştirilecek olan politikalar, yaşlıların sosyal hayattan soyutlanmadan içinde bulundukları toplumda, aktif ve bağımsız bireyler olarak yaşamlarını sürdürebilmeleri üzerine kurgulanmalıdır. Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımına göre, aktif yaşlanma kavramı insanların yaşam kalitelerini iyileştirmek amacıyla bu kişilere yönelik sağlık, katılım ve güvenlik konusundaki fırsatların genişletilme sürecidir (World Health Organization, 2002). Aktif yaşlanma kavramının temel hedefi yaşlı bireylere özerklik sağlayabilecek, sağlıklı ve yaşam kalitesi yüksek bir yaşlanma fırsatı sunabilmektir.

Aktif yaşlılık ile ilgili farkındalık oluşturulması; toplumdaki yaşlı nüfusun sosyo-ekonomik hayattan dışlanmadan bağımsız bireyler olarak hayatlarını idame ettirebilme, ücretli istihdama katılabilme, sosyo-kültürel faaliyetlerin içinde yer alabilme özgürlüğünün oluşmasına katkı sunmaktadır. Bu hedef altında oluşturulan tedbirler, Doğu Marmara Bölgesi'nde yaşlı nüfus bağımlılık oranı yüksek olan ilçeler özelinde oluşturulmuş olup orta ve uzun vadede aktif yaşlanma kavramının bölge içinde yaygınlaştırılmasına katkı sunacak politika önerilerinin geliştirilmesini sağlayacaktır.

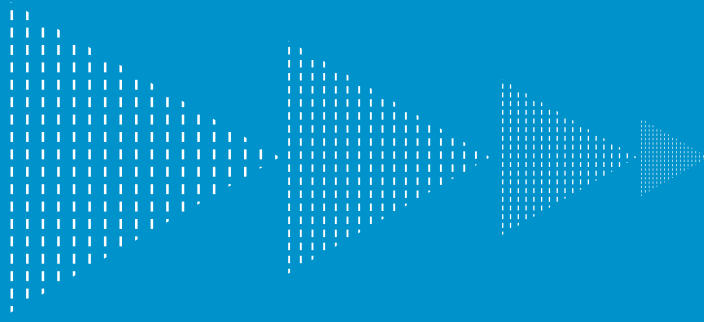
TEDBİR 3.2.1

Yaşlı bireylerin, sağlıklı bir yaşama sahip olmasını sağlayacak ve sosyal yaşam kalitesini artıracak aktif yaşlanmayı benimsemesi yönünde bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyetleri gerçekleştirilecektir.

Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri aracılığıyla, Bolu ve Yalova'da yaşlı nüfus bağımlılıkları yüksek ilçelerde öncelikli olmak üzere yaygınlaştırılacaktır.

TEDBİR 3.2.2

Bölge'de engelli ve yaşlı nüfusa hizmet veren sosyal hizmet kurumlarının kurulması erişilebilirlik standartlarına uygun olacak şekilde sözkonusu bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyetleri gerçekleştirilecektir. Bölge'de engelli ve yaşlı nüfusun yoğun olarak yaşadığı; Kocaeli'nin Çayirova, Darıca, Kandıra ve Karamürsel ilçelerinde, Yalova'nın Termal ve Armutlu ilçelerinde, Düzce'nin Cumayeri, Çilimli, Gölyaka, Gümüşova, Yığılca ve Kaynaşlı, Bolu'da da Seben ve Kıbrısçık ilçelerine hizmet sağlayacak şekilde talep planlaması yapılarak sosyal hizmet kurumlarının kurulması sağlanacaktır.

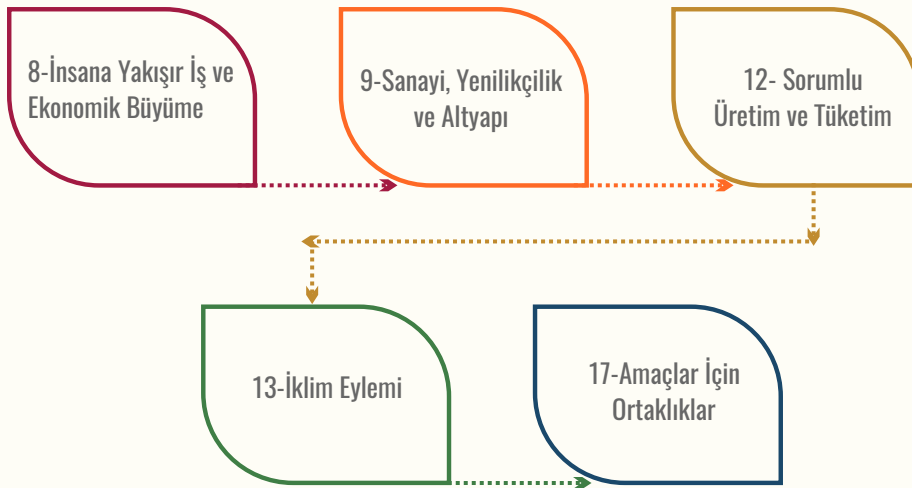
REKABETÇİ BÖLGE

4.2. REKABETÇİ BÖLGE

Doğu Marmara Bölgesi, ekonomik yapısı ve güçlü üretim kabiliyeti, rekabetçi yönü ile sadece ülkenin değil bulunduğu ekonomik coğrafyanın üretim üssü konumundadır. Bu yönüyle Bölge, Türkiye'nin yenilikçi ve rekabetçi üretimde global yüzü ve lokomotif bölgesidir. 2024-2028 Doğu Marmara Bölge Planı kapsamında, TR42'nin gelişme perspektifi üç ana eksen etrafında tanımlanmış olup Rekabetçi Bölge eksenini kalkınmanın en önemli eksenlerinden biri olarak öne çıkarmaktadır. Rekabetçi Bölge gelişme eksenini, TR42 Doğu Marmara Bölgesi'nin ekonomik yönden kalkınmasını mekânsal olarak tanımlamak ve buna ilişkin stratejik öncelikleri belirlemek üzerine kurgulanmıştır.

Rekabetçi Bölge gelişme eksenini, TR42 Doğu Marmara Bölgesi sektörleri dirençliliğini artırmak, üretim kabiliyetlerini daha katma değerli alanlara yönlendirecek stratejiler geliştirmek suretiyle rekabet edebilirliğini artırarak TR42'nin mevcut konumunu daha da güçlendirmeyi hedeflemektedir. Bununla birlikte, Rekabetçi Bölge gelişme ekseninde sürdürülebilir ve çevreye duyarlı üretim sorumluluğunda, ürün ve hizmet üretim süreçlerinin optimal şekilde dönüştürülmesine yönelik tedbirler tanımlanmıştır. Birleşmiş Milletler koordinasyonunda belirlenen ve 17 temel amaçtan oluşan ve 2030 erimli ulaşılması hedeflenen Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) kapsamında belirtilen ve Rekabetçi Bölge gelişme eksenini ile doğrudan ilgili alt amaçlar da hedeflenen makro göstergeler olarak belirlenmiştir.

Şekil 30. Rekabetçi Bölge Gelişme Eksenini ile Doğrudan İlgili SKA'lar

Kaynak: (Birleşmiş Milletler Türkiye, 2023)

TR42 Doğu Marmara Bölgesi; Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu ve Yalova illerinden müteşekkil, İstanbul, Ankara, Bursa metropollerini arasında konumlanan; 11.044 \$ kişi başı GSYH değeri ile 26 düzey 2 bölgesi arasında üçüncü sırada yer alan, 27'si faal 37 OSB, Bilişim Vadisi dâhil 10 teknopark, 8 üniversite ve TÜBİTAK Gebze Yerleşkesi enstitülerini bünyesinde barındıran, Türkiye'nin üretim ve AR-GE üssü konumundadır. Ülkeden yapılan her 100 birim ihracatın 12,2 birimi TR42 Bölgesi'nden yapılmaktadır.¹⁴

Çalışan sayılarına göre firma yapıları incelendiğinde, Doğu Marmara Bölgesi'ndeki firmaların %99,5'i KOBİ statüsündedir. Bununla birlikte, ülkede büyük ölçekli firmaların yoğun olarak üretim yaptığı, ayrıca bölgedeki toplam firmaların %5'inin büyük (250+ çalışan) ölçekli firma olduğu görülmektedir. Bu açıdan, TR42 Bölgesi'ndeki firmalar, ülkedeki ortalama firma tipolojisinden kısmen ayrılmaktadır. Ayrıca, bölgede kendi ekosistemini oluşturan büyük ölçekli firmalar gerek kurumsal kapasiteyi gerek tecrübe paylaşımını gerekse de üretim standartlarını yükselten bir roldedir.

¹⁴ Firma merkez kaydı Bölge'de olmayıp üretimi Bölge'de olan firmalar dâhil değildir, dâhil edildiğinde 18-20 birim olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Mevcut veriler ışığında bölgenin rekabetçi üstünlüğünü küresel ölçeğe taşıyarak Türkiye'nin lokomotif olmasına amacıyla plan döneminde rekabetçi bölge stratejik önceliği belirlenmiştir.

Rekabetçi Bölge gelişme eksenini çerçevesinde, ülkenin üretim ve AR-GE üssü olan TR42 Doğu Marmara Bölgesi'nin bu kimliğini, bulunduğu ekonomik coğrafyadaki küresel değer zincirleri içerisinde ana merkezlerden biri olarak daha da güçlü konuma ulaştırması aşağıdaki öncelikler tasarlanmıştır.

- Akıllı ve Yenilikçi Üretimi Geliştirerek Global Üretim Üssü Olmak,
- Verimlilik Odaklı Dönüşümü Teşvik Ederek Sürdürülebilir Üretimi Sağlamak,
- Yatırım, Üretim, İş ve Finansal Ekosistemi Güçlendirmek.

Rekabetçi Bölge gelişme eksenini ile Bölge'nin, her türlü riske karşı dirençliliğinin artırılmasına yönelik AR-GE ve yenilikçilik altyapısının güçlendirilmesi, üretim deseninin pazar talebini yönlendirici şekilde çeşitlendirilmesi ile 2028 yılında da küresel ölçekte güçlü bir aktör olması hedeflenmektedir. Bu çerçevede, Çekim Merkezi Bölgesi'nde daha bilgi temelli ve katma değeri yüksek üretimin teşvik edilmesi ve uluslararası yatırım ve üretim taleplerinin Gelişen Koridor alt bölgesindeki planlı sanayi alanlarına yönlendirilmesi kurgulanmıştır. Dinamik Çevre Bölge'de ise üretim örgütlerinin güçlenerek markalaşmanın sağlandığı, turizm ve tarım koridorları ile çevreye duyarlı ve katma değeri yüksek ürün ve hizmet üretimi önceliklendirilmiştir.

4.2.1. Rekabetçi Bölge Ekseninde Çekim Merkezi Alt Bölge'nin Gelişimi

İstanbul-Bursa metropollerinin kavşağı konumu ayrıca Bölge'nin kuzey-doğu aksında yer alan Karadeniz ekonomik coğrafyasına açılan kapısı olma özelliği ile Çekim Merkezi Bölge, **Rekabetçi Gelişme Eksen**i kurgusunda, küresel üretim üssü olmanın merkezinde yer almaktadır. Güçlü ve çok modlu ulaşım ağı ile bölgenin hem ulusal hem küresel aktarma merkezi konumunda olan alt bölge, sanayi doygunluk seviyesine gelmiş olup AR-GE'ye dayalı nitelikli sanayi kurgusu üzerine bir üretim ve lojistik merkez olarak önerilmektedir. TR42 Doğu Marmara Bölgesi 2028 kavramsal gelişme şemasında fonksiyonel ilişkili ilçe-bölge akslarına ilişkin gelişme odakları tanımlanmış olup bu gelişme odak ve koridorlar bazında **Rekabetçi Bölge** kapsamındaki öngörüler aşağıda özetlenmiştir.

Gebze Gelişim Odağı

TR42 Bölgesi'ndeki uluslararası ve büyük ölçekli firmaların yer aldığı, sanayi faaliyetlerinin en yoğun olduğu gelişim odağını; Gebze, Darıca, Çayırova ve Dilovası ilçeleri oluşturmaktadır. Bu odağın diğer odaklara kıyasla güçlü sosyo-ekonomik özelliklere sahip olmasındaki en büyük etken İstanbul ile coğrafi, sektörel, lojistik başta olmak üzere birçok güçlü bağlantı ve farklı boyutlarda etkileşiminin olmasıdır. Odaktaki sanayi alanları küresel ölçekte olup başta yük hareketleri olmak üzere insan kaynakları hareketleriyle de odak, Bölge sınırlarının ötesi ile yoğun etkileşimlidir. Dolayısıyla, ulaşım taleplerinin yönleri büyük önem arz etmektedir. Bölge'deki kara, deniz ve demiryolu gibi ulaşım modlarının tamamını içeren Gebze Odağı, stratejik üstünlüğe sahip bir coğrafi konumdadır. Odağın önümüzdeki dönemde, aktarma ve transfer merkezi konumunun daha da güçlendirilmesi planlanmaktadır. Pazar talepleri doğrultusunda, orta ve uzun vadede çok modlu ve kombine taşımacılık, lojistik ve depolamada ana aktarma bölgesi (hub) olması öngörülmektedir.

Körfez geçişini sağlayan Osmangazi Köprüsü bu odağı ve diğer odaklarla olan ulaşım bağlantısını güçlendiren önemli bir altyapı yatırımdır. Ayrıca bu odakta planlanan Gebze-Tepecik Lojistik Merkez Projesi (80 ha), Gebze-Balçık Bölgesi yük aktarma merkezi altyapı çalışmaları tüm bölgenin çekim gücünü artıracaktır. Odakta, sanayi ve lojistik fonksiyonlarının, kent içi ulaşım altyapısını asgari düzeyde kullanarak, mümkün mertebe doğrudan ulusal ve uluslararası ulaşım akslarına erişiminin sağlanması amaçlanmaktadır. Bilişim Vadisi başta olmak üzere Bölge'deki toplam 10 teknoparkın 4'ü odakta yer

almaktadır. Gebze Gelişim Odağı'nda yer alan yoğun sanayi faaliyetlerinin yeşil dönüşüm ile çevreye duyarlı olarak geliştirilmesi, dijital devrim eşliğinde robotik otomasyon ile nano-teknolojinin ve 3D yazıcılar aracılığıyla uygulanan katmanlı üretime geçişin sağlanması, AR-GE, sanayi ve üniversite iş birliğinin sağlanarak katma değerli üretimin artırılması, küresel ölçekte rekabet edilebilirliğin güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca bölgenin çeper kısmında butik/kentsel/dikey tarım ve turizm faaliyetlerinin profesyonelleşmesi amaçlanmaktadır.

İzmit Gelişim Odağı

Kocaeli'de İzmit, Gölcük, Başiskele, Kartepe, Körfez ve Derince ilçelerini kapsayan; ticaret, finans ve sanayinin baskın sektörler olduğu gelişim odağı, 2028 yılında da TR42'nin ticaret ve finans merkezi rolünde konumlandırılmaktadır. Önemli ulaştırma projeleri arasında yer alan İstanbul-Ankara Hızlı Tren Hattı, Adapazarı-İstanbul Kuzey Geçişi bu odağın önemini ve merkeziliğini daha da artıracak olup bunlara ek olarak Adapazarı-Gebze banliyö tren seferlerinin 2022 itibarıyla başlamış olması ile de kentler arası nüfus hareketliliği ivmelenmiştir. Kartepe Köseköy'de hızlı tren istasyonunun planlanmasıyla bu odağın potansiyelini güçlendireceği öngörülmektedir. Ayrıca Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nın Körfez Sevindikli bölgesinde yük aktarma merkezi planının hayata geçirilmesi ile kombine yük taşımacılığında da odağın stratejik konumu güçlenecektir. İstanbul'un Anadolu yakası, İzmit, Adapazarı ve Bursa'ya en yakın yük terminali olan Köseköy Lojistik Merkezi'nin devam eden yatırım planları ve bağlantı hatlarının yapılması ve etkinliğinin artırılması ile lojistik merkez kimliğinin güçlendirilmesi, demiryolu bağlantılarının yapılması ve lojistik merkez yönetmeliğinin yürürlüğe girmesi neticesinde, etkinliğinin ve cazibesinin artacağı öngörülmektedir. Ayrıca Çekim Merkezi'nde devam eden projelerden biri olan Kocaeli Kuzey Hafif Raylı Sistem Hattı da ilçeler arası erişilebilirliğin artırılmasında önemli oranda etkili olacaktır. Genel olarak koridor boyunca çevreye duyarlı sanayinin ve lojistiğin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Doğu Marmara Bölgesi'nin tek havalimanı olan Cengiz Topel Havalimanı'nda, bölgesel havayolu kargo taşımacılığı olanağının demiryolu, karayolu, denizyolu ulaşımına entegrasyonun sağlanarak Gebze Gelişim Odağı ile bütünlüklü lojistik odak gelişiminin sürdürülmesi önerilmektedir. Odakta yer alan sanayi ve lojistik faaliyetlerin yeşil dönüşüm ile çevreye duyarlı şekilde geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Bununla birlikte gelişim odağında İzmir Körfezi sulak alanındaki eko-turizm yatırımıyla turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi temel hedefler arasında yer almaktadır.

Sakarya Gelişim Odağı

Adapazarı, Arifiye, Erenler ve Serdivan ilçelerinin yer aldığı gelişim odağı coğrafi konumu itibarıyla TR42 Bölgesi'nin merkezinde yer almaktadır. Odağta sanayi sektörü baskın olarak ön plana çıkmakla birlikte kısıtlı olarak tarım ve turizm faaliyetleri bulunmaktadır. Odağın 2028 yılı gelişme kurgusu olarak sanayi sektöründe robotik otomasyon sistemine geçişin sağlanması ve yeşil dönüşüm ile birlikte çevreye duyarlı olarak geliştirilmesi, ticari faaliyet hacminin büyütülmesi, tarım faaliyetlerinin dijital tarım uygulamaları ile desteklenerek profesyonelleştirilmesi hedeflenmektedir. Sapanca-Afyonkarahisar Otoyolu Projesi¹⁵ ile birlikte Sapanca'dan başlayacak otoyolun önce İzmir, daha sonra ise Antalya'ya ulaşması planlanmaktadır. Gelişme odağının, bu otoyolla TR42 Bölgesi'nin güney bağlantıları ve çevre bölgeler ile ilişkilerinin güçlenmesi beklenmektedir. Ayrıca, devam eden ulaşım projelerinden biri olan Adapazarı-Serdivan Raylı Sistem Hattı projesi; ilçeler arası ve özellikle üniversite-şehir etkileşiminde önemli oranda etkili olacaktır.

İstanbul-Gebze Gelişim Koridoru

İstanbul-Gebze gelişim koridorunun en öne çıkan özelliği İstanbul'da yer alan sanayi desantralizasyonunun baskısı altında kalmasıdır. Doğu Marmara Bölgesi'nin en önemli yerli ve yabancı sanayi yatırımlarını içerisinde barındıran koridor, bu özelliği sayesinde bölgenin en gelişmiş ticari ve kentsel hizmetlerine sahiptir. Koridora yönelik 2028 temel hedefleri arasında AR-GE, sanayi ve üniversite iş birliği içerisinde katma değeri yüksek, çevreye duyarlı sanayi faaliyetlerinin ve lojistik altyapısının geliştirilmesi yer almaktadır. Gelişme odağında yüksek düzeyde nitelikli işgücü hareketliliği mevcut olup bu hareketliliğin, entegre ulaşım olanaklarının artırılması¹⁶ ile yüksek kapasitelere ulaşması öngörülmektedir.

Gebze-Halkalı Banliyö Hatlarının İyileştirilmesi ve Demiryolu Boğaz Tüp Geçişi (Marmaray) Projesi, İstanbul Avrupa

yakasında bulunan Halkalı ile Kocaeli Gebze ilçelerini kesintisiz yüksek kapasiteli banliyö demiryolu sistemiyle birbirine bağlamıştır. Bölgenin batı aksının gerek yolcu gerekse yük taşımacılığı ile İstanbul hinterlandı arasındaki etkileşimin artarak devam edeceği öngörülmektedir. TOGG Merkezi'nin Bilişim Vadisi'nde yerleşik olması, Osmangazi Köprüsü bağlantısı ile Gemlik Bölgesine¹⁷ bağlanması (71,9 km mesafe) İstanbul-Gebze gelişim odağına Bursa-Gemlik hinterlandını da dâhil etmektedir. Bu ekseninde, yan sanayisi ile birlikte otomotiv değer zinciri tüm aktörleri ile tamamlanmış olmaktadır. Ayrıca HABAS'ın¹⁸da elektrikli araç üretim tesisi ile Türkiye'nin elektrikli araç üretim üssü olarak Ar-Ge, üniversite, teknopark, yan sanayi ve üretim tesisleri ile fiziksel yakınlık kriterinin de birlikte yer aldığı ekosistem bütünlüğü sağlanmaktadır. Tüm bu özellikleri ve öngörülerle İstanbul-Gebze gelişim koridorunun, uluslararası etkileşiminin yoğun olduğu metropol aksı niteliğinin güçlendiği bir gelişme odağı olarak mevcut konumunu daha da güçlendireceği öngörülmektedir.

Gebze-İzmit Gelişim Koridoru

İstanbul'da yer alan sanayi baskısının İzmir'e kadar olan koridor boyunca hissedildiği Gebze-İzmit gelişim koridorunda demiryolu, denizyolu, karayolu gibi farklı ulaşım modları, geniş hinterlanda sahip limanların olması ve AR-GE yatırımlarının bu aksta yoğunlaşması sanayi faaliyetlerinin bu koridor boyunca genişlemesine neden olmuştur. Gebze-İstanbul metropol aksını besleyen bir koridor niteliğindedir. İzmir-Körfez Bölgesi sanayi tesisleri ile limanlar arasındaki iltisak hatlarının yapılması kamu yatırım programında yer almakta olup gelişim koridoru boyunca sanayi lojistik altyapılarının güçlenmesine katkı sağlayacaktır. Özel çevre koruma bölgesi ilan edilen Marmara Körfezi'nin ekolojik dengesi korunarak yeni sanayi faaliyetlerinin geliştirilmesi, koridor üzerinde yer alan doğal alanların, sürdürülebilir turizm faaliyetleri kapsamında geliştirilmesi bu gelişim koridorunun en temel hedefleri arasındadır. Bu kapsamda 2025 yılında tamamlanması planlanan İzmir Körfezi Sulak Alanı Eko-Turizm Uygulaması da önemli bir yatırım olacaktır.

¹⁵ 2053 Ulaştırma ve Lojistik Ana Planı'nda yer alan projede, 2029 yılında Sapanca-Bozüyük otoyol bağlantısının tamamlanması ve Bilecik'ten Bursa'ya yapılacak bağlantı yolu ile otoyolun İstanbul-İzmir yoluna direkt bağlanması hedeflenmektedir.

¹⁶ Marmaray Gebze durağı 2019 yılında açılmıştır.

¹⁷ TOGG üretim yeri bu bölgede kurulmuş olup Cumhuriyetimizin 99. yılında faaliyete geçmiştir.

¹⁸ Türkiye'de üretim faaliyetlerini tamamlayan HONDA firmasının üretim tesisini kullanmaktadır.

İzmit-Sakarya Gelişim Koridoru

İzmit-Sakarya gelişim koridoru, Doğu Marmara Bölgesi'nin önemli sanayi koridorlarından biridir. Koridorda yer alan TEM Otoyolu, Kuzey Marmara Otoyolu, D100 karayolu, hızlı tren ve demiryolu taşımacılığı ile birlikte Cengiz Topel Havaalanı, Köseköy Lojistik Merkezi'nin yakınlığı bu koridoru lojistik hat olarak konumlandırmakta, bununla birlikte Kuzey Marmara Otoyolu etkisi ile koridorun kuzey aksında sanayi baskısını artırmaktadır. Sapanca Gölü ve Havzası'nın varlığı doğal eşiklerin varlığı gözetilerek koridor boyunca kuzey aksta çevreye duyarlı sanayinin olması ve aksın lojistik merkez niteliğinin güçlendirilmesi hedeflenmektedir.

Sakarya-Karasu Gelişim Koridoru

Sakarya'nın deprenselliği dikkate alınarak kuzey yönlü gelişiminin olması, kentin kuzeyinde yer alan Söğütü ve Ferizli'de önemli sanayi faaliyetlerinin bulunması ve özel yatırım bölgelerinin varlığı ile bu koridorun sanayi odaklı gelişeceği öngörülmektedir. Ayrıca Karadeniz'e kıyısı olan ülkelere en yakın limanlardan biri olan Karasu Limanı Ro-Ro taşımacılığı da dâhil tüm yük türlerinde elleçleme yapmaktadır. Limanın, ağırlıklı olarak yük taşımacılığı amacıyla kullanılması öngörülen Adapazarı-Karasu demiryolu hattı ile ulusal demiryolu şebekesine bağlanması, bu koridorun bölgede Karadeniz'e kıyısı olan ülkeler başta olmak üzere aktarma merkezi rolünü güçlendirmesi öngörülmektedir. Gelişim koridoru boyunca ulaşım bağlantılarının ve türlerinin geliştirilmesi ile lojistik potansiyeline de katkı sağlayacağı

öngörülmekte olup bununla birlikte sanayi faaliyetlerinin artması hedeflenmektedir. 2023 yılı başlangıcında Sakarya Karasu İhsaniye'de 220 ha'lık belirlenen alan, ülke için stratejik yatırımlara uygun üretim ortamı sağlamak için Endüstri Bölgesi ilan edilmiştir. Ayrıca koridorda butik tarımsal faaliyetlerin devamlılığı ve balıkçılık (Türk somon balığı üretimi) faaliyetlerinin geliştirilmesi de hedeflenmektedir.

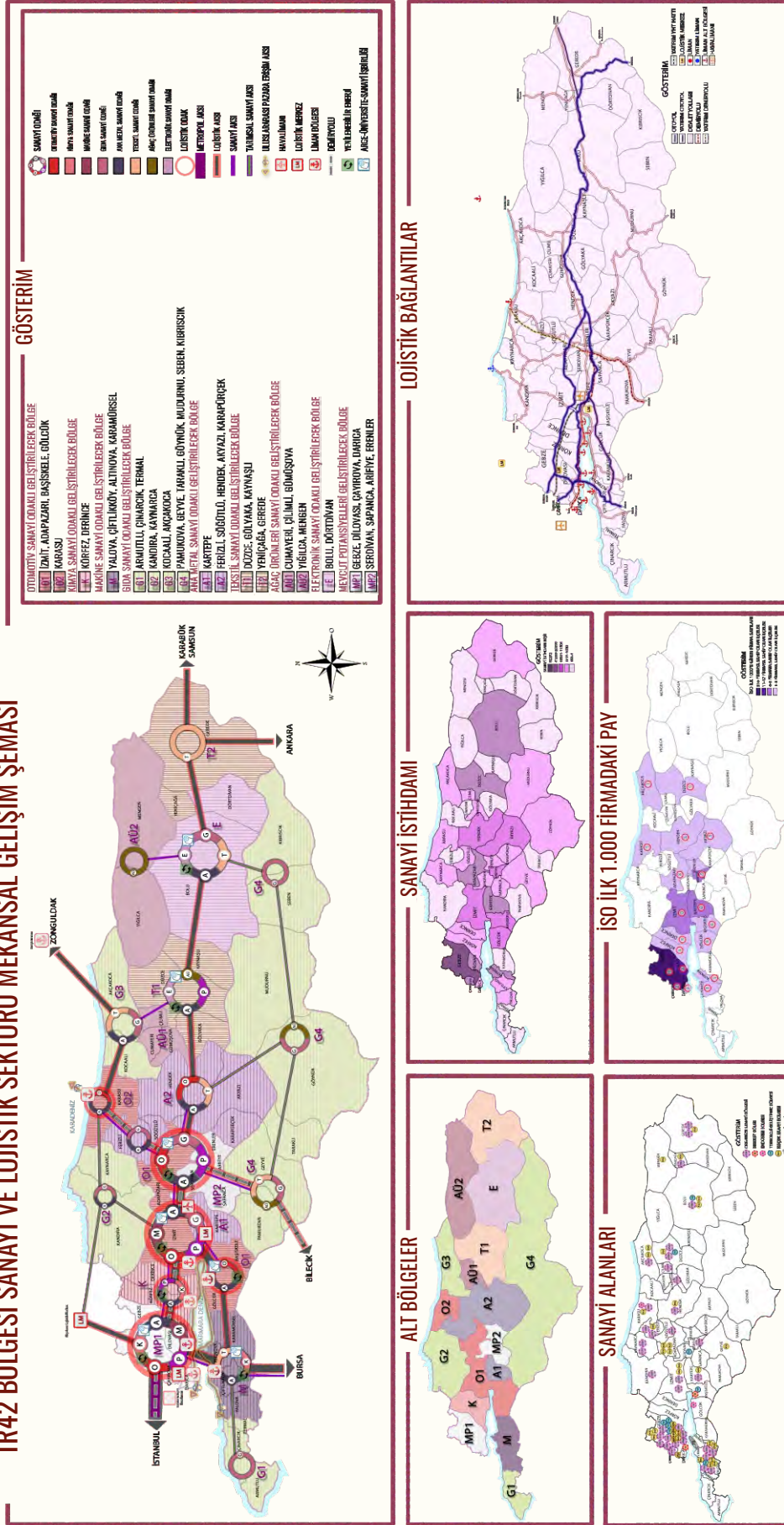
Gölcük-Başiskele Gelişim Odağı

Körfez'in güney aksında olan Başiskele ve Gölcük ilçelerini kapsayan gelişim odağı 2'si Ro-Ro 4 liman, TR42'deki tek Endüstri Bölgesi varlığı ile körfezin güney aksının sanayi ve lojistik odağı konumundadır. Odakta kimya, tersane gibi başat sektörlerin yanında otomotiv ve yan sanayi ekosistemi mevcut olup Ford OTOSAN'ın TR42'nin ilk Özel Endüstri Bölgesi ilan edilmesi ile odağın entegre sanayi kimliğini güçlendireceği öngörülmektedir. Tesiste elektrikli e-transit aracı üretimi ve dış pazarlara ihracatı gerçekleştirilecektir.

Karamürsel Valide Köprüsü mevkiinden başlayarak Gölcük ve Başiskele ilçelerinin güney kesimindeki Samanlı Dağları eteklerinden geçip Kartepe ilçesi Doğantepe mevkisinden TEM Otoyolu bağlanacak olan Güney Marmara Otoyolu Projesi, Bölge'de karayolu yükü baskısını hafifletecektir. Ayrıca odak kapsamındaki ilçelerin kendilerine has tarımsal ürünleri (İhsaniye elması, Değirmendere fındığı, Başiskele'de tıbbî aromatik bitki üretimi gibi) olup tarımsal üretimde markalaşmanın sağlanması öngörülmektedir.

Şekil 32: TR42 Sanayi ve Lojistik Sektörleri Mekânsal Gelişimi

TR42 BÖLGESİ SANAYİ VE LOJİSTİK SEKTÖRÜ MEKÂNSAL GELİŞİM ŞEMASI

4.2.2. Rekabetçi Bölge Ekseninde Gelişen Koridor Alt Bölgenin Gelişimi

Gelişen Koridor olarak tanımlanan alt bölge gerek İstanbul gerekse Çekim Merkezi olarak tanımlanan alt bölgenin sanayi desantralizasyonunda önemli olup bu bölge için gelişme planı, nitelikli sanayinin, koruma-kullanma dengesinin azami ölçüde gözetilerek, özel yatırım bölgeleri öncelikli, planlı sanayi alanlarına yönlendirilmesi, geleneksel sektörler arasında yer alan tarımın stratejik ürün odaklı geliştirilmesi ve turizmin de destinasyon ve markalaşma odaklı yürütülmesi şeklinde önerilmektedir. Çekim Merkezi Bölge kadar sanayi faaliyeti ve Dinamik Çevre kadar da tarım faaliyetleri baskın olmayan Gelişen Koridor'da tarım sektörünün payı da azımsanmayacak orandadır. Yapılacak olan yeni yatırımlarla ve sanayi alanlarının altyapılarının tamamlanarak doluluk oranlarının artırılması ile gelişmesi beklenen alt bölgede, katma değeri yüksek ürünlerin üretilmesinin teşvik edilmesi, tarımsal sanayinin geliştirilmesi, yenilenebilir enerji kaynaklarının yaygınlaştırılması, alternatif turizm çeşitlerinin destinasyon odaklı olarak bir arada değerlendirilmesi hedeflenmektedir.

Akyazı-Hendek Gelişim Odağı

Tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu gelişim odağını Akyazı, Hendek, Karapürçek ilçeleri oluşturmaktadır. Odaқта yer alan ormancılık, tarım ve sanayinin çevreye duyarlı bir şekilde geliştirilmesi, çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması amacıyla doğal yapının korunması, odaқта yer alan, özellikle doğa ve termal turizm potansiyelinin ön plana çıkarılması ve yenilenebilir enerji altyapısının geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Düzce Gelişim Odağı

Düzce Merkez ve Kaynaşlı ilçelerinin yer aldığı gelişim odağının merkezinde hizmetler sektörü (ticari ve kentsel faaliyetler, lojistik) ve tekstil sektörü (brode); odağın çeperlerinde ise tarım ve turizm faaliyetleri bulunmaktadır. Gelişme odağının Akçakoca ve Yığılca ile tarım aksı bulunmaktadır. Akçakoca ile arasında turizm aksı bulunmakta olup 2028 yılında bu aksların güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca Düzce il merkezinin çevre il ve ilçelerle bağlantılarının güçlendirilmesi, kent merkezinde yer alan sanayinin ekolojik dengeyi bozmadan sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde geliştirilmesi ve rekabet edilebilirliğinin ve katma değer yaratan üretimin artırılması hedeflenmektedir. Turizm (özellikle eko-turizm) ve tarım sektörü faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi gelişim odağının

hedefleri arasında yer almaktadır. Ayrıca, Bölge illerinde merkez ilçeler, ticaret ve finans hizmetlerinin üssü konumunda olup gelişme odağının bu çerçevede finansal ve ticaret merkezi olma rolünün Düzce'nin gelişimi ile paralel güçleneceği öngörülmektedir.

Gümüşova Gelişim Odağı

Gümüşova, Gölyaka, Cumayeri ve Çilimli ilçelerini kapsayan gelişim odağının büyük bir kısmı içme suyu havzası sınırları içerisinde kaldığından kısıtlı sanayi faaliyetlerinin çevreye duyarlı olarak geliştirilmesi hedeflenmektedir. Gelişim odağında yer alan doğa ve yayla turizminin geliştirilmesi ve tarımsal faaliyetlerin çeşitlendirilmesi hedeflenmektedir. Odağın 2028 yılında tarım (fındık odaklı) ve tarıma dayalı sanayi, eko-turizm (su sporlarını kapsayan), kış turizmi, jeotermal turizm ve planlı sanayi bölgeleri odağında (Gümüşova Çilimli OSB) çevreye duyarlı sanayi gelişimi öngörülmektedir.

Bolu Gelişim Odağı

Doğal güzellikleriyle ön plana çıkan Bolu gelişim odağının merkezinde, ticari ve kentsel faaliyetler yoğunlaşmaktadır. Sanayinin Ar-Ge odaklı gelişiminin hızlandırılması, kanatlı et üretiminde küme yapısının güçlendirilmesi, çeperlerde yer alan tarımsal faaliyetlerin çeşitlendirilmesi, dijital tarım uygulamalarına öncelik verilmesi ve mevcut turizm potansiyelinin yanında alternatif turizm potansiyellerinin geliştirilerek destinasyon odaklı turizm merkezi hâline gelmesi hedeflenmektedir.

Yalova Gelişim Odağı

Gelişen Koridor alt bölgesinin batısında yer alan gelişim odağını Yalova Merkez, Çiftlikköy, Altınova ve Karamürsel ilçeleri oluşturmaktadır. Gelişim odağının en öne çıkan özelliği kıyı kesimi boyunca yer seçmiş olan orta-yüksek teknolojiye dayalı sanayi (kimya-kompozit), tersane bölgeleri ve limanların varlığıdır.

Ayrıca Türkiye'nin en büyük C tipi antrepo niteliğindeki özel lojistik merkezini de bünyesinde barındıran Odak, Yalova'nın planlı sanayileşmesinin merkezi konumundadır. Bir ayağı bölgede olan ve körfez geçişini sağlayan Osmangazi Köprüsü, odağın kendi içerisinde ve diğer bölgelerle olan ulaşım bağlantısını güçlendiren önemli bir lojistik yatırımdır.

¹⁹ Karapürçek Turizm Bölgesi ilan edilmiş olup jeotermal turizm odaklı sağlık, binicilik, spor vb. alternatif turizm faaliyetleri planlanmaktadır.

²⁰ Kumaş, deri veya kâğıt üzerine makine ya da el ile yapılan kabartma dekoratif işlemidir. Düzce'de Tül Perde üretimi, Güpür Üretimi, Fisto üretimi öne çıkmaktadır.

2028 yılında Odakın; güçlenen ulaşım bağlantıları, planlı ihtisas sanayi bölgelerinin ve teknoparkın tamamıyla faaliyete geçmesi, tersanecilik faaliyetlerinin gelişerek devam etmesiyle birlikte nitelikli sanayinin merkezlerinden biri olacaktır. Orhangazi İznik Gölü koruma alanı ve Karsak Boğazı arasında sıkışarak sanayinin verimli tarım arazilerine baskısı giderek artmaktadır. Bursa Orhangazi'de sanayinin kent dışına çıkarılması talebi ve Yalova'nın küçük ve orta büyüklükte sanayi ihtiyacı için artan baskısı karşısında Bursa-Yalova yolu boyunca Yalova güney aksının ortasında Orhangazi komşuluğundaki Süpürgelik Bölgesinin küçük ve orta ölçekli sanayi bölgesi olarak planlanması öngörülmüştür.

Özel sektör yatırımları da tersanecilik faaliyetlerinin gelişeceğinin göstergesidir. Odağın katma değeri yüksek ürün üretimindeki payının katlanarak artacağı öngörülmektedir. Topografik yapısından dolayı sınırlı araziye sahip olan gelişim odağında kısıtlı olan tarım, balıkçılık ve turizm faaliyetlerinin Plan döneminde geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Marmara Denizi'nde İstanbul marinaları haricinde tek marina olarak Yalova Yat Limanı, turizme yönelik aktivitelerin artmasını sağlayacak olup yat turizminde gerek İstanbul gerekse Karadeniz ve Ege Denizi arasında seyreden yatlar için cazip bir dinlenme rotası olacaktır.

Ferizli-Söğütli Gelişim Odağı

Ferizli ve Söğütli ilçelerini içerisinde barındıran aynı zamanda çekim merkezi alt bölgenin kuzey büyüme aksında yer alan gelişim odağında, temel sektör olarak sanayi ve lojistik sektörlerinin gelişimi öngörülmektedir. Odağa yer alan mevcut sanayi potansiyelinin yeşil dönüşüm çerçevesinde çevreye duyarlı olarak geliştirilmesi, ayrıca ulaşım ve lojistik altyapısının²¹ da iyileştirilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca gelişim odağının alternatif turizm türleri ve tarımsal üretim ve tarıma dayalı sanayi gelişimi ve markalaşması öngörülmektedir.

Sakarya-Düzce Gelişim Koridoru

TR42 Bölgesi'nin doğu-batı ekseninde yer alan gelişim koridoru Akyazı-Hendek ve Gümüşova gelişim koridorlarının tamamlayıcısı niteliğinde olup koridorda yoğun sanayi faaliyetleri ön plana çıkmaktadır. Koridor üzerinde yer alan TEM Otoyolu ve Kuzey Marmara Otoyolu gibi güçlü karayolu bağlantıları, mevcut sanayi faaliyetlerinin gelişmesini ve yeni yatırım potansiyellerinin oluşmasını tetiklemektedir. Koridor

boyu yer alan tarım alanlarının altyapısının iyileştirilmesi ve sanayi faaliyetlerinin çevre duyarlı olarak geliştirilmesi hedeflenmektedir. Mudurnu ve Karapürçek odakları ile tarımsal üretim aksının güçlendirilmesi hedeflenmektedir.

Düzce-Bolu Gelişim Koridoru

Düzce Merkez, Kaynaşlı ve Bolu Merkez ilçelerini içerisinde barındıran koridorda tarım, turizm ve sanayi faaliyetleri bulunmaktadır. Düzce ilinin kuzey yönlü gelişiminin olması ve Bolu Merkez'in kompakt şekilde gelişmesi, Kaynaşlı ilçesinin gelişimini yavaşlatmıştır. Koridor boyu yer alan tarımsal faaliyetlerde çeşitlilik ve katma değer artışının sağlanması, tematik ve bütüncül bir turizm yaklaşımı ile koridor genelindeki turizm akslarının güçlendirilmesi hedeflenmektedir.

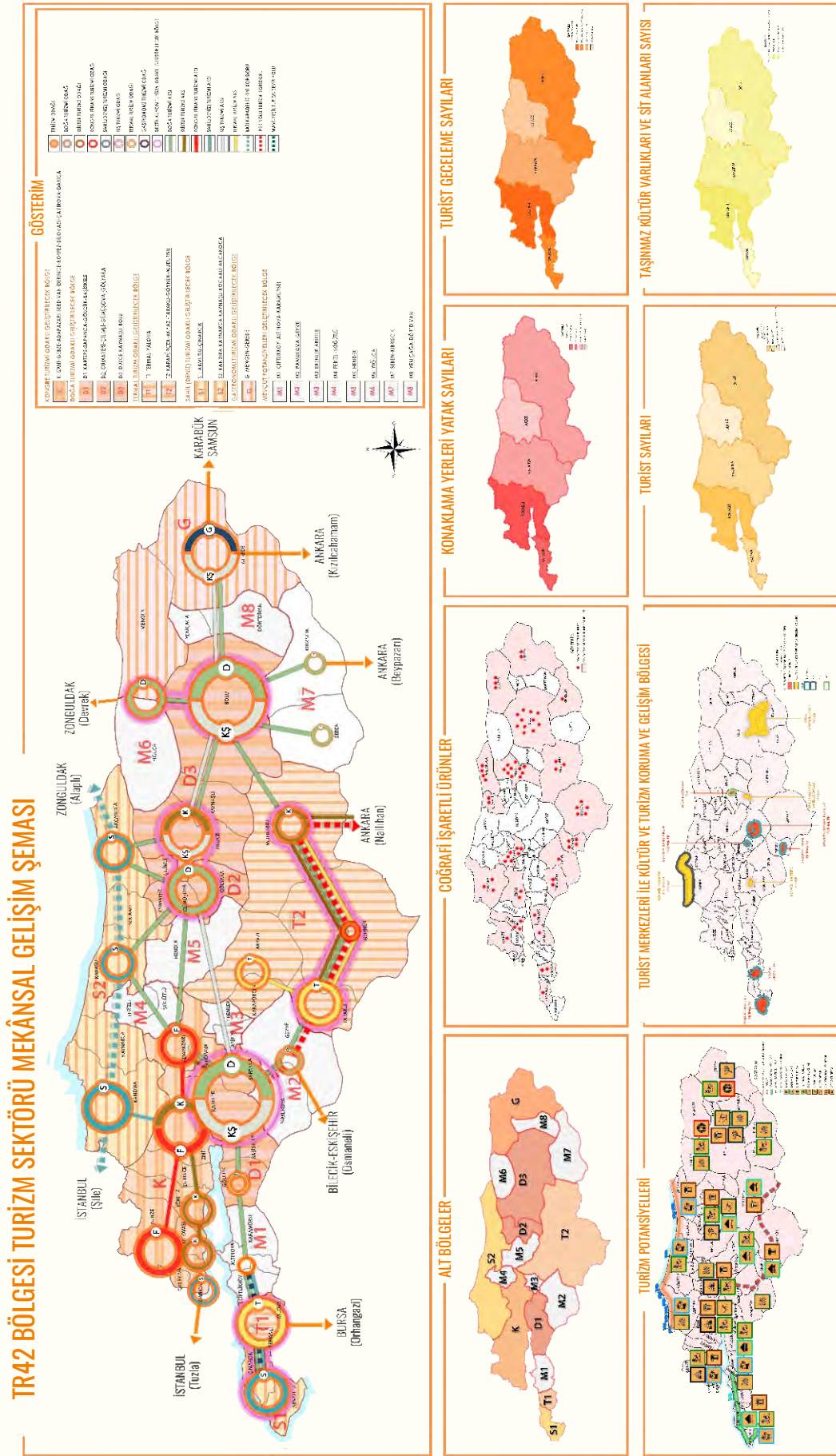
Bolu-Gerede Gelişim Koridoru

Önemli karayolu bağlantıları üzerinde olan, bölgenin doğu-batı aksında yer alan ve Bolu, Yeniçağa, Dörtdivan ve Gerede ilçelerini içinde barındıran gelişim koridorunda, rekabetçiliği potansiyeline göre yeterince geliştirilememiş tarım ve turizm faaliyetleri yer alırken, ana sektör olarak sanayi ön plana çıkmaktadır. Tüm ilçelerde planlı sanayi bölge varlığı ve/veya yatırımı bulunmakta olup gelişim koridorunda yer alan sanayi faaliyetlerinin ve lojistik altyapısının geliştirilmesi, turizmin bölgesel olarak sürdürülebilir gelişiminin sağlanması, alternatif turizm türlerinin çeşitlendirilmesi ve tarıma dayalı sanayi faaliyetlerine yönelik tarım altyapısının geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Güney Körfez Gelişim Koridoru

Marmara Körfezi'nin güneyini saran koridor, Gölçük-Başiskele odağını içerisinde barındırmakta olup bu koridorda sanayi faaliyetleri ile birlikte ticaret-finans sektörü de TR42 Bölge genel ortalamasına kıyasla oldukça gelişmiştir. Koridorun en büyük önemli darboğazlarından biri geniş arazi yapısının olmamasıdır. Bu yüzden tarım ve turizm faaliyetleri koridor boyunca çok fazla gelişmemiştir. Koridorun temel hedefleri arasında; sanayi firmalarının çevreye duyarlı üretim altyapısının geliştirilmesi, lojistik sektörün geliştirilmesi, tersane ve sanayi faaliyetlerinin özel çevre koruma bölgesi ilan edilen Marmara Körfezi'nin dengesini bozmayacak şekilde geliştirilmesi yer almaktadır. Yalova-İzmit Otoyolu (Güney Marmara Otoyolu) etüt ve proje çalışmaları devam etmekte olup tamamlanması ile aksın karayolu trafik baskısının rahatlatılması öngörülmektedir.

Şekil 33. TR42 Turizm Sektörü Mekânsal Gelişimi

İlgili veriler referansında MARKA tarafından hazırlanmıştır.

4.2.3. Rekabetçi Bölge Ekseninde Dinamik Çevre Alt Bölgenin Gelişimi

Geleneksel üretim sektörleri arasında yer alan tarım, hayvancılık ve hizmet sektörünün başat sektörler olduğu Dinamik Çevre alt bölgede doğal alanların varlığı ile birlikte potansiyeli etkin kullanılmayan turizm faaliyetleri geliştirilmeye açıktır. Dinamik Çevre Bölge'nin rekabetçi olduğu tarımsal faaliyetlerde üretim çeşitliliği ve ürün kalitesinin artırılması süreci ile başlayan profesyonel tarıma geçişin hızlandırılarak yerel halka kaynak oluşturacak yeni iş fırsatlarının yaratılması, alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi ve çevre dostu tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi temel hedefler arasındadır. Tüm bu hedefler genel olarak kırsal nitelikte olan alt bölgenin, ismiyle müsemma, dinamik nüfus yapısına kavuşması hedeflenmekte olup "KIRDA HAYAT VAR" mottosu ile özellikle gençlerin yaşam alanlarında ekonomik faaliyetlerini sürdürmeleri ve bu alt bölgede doğan ancak ekseriyetle metropollerde yaşayanların memleketlerine geri dönmeleri odaklı politikaların önceliklendirilmesi hedeflenmiştir. Bu hedef kapsamında bölge planının tüm gelişme eksenlerinde, ilgililiklerine göre, Dinamik Çevre bölgenin gelişme yapısı bütüncül müdahale mantığında kurgulanmıştır.

Kandıra Gelişim Odağı

Mevcut durumda turizm ve tarım faaliyetlerinin yoğun olduğu Kandıra Gelişim Odağında doğal, kültürel ve tarihi değerlerin turizme yönlendirilmesi ve ekolojik değerlerin korunması ile turizm odaklı bir gelişim sağlanarak odağın sosyal-ekonomik yönden kalkınması amaçlanmaktadır. Kandıra-Kefken'de liman projesi bulunmakta olup Akçakoca Bölgesi'nde yük aktarma merkezi öngörüsü ışığında, Karadeniz'de yeni alternatif bir lojistik odağı şeklinde konumlandırılması öngörülmektedir. Bununla birlikte, 2028 yılında ekolojik tarım, hayvancılık, tarıma dayalı sanayi²² kimliğinin güçlenmesi hedeflenmektedir. Kıyı alanlarında yer alan deniz-kum-güneş turizmi, kamp ve karavan turizmi, glamping turizm potansiyelinin geliştirilmesi, tarım alanlarının tarımsal karakterinin korunarak tarımın ve tarımsal sanayinin gelişiminin artırılması ve kırsal ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi hedeflenmektedir.

Akçakoca-Kaynarca Gelişim Odağı

Bölgenin kuzey kıyılarında yer alan gelişim odağı, Kaynarca, Karasu, Kocaali, Akçakoca ilçelerini kapsamaktadır. Tarım, tüm odak boyunca yer alan, AR-GE faaliyetleri ile desteklenmesi

gereken, ayrıca markalaşması ve rekabetçiliğinin artırılmasının öngörüldüğü ve buna yönelik tedbirlerin önerildiği bir sektördür. Bölgede yer alan doğal ve kültürel değerlerin koruma-kullanma dengesi çerçevesinde geliştirilerek bölge halkının refah ve yaşam kalitesinin artırılması önerilmektedir. Mevcut turistik aktivite potansiyelinin denize kıyısı olma avantajı ile birlikte doğaya ve çevreye uyumlu olarak geliştirilmesi ve odadaki ulaşım altyapısının geliştirilerek bölgedeki turizm ve sanayi sektörlerine yapılacak yatırımları daha cazip hale getirmesi beklenmektedir. Gelişen Koridor Bölge ekseninde belirtildiği üzere Karasu Limanı'nın, ağırlıklı olarak yük taşımacılığı yapılması öngörülen Adapazarı-Karasu demiryolu hattı ile ulusal demiryolu şebekesine bağlanması limanın stratejik önemini artıracak ve Karadeniz ülkeleri ile yapılacak olan ticaretin büyük bir kısmının Karasu Limanı üzerinden yapılması sağlanmış olacaktır. Bununla beraber hattın Adapazarı ayrımından itibaren İç Anadolu ve Marmara Bölgesi'ne açılması, demiryolu ağına ayrı bir ticari önem kazandıracaktır. Bu gelişme potansiyelleri ile odak, bölgenin önce Karadeniz'e daha sonra Avrupa'ya açılan kapısı konumunu güçlendirecektir.

Pamukova-Geyve Gelişim Odağı

Pamukova ve Geyve ilçelerini kapsayan gelişim odağı arazi yapısından kaynaklı olarak tarımsal faaliyetlerin baskın olduğu bir bölgedir. Bu gelişim odağında mevcut tarımsal potansiyellerin geliştirilerek tarımda, örtü altı tarım ve tarıma dayalı sanayi alt-ilşkili sektörlerinde uzmanlaşmış ekonomik gelişme hedeflenmektedir. Gelişme odağında meyvecilik (ayva, üzüm, şeftali), enginar, süs bitkileri gibi stratejik ürün desenine uygun üretim faaliyetlerinin geliştirilmesi ve markalaşması öngörülmektedir. Ayrıca odağın sosyal donatı altyapısının geliştirilerek, nüfusun dışı göç etmesinin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Odakta yenilenebilir enerji kaynaklarının da kullanımının artırılması hedeflenmektedir.²³

Taraklı-Göynük-Mudurnu Gelişim Odağı

Bölgenin en önemli kültür turizmi merkezlerinden olan ve tarihi İpek Yolu güzergâhında yer alan Taraklı, Göynük ve Mudurnu ilçelerini kapsayan gelişim odağında, temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Bu bölgede kümes hayvancılığı ile tarım ve tarıma dayalı sanayi sektörlerinde uzmanlaşmış bir ekonomik gelişme öngörülmektedir.

²² AK Gıda'nın üretime başlamış olması ve Kandıra Gıda İhtisas OSB'nin de faaliyetlerine başlaması öngörülmektedir.

²³ Dirençli Bölge gelişme ekseninde detayları yer almaktadır.

Odakta, akıllı tarım uygulamaları ile tarımsal üretim kapasitesinin artırılması öngörülmektedir. Bölgedeki mevcut tarihi ve turistik kimlik potansiyelinin desteklenerek yerel halka kaynak oluşturacak yeni iş fırsatlarının yaratılması ile yerel kalkınmanın sağlanması, geleneksel üretim kimliğinin korunması ve destinasyon temelli turizm ile odağın çekiciliğinin artırılması hedeflenmektedir. Bununla birlikte, odakta yenilenebilir enerji üretim türlerinden biri olan biyogaz ile kanatlı hayvan gübresinden elektrik üretme tesisleri varlığı ve kanatlı et üretim tesislerinin yetiştiricileri atık paylaşımı hususunda teşviki, iyi uygulama örneği olarak yaygınlaştırılacaktır.

Gerede Gelişim Odağı

Dörtdivan, Yeniçağa ve Gerede ilçelerini kapsayan gelişim odağında, tarım ve tarıma dayalı sanayi ön plana çıkmakla birlikte, bu Çekim Merkezi'nin doğusunda Batı Karadeniz, Orta Anadolu ile yoğun etkileşimli olarak önemli kavşak noktalarından biridir. Türkiye'yi batıdan doğuya bağlayan Gerede'den²⁴ başlayarak yaklaşık 1.200 km'lik otoyolla İran sınır kapısı olan Gürbulak'a ulaştıran otoyol projesi ile Doğu Marmara Bölgesi'nin mevcut stratejik konumu daha da güçlenecektir. Yeniçağa Gölü, Işıklı Regülatörü havzası ve kuş cenneti bölgenin doğal varlıkları ile mevcut kamp-karavan, spor turizmi gibi alternatif turizm potansiyellerinin geliştirilerek turizmin desteklenmesi öngörülmektedir. Bölgede bulunan havzanın yer altı suyunun kirlenmesini önlemek amacıyla çevreye duyarlı tarımsal sanayinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bununla birlikte odağın deri, gıda ve savunma sanayi faaliyet ve yatırımları ile gelişim göstermesi öngörülmektedir. Gerede Gelişim Odağı'nda Gerede ilçesinin Yeniçağa ve Dörtdivan ilçelerini besleyecek bir merkez olması öngörüsüyle; Dörtdivan'ın tarıma dayalı sanayi, Yeniçağa'nın sanayi ve lojistik sektörleri odaklı gelişimini destekleyici nitelikte fonksiyonel ilişkilerin geliştirilmesi planlanmaktadır. Yeniçağa ve Dörtdivan'da özel yatırım bölgeleri kurulması ile bölgenin güney-doğu aksının planlı gelişen sanayi odağı olacağı ve yeni bağlantı yolları ile diğer Anadolu bölgeleri ile etkileşiminin artacağı öngörülmektedir.

Yığılca-Mengen Gelişim Odağı

Başat sektörün tarım ve hayvancılık olduğu, Yığılca ve Mengen ilçelerinin oluşturduğu gelişim odağında, tarım ve hayvancılığın

geliştirilmesi, mevcut kültürel varlıklar odağında eko-turizm rotasının oluşturulması, ormancılık sektörünün rekabetçiliğinin artırılması önerilmektedir. Meralara yönelik ıslah çalışmaları yapılarak küçükbaş ve büyükbaş hayvancılık yaygınlaştırılması planlanmaktadır. Bölgede çevreye duyarlı tarımsal sanayi ve tarımın gelişimini destekleyecek dijital tarım uygulamalarına yönelik yatırımlar desteklenerek tarımsal verimliliğin artırılması hedeflenmektedir. Doğu Marmara Bölgesi'nin en önemli gastronomi merkezlerinden biri olan odakta, bu turizm türünün de odak kimliği olarak ön plana çıkarılması önerilmektedir. Beypazarı-Amasra-Safranbolu-Arkut Dağı-Yedigöller rotası boyunca yeşil yol konseptinde, sakin rota çalışması (taş yol) önerilmektedir. Tarımda teknolojik dönüşümle birlikte, gelişim odağında yaşanması muhtemel istihdam kayıplarının en aza indirilebilmesi ve kentlere olan kontrolsüz göçün önlenmesi öngörülmektedir. Ayrıca biyokütle temelli yenilenebilir enerji üretiminin de yaygınlaştırılması hedeflenmektedir.

Seben-Kırıscık Gelişim Odağı

Seben ve Kırıscık ilçelerinin oluşturduğu gelişim odağında tarım sektörü öne çıkan ve rekabetçilik düzeyi yüksek bir sektördür. Odakta; tarım ve hayvancılık sektörlerinde rekabetin artırılmasını sağlayacak, akıllı tarım uygulamaları ve hayvancılık ekipmanlarının kullanımı desteklenerek kapasite artışının sağlanması hedeflenmektedir. Bununla birlikte, tarım ve hayvancılık sektörlerinde yerel kalkınmayı sağlayacak kurumsal kapasitenin geliştirilmesi önerilmektedir. Ayrıca yenilenebilir enerji kullanımı artırılarak kanatlı hayvan gübresinden elektrik üretimi ve güneş enerjisinden yararlanılmasına yönelik projelerin desteklenmesi önerilmektedir. Bununla birlikte, bölgede yaşayan kentsel ve kırsal yerleşimlerdeki nüfusa beceri kazandırılması, mevcut konut stokunun odak kimliğine uygun olarak artırılması hem yerleşik nüfusun konut ihtiyacını hem de pansiyon ve günübirlik amaçlı kullanılmasına olanak sağlayacak devre mülk konseptinin geliştirilmesi ile birlikte doğa ve yayla turizminin payının artırılması hedeflenmektedir. Odağın, yayla turizmi, doğa turizmi, izcilik ve kampçılık gibi alanlarda, bölgenin doğu ve güney aksındaki çevre bölgeler başta olmak üzere turizm cazibe merkezi konumuna gelmesi hedeflenmektedir.

²³ Gerede-Merzifon Otoyolu

²⁴ Kamulaştırma çalışmaları devam eden Dörtdivan OSB'nin karma OSB olarak faaliyeti öngörülmektedir.

Armutlu Gelişim Odağı

Bölgenin ve Yalova'nın en batısında yer alan Armutlu, Çınarcık, Termal ilçelerini kapsayan gelişim odağında deniz turizmi ve termal turizm ile tarım sektörü ön plana çıkmaktadır. Odaakta, ekolojik koşullara uygun, katma değeri yüksek bitki türlerinin yetiştirilmesine yönelik faaliyetlerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Odaakta yer alan orman niteliğindeki alanlarda doğal değerlerin koruma-kullanma dengesi gözetilerek eğitim, sağlık, spor turizmi alanlarında geliştirilmesi, jeotermal seracılık gibi odağın iç dinamikleri ortaya çıkarılarak, tarım ve termal turizmin entegrasyonunun sağlanması ve sosyal donatı alanlarına yönelik altyapının geliştirilerek yerel kalkınmanın sağlanması hedeflenmektedir. Odaakta mevcutta yer alan rüzgâr enerjisinden elektrik üretim potansiyelinin de geliştirilmesi hedeflenmektedir.

İzmit-Kandıra Gelişim Koridoru

İzmit-Kandıra gelişim koridoru tarımsal faaliyetleri, gıda sanayi sektörü ve bölgenin en önemli kıyı turizm lokasyonlarından biri olmasıyla ön plana çıkmaktadır. İzmit-Kandıra gelişim koridorunda tarımsal faaliyetlerde kapasite artışı sağlamak için akıllı tarım uygulamalarının desteklenmesi, turizm türlerinin çeşitlendirilerek bütünsel şekilde geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Sakarya-Bilecik Gelişim Koridoru

Yüksek hızlı tren hattı ve İstanbul-Antalya gibi büyükşehirlerin geçiş güzergâhında yer alan gelişim koridorunda tarım ve turizm sektörleri ön plana çıkmaktadır. Güzergâh üzerinde yer alan Sakarya Nehri yatağı ve çevresinde bulunan verimli arazilerde tarım faaliyetlerinin çevreye duyarlı olacak şekilde geliştirilmesi ve güzergâh üzerinde yer alan doğal alanlarda alternatif turizmin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Geyve-Mudurnu Gelişim Koridoru

Geyve, Taraklı, Göynük ve Mudurnu ilçelerini kapsayan gelişim koridoru, Osmanlı ve erken cumhuriyet dönemlerinde Ankara-İstanbul arası ana ulaşım hattı üzerindeyken, 1950 sonrası dönemde İstanbul-Ankara arası ulaşım yolunun değişmesiyle bu özelliğini büyük ölçüde yitirmiştir. Ayrıca tarihi İpek Yolu Turizm Koridoru üzerinde yer alan koridorda, kültür turizmi ve termal turizm ön plana çıkmaktadır. Koridor üzerinde yapılması planlanan demiryolu ve karayolu gibi yeni ulaşım bağlantılarının bölge ekonomisini canlandıracağı öngörülmektedir. Ayrıca

bölgede yer alan tarıma dayalı sanayi faaliyetlerinin ve yenilenebilir enerji üretim faaliyetlerinin artırılması hedeflenmektedir.

Batı Karadeniz Kıyı Koridoru

Kandıra, Kaynarca, Karasu, Kocaali ve Akçakoca ilçelerini birbirine bağlayan koridor aynı zamanda bölgenin en önemli turizm gelişim koridorlarından biridir. Karadeniz Sahil Yolu projesi ile hem bölge ticaretinin hareketlenmesi hem de turizm faaliyetlerinin gelişmesi hedeflenmektedir. Koridordaki nitelikli yerleşim yerlerinde alternatif turizm, organik tarım ve arıcılık gibi alternatif gelir kaynaklarının yaratılması amaçlanmaktadır.

Düzce-Akçakoca Gelişim Koridoru

Düzce-Akçakoca-Alaplı üzerinden Zonguldak ile bağlantıyı sağlayan koridor aynı zamanda Düzce il merkezinin kentsel gelişimi yönündedir. Bu koridor üzerinde yer alan Konuralp gibi tarihi, turistik alanlar ile üniversitenin bulunması kentsel gelişimi bu doğrultuda yönlendirmektedir. Gelişim koridoru boyunca merkezden kıyıya doğru yer alan turizm faaliyetlerinin geliştirilerek bölgeye katkısının artırılması, yenilenebilir enerji kaynaklarının artırılması, balıkçılık faaliyetlerinin organize edilerek geliştirilmesi²⁷ amaçlanmaktadır.

Düzce-Yığılca Gelişim Koridoru

Zayıf ulaşım bağlantılarına sahip olan Düzce-Yığılca Gelişim Koridoru üzerinde tarım ve turizm faaliyetleri öne çıkmaktadır. Koridordaki ulaşım akslarının geliştirilmesi, Yedigöller gibi önemli turizm alanlarına ulaşım bağlantılarının güçlendirilmesi ve tarım altyapısının iyileştirilmesi hedeflenmektedir.

Bolu-Seben-Kırıscık-Beyşehir Gelişim Koridoru

Bolu, Seben, Kırıscık ve Beyşehir ilçelerini kapsayan gelişim koridorunda tarım, hayvancılık ve ormancılık faaliyetlerinin yanı sıra doğa, kampçılık, izcilik ve kış turizmi faaliyetleri de bulunmaktadır. 2028 yılı hedeflerinde, tarımsal faaliyetlerde akıllı tarım uygulamaları desteklenerek kırsal kalkınmanın sağlanması, tarımsal sanayinin geliştirilmesi, yenilenebilir enerji üretim faaliyetlerinin artırılması, alternatif turizmin ve ticaretin geliştirilerek erişilebilirliğinin artırılması yer almaktadır. Gelişim odağı bazı komşu bölgelerle bütünsel ve fonksiyonel ilişkiye sahip olup özellikle Beyşehir ile olan etkileşimin güçlendirilmesi ve böylelikle bölgeler arası iş birliği olanaklarının artırılması hedeflenmektedir.

²⁶ Dirençli Bölge gelişme ekseninde değerlendirilmiştir.

²⁷ Akçakoca Balıkçı Barınağı yatırım programı kapsamındadır.

Yeniçağa-Mengen-Devrek Gelişim Koridoru

Yeniçağa, Mengen ve Devrek Gelişim Koridoru, Ankara-Zonguldak ulaşım bağlantısı üzerinde yer almaktadır. Koridorda tarım ve madencilik sektörleri ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte, özellikle Mengen aşçılığının ülke genelinde meşhur olması sebebiyle gastronomi turizminin geliştirilmesi ve günübirlik turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilerek destinasyon temelli turizmin geliştirilmesi hedeflenmektedir.²⁸ Beypazarı-Amasra-Safranbolu-Arkut Dağı-Yedigöller rotası boyunca “yeşil yol” konseptinde sakin rota çalışma önerisi koridorun da gelişme alanıdır. Tarımda teknolojik dönüşümle birlikte odakta yaşanması muhtemel istihdam kayıplarının en aza indirilebilmesi ve kentlere olan kontrolsüz göçün önlenmesi öngörülmektedir. Ayrıca biyokütle temelli yenilenebilir enerji üretiminin de yaygınlaştırılması hedeflenmektedir.²⁹

Gerede-Çamlıdere/Kızılcahamam Gelişim Koridoru

Tarım ve kısmen turizm faaliyetlerinin ön plana çıktığı gelişim koridorunda doğa ve yayla turizmi potansiyeli mevcuttur. Tarım

sektöründe uzmanlaşmış bir ekonomik gelişme öngörülmektedir. Bununla birlikte alternatif turizm faaliyetleri ile var olan doğa ve yayla turizmi potansiyelinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Koridor üzerinde yer alan sanayi faaliyetlerinin birbirleri ile ilişkisi artırılarak geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Gerede-Eskipazar Gelişim Koridoru

TR42 Bölgesi'nin doğu kapısı olarak nitelendirilebilecek Gerede-Eskipazar gelişim koridorunda, kısıtlı tarım ve hayvancılık faaliyetleri mevcut iken koridor ekonomisinin temelini sanayi faaliyetleri oluşturmaktadır. Gelişim koridoru içerisinde yer alan tarımsal faaliyetlerin, tarıma dayalı sanayiye girdi verecek şekilde altyapısının geliştirilmesi, sanayi faaliyetlerinin çevreye duyarlı olarak geliştirilmesi ve koridor boyu yer alan doğal alanlarda alternatif turizmin çeşitlendirilmesi ile yerel kalkınmanın sağlanması hedeflenmektedir. Karabük-İsmetpaşa demiryolunun Gerede üzerinden Düzce ve Sakarya-Adapazarı'na bağlanması gerek ulaşım gerekse hareketlilik anlamında önemli bir adım olacaktır.

4.2.4. Rekabetçi Bölge Gelişme Kurgusu

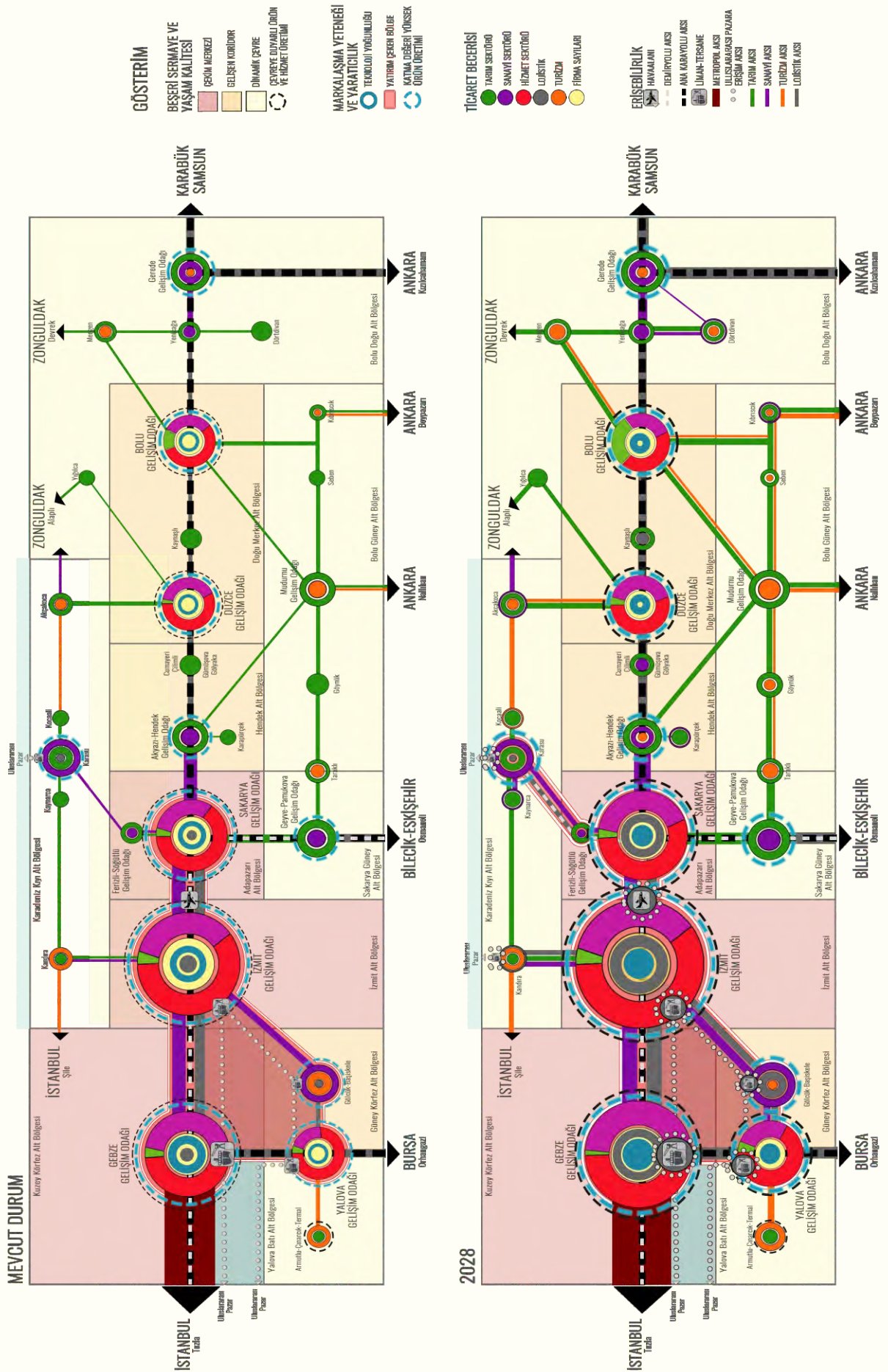
Rekabetçi Bölge gelişme kurgusu, üç ana stratejik öncelik ve bunların gerçekleştirilmesi için hedef, tedbirler ile proje ve program önerileri üzerine geliştirilmiştir. Hedefler, bütünsel olarak değerlendirildiğinde, stratejik önceliklerin kapsayıcı şekilde gerçekleşmesi için kurgulanmış olup birbirlerinden azami düzeyde ayrışacak niteliktedir. Tedbirler ise alt bölge,

ürün veya hizmet odaklı daha belirgin olarak tanımlanmıştır. Proje ve programlar ise başlangıç ve bitiş süreçleri, maliyetleri, hedef kitle ve plan ile ilgiliği tanımlanmış olarak kısa vadede ve öncelikli olarak hayata geçirilmeleri önerilen tedbirler niteliğindedir.

²⁸ Yeniçağa-Mengen gelişim odağında değinilmiştir.

²⁹ Yeniçağa-Mengen gelişim odağında değinilmiştir

Şekil 34. Rekabetçi Bölge Eksenî Kavramsal Şemaları, Mevcut Durum-2028

Şekil 35. Rekabetçi Bölge Gelişme Kurgusu**Stratejik Öncelik 1**

Akıllı ve Yenilikçi
Üretimin Geliştirilerek
Global Üretim Üssü
Olunması

TR42 Bölgesi'nde üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknolojlili ürün gruplarının payı artırılacaktır.

TR42 Bölgesi'ndeki ürün hizmet çeşitliliği, hedef pazar odaklı olarak kurgulanacaktır.

Dinamik Çevre Bölge öncelikli olmak üzere, tarım sektöründe stratejik ürün odaklı üretim desteklenecektir.

TR42 Bölgesi'nde turizm sektörü altyapısı güçlendirilecek ve alternatif turizm türleri önceliklendirilecektir.

Bölge'de tarım-sanayi-turizm sektörleri arasındaki etkileşim güçlendirilecektir.

Stratejik Öncelik 2

Verimlilik Odaklı Dönüşüm
Teşvik Edilerek
Sürdürülebilir Üretimin
Sağlanması ve Sektörlerin
Dayanıklılığının Artırılması

TR42 Bölgesi'nde üretimde dijital dönüşüm süreçleri etkin yürütülecektir.

Net sıfır karbon üretime geçiş için TR42 Bölgesi'nde Yeşil Dönüşüm uygulamaları yaygınlaşacaktır.

Üretimde katma değeri yüksek ve yeni teknolojilerle uyumlu ara ürün, tamamlayıcı ürün ve hizmetler geliştirilecektir.

Sürdürülebilir enerji yönetimi ve verimliliği sağlanacaktır.

Stratejik Öncelik 3

Bölgenin Üretim, İş,
Yatırım ve Finansal
Ekosistemlerinin
Güçlendirilmesi

Ulaşım modları arası entegrasyon sağlanacak ve limanlar, özel yatırım bölgeleri, lojistik merkezleri öncelikli olmak üzere ulaştırma altyapıları geliştirilecektir.

TR42 Bölgesi'nde ürün, hizmet üreticileri ve çatı kuruluşlarının kurumsal kapasitesi geliştirilecektir.

TR42 Bölgesi'nin Ar-Ge, yenilik ve girişimcilik ekosistemi global ölçekte güçlendirilecektir.

Ürün değer zincirleri bazında talep ve ihtiyaç planlaması yapılacak ve buna uygun dış ticaret stratejileri uygulanacaktır.

TR42 Bölgesi'nde turizm ve tarım sektörleri odağında üretim ve pazarlama altyapıları geliştirilecektir.

Sürdürülebilir üretimin finansmanında alternatif fon kaynakları araştırılacak, yenilikçi ve sürdürülebilir finansal araçlar tasarlanacak ve uygulanacaktır.

Kamu-üniversite-üretim (sanayi ve hizmet) iş birliği bölge karakteristiğine uygun geliştirilecektir.

TR42 Bölgesi'nde etkin yatırım promosyonu uygulanacak, TR42'ye yatırım talepleri gelişen koridor alt bölge ekseninde planlı yatırım alanlarına yönlendirilecektir.

4.2.5. Rekabetçi Bölge Stratejik Öncelik, Hedef ve Tedbirleri

STRATEJİK ÖNCELİK 1. AKILLI VE YENİLİKÇİ ÜRETİMİN GELİŞTİRİLEREK GLOBAL ÜRETİM ÜSSÜ OLUNMASI

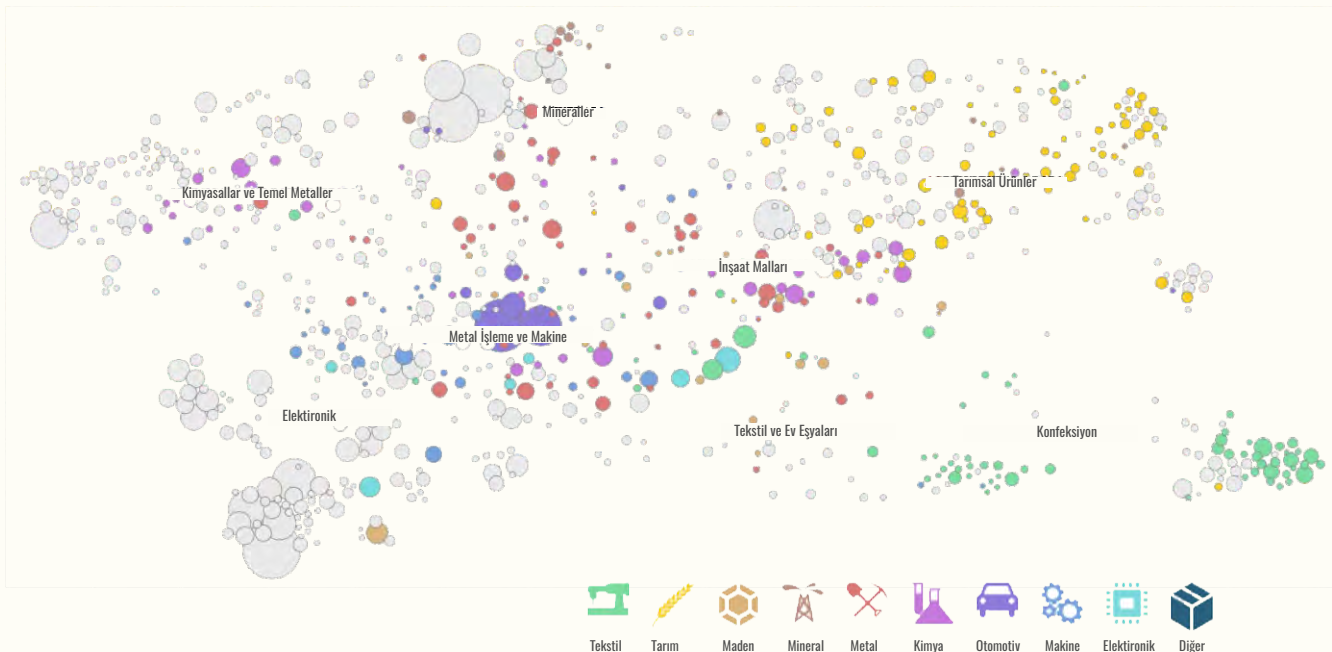
Kalkınma politikaları, toplumun refahını artırmak amaçlı makro hedeflere erişim üzerine kurguludur. Yerleşim birimleri, gelişmişlik düzeyleri ve rekabet edebilirlikleri arttığında, toplumsal refahları artarak yaşayanlarına daha yüksek hayat standartları sağlamış olacaktır. Bu hususta, üretim faktörlerinin nasıl tanzim edileceği ve daha verimli hale getirileceği ile nasıl kullanılması gerektiği üzerine büyüme stratejileri geliştirilmektedir. Bu çerçevede değerlendirildiğinde, yerleşim birimlerinin üretim kompozisyonları öne çıkan bir parametredir. Dolayısıyla, sahip olunan kaynaklar, geçmiş üretim deneyimleri, üretim kabiliyetleri ve bunları nihai ürün/hizmet çıktısına dönüştürme süreçleri yerleşim birimlerinin üretme kabiliyetinde belirleyicidir. Günümüz talep koşullarında, mevcut kaynakları korumak çok önemli bir kısıt olup toplumsal refahı artırmak amaçlı büyüme politikaları gereği, kaynak verimliliği temelli sıçrama alanlarını belirleme, geleneksel üretim kompozisyonu ve metotlarını yenilikçi ve teknolojik

unsurlarla desteklemek avantaj sağlamaktadır. Referans yerleşim biriminin rekabetçi üstünlükleri bazında ürün/hizmet sepeti mevcut üretim deseni, beceri seti ile mevcut kaynak ve kapasite bileşenleri, yeni ürün üretebilme kabiliyeti ile bağlantılı tespit edilir (Doğu Marmara Kalkınma Ajansı, 2021).

Doğu Marmara 2024-2028 Bölge Planı vizyonu çerçevesinde, Bölge'nin temel gelişme eksenleri, hedefleri ve bu hedeflere ulaşmak için ilgili tedbirler tanımlanmıştır. Ana gelişme eksenlerinden biri olan Rekabetçi Bölge ekseninde, TR42'nin akıllı ve yenilikçi üretimin geliştirilmesi stratejik öncelik olarak belirlenmiştir.

Harvard Üniversitesi Uluslararası Kalkınma Merkezi (Harvard University International Development Center) tarafından geliştirilen ATLAS ekonomik kompleksite çalışması, bir ülkenin ihraç ettiği ürünlere dayalı üretim kabiliyeti referansında ihracatını çeşitlendirme imkân ve kabiliyetine sahip olduğuna dayanmaktadır. Buna göre, Türkiye özelinde, geçmiş ve mevcut ihracat sepeti referansında elektronik entegre devreler, yarı iletkenler, iletişim ve haberleşme araçları, makine gibi yüksek teknolojiye dayalı ürün grupları üretme kabiliyeti ve sıçrama yapacağı alanlar olarak öne çıkmaktadır. TR42 Bölgesi ise mevzu bahis sıçrama alanlarında üretim kabiliyeti ve yüksek teknolojiye dayalı olarak potansiyel ürün gruplarını üretme kabiliyeti ile diğer düzey 2 bölgeleri arasında öne çıkmaktadır.

Şekil 36. Türkiye Ürün Uzaı, 2021

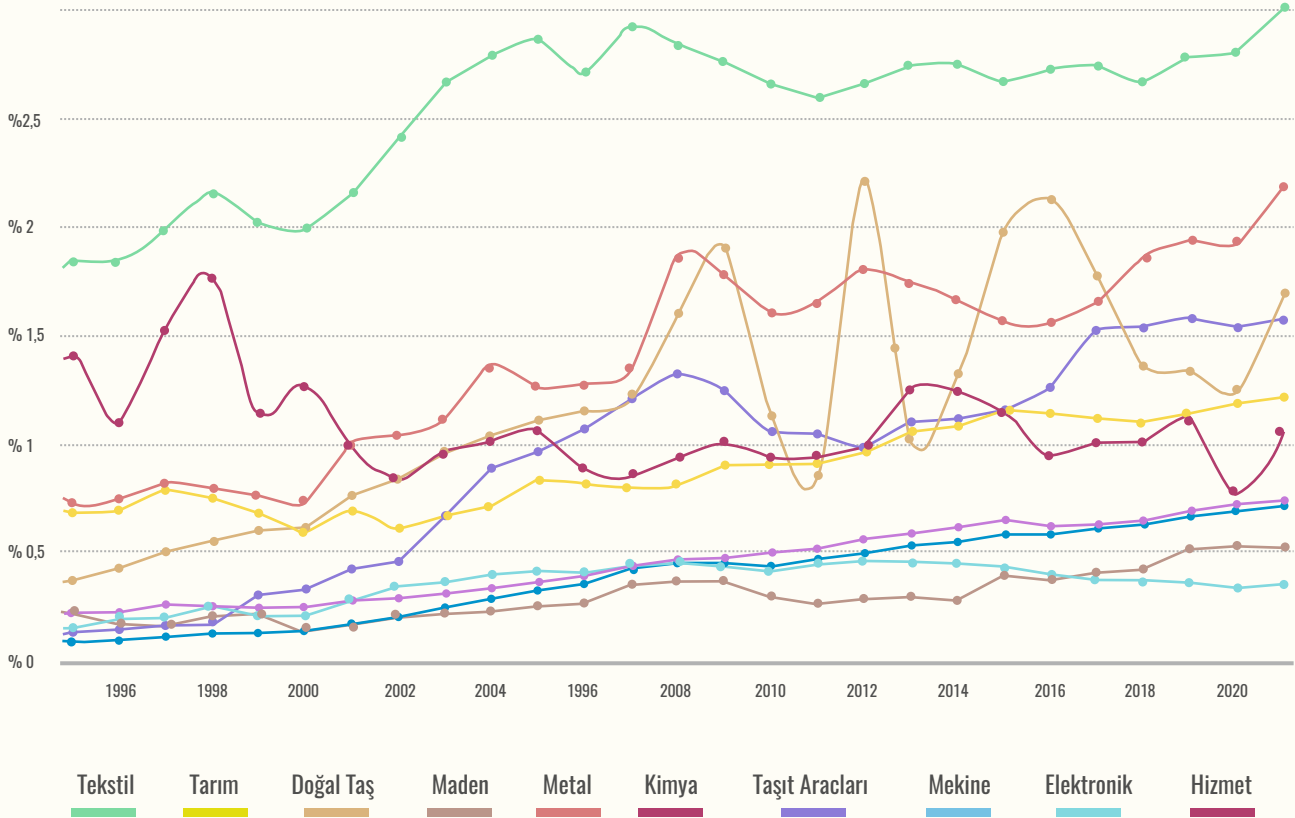

Kaynak: <https://atlas.cid.harvard.edu>

1995-2021 dönemi Türkiye'nin sektör bazlı global pazar payları incelendiğinde Bölge'nin ağırlıklı payı olan otomotiv,

makine, metal, kimya sektörlerinin pazar paylarında istikrarlı yükseliş söz konusudur.

Şekil 37. Türkiye'nin Sektör Bazlı Global Pazar Payları, 1995-2021

Kaynak: <https://atlas.cid.harvard.edu>

Gündelik hayatı tamamlayıcı ve kolaylaştırıcı tüm etmenler, dijital çağın gereklilikleri olarak akıllı sistemler üzerine kurgulanmakta olup yazılım sektörü yatay eksen olarak tüm sektörlerde öne çıkan ve hizmet farklılaşmasını sağlayan bir tamamlayıcı sektör niteliği kazanmaktadır. Örneğin, araç teknolojileri otonom ve akıllı niteliklere dönüşmekte ve otomobiller sadece bir yerden başka bir yere götüren vasıta olmaktan öte diğer tüm aktivitelerle bağlantılı ve onların yönetildiği, alternatif yaşam alanları olarak sunulmaktadır. Örnek üzerinden gidilirse, otomotiv sektöründe yazılım ve elektrifikasyon belirleyici faktör olarak öne çıkmaktadır. Sektörün üretim kalbi Kocaeli, Sakarya ve Bursa illerinde olup on bir (11) ana üreticinin yer aldığı güçlü bir ekosistem bulunmaktadır.

HEDEF 1.1. **TR42 Bölgesi'nde Üretim Kompozisyonunda** **Orta-yüksek ve Yüksek Teknolojili Ürün** **Gruplarının Payı Artırılacaktır.**

TR42 Bölgesi'nin gerek üretim kabiliyeti gerekse ihracat kapasitesi ile ülkenin lokomotif bölgesi olduğu mevcut veriler ışığında görülmektedir. Ancak bölgenin ihracat kompozisyonu incelendiğinde orta-yüksek ve yüksek teknoloji ürün gruplarının payının görece düşük olduğu gözlenmektedir. 2022 yılı Türkiye imalata dayalı ürün ihracatında yüksek teknoloji ürün grubu payı %3,5 iken TR42 Bölgesi'nin %0,8'dir. Orta-yüksek teknoloji grubunda ise Türkiye ortalamasının (%33,5) üzerinde olmasına rağmen mevcut üretim kabili-yetlerine göre potansiyelinin altındadır.

TR42 Bölge'sinin üretim kabiliyetini özellikle ihracata konu ürün gruplarında kompleksitesi yüksek, az sayıda ülke tarafından üretilebilen daha teknoloji yoğun ürün gruplarına yönlendirmesi ve bunların payını artırması bölgenin rekabetçi düzeyinin artırılmasında önemli ve incelikli bir hedeftir.

TR42 Bölgesi ihracatta düzey 2 bölgeleri arasında genel olarak İstanbul'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Kompozisyonu incelendiğinde Bölge ihracatında rekabetçi olan, ileri ve geri bağlantı katsayıları yüksek olan otomotiv, kimya, makine, elektronik ve yazılım sektörleri ile stratejik önemdeki savunma sektörü öncelikli olmak üzere orta-yüksek ve yüksek teknoloji ürünlerin payının artırılması hedeflenmektedir.

Otomotiv sektöründe bölgedeki üretici firmalar ve destekleyici sektörlerin (yazılım, elektronik, malzeme vb.) entegre şekilde analizleri yapılarak katma değeri yüksek ürün gruplarının bölgede prototiplerinin geliştirilmesi sağlanacaktır.

TEDBİR 1.1.1

Çekim Merkezi alt bölgede pilot sektörler bazında ithal ikamesi yapılabilecek, katma değeri yüksek yeni nesil ürün gruplarının tespitine yönelik envanter çalışması yapılacaktır.

TEDBİR 1.1.2

Çekim Merkezi ve Gelişen Koridor alt bölgelerinde öncelikli olarak alt bölge bazında otomotiv, makine ve kimya sektörleri için stratejik ürün haritaları hazırlanacaktır.

TEDBİR 1.1.3

Gebze İstanbul Gelişim Koridoru öncelikli olmak üzere otonom araç teknolojisi; yeni nesil araç parça ve aksamlarına yönelik (otonom, bağlantılı, elektrikli vb.) yerleştirme çalışmaları gerçekleştirilecektir.³⁰

- Şehir içi Elektrikli Yolcu ve Yük Taşıma Araç Üretimi
- Kompozit Bagaj Kapağı Üretim Tesisleri
- Kauçuklu Parça Üretimi
- Kocaeli GMT (Cam Elyafı ile Takviye Edilmiş Termoplastik) Levha Üretim Tesisleri

projelerinin hayata geçirilmesine yönelik faaliyetler yürütülecektir.

TEDBİR 1.1.4

Elektrikli ve otonom araç üretim süreçlerinde stratejik ürün grupları olan lityum iyon pil³¹ üretim tesisi, hidrojen yakıt pili ve geri dönüşüm üretim tesisleri başta olmak üzere bölgede kurulması öngörülen üretim tesisleri için fizibilite çalışmaları hazırlanacaktır.

TEDBİR 1.1.5

Makine sektöründe Türkiye'de ve Bölge'de ithalata bağımlılığı yüksek düzeyde olan (rezenatör, servo motor, kontrolör ekipmanları vb.) teknoloji yoğun ürünlerin üretimi geliştirilecektir.

- Makine Expo-Center
- Elektrikli Lastik Pişirme Presi Üretim Tesisleri
- Doğrusal Hareket Kızakları İmalat Tesisleri
- Endüstriyel Otonom Temizlik Makinesi Üretimi
- Vakum Tuvalet Sistemleri Üretimi
- Yüksek Hassasiyetli Boşluksuz Globoid ve Sikloid Dişli İmalatı
- Fore Kazık Makinesi İmalatı
- Ev/Ofis Tipi Klimaların Üretimine Mahsus Kompresör Üretim Tesisleri
- Endüstriyel Robot Kol Üretimi
- Otonom İç Lojistik Sistemleri İmalatı

projelerinin hayata geçirilmesine yönelik faaliyetler yürütülecektir.

TEDBİR 1.1.6

Kimya sektöründe diğer sektörlerle (tekstil, otomotiv, makine vb.) girdi olarak kullanılan ithalat oranı yüksek ürünlerin çevre dostu teknolojilerle üretimi gerçekleştirilecektir.

TEDBİR 1.1.7

Sektörler arası tecrübe paylaşımı ve dönüşüm programları tasarlanacaktır.

- Otomotiv ve kimya gibi gelişmiş üretim becerilerine sahip sektörlerin tecrübelerini döküm, bilişim, makine, plastik gibi tamamlayıcı sektörlerle aktarmaları sağlanacaktır.

³⁰ Bölgede TÜBİTAK, AR-GE Merkezleri ve üniversite araştırma merkezleri sorumlu ve ilgili kurum/kuruluşlardır. BAİBÜ Nükleer Radyasyon Detektörleri Uygulama ve Araştırma Merkezinin otonom araçların ihtiyaç duyduğu sensörleri geliştirmesine yönelik projeleri bulunmaktadır.

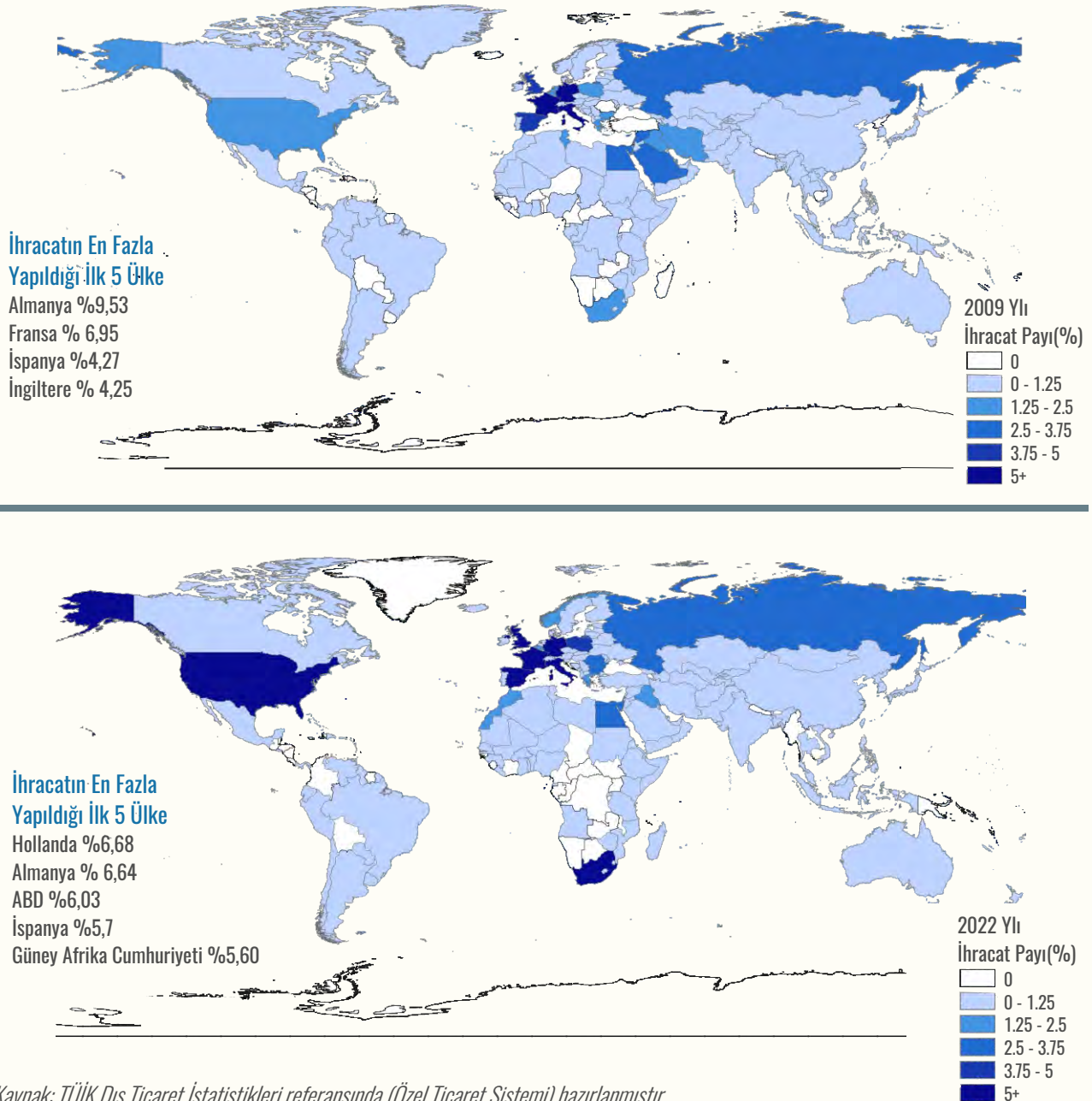
³¹ Gemlik TOGG Bölgesi'nde kurulacak olup TR42 Doğu Marmara ekosisteminde yer almaktadır.

HEDEF 1.2.**TR42 Bölgesi'ndeki Ürün, Hizmet Çeşitliliği Hedef Pazar Odaklı Kurgulanacaktır.**

TR42 Doğu Marmara Bölgesi ülke ihracatında lokomotif bölge konumundadır. Bölgenin ülkelere göre ihracatının yoğunlaşma oranı (Concentration Ratio-CR) ve Herfindahl-Hirschman Endeksine (HHI) göre incelendiğinde;

- 2009 yılında TR42 Bölgesi'nin en çok ihracat yaptığı ilk 4 ülkenin payı (CR4) %26,2 ve ilk 8 ülkenin payı (CR8) %41,2 iken 2021 yılında bu oranlar sırası ile %24,6 ve %44,3; 2022 yılında ise %24,7 ve %45,8'tür.
- 2009 yılında HHI endeksi 0,033, 2021 yılında 0,034 ve 2022 yılında ise 0,035 değerinde olup ilgili dönemlerde 0-0.2 referans aralığında yer almakta olup dolayısıyla yoğunlaşmanın olmadığı belirtilebilir.

Şekil 38. TR42 Bölgesi Ünelere Göre İhracat, 2009-2022

Kaynak: TÜİK Dış Ticaret İstatistikleri referansında (Özel Ticaret Sistemi) hazırlanmıştır.

2009-2022 dönemi pazar payı değişimlerine bakıldığında son yıllarda ABD'nin de ana pazarlar arasında yerini aldığı ve 2022 yılında da yerini koruduğu ayrıca Bölge'nin ihracatta pazarını uzak coğrafyalara genişlettiği görülmektedir. Burada COVID-19 salgın sürecinde Avrupa'nın tedarik hususunda yaşadığı aksaklıklardan kaynaklı Türkiye'nin alternatif pazar olarak konuşulduğu ve bunu normalleşme sürecinde de devam ettirdiği gözlenmektedir. TR42 Bölgesi'nin ana pazarını AB ülkelerinin oluşturduğu, 2021 ve 2022 yılında Ortadoğu ülkelerinin pazar payının azaldığı görülmektedir. Veriler ışığında TR42 Bölgesi mevcut pazarlarının ağırlıklı gelişmiş ekonomiler olmakla birlikte gelişmekte ve az gelişen ekonomilerin de yer aldığı tüm kıtalara ihracat yapma kabiliyeti bulunmaktadır. Bulunulan ekonomik coğrafya ile birlikte olası küresel afetler, olağanüstü durumlarda minimum düzeyde etkilenmek ve ekonomik hareketliliğin sürekliliği için önceki hedefle ilişkili olarak ürün ve pazar bazında çeşitlilik odaklı ihracat stratejilerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Türkiye'de yer alan mikro işletmelerin (1-9 çalışan) %5'i ve büyük işletmelerin (250+ çalışan) %8,3'ü TR42 Bölgesi'nde faaliyet göstermektedir. Ayrıca özel olarak belirtmek gerekirse 1000+ çalışan sayısı olan işletmelerin %10'u da Bölge'de yerleşiktir (SGK, 2021). Bununla birlikte ülkenin en büyük 500 üretim yapan firmasından 134'üne ev sahipliği yapmaktadır. TR42 Bölgesi firma tipolojisi ülke ile kıyaslandığında Bölge'de büyük ölçekli firmaların varlığı ve çalışan sayılarındaki ağırlığı öne çıkmaktadır. Ancak bu durum genel olarak veriler incelendiğinde gerek Türkiye'nin (%99,7'si) gerekse Bölge'nin (%99,5'i) firma tipolojisinde KOBİ baskınlığını değiştirmektedir. Büyük ölçekli firmaların ihracat yapma kabiliyet ve potansiyeli mevcutken Bölge'de özellikle daha fazla KOBİ'nin ihracat yapması ve bu yönde teşviki önemlidir.

TEDBİR 1.2.1

Bölge dış ticaretinde ürün ve ülke çeşitlendirmesi sağlanacaktır.

- Bölge için ağırlıklı odak olan AB pazarına alternatif pazarlara yönelik (ör: Orta Doğu, Afrika, Asya vb.) keşif ve bilgilendirme çalışmaları Ticaret Bakanlığı ile iş birliğinde yapılarak bölgede sektör bazlı ülke masaları oluşturulacaktır.

TEDBİR 1.2.2

Çekim Merkezi ve Dinamik Koridor Bölgeleri özelinde makine, kimya, otomotiv, bilişim sektörleri pilot olmak üzere, Uluslararası KOBİ ve Yerel KOBİ haritası çıkarılacak ve yerel

KOBİ'lerin uluslararasılaşmalarına yönelik yerinde danışmanlık desteği sağlanacaktır.

TEDBİR 1.2.3

Otomotiv, makine sektörleri pilot olmak üzere ürün bazlı dijital kimlik oluşturulacaktır.

- Dijital kimlik ile her bir nihai ürünün tüm girdileri, üretim yerleri ile birlikte tespit edilebilecektir.

TEDBİR 1.2.4

Makine imalatında dış ticaret süreçlerinin kolaylaştırılması için Yalova Çiftlikköy'de serbest bölge kurulacaktır.

TEDBİR 1.2.5

TR42 Doğu Marmara Bölgesi'nin tarımsal üretim kapasitesi yüksek olan çeper ilçe kümelerinden oluşan Dinamik Çevre Bölge odağında bölgede tarımsal üretimde verimliliğin ve katma değerin artırılması öngörülmektedir.

HEDEF 1.3.

Dinamik Çevre Bölge Öncelikli Olmak Üzere, Tarım Sektöründe Stratejik Ürün Odaklı Üretim Desteklenecektir.

TR42 Doğu Marmara Bölgesi'nin tarımsal üretim kapasitesi yüksek olan çeper ilçe kümelerinden oluşan Dinamik Çevre Bölge odağında bölgede tarımsal üretimde verimliliğin ve katma değerin artırılması öngörülmektedir.

TÜİK verilerine göre bölge illerindeki tarımsal üretim amaçlı kullanılan araziler 2004-2022 yılları arasında 5,4 milyon dekardan 4,45 milyon dekara inmiş, toplam alanda %18'lik bir düşüş görülmüştür. Ancak tarımsal verimlilikte ve üretimde artış söz konusudur. Arazilerin tarımsal üretim dışında kullanılmaya başlama riski yüksek olan bölgelerde üreticilerin organizasyonu, tarımsal üretime yönelik altyapı ve tarımsal sanayi yatırımları eksikliklerinin giderilmesi yoluyla katma değerin artırılmasına yönelik çalışmalar tarımın rekabetçiliğini artırmak için önemli ve önceliklidir.

Tarımsal üretimden elde edilen gelirin artırılması ve üretimin sürdürülebilirliğinin sağlanması katma değerli veya pazarda talebi yüksek olan ürünlerin üretiminin artırılmasıyla doğrudan ilişkilidir. TR42'den bu ürünlerden buğday, soya fasulyesi, ayçiçeği, pirinç ve mısır bu kapsamda değerlendirilebilecek ürünler olarak ön plana çıkmaktadır (Doğu Marmara Kalkınma Ajansı, 2021).

Sebzede balkabağı üretiminde Sakarya, Düzce ve kısmen Bolu illerindeki üretim miktarı toplamı Türkiye toplamının %20'sidir. Enginar üretiminde Bolu, marulda Sakarya ön plana çıkmaktadır.

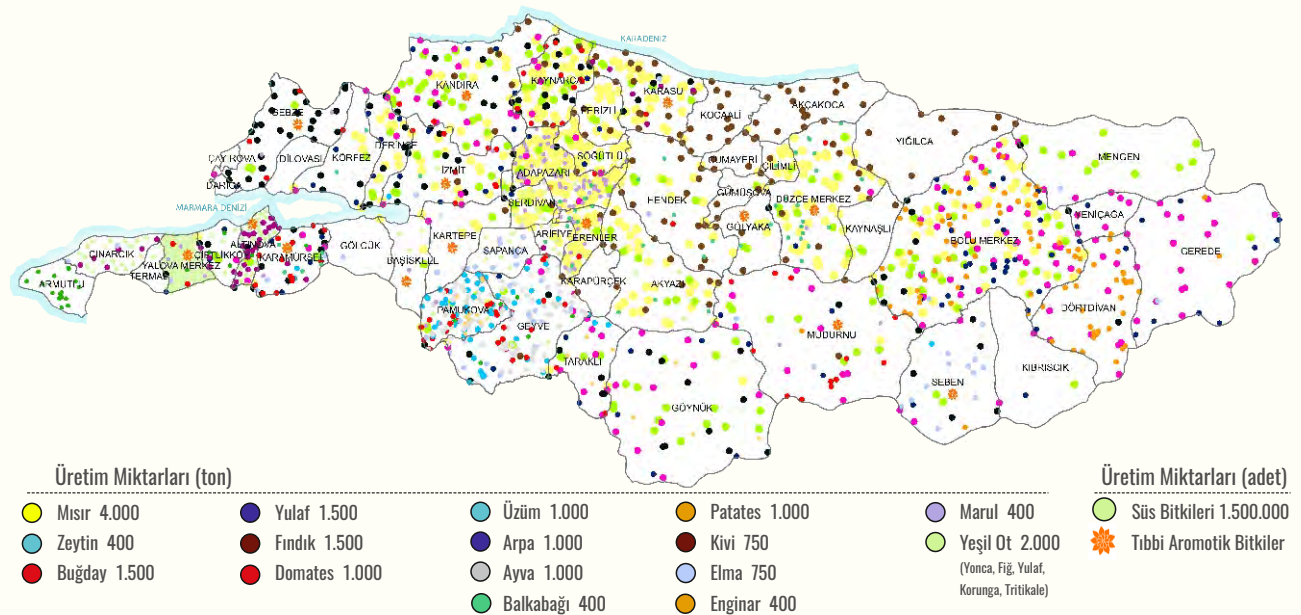
Tarımsal üretimden elde edilen gelirin artırılması ve üretimin sürdürülebilirliğinin sağlanması katma değerli veya pazarda talebi yüksek olan ürünlerin üretiminin artırılmasıyla doğrudan ilişkilidir. Bölgeden bu ürünlerden buğday, soya fasulyesi, ayçiçeği, pirinç ve mısır bu kapsamda değerlendirilebilecek ürünler olarak ön plana çıkmaktadır (Doğu Marmara Kalkınma Ajansı, 2021).

Meyve üretiminde Kocaeli'de fındık, ceviz, kiraz; Sakarya'da ayva, fındık, üzüm; Düzce'de fındık, kestane; Bolu'da elma, armut; Yalova'da kivi, zeytin öne çıkmaktadır. Meyve üretimindeki verimlilikte ise çilek ve üzüm illerin tamamına yakınında öne çıkmaktadır.

Bununla birlikte bölgede ayva, kıvılcık benzeri ürünler de üretilmekte ve öne çıkmaktadır. Gerek lojistik maliyetleri gerek piyasa taleplerini eş zamanlı karşılamak gerekse iklim değişikliği çerçevesinde gündeme gelen kentlerin tarımsal ürün taleplerini kendi ve çevrelerinden karşılamasına yönelik kentsel tarım uygulamaları yaygınlaşmaktadır. TR42 Bölgesi metropollere komşu olması ile metropoller ve kendi içerisindeki artan yaş-meyve sebze talebini karşılamasına yönelik özellikle batı çeper kısımlarda kentsel, dikey, topraksız tarım benzeri yenilikçi uygulamaların artması öngörülmektedir.

Süs bitkileri sektöründe Türkiye üretiminin üçte biri TR42 Bölgesi Sakarya ve Yalova illerinde yapılmaktadır. İhracat ve yurt içi potansiyeli yüksek tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliğinde de bölgede her ilde potansiyel ve artan üretim olup geliştirilmeye açıktır.

Şekil 39. TR42 Doğu Marmara Bölgesi Tarımsal Üretimin Mekânsal Dağılımı

Kaynak: TÜİK Bitkisel Üretim İstatistikleri referansında hazırlanmıştır.

TEDBİR 1.3.1

Bölgede Sakarya ve Düzce illeri öncelikli olmak üzere, yapay zekâ uygulamaları kullanılarak toprak haritası ve ürün deseni çalışmaları ile tarımsal üretimin, ürün-ekim planlaması uzun vadeli yapılacaktır.

TEDBİR 1.3.2

Dinamik Çevre Bölge alt gelişme odakları bazında stratejik ürünler için Ar-Ge, Ür-Ge ve kapasite geliştirme faaliyetlerinin yürütüleceği uygulama merkezleri kurulacaktır.

- Fındık Geliştirme Merkezi projesi hayata geçirilecektir.

TEDBİR 1.3.3

Dinamik Çevre Bölge alt gelişme odakları bazında oda, borsa, üretici birlikleri, Tarım ve Orman İl Müdürlükleri, üniversite ve MARKA iş birliğinde stratejik ürünler için çalışma komisyonları kurulacak ve bunlara ilişkin üretim ve pazarlama strateji planları yapılacaktır.

- Fındık, kanatlı et, enginar, çilek, kivi, mısır, patates ürünleri için pilot çalışmalar öncelikli olarak gerçekleştirilecektir.
- Kandıra, Düzce Merkez ve Gölyaka'da manda ürünlerine ilişkin ürün portföyünün geliştirilmesi, markalaşma süreçlerine ilişkin faaliyetler yürütülecektir.
- Bölgede arıcılıkta alternatif ürünlerin (Ör:Yığılca Balı ve Yalova Kestane Balı) üretimi ve markalaşma süreçleri yürütülecektir.
- Bölgede Sakarya ve Yalova'da süs bitkileri sektörünün rekabetçiliğinin artırılması amacıyla pazarlama ve markalaşma süreçleri geliştirilecektir.

TEDBİR 1.3.4

Tarım ve Orman İl Müdürlükleri ve üniversiteler iş birliğinde, Dinamik Çevre alt bölgede öncelikli olmak üzere tıbbi aromatik bitkiler³³ için stratejik ürün envanteri hazırlanacak ve ürün ticarileştirme faaliyetleri yürütülecektir.

TEDBİR 1.3.5

Bölgede Melen Çayı, Sapanca Gölü, Seben Göleti ve Yeniçağa Gölü havzaları öncelikli olmak üzere havza bazında bütünsel tarımsal üretim planlama çalışmaları yürütülecek ve tarımsal üretim örgütlenmeleri havza bazlı oluşturulacaktır.

TEDBİR 1.3.6

Sakarya başta olmak üzere arazi ekiminde bitkisel ve hayvansal üretimin birbirini destekleyeceği bütünsel bir mekanizma tasarlanacak ve ekilmeyen arazilerin yem bitkilerine ayrılması sağlanacaktır.

TEDBİR 1.3.7

Sakarya'da yem bitkileri üretimi için denetimi ve öncülüğü

kamuda olan (Tarım ve Orman İl Müdürlüğü), danışmanlığını akademinin yapacağı ve uygulaması birlik, kooperatif vb. örgütlü kuruluşlarda olan bir konsorsiyum oluşturulacaktır.

TEDBİR 1.3.8

Düzce, Bolu başta olmak üzere orman köylerinde odun dışı orman ürünlerinin üretimi ve ekonomiye kazandırılmasına ilişkin farkındalık faaliyetleri yapılacaktır.

TEDBİR 1.3.9

Süs Bitkiciliği sektöründe;

- Üretim süreçlerinde otomasyonun artırılmasına yönelik altyapı desteği sağlanacaktır.
- Sektörde üretim alanları artırılacaktır.
- Dış mekân ve kesme çiçeklerde pazar bazlı ürün çeşitliliği artırılacaktır.
- Yerli türlerin üretiminin artırılması ve tanıtımı yapılacaktır.
- Ortadoğu, Rusya ve Avrupa'da pazar payı artırılacaktır.
- Hedef pazara göre dayanıklı ve bakımı özelleşen bitki türleri yetiştirilecektir.

HEDEF 1.4.

TR42 Bölgesi'nde Turizm Sektörü Altyapısı Güçlendirilecek ve Alternatif Turizm Türleri Önceliklendirilecektir.

Doğu Marmara Bölgesi'nin turizm potansiyeli, bölgenin coğrafi konumu avantajı ve sahip olduğu doğal, kültürel ve tarihi değerleri perspektifinden değerlendirilmektedir. Buna göre TR42 Bölgesi,

- Coğrafi yapısı gereği Karadeniz ve Marmara Denizi sahilleri üzerinde yer alması itibarıyla geleneksel turizm,
- Kuzey Anadolu Fayı üzerinde konumlanmış olması nedeniyle termal turizm,
- Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinden kalma eserlere sahip olması ve tarihi İpekyolu üzerinde yer almasından ötürü kültür ve tarih turizmi,

³³ Aronya, karamürver, kekik, defne yaprağı vb. için hâlihazırda üretim ve proje çalışmaları bulunmaktadır. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Tıbbi Aromatik Bitkilerin ticarileştirilmesine yönelik üretim tesisi kurmuştur.

- Korunmuş doğal yapısı nedeniyle doğa, sağlık ve spor turizmi,
- İstanbul ve Ankara'ya yakın olması ve Anadolu'yu Avrupa'ya bağlayan güzergâh üzerinde olması nedeniyle günübirlik turizm,
- Büyük sanayi tesisleri varlığı ile İstanbul'da yer alan firmalara hitap eden önemli bir kongre turizmi destinasyonu potansiyeli yüksek bir bölgedir.

Turizm stratejisinin belirlenmesinde turizm sektörü yöneticileri, kamu yöneticileri, turizm sektörü işletmeleri ve çalışanları ile sektörel sivil toplumun yanı sıra, sektöre tedarik sağlayan kırsal nüfus ve bölgede yaşayan halka kadar her kesimi bir şekilde etkilediği için tüm bu paydaşların yer alması etkin ve uygulanabilir politikaların tesis edilebilmesi bakımından önemli görülmektedir. Bu çerçevede destinasyon yönetimi bütüncül, hedef odaklı ve planlı turizm yönetimi için dünya genelinde benimsenmiş bir yönetim şeklidir.

Resmî istatistikler ve sahadaki bulgular birlikte değerlendirildiğinde, TR42 Doğu Marmara Bölgesi daha çok yerli turistlere yönelik merkez olduğu belirtilebilir. Ancak, potansiyelin büyüklüğü ve ülkeye gelen yabancı turist sayısının artış eğiliminde olması bölgede destinasyon çeşitlendirilmesinin gerekliliğini ve bölgenin yabancı turistlere yönelik önemli bir merkez olabileceği özelliğini öne çıkarmaktadır.

Tanıtım faaliyetlerinde sektörel yatırımcıların çekilmesinin yanı sıra yerli ve yabancı turistlerin bölgeye gelmelerine ve konaklama sürelerinin uzatılmasına yönelik önlemlerin alınması turizm sektörünün geliştirilmesi sürecine önemli faydalar sağlayacaktır. Sektörde, konaklama tesisleri dışındaki yeme-içme ve eğlence mekânlarında kalitenin artırılması ve belgelendirmelerin yaygınlaştırılmasına yönelik önlemler kritik öneme sahiptir. Ayrıca, turizm tanıtımı ve pazarlanmasında seyahat acenteleri ile çalışmalar koordineli şekilde gerçekleştirilmesi, turizm sektörüne yönelik alınan kararlar seyahat acenteleri ile desteklenmesi gibi paydaşlar arası koordinasyonun sağlanması gerekmektedir.

Bu kapsamda temel olarak aşağıdaki TR42 Doğu Marmara Bölgesi'nin turizm sektörünü ileriye taşıyacak aşağıdaki başlıklar öncelikli önemde değerlendirilmiş olup ilgili tedbirler bu çerçevede kurgulanmıştır.

- Turizmle ilgili kurumlar eşgüdüm içerisinde desteklenmesi,
- Turizm alt türlerinde TR42'nin potansiyelinin tespit edilmesi,
- Bölgedeki öne çıkan turizm değerlerinde (doğal, kültürel vb.) markalaşma çalışmalarının yürütülmesi,
- Coğrafi işaretli ürünlerin üretiminin ve ticarileştirilmesinin desteklenmesi,
- Turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu ara eleman yetiştirilmesi,
- Değişen turizm trendlerine uygun bir şekilde bölgede uzun vadeli yapılanma stratejileri oluşturulması,
- Bölgenin kültürel ve doğal değerler envanterleri gözden geçirilerek tanıtım stratejileri oluşturulması,
- Destinasyonlarda teknik altyapının iyileştirilmesi,
- Sanal ortamlarda destinasyonların tanıtımının sağlanması,
- Günübirlik turizmde ve hafta sonu konaklamalarında ülke genelinde en yoğun olarak talep edilecek bölge olma potansiyelinin artırılması.

TEDBİR 1.4.1

Kocaeli için hazırlanan Turizm Master Planı ile bütünsel kurguda Düzce, Bolu, Yalova ve Sakarya illeri için turizm ana (master) planları hazırlanacak ve illerin marka kent kimlikleri güçlendirilecektir.

TEDBİR 1.4.2

Bölgede yer alan İzmit Körfezi sulak alanındaki eko-turizm yatırımıyla turizm faaliyetleri geliştirilecektir.

TEDBİR 1.4.3

2028 mekânsal gelişim şemasında belirtilen³⁴ aks ve odaklar referansında destinasyon bazlı turizm rotaları belirlenecektir.

- Rotalarda ve mobil harita uygulamalarında haritalar ve sınırlar için düzenlemeler kurumların iş birliğinde yapılacaktır (Pürenli Yaylası, Kardüz Yaylası gibi sınır kültürel değerlerde karışıklıklar önlenecektir).

³⁴ Turuncu renkli turizm aksları ve turizm odakları referansında

- Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA) ile iş birliğinde bölge illerinde rota-destinasyon çalışmaları, bunlara yönelik ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtım ve görünürlük çalışmaları yapılacak ve mobil uygulamalar geliştirilecektir.
- Bolu Köroğlu Dağı Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi'nde³⁵ planlama ve fizibilite çalışmaları yapılacaktır.
- İpekyolu Turizm Koridoru destinasyon geliştirme faaliyetleri yürütülecektir.
- Harmantepe – Akgöl Turizm Destinasyonu altyapı faaliyetleri yürütülecektir.
- Sakarya Turizm Cazibe Merkezi projesi hayata geçirilecektir.

TEDBİR 1.4.4

2028 yılı bölge mekânsal gelişme kurgusunda glamping, bungalov ev, kamp-karavan konaklama alanlarına yönelik turizm rotaları çevresel hassasiyetler gözetilerek önceliklendirilecek ve bunların altyapı ihtiyaçları tamamlanarak tanıtım faaliyetleri yapılacaktır.

TEDBİR 1.4.5

Dinamik Çevre Bölge öncelikli olmak üzere destinasyon bazlı bütünsel tanıtım ve pazarlama faaliyetleri, sosyal medya başta olmak üzere, etkin pazarlama araçları kullanılarak yapılacaktır.

TEDBİR 1.4.6

Sakarya ve Bolu'da "Dijital Film Platosu" kurulmasına ilişkin fizibilite çalışmaları gerçekleştirilecektir.

HEDEF 1.5.

TR42 Bölgesi'nde Tarım-Sanayi-Turizm Sektörleri Arasındaki Etkileşim Güçlendirilecektir.

Bölge'de birbirleri ile bütünleyen ilişki içerisinde olan sektörler arasındaki ilişki ve iş birliğine dayalı etkileşimin artırılması hedeflenmektedir. Bu çerçevede üç temel sektör olan tarım, sanayi ve hizmetler sektörü özelinde turizm arasında, bölgenin potansiyelleri çerçevesinde geliştirilebilecek etkileşim alanları tanımlanmıştır.

Bölgede, doğal ve kültürel varlıklar, sağlık, tarım başta olmak üzere farklı temalarla iş birliğine imkân sağlayan turizm türleri altyapısı mevcuttur. Kış Turizmi, Spor Turizmi, Golf Turizmi, Kuş Gözlemciliği Turizmi, Sağlık Turizmi ve Termal Turizm, Yaşlı Turizmi-Geriatri Turizmi, Gastronomi Turizmi, Mağara Turizmi, Doğa Turizmi, Botanik Turizmi, Yayla Turizmi, Eko Turizm- Kırsal Turizm, Kurvaziyer Turizmi örnek olarak sayılabilir.

Nüfusunun önemli bir bölümü tarımsal faaliyetlerde bulunan, tarımsal potansiyeli yüksek ülkelerde tarıma dayalı sanayiler ciddi önem arz etmektedir. Tarıma dayalı sanayi, tarımsal hammaddelerin değerlendirilmesi ile birlikte istihdam, katma değerli üretim ve ihracat gibi ekonomik etkileriyle, ekonomiye önemli katkı sunmaktadır. İmalat sanayinde tarıma dayalı sanayi alt kolları olarak gıda sanayi, dokuma ve giyim sanayi, orman ürünleri sanayi, kağıt ve kağıt ürünleri sanayi ve kauçuk ve lastik sanayi bulunmakta olup bu sektörlerin tamamına yakınında TR42 Bölgesi rekabetçi konumdadır.

Hammaddesini yerel kaynaklardan alan, hammaddeye yani tarımsal üretime ulaşım açısından yakın mekânlarda kurulmasından dolayı bölgesel kalkınmada önemli rol oynayan tarıma dayalı sanayi, Doğu Marmara Bölgesi'ndeki tarımsal üretim kapasitesinin geliştirilmesinde ve diğer sanayi sektörleriyle olan yakın ilişkisinden dolayı sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında önemli etkenlerden biri sayılabilir. Özellikle faaliyete geçen ve planlama aşamasında olan veya planda gelişme akşlarında önerilen tarıma dayalı özel planlama alanları, Bölge'de tarım-sanayi iş birliğinin merkezi konumunda olacaklardır. ISO ilk 1000 üretim tesisinde tarıma dayalı sanayi alanında faaliyet gösteren firmaların payı toplam içerisinde %11,1'dir. Kocaeli'de istihdam edilenlerin %9,9'u, Sakarya'da 15,8'i tarıma dayalı sanayi kollarında istihdam edilmektedir.

TEDBİR 1.5.1

Sakarya, Düzce, Bolu'da eko-turizm ve agro-turizm uygulamaları geliştirilecektir.

- Sakarya Pamukova'da olan eko-turizm uygulaması Dinamik Çevre bölge ilçelerinde yaygınlaştırılacaktır.
- Sakarya Sapanca'da agro-turizm uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.

³⁵ Yaklaşık 39 bin hektara yayılan bir alandır.

TEDBİR 1.5.2

TR42'e tarıma dayalı sanayi kapsamında Akyazı, Geyve, Pamukova, Dörtdivan ve Düzce Merkez öncelikli olmak üzere gıda ihtisas OSB'leri bütünleyecek tarımsal üretim faaliyetleri planlanacaktır.

- Tıbbi Aromatik Bitkiler Süperkritik Ekstraksiyon ve İşleme Tesisi
- Mersin Balığı Ürünleri İşleme Tesisi
- Soğuk Hava Deposu
- Seben Meyve Kurutma Tesisi
- Göynük Eriğinden Lokum İmalatı
- DüzceHayvancılık İhtisas Organize Sanayi Bölgesi

projeleri hayata geçirilecektir.

TEDBİR 1.5.3

Agro-turizm, sanayi turizmi, spor turizmi, yaşlı turizmi, botanik turizmi ve sağlık turizmi gibi bölgede turizm sektörü ile diğer sektörler arasındaki etkileşime dayalı tematik alanlara yönelik altyapı geliştirme ve tanıtım faaliyetleri yürütülecektir. Tema bazlı yol haritaları hazırlanacaktır.

- Kardüz Yaylası Kayak ve Konaklama Merkezi
- Bolu Doğa ve Macera Turizmi Kompleksi
- Bolu Dağ Kızı Tesis
- Apiterapi Merkezli Sağlık Turizmi Tesisi
- Yalova Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi
- Bolu Geriatri Turizmi Yaşlı Bakım Kompleksi

projeleri hayata geçirilecektir.

TEDBİR 1.5.4

Karasu Longoz Ormanları'nın tanıtımına yönelik yenilikçi ve geliştirici faaliyetler kurgulanacaktır.

TEDBİR 1.5.5

Bolu Aladağ, Gölyaka Bakacak Sırtı- Kültür Park, Serdivan Kırantepe odağında Hava Sporları Merkezi Projesi kapsamında fizibilite çalışması yapılacaktır.

TEDBİR 1.5.6

Sapanca, Akçakoca ve Seben Göleti'nde su sporları faaliyetleri geliştirilecek, odaklar aktif bir spor turizmi rotası hâline getirilecektir.

TEDBİR 1.5.7

Mengen-Yeniçağa koridoru gastronomi rotası olarak geliştirilecek, Gastronomi Akademisi etkinleştirilecek ve uygulamalı merkez kurulacaktır.

TEDBİR 1.5.8

Sakarya Akyazı, Taraklı, Bolu Karacasu, Mudurnu ve Yalova Termal rotaları öncelikli olmak üzere bölgenin termal turizmde yüksek gelir grubundaki turistlere odaklı tanıtım faaliyetleri yürütülecektir.

TEDBİR 1.5.9

Mavi-Yeşil Yol destinasyonunda, spor turizmini geliştirmek üzere, bisiklet yolu projesi üzerinde çalışmalar yapılarak destinasyonun altyapı ve bilinirliği artırılacaktır.

TEDBİR 1.5.10

Sağlık turizminin geliştirilmesine yönelik termal merkez veya geriatri merkezlere ilişkin altyapı çalışmaları gerçekleştirilecektir.

- Armutlu ve Kuzuluk'ta termal yatırım belgeli işletme sayısı çoğaltılacak ve mevcut tesislerin rehabilitasyonuna ve fizibilitesi yapılmış yeni yatırımlar değerlendirilecektir.

TEDBİR 1.5.11

Sakarya Gastronomi Müzesi kurulacaktır.

TEDBİR 1.5.12

Dinamik Çevre Bölge'de gastronomi turizmine yönelik lezzet durakları rotası oluşturulacaktır.

STRATEJİK ÖNCELİK 2. VERİMLİLİK ODAKLI DÖNÜŞÜM TEŞVİK EDİLEREK SÜRDÜRÜLEBİLİR ÜRETİMİN SAĞLANMASI VE SEKTÖRLERİN DAYANIKLILIĞININ ARTTIRILMASI

Endüstri 4.0; ileri bilgi ve haberleşme teknolojilerine dayanarak, akıllı üretim süreçlerini lojistik hizmetlerle entegre eden bir iş modelidir. İlk olarak Almanya'da ortaya atılan Endüstri 4.0 fikrinin temel amacı, nesnelerin ve hizmetlerin interneti ve bulut teknolojisi yardımıyla daha hızlı, daha esnek, daha verimli bir operasyon yapısı elde etmek ve özellikle gelişmiş ülkelerin sahip oldukları rekabet avantajını korumalarına yardımcı olmaktır.

AR-GE çalışmaları ile sektörel dönüşümde kritik bir rol üstlenecek kompozit malzemelerin, tekstil-kimya-otomotiv sektörlerinin iş birliği ile geliştirilerek katma değeri yüksek ürün gruplarının bölgeye kazandırılması önemlidir (T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2021).

Elektrikli araç pazarının olgunlaşması ve AB yönetmeliklerine uyum kapsamında yakın gelecekte dizel araç üretiminin sonlandırılması sonucunda bölgedeki üretici firmaların değişim sürecine adapte edilmesi için dijital dönüşüm ve tasarım odaklı üretim sistemlerine dönüşüm süreçlerinin KOSGEB destekleri, MARKA Mali Destek Programları ve mentörlük faaliyetleri ile desteklenmesi öngörülmektedir.

Otomotiv sektörü, dijital dönüşüm süreçlerini nihai ürüne en hızlı adapte eden ve kullanıcı deneyimine sunabilen, üretim kabiliyetine sahip sektördür. Sektörün dönüşüm sürecine ilişkin aşağıdaki öngörüler, gelecek üretim trendlerini belirleyici niteliktedir:

- Bağlantılı: Araç merkezli ve araç ötesi B2C hizmetlerinin 2035 yılına kadar AB/ABD/Çin'de 8 milyar dolardan 66 milyar dolara çıkması beklenmektedir.
- Elektrifikasyon: Çin (~314 milyar \$) ve AB (~210 milyar \$) öncülüğünde OEM'ler (Original Equipment Manufacturer) için pil ve güç aktarma organları

pazarının 2035 yılına kadar 47 milyar dolardan 568 milyar dolara büyümesi beklenmektedir.

- Otomasyon: OEM'ler için ADAS (Advanced Driver Assistance System) parça pazarının (L1-L5³⁶) 2035 yılına kadar 22 milyar dolardan 142 milyar dolara çıkması beklenmekte olup Çin'in 2030'da AB/ABD'yi geride bırakacağı öngörülmektedir (Strategyand, 2021).

Bölge son dönemlerde özellikle otomotiv ve yan sanayi sektörü ile de doğrudan bağlantılı olan malzeme teknolojileri konusunda da önemli çalışmalara imza atmaya başlamış durumdadır. Bu bağlamda, tekstil-kimya-otomotiv sektörlerinin iş birliği ile geliştirilen/geliştirilecek hafif ama dayanıklı kompozit malzemelerin özellikle yeni nesil araçlarda katma değeri yüksek ürün grubu olarak ön plana çıkacağı ve bölgenin ekonomik gelişimi açısından önemli bir potansiyel üretim alanı olarak öngörülmektedir. Bu potansiyel ürün grubu özellikle bölgede (örneğin Yalova'da bulunan Dow-Aksa firmasının karbon fiber üretim tesisleri) yer alan büyük ölçekli kimya firmaları ile yakın iş birliği sağlanarak yapılacak Ar-Ge çalışmaları ile sektörün katma değeri yüksek teknolojik ürünlere geçişinde ve sektörel dönüşümde kritik bir rol üstlenecektir (T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2021).

Beşinci sanayi devrimi (Endüstri 5.0), insan ve robot iş birliği ve etkileşimini merkezine alarak, toplumsal refahın artırılmasını hedeflemektedir. Nesnelerin interneti, robotik ve otomasyon, yapay zekâ, büyük veri, blok-zincir, elektrikli ve otonom araçlar ve insansız hava araçları başta olmak üzere lojistik sektöründeki şirketlerin Endüstri 5.0'in sunduğu imkânlarla ve yeni iş modellerine dair farkındalıklarının artırılması, buna yönelik analiz ve dijital dönüşüm yol haritalarının hazırlanması, eylem ve yatırımları hayata geçirmelerinin teşvik edilmesi ve desteklenmesi küresel sektörel eğilimler açısından öne çıkan ihtiyaçlar arasında yer almaktadır.

Avrupa pazarında başta olmak üzere lojistik sektöründeki yeşil düzenlemelerin etkisinin giderek artması nedeniyle sektörde daha çevreci motor ve yakıt teknolojilerinin kullanılmasına yönelik yatırımların desteklenmesine yönelik çalışmalar hız kazanmıştır.

³⁶ Araç otomasyon düzeyleri L0-L5 arasında olup L0- tüm sürüş görevlerinin sürücüsünde olduğu sıfır otomasyon, L5 ise tüm süreçlerin otomatik olduğu ve sürücünün aracı kontrol etmesinin isteğe bağlı olduğu teknolojiler olarak adlandırılmaktadır.

Tüketici ihtiyaçlarının farklılaştığı, kişiye ve ihtiyaca özel ürünlerin (tailor-made) öne çıktığı günümüzde, tedarik zincirlerinin geleneksel planlama ve kontrol yöntemleri ile idare edilmesi giderek zorlaşmaktadır. Bunun yerine, kaynak planlamasında ve depolama aşamasında robotların kullanıldığı, stok yönetiminin akıllı sensörler kullanılarak yapıldığı, taşımaların radyo frekansı ile tanımlama (RFID) yardımıyla anlık takip edilebildiği bir lojistik sistem ortaya çıkmaktadır. Bu gelişmeler üretim ve lojistikte insan gücüne olan bağımlılığı en aza indirmektedir.

Türkiye açısından bakıldığında Endüstri 4.0 ve Endüstri 5.0 dönüşüm süreçleri çeşitli fırsatları ve tehditleri beraberinde getirmektedir. İnsan faktörünün üretim süreçlerindeki kritik yerini değiştirecek olan bu süreçler, ülkedeki lojistik firmalarının Avrupalı rakiplerine karşı sahip oldukları ucuz maliyetli insan gücü avantajını azaltacaktır. Diğer yandan, Endüstri 4.0 ile değer zincirlerinde verimlilik faktörlerinin ön planda olacağı dikkate alındığında, coğrafi olarak uluslararası ticaret koridorları üzerinde olan Türkiye'nin, küresel lojistik sistemlerine entegrasyonu en etkin bir biçimde sağlanabilecektir.

Sanayinin dijital dönüşümü kamunun ve özel sektörün iş yapma pratikleri, ürün ve hizmet geliştirme, üretim ve operasyon süreçleri, organizasyon yapılarında dramatik dönüşümlere yol açmaktadır. Bu dönüşüm, firmaların verimliliklerini artırarak talep edilen işgücünün niteliğini kökten değiştirecek dönüşümleri de içermektedir.

Makro ölçekte incelendiğinde, dijital dönüşümden etkin bir şekilde yararlanma ve inovasyon süreçlerinin etkinliği konusunda temel bir gösterge olan, imalat sanayi ürünlerindeki teknoloji düzeyi oldukça önemli bir göstergedir. 2022 yılında Türkiye'nin ihraç ettiği ürünler teknoloji düzeyine göre incelendiğinde, ileri teknoloji ürünlerin ihracat kompozisyonunun yalnızca %3,2'sini oluşturduğu görülmektedir.

TR42 Doğu Marmara Bölgesi görece yüksek katma değerli üretim yapan firmalarının yoğunlaştığı Gebze Alt Bölgesinde bulunan OSB'lerde dijital dönüşüme yönelik gerçekleştirilen çalışmaların, Türkiye ortalamasıyla karşılaştırıldığında daha ileride olduğu tespit edilmiştir. 2020 yılında Doğu Marmara Kalkınma Ajansı desteğiyle 3 organize sanayi bölgesindeki 15 firmanın dijital olgunluk düzeyinin belirlenmesine yönelik yapılan çalışmada firmaların mevcut durumları iş yapış

yaklaşımı, kültürel iklim ve insan kaynağı, iş modeli, altyapı ana başlıkları altında belirlenen çeşitli alt kırılımlar bazında incelenmiştir. Benzeri dönüşümde mevcut durum ve ihtiyaç analizi çalışmalarının Plan döneminde tamamlanması öngörülmektedir.

HEDEF 2.1.

TR42 Bölgesi'nde Üretimde Dijital Dönüşüm Süreçleri Etkin Yürütülecektir.

İnsan-robot iş birliğine dayalı endüstri 4.0 uygulamaları ile üretim süreçlerinde verimlilik artışı, maliyet avantajı önümüzdeki dönemde de rekabetçilikte belirleyici unsurlar arasında olacaktır. Bu çerçevede bölgede reel sektörün üretim araçlarında ve süreçlerinde otomasyona geçişinin sağlanması rekabet avantajı açısından kritik önemdedir. Dijital dönüşüm yatırımlarının desteklenmesi, bunlara yönelik fizibilite çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Gerek maliyet gerekse KOBİ'ler için rekabetçi üstünlük sağlayan mükemmeliyet merkezleri, inovasyon merkezleri, model fabrikalar, dijital dönüşüm merkezi, teknoloji merkezi benzeri ortak altyapılarda dijital dönüşüme ilişkin bileşenlerin olması önceliklendirilecektir. Tüm sektörler için yatay kesitte yer alan bilgi ve iletişim teknolojileri sektörünün bölgede rekabetçi üstünlüğü olan ve potansiyel sektörler özelinde uygulamalar ve çözümler geliştirmesi ve bunların özellikle tarım gibi geleneksel sektörlerde yer alan aktörler tarafından kullanımının benimsenmesi öncelikli hedefler arasındadır.

TEDBİR 2.1.1

Düşük ve orta-düşük teknoloji üretim yapan KOBİ'ler öncelikli olmak üzere KOBİ'lere yönelik dijital dönüşüm olgunluk düzeyi ile ihtiyaç analiz raporları hazırlanacaktır.

TEDBİR 2.1.2

42Kocaeli ve teknoparklar başta olmak üzere, açık kaynak yazılım ekosisteminin imalat sanayi odaklı projeler geliştirmesi için iş birlikleri kurulacaktır.

TEDBİR 2.1.3

KOBİ'lerin endüstriyel otomasyon teknolojilerini kullanmalarına ilişkin mentörlük ve danışmanlık faaliyetleri teknik destek programı ile gerçekleştirilecektir.

TEDBİR 2.1.4

Bölgede rekabetçi sektörlerde büyük veri yönetim mekanizmaları geliştirilecek, dijital teknoloji ihtiyaçlarına (örneğin otomotivde test ihtiyaçları) ilişkin danışma ve eşleştirme merkezi kurulacaktır.

- Veri Analiz ve Dijitalleşme Merkezi projesi hayata geçirilecektir.

TEDBİR 2.1.5

Dijital dönüşüm süreçlerinin tanımlanması ve standardizasyonuna ilişkin Bakanlık ve ekosistemdeki ilgili paydaşlarla (Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi vd.) koordinasyon faaliyetleri yürütülecektir.

TEDBİR 2.1.6

Bölge firmalarının dijital dönüşüme yönelik yazılım ve donanım ihtiyaçları giderilecek ve dijital dönüşüme yönelik ürün ve hizmet sağlayıcıları firmalar güçlendirilecektir.

TEDBİR 2.1.7

KOBİ'lerde endüstriyel otomasyon teknolojilerinin kullanımının yaygınlaştırılmasına ilişkin altyapı desteği verilecek ve eğitim merkezi kurulacaktır.

- Dijital Dönüşüm Araştırma, Uygulama ve Geliştirme Merkezi
- AR-GE ve İnovasyon Merkezi projeleri hayata geçirilecektir.

TEDBİR 2.1.8

Dijital dönüşüm ve yarı otomasyonda bölgede iyi konumda olan TIER 1 üretici firmaları referansında, üretimde robotik sistemler, esnek üretim bantlarının kullanılması gibi otomasyon süreçlerinin, akran öğrenmesi modelinde diğer firmalara transfer edilmesi sağlanacaktır.

TEDBİR 2.1.9

Sulama, ekim, dikim zamanı, hasat ve ürünlerin toplanması süreçlerinde verimliliği artırıcı akıllı tarım uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.

- Sakarya ve Düzce'de fındıkta tek gövde drone kullanımı, basınçlı sulama (damla sulama vb.) sistemleri gibi tarımda yeni teknolojiler bölge çiftçisine kazandırılacaktır.

TEDBİR 2.1.10

Bölgedeki kırsal nitelikli alanlarda akıllı tarım uygulamalarının yaygınlaştırılmasına yönelik programlar hayata geçirilecektir.

- Bölge'de Çekim Merkezi Bölge'nin güney- kuzey batı aksı, Yalova Gelişim Odağı gibi arazi kısıtı olan alanlarda, katma değeri yüksek dikey-topraksız tarım gibi alternatif tarımsal üretim teknikleri uygulanacaktır.
- Geyve-Pamukova'da meyve-sebze; Karasu, Kocaeli'de fındık, Düzce'de fındık, pirinç; Yalova'da kivi ve aronya alanlarında öncelikli olmak üzere iyi ve akıllı tarım uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.

HEDEF 2.2.**Net Sıfır Karbon Üretime Geçiş İçin TR42 Bölgesi'nde Yeşil Dönüşüm Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır.**

Türkiye ekonomi ve sanayisinin yeşil dönüşümü; kapsayıcı ve sürdürülebilir bir büyümenin tesis edilmesinin yanı sıra, ülkenin AB başta olmak üzere üçüncü ülkelere ihracatında rekabetçiliğinin korunması ve güçlendirilmesi için elzem görülmektedir. Bu alanda atılacak adımlar, aynı zamanda ülkenin küresel değer zincirlerine entegrasyonunun geliştirilmesi ve uluslararası yatırımlardan alacağı payın artırılması bakımından da önem teşkil etmektedir (TÜBİTAK, 2020).

Avrupa Yeşil Mutabakatı ile Avrupa Birliği karbon nötr bir ekonomik yapı olma iradesini ortaya koymuştur. Mutabakat kapsamında uygulanan politikalar sadece Birliğin kendi içerisinde değil, AB'nin ticari ilişki kurduğu tüm ekonomilerin yeşil büyüme ve sürdürülebilir üretim prensipleri çerçevesinde faaliyet göstermesi yönünde belirleyicidir. Dolayısıyla, AB kendi ekonomisini dönüştürmenin yanında, ilişki kurduğu tüm ekonomilerin de bu dönüşümün bir parçası olması yönünde destek ve yönlendirmede bulunmaktadır. AB, TR42 Bölgesi'nin en önemli ticari ortağı konumundayken, bu büyük değişimin bölge ekonomisini etkilememesi için yeşil dönüşüm süreçlerini zamanında ve efektif olarak yürütülmesi önem kazanmıştır. AB ile olan ticari ilişkilerin önemli bir kısmının karbon salınımı yüksek sektörlerde olması nedeniyle, AB ülkelerine ihracatın olumsuz etkilenmemesi adına Yeşil Mutabakat Eylem Planı hükümlerinin hızlı bir şekilde hayata geçirilmesi gerekmektedir (Doğu Marmara Kalkınma Ajansı, 2021).

Bölgede yeşil dönüşüm süreçlerine ilişkin iyi uygulama örnekleri mevcut olup bunların tüm sektörlerde ve özellikle KOBİ ölçeğinde yaygınlaştırılmasına yönelik faaliyetler önceliklendirilecektir. Bu örnek uygulamalardan biri, Türkiye'nin, bataryası dâhil ilk ve tek elektrikli araç entegre üretim tesisinin yer aldığı TR42 Bölgesi, otomotiv sanayisinde elektrikli ve bağlantılı ticari araçların en büyük üretim merkezi olup tesiste üretilen elektrikli kamyonlar Avrupa pazarında yerini almıştır.³⁷

TEDBİR 2.2.1

Bölgede pilot uygulama olarak Kocaeli'de TR42 Bölgesi OSB'lerinin simbiyotik ilişki haritası çıkarılacaktır.

TEDBİR 2.2.2

Atık yönetimde değer zinciri yaklaşımı kurgulanarak firmalar arası atık alış-verişinin yaygınlaştırılması için Kocaeli'de pilot uygulama olarak atık borsası kurulacaktır.

TEDBİR 2.2.3

Uluslararası direktifler ve ulusal mevzuat süreçlerine³⁸ uyum ve adaptasyonu kolaylaştırmak üzere Bölgede Yeşil OSB konsepti teknik destek programı ile yaygınlaştırılacaktır.

TEDBİR 2.2.4

Çekim Merkezi Bölge'sindeki imalat sanayi firmaları öncelikli olmak üzere, kaynak kullanım etkinliğini artırmak amacıyla temiz üretim etütleri gerçekleştirilecektir.

TEDBİR 2.2.5

İklim değişikliğinin TR42 Bölge üretimine olası etkilerine ilişkin rekabetçi sektörler öncelikli olmak üzere senaryo bazında projeksiyon çalışmaları gerçekleştirilecektir.

TEDBİR 2.2.6

Otomotiv, lojistik, kimya sektörleri başta olmak üzere üretim ve hizmetlerde çevreci motor ve yakıt teknolojilerinin kullanılması,

geri dönüştürülmüş girdi kullanım oranlarının artırılması, karbon ayak izinin ölçülmesi, hurda geri kazanımı programlarına yönelik destekler sağlanacaktır.

TEDBİR 2.2.7

Bölge'de, yeşil dönüşüm süreçlerinde görece ileri seviyede olan aktörler arası etkileşim artırılarak, sektörler arası iyi uygulama örnekleri yaygınlaştırılacaktır (Ör: OTOKAR firması atık geri kazanım uygulamaları, TOYOTA kaynak verimliliği temel hedefleri, Ford Re-Cube vb. yaygınlaştırılacaktır).

TEDBİR 2.2.8

Yeşil dönüşüm süreci kapsamında tedarik zincirlerinde iyileşme, risk yönetim planları ile verimlilik odaklı olarak geliştirilen, yeşil temalı yazılımlar ve kurumsal yönetim sistemleri dizayn edilecektir.

TEDBİR 2.2.9

Otomotiv, kimya ve kauçuk-plastik sektörleri öncelikli olmak üzere, yeşil dönüşüm mevzuatlarına uyum maliyetleri hesaplanması yönünde faaliyetler yürütülecektir.

TEDBİR 2.2.10

Üretim değer zincirlerindeki dönüşüm alanlarının planlanmasına ilişkin fizibilite çalışmaları (çevre, iklim, enerji, güvenlik, veri yönetimi vb.) yapılacaktır.

TEDBİR 2.2.11

Sakarya Hendek'te endüstriyel tesislerde sera gazı emisyon azaltımı için temiz üretim çalışmaları kapsamında enerji ve kaynak verimliliği faaliyetlerine yönelik merkez kurulacaktır ve kurulacak merkezin bölgede yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

TEDBİR 2.2.12

Sakarya ve Düzce'de yüksek oranda olan fındık atıklarının geri kazandırılmasına yönelik, TÜBİTAK MAM iş birliğinde projeler geliştirilecektir.

³⁷ Ford OTOSAN'ın üreticisi olduğu sıfır emisyonlu elektrikli kamyonlar Kasım'22 itibarıyla Avrupa yollarına çıktı. Hafif ticari araç kategorisinde ise e-Transit üretimi, süper teşvik kapsamında yine Kocaeli Gölcük'te üretilmektedir. Yeni nesil Ford Transit Custom araçlarının tam elektrikli, şarj edilebilir hibrit elektrikli ve geleneksel motor versiyonlarının Kocaeli'de üretimi yapılmaktadır.

³⁸ Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Yeşil OSB Sertifikasyon Sistemi uygulanacaktır.

HEDEF 2.3.

Üretimde Katma Değeri Yüksek ve Yeni Teknolojilerle Uyumlu Ara Ürün, Tamamlayıcı Ürün ve Hizmetler Geliştirilecektir.

AR-GE ve inovasyona tamamlayıcı ürünlerin ve ileri malzeme teknolojilerinin gelişimi ile birlikte sektörler tarafından kullanımının yaygınlaşması pazar hâkimiyetinde belirleyici bir unsur olmaktadır. Bu çerçevede imalat sanayinde lokomotif sektörler olan otomotiv ve kimya sektörleri başta olmak üzere tamamlayıcı ürünlerin yerli imkânlar dâhilinde üretilmesinde TR42 Doğu Marmara Bölgesi stratejik aktördür.

TEDBİR 2.3.1

TR42 Bölgesi'nde yeni nesil araçlar (elektrikli, hibrit) için ihtiyaç duyulacak olan yerli bileşenlerin üretimi için elektrik üretim kapasiteleri, şarj istasyon dağılımı, lokasyonları, park yerleri vb. bileşenleri içeren optimal bir ağ yapısı ve kaynak planlaması yapılacaktır.

TEDBİR 2.3.2

Kompozit, hafif ve dayanıklı yüzey malzemelerinin geliştirilmesinde tekstil-kimya-otomotiv sektörleri başta olmak üzere iş birlikleri geliştirilecek ve katma değeri yüksek ürün grupları bölgeye kazandırılacaktır.

- Baskı Devre Kartı Üretimi
- Lidar ve Akıllı Sensör Tesisi

projeleri hayata geçirilecektir.

TEDBİR 2.3.3

Bölge rekabetçi sektörlerinde ithal edilen ara ürünlerin üretimi yerleştirilecektir.

- Gemi Zinciri/Çapası Üretimi
- Kocaeli Büyük Ölçekli Vinç Kancası Üretim Tesisi
- Kocaeli Kesici Uç İmalat Tesisi
- Radyal Çelik Gövdeli Kamyon/Otobüs Lastiği Üretim Tesisi
- Polietilen İşleme Tesisi
- Beyaz Eşya Sektörüne Yönelik Plastik Parça İmalatı

projeleri hayata geçirilecektir.

HEDEF 2.4.

Sürdürülebilir Enerji Yönetimi ve Verimliliği Sağlanacaktır.

Türkiye, birincil enerjide yaklaşık %70 oranında dışa bağımlı ve bunun yanı sıra doğalgazın da yaklaşık %99'unu ithal etmektedir. İthalat kalemlerimizin başında enerji önemli bir yer tutmaktadır. TR42 Doğu Marmara Bölgesi, Türkiye toplam elektrik tüketiminin %8,4'ünü gerçekleştirmektedir. Enerji kullanımında sanayinin payı ise Türkiye'de %46, Doğu Marmara Bölgesi'nde %71 düzeyindedir. Enerji arzında dışa bağımlılık, enerji tüketiminde de sektörel ağırlık ile Doğu Marmara Bölgesi sektörel yapısı dikkate alındığında sürdürülebilir enerji yönetimi ve verimliliği hem ülke hem de bölge için kritik önemdedir. Bu çerçevede 2024-2028 Doğu Marmara Bölge Planı'nda enerji yönetimi ve verimliliğinin sağlanması öncelikli hedefler arasındadır.

TEDBİR 2.4.1

Bölge'de planlı sanayi bölgelerinin (OSB'ler öncelikli) enerji altyapı ihtiyaçları giderilecektir ve enerji altyapıları enerji akımının ani düşüşü veya yükselişi şeklinde olabilen akım dalgalanmalarına karşı dirençli hale getirilecektir.

TEDBİR 2.4.2

Çekim Merkezi Bölge öncelikli olmak üzere, enerji sistemlerinin yenilenebilir sistemlere çevrilmesi ile üretim hatlarında enerji verimlilik çalışmaları yapılacaktır.

- TR42 Bölgesi'nde enerji verimliliği alanında yönetim bilgi sistemi oluşturulacaktır.
- Bolu İli Güneş Enerji Hücresi Üretimi projesi hayata geçirilecektir.

TEDBİR 2.4.3

Otomotiv, kimya, makine sektörlerindeki KOBİ'ler öncelikli olmak üzere üretimde daha verimli makine ve ekipman kullanılarak enerji tüketimi azaltılacaktır.

TEDBİR 2.4.4

Kocaeli ili Gebze ve Çayırova ilçeleri ile Bolu ili başta olmak üzere, enerji nakil hatları güçlendirilecektir.

TEDBİR 2.4.5

Elektrik dağıtım şirketleri tarafından, planlı/plansız elektrik kesintilerinin önceden OSB'lere haber verilmesi sağlanacak; OSB ve dağıtım şirket temsilcilerinin yer aldığı bir elektrik kesintileri planlama kurulu kurulacaktır.

STRATEJİK ÖNCELİK 3. BÖLGENİN ÜRETİM, İŞ, YATIRIM VE FİNANSAL EKOSİSTEMLERİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ

TR42 Doğu Marmara Bölgesi rekabetçi yapısını sağlamlaştırmaya yönelik bütüncü nitelikte “üretim, iş, yatırım ve finansal ekosistemlerinin güçlendirilmesi” stratejik önceliği kurgulanmıştır. Bu boyutta birden fazla ekosistem ayrı ayrı ele alınarak hedefler belirlenmiştir. Bu çerçevede ulusal plan ve stratejiler belirleyici ve hedefler belirlenirken yönlendirici nitelikte olmuştur. 2053 Ulaştırma ve Lojistik Ana Planı'nda belirtilen “lojistik faaliyetlerin geliştirilmesine yönelik Lojistik Mükemmeliyet Merkezleri/Araştırma Merkezleri/Enstitüler /Lojistik Vadiler/Parklar ve Eğitim Akademileri oluşturulması” TR42 Doğu Marmara Bölgesi için öne çıkmaktadır.

Ayrıca Ana Planda, ülke otoyol yoğunluğunun 4,5 km/1.000 km² olduğu bu değerin gelişmiş ülkeler seviyesinin altında olduğu (1.000 km² başına Japonya 24,25 km; Güney Kore 48,83 km; Almanya 37,54 km; İspanya 34,56 km; Fransa 22,62 km) belirtilmektedir. Söz konusu Plan'da hızlı ve güvenli bir ulaşım altyapısı olarak ülkenin otoyol yoğunluğunun artırılması için 2021-2023 ve 2023-2035 dönemli YİD (Yap İşlet Devret) otoyol projelerinin hayata geçirilmesi ile otoyol yoğunluğunun 10 km/1.000 km² seviyesine ulaştırılması gerçekçi bir çözüm olarak değerlendirilmiştir. 2023 yılı sonunda otoyol ağının, 2021-2023 döneminde ihalesi planlanan otoyol projelerinin tamamlanmasıyla 3.779 km'ye ve 2023-2053 dönemi için planlanan otoyol projelerinin trafiğe açılması ile 2053 yılı sonunda ise 8.325 km'ye ulaşması hedeflenmiştir.

Yük taşımacılığında demiryollarının daha efektif kullanılabilmesi adına 2023–2029 yılı aralığında Çok Yüksek Hızlı Tren Güzergâhı: Ankara – İstanbul arası saatte 400 km hıza erişebilecektir. Çok yüksek hızlı tren güzergâhı, Sincan ile Köseköy arasında 262 km uzunluğundadır. Güzergâhın 2029 yılına kadar inşa edilmesi planlanmaktadır.

Ulaştırma ve Lojistik Ana Planı'nda, TR42 Bölgesi özelinde planlanan bölünmüş yol projeleri olarak; Bolu Güney Çevreyolu 2024-2029, Düzce Batı Çevreyolu 2036-2053 ve Köseköy-Gebze güzergâhları 2019-2023 periyotlarında planlanmıştır. Ayrıca, Kocaeli Kuru Limanı hayata geçirilecek projeler arasında olup tüm söz konusu projeler ile TR42 Bölgesi bulunduğu ekonomik coğrafyanın lojistik odağı olarak konumlandırılmıştır.

HEDEF 3.1.

Ulaşım Modları Arası Entegrasyon Sağlanacak ve Limanlar, Özel Yatırım Bölgeleri, Lojistik Merkezleri Öncelikli Olmak Üzere Ulaştırma Altyapıları Geliştirilecektir.

Marmara Bölgesi'ndeki lojistik sektörünün daha iyi bir noktaya ulaştırılması için ulaşım ve lojistik altyapısı açısından değerlendirildiğinde, lokomotif ve yük vagonu sayısının artırılması, lojistik merkezlerin kurulması, OSB'lere iltisak hattı yatırımları yapılması ve Yavuz Sultan Selim Köprüsü'ne demiryolu geçişi eklenmesi benzeri öncelikli altyapı ihtiyaçları mevcuttur. Ayrıca, TR42'nin karayolu altyapısında önemli bir ihtiyaç olan Körfez'in güney aksındaki karayolu trafik yükünü hafifletecek Güney Marmara Otoyol projesi güzergâhında da TEM-İzmit otoyolu ile entegrasyonu gibi planlanan ulaşım ağlarının gelişme alanları ve lojistik odaklar ile bağlantıların sağlanması yoluyla entegre ulaşım sistemlerinin oluşturulması önerilmektedir. Bu çerçevede Bölge için kritik önemdeki öncelikli tedbirler bu öncelik ve ihtiyaçlar çerçevesinde kurgulanmıştır.

TEDBİR 3.1.1

İzmit Liman Bölgesi'nde liman işletmeleri ve ilgili sanayi tesislerini, merkezi ve yerel yönetimi kapsayan, bir işletme modeli (ör: OSB müteşebbis heyeti) geliştirilecektir.

TEDBİR 3.1.2

“İzmit Körfezi Kıyı Yapıları Bütünleşik Master Planı” uygulanacaktır.

TEDBİR 3.1.3

39+1 limanın yer aldığı İzmit Körfez Bölgesi'ndeki demiryolu-liman-lojistik merkez-OSB bağlantıları merkezli ulaşım altyapısı güçlendirilecektir.

TEDBİR 3.1.4

Çekim Merkezi Bölge talep ve ihtiyaçları önceliğinde Köseköy Lojistik Merkezi'nin, Gebze-Köseköy kargo hattı aktifleştirilecek ve diğer altyapı bağlantıları ile kombine taşımacılığa uygun lojistik merkez etkinliği artırılacaktır.

TEDBİR 3.1.5

Köseköy-Gebze hızlı tren hattının tamamlanması ile İstanbul-Ankara hızlı tren hattında yük taşımacılığı payı artırılacaktır.

TEDBİR 3.1.6

Gebze Tepecik'te lojistik merkez, Kandıra Akçakese'de yük aktarma merkezi projesi hayata geçirilecektir.

TEDBİR 3.1.7

Sakarya ve Yeniçağa'da lojistik merkez kurulmasına ilişkin fizibilite çalışmaları yapılacaktır.

TEDBİR 3.1.8

Kuzey Marmara Otoyolu'nun Gebze kesimindeki bağlantı yolları mer'i imar planlarındaki arazi kullanım kararları ve yeni sanayi alanları doğrultusunda bağlantıları geliştirilecektir.

TEDBİR 3.1.9

Kuzey Marmara Otoyolu'nun Dilovası Bölgesi'nde Makine OSB ve diğer OSB alanlarının bağlantıları güçlendirilecektir.

TEDBİR 3.1.10

Kuzey Marmara Otoyolu'nun Körfez-Derince Bölgesi'nin Kuzey Marmara Otoyolu için öngörülen kavşaktan doğrudan bir bağlantı yolu ile TEM Otoyolu'na bağlanmasına yönelik fizibilite çalışması yapılacaktır.

TEDBİR 3.1.11

Taşdelen-Tuzla metro hattı devam ettirilerek Gebze kuzeyindeki OSB alanlarına erişimi sağlanacaktır.

TEDBİR 3.1.12

Sakarya 1. OSB'de istasyonlardan birinin yer alacağı ve Arifiye'deki 1. OSB ve Söğütli'deki 3. OSB ile Ferizli ve Karasu OSB'lerin lojistik altyapı ihtiyaçlarını karşılayacak olan Arifiye-Karasu demiryolu hattı tamamlanacak ve kuzeyindeki Karasu Limanı'na bağlantı yolları etkinleştirilecektir.

- Demiryolu hattı ile TOYOTA firmasının Kocaeli dışında Karasu üzerinden liman bağlantı alternatifi olacaktır.
- Projenin ilk etabının ardından Akçakoca, Ereğli, Çaycuma ve Bartın limanlarını birbirine bağlayacak ve Karasu-Bartın arası mesafe 281 km olacaktır.

TEDBİR 3.1.13

Gümüşova OSB'den TEM Otoyoluna karayolu bağlantısı yapılacaktır.

TEDBİR 3.1.14

Yalova'da planlı özel yatırım bölgeleri ve tersane bölgesine erişilebilirlik üzerine altyapı çalışmaları gerçekleştirilecektir.

TEDBİR 3.1.15

Bölge payı %99'un üzerinde olan KOBİ'lerin planlı sanayi alanlarında organize üretim yapmalarını sağlamaya yönelik altyapı faaliyetleri gerçekleştirilecektir.

TEDBİR 3.1.16

TR42 Bölgesi'nin bulunduğu küresel ekonomik coğrafyada Çekim Merkezi konumunu güçlendirmek için lojistik sektörünün teknoloji ve insan kaynağı altyapısı geliştirilecektir.

TEDBİR 3.1.17

Dinamik Çevre alt bölgesinin gelişimini etkileyecek ve Doğu Marmara Bölgesi'nin mevcut stratejik konumunu daha da güçlendirecek olan Gerede-Merzifon-Gürbulak Otoyolu, Adapazarı-Karasu Demiryolu hattı ve Kandıra-Kefken Liman projeleri gerçekleştirilecektir.

HEDEF 3.2.**TR42 Bölgesi'nde Ürün, Hizmet Üreticileri ve Çatı Kuruluşlarının Kurumsal Kapasitesi Geliştirilecektir.**

Katılımcı planlama yaklaşımı, kalkınmanın tüm süreçlerine aktörlerin tamamının dâhil olmasını gerekli kılmaktadır. Farklı kesimlerin toplumsal fayda sağlayacak ortak hedefler doğrultusunda iş birliği yapmaları ve birlikte çalışma alanları oluşturmaları önemlidir. STK'lar toplumsal bilincin oluşumunda oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Toplumsal bilinç, toplumu oluşturan bireyleri paylaştıkları değerler etrafında bir araya getirmektedir. Güçlü ve sürdürülebilir bir kurumsal yapı bölgesel kalkınma hedeflerine ulaşmanın ön koşullarından biridir.

TEDBİR 3.2.1

Bölgedeki kümeler öncelikli olmak üzere, ortaklık ve birlikte iş yapma kültürü geliştirilecek, Ar-Ge ve inovasyon kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik finansman ayrılması teşvik edilecektir.

TEDBİR 3.2.2

Pilot/model fabrikalar ile iş birliği içerisinde dijital dönüşüm, esnek dönüşüm, yalın üretim, Yeşil KOBİ vb. alanlarda eğitim ve danışmanlık faaliyetleri düzenlenecektir.

TEDBİR 3.2.3

Yönetim Danışmanlığı Ekosistemi'nin geliştirilmesine yönelik faaliyetler gerçekleştirilecektir.

- Doğu Marmara Yönetim Danışmanlığı Farkındalık Paneli gerçekleştirilecektir.
- Bölgede nitelikli yönetim danışmanları havuzu oluşturulacak ve güncel tutulacaktır.

TEDBİR 3.2.4

Çekim Merkezi Bölge' de TSO' lar ve MARKA koordinasyonunda İnovasyon Yönetim danışmanlığı geliştirilecektir.

TEDBİR 3.2.5

Bölgedeki fikir aşamasındaki ve potansiyel kümelenmeler başta olmak üzere iş birliğine dayalı rekabetçilik kültürü güçlendirilecek ve sürdürülebilir yapılara dönüştürülecektir.

Bölgede potansiyel ve fikir aşamasındaki öne çıkan kümeler aşağıdadır:

- Sakarya Makine Sanayi Kümesi; Sakarya Makine İmalatçıları Birliği
- Bolu Kanatlı Hayvancılık Kümelenmesi
- Doğu Marmara Plastik Kümelenmesi
- Doğu Marmara Orman Ürünleri Kümelenmesi
- Yalova Süs Bitkiciliği Kümelenmesi
- Robotik Kümelenmesi
- Gemi İnşa Kümelenmesi
- Elektrikli Pişirici Cihazlar
- Yazılım Kümelenmesi
- Savunma Sanayi Kümelenmesi

TEDBİR 3.2.6

TR42 Bölgesi odaları (TSO, SO ve ziraat odaları) meslek komiteleri arasında etkileşim artırılacak ve tematik alanlarda tecrübe paylaşımı sağlanacaktır.

- Kocaeli ve Sakarya' da otomotiv, makine
- Sakarya ve Düzce' de fındık
- Sakarya ve Bolu' da kanatlı et

- Sakarya ve Yalova' da süs bitkileri
- Bolu-Düzce' de ağaç ve orman ürünleri
- Bölge illerinde turizm

HEDEF 3.3.

TR42 Bölgesi'nin Ar-Ge, Yenilik ve Girişimcilik Ekosistemi Global Ölçekte Güçlendirilecektir.

Bölgenin girişimcilik performansının iyileştirilmesi, altyapı hizmetlerinin geliştirilmesine ve tanıtılmasına bağlıdır. Bunun yanı sıra, yeniliklere açık ve rekabetçi şartlara dayanıklı girişimci ve yatırımcıların desteklenmesi gerekmektedir. Genç ve dinamik nüfus yapısı, nitelikli iş gücüne sahip olan Türkiye, hemen hemen her sektörde iyi bir iş fikri olan girişimci ve yatırımcıya sahiptir. Bu potansiyelin değerlendirilmesinde teşvik ve desteklerin yerinde kullanılması, amaç ve hedeflere uygun sonuçların elde edilmesi için kritik öneme sahiptir.

TEDBİR 3.3.1

Bölgedeki KOBİ' ler başta olmak üzere, markalaşma ve fikri mülkiyet hak sahipliği konusunda farkındalık artırılacaktır.

- MARKASEM kapsamında Türk Patent ve Marka Kurumu ile iş birliğinde mutakat eğitimler düzenlenecektir.

TEDBİR 3.3.2

Bölgedeki genç ve kadın hedef grubu rekabetçi sektörler, kırsal kalkınma tematik alanları öncelikli olmak üzere girişimcilik kültürü artırılacaktır.

TEDBİR 3.3.3

Ülkenin yazılım ve oyun sektörlerinde global ölçekte rekabetçi konumunu güçlendirmek üzere, Gebze gelişme odağında Bilişim Vadisi merkezli olarak ekosistem paydaşları desteklenecektir.

TEDBİR 3.3.4

Yalova Makine İhtisas OSB' de üniversite-sanayi-uluslararası kuruluş iş birliğinde 4 pilot ilden oluşan Yenilik Merkezi kurulacak ve etkinliği sağlanacaktır.

TEDBİR 3.3.5

TR42'de potansiyel girişimcilerin temel iş kurma ve işletme becerilerinin eğitim/sertifika programları ile artırmasına yönelik KOSGEB ile ortak destek programları tasarlanacak ve yürütülecektir.

TEDBİR 3.3.6

TR42'deki özellikle kamu kaynaklı desteklerde kamu-üniversite-sanayi iş birlikleri teşvik edilecektir.

**HEDEF 3.4.
Ürün Değer Zincirleri Bazında Talep ve
İhtiyaç Planlaması Yapılacak ve Buna
Uygun Dış Ticaret Stratejileri Uygulanacaktır.**

TR42 Bölgesi hem ihracat hem ithalat hacminde TR10 İstanbul Bölgesi'nden sonra ikinci sıradadır. Küresel değer zincirlerinde odak bölgeler arasında yer alan TR42 Bölgesi'nin, Amerika Birleşik Devletleri, Almanya ve Birleşik Krallık gibi gelişmiş ekonomilere sahip başlıca pazarlara ihracat yapması, ihracata konu ürünlerinin kalite ve gelişmişlik değeri açısından yüksek olduğunun göstermektedir. Bölgenin bu husustaki stratejik konumunu daha da güçlendirmek için yer aldığı ürün değer zincirleri bazında ihtiyaç analizleri yapması ve dış ticaret stratejilerini ihracat odaklı belirlemesi kritik önemdedir.

TEDBİR 3.4.1

Çekim Merkezi Bölge'de TSO'lar, STK, teknoparklar ve MARKA iş birliğinde, bölge KOBİ'lerinin talep ve ihtiyaçlarına yönelik dış ticaret istihbarat hizmetleri sağlanacaktır.

TEDBİR 3.4.2

Türkiye İhracat Stratejisi ile uyumlu Doğu Marmara İhracat Stratejisi hazırlanacaktır.

TEDBİR 3.4.3

Otomotiv, kimya, makine, tarım sektörleri öncelikli olmak üzere stratejik ürün grupları bazında değer zinciri analiz çalışmaları yapılacaktır.

HEDEF 3.5.**TR42 Bölgesi'nde Tarım ve Turizm
Sektörleri Odağında Üretim ve
Pazarlama Altyapıları Geliştirilecektir.**

Geleneksel sektörler arasında yer alan, Dinamik Çevre alt bölge öncelikli olmak üzere bölge genelinde geliştirilmesi öngörülen tarım ve turizm sektörlerinde, altyapı temelinde ihtiyaç analizleri yapılması hedeflenmektedir. Söz konusu sektörlerin rekabetçiliğinde kritik unsurlar olarak kalite odaklı sürdürülebilir ürün ve hizmet üretiminde gerekli üretim ve pazarlama kabiliyetlerinin geliştirilmesine yönelik noktasal tedbirler belirlenmiştir. Her iki sektörde de rekabet edebilirliğin ve katma değer belirleyicisi olarak markalaşma süreçlerinin de başarılı olabilmesi için söz konusu tedbirlerin hayata geçirilmesi önemli eşiklerdir.

TEDBİR 3.5.1

Dinamik Çevre Bölge öncelikli olmak üzere arazi toplulaştırılma uygulamaları, kırsalda ihtiyar heyetleri gibi aracı mekanizmalar etkin hale getirilerek kolaylaştırılacaktır.

TEDBİR 3.5.2

Turizmde destinasyon odaklı altyapı iyileştirme ve özgün rota uygulamaları hayata geçirilecektir.

- Düzce, Bolu ve Sakarya'da turistik destinasyonlara, kültür ve turizm varlıklarına, yöresel değerlere yönelik kentte yönlendirme, tabelalandırma ve bilgilendirme faaliyetleri yapılacaktır.
- Bölgedeki deniz turizminin cazip rota haline getirilmesi için sezonda hedef kitle odağında alternatif ve kolay ulaşım hatları planlanacaktır.
- Akçakoca ve Karasu sahillerine deniz otobüsü rotaları planlanacaktır.
- Bölgedeki bisiklet dostu konaklama tesisi sayısı artırılacaktır.

TEDBİR 3.5.3

MARKA tarafından danışmanlık desteği verilecek ve İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri ve ilgili paydaşlar ile iş birliğinde yöresel kimlik çalışmaları yürütülecektir.³⁹

³⁹ Yalova'da Akköy Bamyası, Kestane Balı ve Şenköy Kızılcığı coğrafi işaret alma süreçleri takip edilecektir.

TEDBİR 3.5.4

Dinamik Çevre Bölge'deki "Kırda Hayat Var" mottosuyla, gençlerin tarımsal üretime özendirilmesi, tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesine yönelik destek programları MARKA ve KOSGEB iş birliğinde tasarlanacaktır.

- Bolu ve Düzce'de yerel tıbbî aromatik bitkilerin ve odun dışı bitkisel ürünlerinin üretimi önceliklendirilecektir.
- Arazi bankacılığı modeli ile Bolu ve ilçelerinde atıl durumda bekleyen tarım arazilerinin üretim yapmak isteyen genç çiftçiler tarafından kiralanabilmesi için bir ara yüz geliştirilerek atıl tarım arazileri üretime kazandırılacaktır.

TEDBİR 3.5.5

Kontrolsüz bungalov yapılaşmasına ilişkin, Sapanca gibi potansiyeli yüksek ilçelerde taşıma kapasitesi tespit edilerek çevre planlamaları yapılacaktır.

TEDBİR 3.5.6

Yalova başta olmak üzere bölge illerinde sera modernizasyon çalışmaları yapılacaktır.

TEDBİR 3.5.7

İstanbul-Ankara hızlı tren güzergâhında Bolu ve Düzce illerine durak yapılmasına ilişkin hat analizleri yapılacaktır.

- Bolu Gerede güzergâhı için mevcut akademik çalışmalar bulunmaktadır.

TEDBİR 3.5.8

Bölgede tarımsal ürünlerin saklama ve pazara sunma süreçlerinin modernizasyonuna ilişkin altyapı faaliyetleri yürütülecektir.

TEDBİR 3.5.9

Bölgede ilgili kamu kurumları iş birliğinde hâlihazırda Uzman Eller ve geçmişte uygulanan Genç Çiftçi benzeri başarılı projeler hayata geçirilecektir.

HEDEF 3.6.

Sürdürülebilir Üretimin Finansmanında Alternatif Fon Kaynakları Araştırılacak, Yenilikçi ve Sürdürülebilir Finansal Araçlar Tasarlanacak ve Uygulanacaktır.

Günümüz dünyasında geleneksel finansman modelleri kadar alternatif finansman modelleri de öne çıkmaktadır. Artan dünya nüfusu, hızla gelişen teknoloji, sosyal ağların ulaşılabilirliği gibi inovatif çözümler ile yenilikçi fikirlerin de artmasına olanak sağlamıştır. 2021 yılı içinde 5; 2022 yılında 3 yeni platform Sermaye Piyasası Kurulu tarafından kitle fonlaması faaliyetinde bulunmak üzere listeye alınmıştır (Doğu Marmara Kalkınma Ajansı, 2021). Girişim sermayesi, melek yatırımcılık, kitle fonlama, banka kredileri vb. kamu dışı alternatif finansman kaynak ve araçlarının, AR-GE ve yenilik faaliyetlerine daha fazla/etkin kaynak yaratılmasını sağlayacak şekilde düzenlenmesi; iş birlikleri teşvik edilerek, paydaşlar arasında uzun dönemli, yenilik uygulamalarına dayalı bir ekosistemin oluşturulması; AR-GE ve teknoloji tabanlı girişimlere yatırım yapmak üzere,

- Girişim sermayesi ekosisteminin geliştirilmesi,
- İhtisaslaşmış girişim sermayesi fonlarının desteklenmesi,
- Fonlara kamu kurumlarının ortak olabilmesi,
- Ortak yatırım (co-investment) yapılabilmesi,
- Ortak finansman (co-financing) yapılabilmesi bu hedef kapsamında değerlendirilmiştir.

TEDBİR 3.6.1

AB Yeşil Mutabakatı, Paris Anlaşması referansında yapılacak ilave yönetmelik değişimleri (ör: karbon ayak-izi takibi, karbon salınım azaltılması, yeşil sertifika gereksinimleri vb.) ve potansiyel maliyet kalemleri analiz edilerek yeşil üretimin finansmanına ilişkin uygulamalar geliştirilecektir.

- İhtiyaç ve analiz talepleri odalar, OSB bölge müdürlükleri eliyle yapılacak olup finansman geliştirme sürecinde ise MARKA KOSGEB yerelde doğrudan ilgili olacaktır.

TEDBİR 3.6.2

Erken aşama girişimlerin (start-up) finansman ve danışmanlık ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik destek programları tasarlanacak ve uygulanacaktır.

TEDBİR 3.6.3

Katma değeri yüksek ürünlerin veya hizmetlerin ticarileşme süreçleri için mali kaynaklar Bölgesel Girişim Sermayesi desteği ile çeşitlendirilecektir. MARKA Bölgesel Girişim Sermayesi Programı yürütülecektir.

TEDBİR 3.6.4

Dijital dönüşümün desteklenmesi için kredi paketleri, KOSGEB ile iş birliğinde Bölge için tasarlanacak ve uygulanacaktır. MARKA Dijital Dönüşüm Faizsiz Kredi Desteği uygulanacaktır.

TEDBİR 3.6.5

Uluslararası ve ulusal ağlarla etkileşimi sağlayacak ara yüzler oluşturularak TR42 Bölgesi melek yatırımcı ağı ve ekosistemi geliştirilecektir.

**HEDEF 3.7.
Kamu-Üniversite-Üretim (Sanayi ve Hizmet)
İş Birliği Bölge Karakteristiğine Uygun
Geliştirilecektir.**

Gelişmiş ekonomilerin temel özelliklerinden biri, üretim ekosistemlerinin tamamlayıcısı ara yüz işlevindeki aktörlerinin etkinliğidir. Bu çerçevede, üretim ekosisteminde değişim, dönüşümün taşıyıcıları olan, üniversiteler ile sanayi arasında taşıyıcı rolündeki, teknoloji transfer ofislerinin etkinliğinin artırılması planlanmaktadır. Akademisyenlerin yerelde sanayi ile doğrudan etkileşim içinde olduğu araştırma projesi sayılarının artırılması, firmaların AR-GE faaliyetlerinin kamu iş birliğinde ve desteğinde yürütülmesi gibi konularda oluşturulan tedbirler önceliklendirilmiştir.

TEDBİR 3.7.1

Bölge'deki teknopark ve TTO'ların sanayi ile etkileşimi artırılarak arayüz işlevleri güçlendirilecektir.

TEDBİR 3.7.2

Sanayi ve Teknoloji İş Birliği Kurulları eliyle bölge üniversite-lerindeki akademisyenlerin çalışma alanları ile uyumlu firma eşleştirmeleri yapılacaktır.

TEDBİR 3.7.3

Ar-Ge merkezi ihtiyacı olan firmalar sahada tespit edilerek AR-GE merkezi kurmalarına yönelik teknik destek çalışmaları yürütülecektir.

**HEDEF 3.8.
TR42 Bölgesi'nde Etkin Yatırım Promosyonu
Uygulanacak, Bölgeye Yatırım Talepleri
Gelişen Koridor Bölge Ekseninde Planlı
Yatırım Alanlarına Yönlendirilecektir.**

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan yatırım verileri, Doğu Marmara Bölgesi'nin yatırımcılar açısından cazibe merkezi olduğunun göstergesidir. Bu çerçevede bölge gelişme kurgusuna uygun olarak etkin yatırım promosyonu faaliyetlerinin gerek yerli gerekse yabancı yatırımcılar odağında birebir dirsek teması kurularak yürütülmesi hedeflenmektedir.

TEDBİR 3.8.1

TR42'deki yabancı sermayeli firmaların ihtiyaçları ve özellikle bürokratik süreçlere ilişkin taleplerine yönelik saha çalışmaları yapılacaktır.

TEDBİR 3.8.2

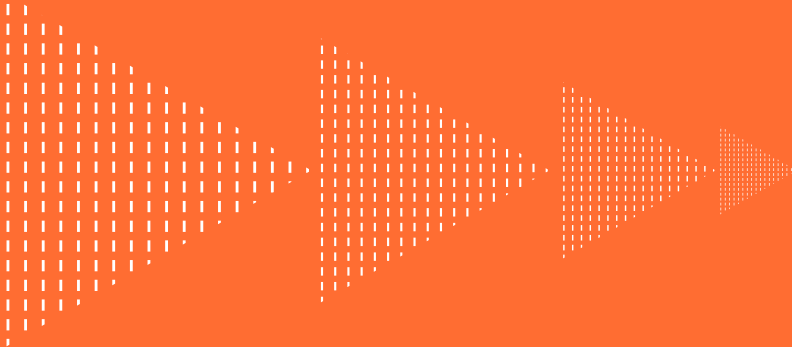
TR42'deki yabancı sermayeli firmaların ihtiyaçları ve özellikle bürokratik süreçlere ilişkin taleplerine yönelik saha çalışmaları yapılacaktır.

TEDBİR 3.8.3

Bölgenin hedef pazarlar odağında yatırım promosyonunun yapılmasına yönelik iş ve meslek örgütleri, odalar ve ihracatçı birlikleri ile iş birliğinde çalışmalar yürütülecektir.

TEDBİR 3.8.4

Hâlihazırda sanayi imarı bulunan ancak boş durumda olan arazilerin envanteri oluşturularak sanayi alanlarının etkin kullanımı sağlanacaktır.

ÖĞRENEN BÖLGE

4.3. ÖĞRENEN BÖLGE

Öğrenen Bölge modelinde öğrenme üzerindeki odak nokta, iş gücü ve sermayeye dayalı bir ekonomiden bilginin en önemli kaynak ve öğrenmenin de en önemli süreç olduğu bilgiye dayalı bir ekonomiye geçiş yapıldığına dayanmaktadır. Bölgelerin ekonomik avantajlarını değerlendirerek yenilikçi bir vizyon kazanabilmesi için bilgiyi kullanabilmeleri ve var olan bilgi birikimlerini geliştirerek aktarabilme becerisine sahip olması önem arz etmektedir. Bunlar aynı zamanda günümüz temel rekabet koşulları arasında olan bölgenin öğrenme potansiyeli, bilgi birikimi ve yenilik yaratabilme gücü ile de doğrudan ilişkilidir.

TR42 Doğu Marmara Bölgesi'nin rekabet gücünü artırabilmenin temel bileşenlerinden biri nitelikli işgücüne sahip olmasıdır. TR42'nin bu yönde bir ivme kazanması ve ekonomik istikrarı sağlaması için nitelikli beşerî sermayeye sahip olması gerekmektedir. OECD'ye (1998) göre, beşerî sermayeye yönelik yapılan yatırımlar toplumsal refahı artırmaktadır. Beşerî sermaye, çalışanların eğitim, beceri, yetenek ve çalışma hayatında kazanılan iş tecrübesi olarak kabul edilmektedir. Bu tanım kapsamında vasıflı beşerî sermaye, eğitim ve öğretim hizmetlerinin nitelik ve niceliğine bağlıdır.

Nüfusun eğitim düzeyinin artırılması ve niteliğin global taleplere göre uyumlaştırılması, beşerî sermayenin niteliğini artıracak olan başlıca etmenler arasındadır. Öğrenmenin kaynağının aynı zamanda karşılıklı etkileşime dayanması üniversiteler, kamu kurumları ve TR42'deki üretim altyapıları gibi bölgesel aktörlerin iş birliği hâlinde hareket edebilmelerini de zorunlu kılmaktadır.

Kalkınma ve sürdürülebilirlik kavramlarını birlikte ele alan ve 2030 yılı hedef alınarak dünya genelindeki sorunlara yönelik olarak 17 adet belirlenmiş olan "Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)" başlıca strateji belgeleri arasında yer almaktadır. Okul öncesi eğitime erişimin artırılmasından öğrencileri bilgi toplumunun ihtiyaçlarına uygun ve sanayinin dijital dönüşümüne hazırlamak üzere müfredatın geliştirilmesi gibi "Nitelikli Eğitim" ana amacı altında hedefler içeren SKA, Öğrenen Bölge başlığı altında öngörülen strateji ve tedbirlere de yön gösterici olmaktadır. Diğer amaçları arasında Doğu Marmara Bölgesi'nin Öğrenen Bölge kimliği ile doğrudan ilişkisi olan "İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme" amacı yer almaktadır.

Plan'da beşerî sermaye unsurlarının geliştirilmesi hedefinde Bölge'ye "Öğrenen Bölge" kimliğini kazandırmak temel hedefi benimsenmiştir. Bu bölümde, Doğu Marmara Bölgesi'nde beşerî sermayenin durumuna ilişkin tespitler yapılmış ve Bölge'nin gelişimine plan dönemi ve devamında katkı sağlayacak ve bölgeler arası gelişmişlik farkını azaltacak amaç, araç ve uygulama önerileri tanımlanmıştır. Öğrenen Bölge modelinde iki ana stratejik öncelik belirlenmiştir:

- İşgücü Becerilerinin Geliştirilmesi
- Yeteneklerin İstihdama Katkısının Artırılması

4.3.1. Öğrenen Bölge Ekseninde Alt Bölgeler

TR42 Doğu Marmara Bölgesi'nin mekânsal, ekonomik, sosyal ve beşerî tüm kaynaklarının en etkin şekilde kullanılmasına dayanarak bölgesel gelişmenin ve kalkınmanın hızlandırılması amacıyla farklı yapısal özelliklere sahip üç alt bölge tanımlanmıştır. TR42'nin iç dinamik gelişim potansiyelleri ve bölge dışı etkileşime dayalı dinamiklerin bir sonucu olarak 2028 yılı gelişme kurgusunda Çekim Merkezi, Gelişen Koridor ve Dinamik Çevre alt bölgelere Dirençli, Rekabetçi ve Öğrenen Bölge kimliklerini kazandırmak hedeflenmiştir.

Bölge'nin mekânsal tipoloji çalışmasında, fonksiyonel bölge-ilçe kümelerine ilişkin gelişme odakları tanımlanmıştır. Sanayinin yoğun olduğu Çekim Merkezi Bölgesi'nde nitelikli işgücüne olan ihtiyaç da yüksek seviyededir. 2028 yılı mekânsal gelişim öngörülerinde Gebze-İzmit-Sakarya gelişim odaklarındaki mevcut yükseköğrenim mezunu nüfus yoğunluğu artacağı öngörülmekte olup bununla paralel olarak iller arasındaki iş bazlı nüfus hareketliliğinin de güçlenmesi beklenmektedir. Bunun en önemli sebepleri arasında Bölge'nin sosyal açıdan kendine yeterli bir bölge olma özelliğinin artması ve yükseköğrenim mezunu nüfusun yaşamak için Bölge'yi tercih etmeleri önemli bir etken olmuştur.

Hâlihazırda sanayinin lokomotif sektör olduğu ancak büyüklük açısından Çekim Merkezi Bölge'nin gerisinde olan Gelişen Koridor Bölge'de ise sanayi sektörü başta olmak üzere tarıma yönelik sektörlerinde gelişme eğiliminde olması bu alanlardaki mesleki becerilerin geliştirilmesine yönelik faaliyetleri öne çıkarmaktadır. Tarım sektörünün sanayiye yönelik üretim yapmak üzere geliştirilmesi Gelişen Koridor alt bölge için önem arz etmektedir.

2028 yılına değin Gelişen Koridor'un tarımsal ve endüstriyel eğitim odağı olması öngörülmekte olup bu alt bölgede tarımsal meslekî eğitim altyapısının geliştirilmesi ve tarımda istihdam edilen nüfusun niteliğinin artırılması hedeflenmektedir.

Tarımsal üretimin ve kırsal kalkınma potansiyelinin yüksek olduğu Dinamik Çevre alt bölgede tarım sektöründe genç nüfus için modern tarım ve dijitalleşme ile ilgili farkındalığın artırılması, girişimcilik ile ilgili yerel halkın bilinçlendirilmesi, kırsalda ekonomik faaliyetlerin artırılması, yerel markaların oluşturulması ve gençlerin şehir merkezine göçünün azaltılarak tersine göç uygulamalarının yaygınlaştırılması önem arz etmektedir. Bu amaçlar doğrultusunda Dinamik Çevre alt bölgede tarımsal mesleki eğitim altyapısının geliştirilerek bölgedeki beşerî sermayenin niteliğinin artırılması önceliklidir. 2028 yılı Dinamik Çevre alt bölge öngörülerinde bölgenin geleneksel, tarımsal ve gastronomi eğitim odağı olması beklenmektedir. Ayrıca çevre iller (Ankara, Zonguldak gibi) ile olan günübirlik sosyal ilişkilerin gelişmesi ve temel ihtiyaç hareketliliğinin azalması öngörülmektedir.

4.3.2. Öğrenen Bölge Ekseninde Çekim Merkezi Alt Bölgenin Gelişimi

Önemli sanayi yatırımlarının yer aldığı Çekim Merkezi Bölge, eğitim düzeyi ortalaması ülke ortalamasının üzerinde olmasına karşın, sanayinin ihtiyaç duyduğu nitelikli personel ihtiyacının karşılanarak işgücü niteliğinin hedeflenen seviyeye getirilmesi için mesleki teknik eğitim altyapısının geliştirilmesi gerekmektedir.

TR42 Bölgesi'nde sanayi faaliyetlerinden sonra inşaat, lojistik ve ticaret faaliyetleri ön plana çıkmaktadır. Çekim Merkezi Bölge'de yer alan sanayi firmalarının dijital devrime ayak uydurması, katma değeri ve teknoloji düzeyi yüksek ürünlere yapılan yatırımlar, bölgenin istihdam yapısında önemli değişimlerin olacağını göstermektedir. Sanayi yoğun üretim yapısına sahip Çekim Merkezi Bölge'de, dijitalleşme ve otomasyon teknolojilerindeki gelişmeler beşerî sermaye yapısında uzun vadede önemli değişikliklerin gerçekleşeceğini göstermektedir. Bölgede öne çıkan sektörlerde mevcut olan ve planlanan yatırımlar, beşerî sermaye stokunun güçlendirilmesini zorunlu hâle getirmiştir. Sanayinin yanı sıra, lojistik ve depolama faaliyetleri ile ticaret-finance sektöründeki gelişmelerin, Çekim Merkezi Bölge'nin istihdam yapısının şekillendirilmesinde de önemli bir rol alacağı öngörülmektedir.

Bölgenin gelecek vizyonunda, oluşturulan strateji ve hedefler özelinde yer alan araçların uygulanması ile Çekim Merkezi Bölge'nin yaşam kalitesi daha yüksek bir bölge hâline dönüşmesi beklenmektedir.

4.3.3. Öğrenen Bölge Ekseninde Gelişen Koridor Alt Bölgenin Gelişimi

Doğu Marmara Bölgesi'nde mevcut durumda lokomotif sektör sanayidir. Ancak Gelişen Koridor alt bölgesinde, istihdam rakamları Çekim Merkezi Bölge'ye nazaran daha düşüktür. Gelişen Koridor'un gelişim senaryosunda, sanayi ve sanayiye destekleyici diğer tüm sektörlerde istihdamda artış öngörülmektedir.

Orta-düşük teknolojili sanayi sektörlerinin öne çıktığı Gelişen Koridor alt bölgede, tarım sektörü önemli istihdam alanları arasında yer almaktadır. 2028 vizyonunda, Dinamik Çevre alt bölge için ortaya konan temel vizyon, sanayi sektörlerinin ileri teknoloji olarak geliştirilmesi ve rekabet edebilirliğin artırılması ile tarımsal üretimin sanayi sektörüne ürün verecek şekilde örgütlenmesine yönelik olarak mesleki becerilerin geliştirilmesidir. Tarımsal üretimin sürdürülebilirliğinin sağlanması modern tarım uygulamaları ve tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi, bölgesel tarım ürünlerinde markalaşma ve yenilikçiliğin sağlanmasına etki ederek, tarım sektöründe istihdam alanları yaratılması sağlayacaktır.

4.3.4. Öğrenen Bölge Ekseninde Dinamik Çevre Alt Bölgenin Gelişimi

Dinamik Çevre alt bölgesinde temel sorun kırsal nüfusun kent merkezlerine yoğun göçü sonucunda genç nüfusun azalarak yaşlı nüfusun artmasıdır. Tarımsal üretimin ve kırsal kalkınma potansiyelinin yüksek olduğu bu bölgede tarım sektöründe genç nüfus için modern tarım ve dijitalleşme ile ilgili farkındalığın artırılması, girişimcilik ile ilgili yerel halkın bilinçlendirilmesi, kırsalda ekonomik faaliyetlerin artırılması, yerel markaların oluşturulması ve gençlerin şehir merkezine göçünün azaltılarak tersine göç uygulamalarının yaygınlaştırılması hedeflenmektedir. Bölgedeki mevcut tarihi ve turistik kimlik potansiyelinin güçlendirilerek yerel halka kaynak oluşturacak yeni iş fırsatlarının yaratılması ve bölgede yer alan doğa turizmini koruma-kullanma dengesi gözetilerek sürdürülebilir bir şekilde geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Şekil 40. Öğrenen Bölge Gelişme Kurgusu**Stratejik Öncelik 1**
İşgücü Becerilerinin
Geliştirilmesi

TR42 Bölgesi'nde öne çıkan sektörlerde geleceğin mesleklerine yönelik yetkinliklerin oluşması sağlanacaktır.

Genç istihdamını artırmak için gençlerin rekabet becerilerini geliştirmesini sağlayacak program ve projeler uygulanacaktır.

Kırsal alanda işgücünün niteliği artırılacaktır.

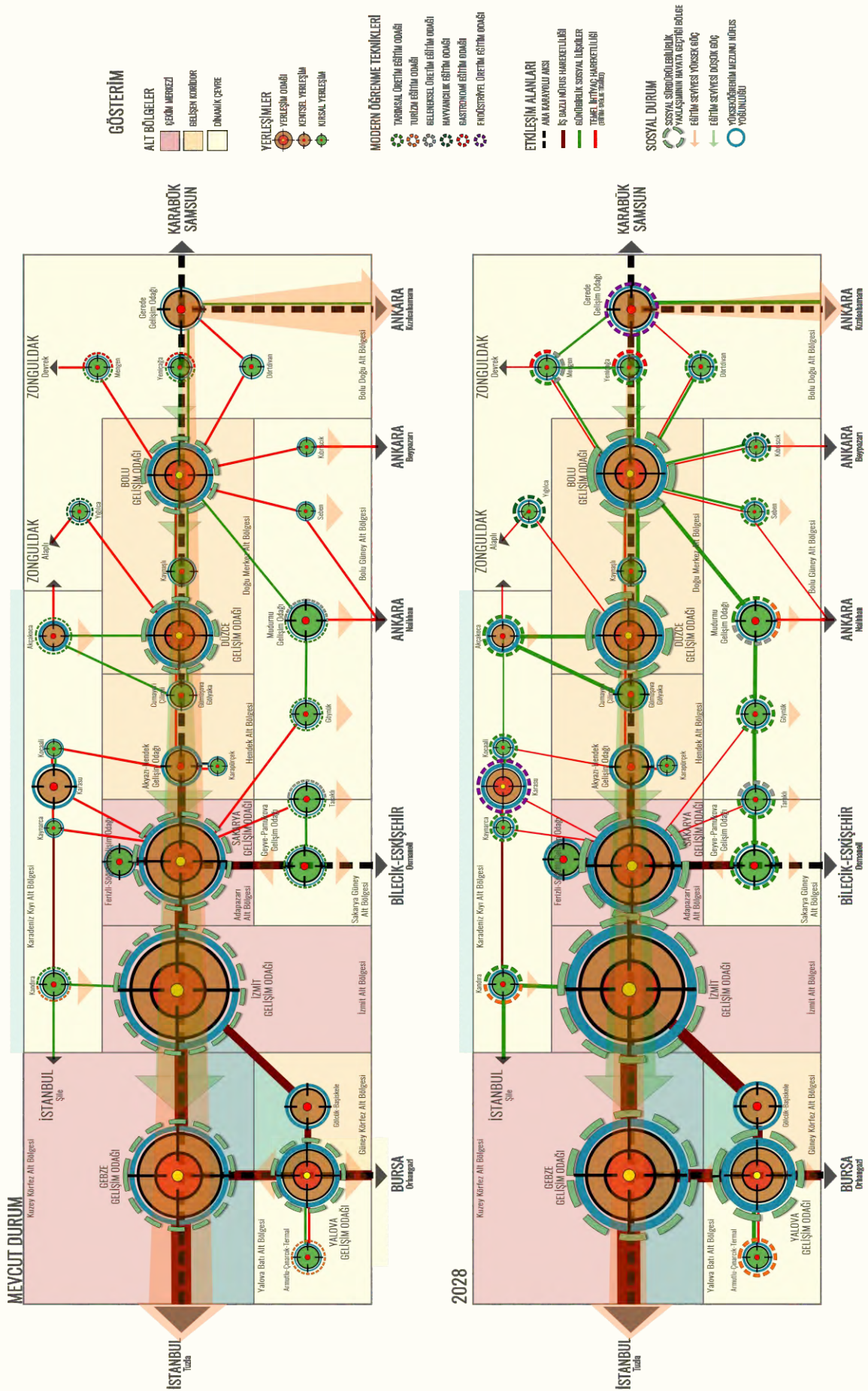
Stratejik Öncelik 2
Yeteneklerin İstihdama
Katkısının Artırılması

Sosyal girişimcilik kültürü çekim merkezi alt bölgede öncelikli olarak yaygınlaştırılacaktır.

Girişimcilik kültürü genç nüfus odağında yaygınlaştırılacaktır.

Spor, TR42'de bölge ölçeğinde yaygınlaştırılacaktır.

Şekil 41. Öğrenen Bölge Ekseni Kavramsal Gelişim Şemaları, Mevcut Durum-2028

4.3.5. Öğrenen Bölge Stratejik Öncelik, Hedef ve Tedbirleri

STRATEJİK ÖNCELİK 1. İŞGÜCÜ BECERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Ülkelerin ve bölgelerin kalkınma hedeflerine ulaşabilmelerindeki temel unsurlardan biri nitelikli insan kaynağıdır. Küresel ekonomik büyümeyi tetikleyen yeni nesil teknolojilerin ortaya çıkması, iş yapış biçimlerini dönüştürerek geleceğin mesleklerini şekillendirmektedir. Hâlihazırda fiziki güce dayalı işgücünden ziyade, bilgiyi kullanabilen, güncel gelişmelere ayak uydurabilen, teknolojik gelişmeleri takip edebilen, esnek, çok yönlü çalışmaya yatkın ve adaptif bir beşerî sermaye, günümüz şartlarında aranan özellikler arasındadır.

Türkiye gibi genç ve dinamik bir nüfusa sahip ülkeler için nitelikli beşerî sermayeye sahip olmak büyük bir fırsat sağlamakla birlikte; beşerî sermaye stokunun dijital beceri ve yetkinliklerle donatılması önem arz etmektedir. Dijital becerilerle donatılmış nitelikli insan kaynağının varlığı dijital dönüşüm süreçlerinde de belirleyici bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla, nitelikli insan kaynağının nasıl yetiştirileceği, hangi beceri ve donanımlara sahip olması gerektiği öncelikli olarak üzerinde durulması gereken konular arasındadır. Dijital teknolojilerin yönlendirdiği yeni meslek dallarında nitelikli insan kaynağına duyulan ihtiyaç her geçen gün artmaktadır.

Önümüzdeki dönemde, işgücü piyasasında dijital dönüşümle gelişen yeni çalışma modellerine uygun dijital beceri eğitim programları ve uzaktan çalışmanın gerektirdiği teknolojik alt yapı tesis edilmeli, dijital okur-yazarlık toplumun tüm kesimleri için yaygınlaştırılmalı, girişimci dostu bir çerçeve geliştirilerek, yenilikçi girişimler desteklenmelidir. Bu nedenle, sanayi sektörü ile etkileşim hâlinde olan mesleki eğitim kurumları başta olmak üzere ve meslek yüksekokullarının, kapasitelerinin ve kalitesinin artırılması işgücü becerileri yüksek insan kaynağı yetiştirebilmesi adına sanayi yoğun bir ekonomiye sahip Doğu Marmara Bölgesi için öncelikli öneme sahip olmaktadır.

Bilim ve teknolojiye gelişmeler mesleki ve teknik eğitimi de doğrudan etkilemiş ve dolayısıyla meslek edinme yöntemleri ve

süreçlerinde farklılaşmaya neden olmuştur. Endüstrileşme, otomasyon ve dijitalleşmenin getirdiği işgücü yapısındaki değişimler, mesleki teknik liselerin müfredatlarında ve kullanılan eğitim araçlarında değişikliklerin yapılmasını zorunlu hâle getirmiştir. Mesleki teknik liselerde okuyan öğrencilerin, geleceğin meslekleri konusunda bilgilendirilmeleri ve geleceğin mesleklerine yönelik niteliklere sahip olan bireylere dönüştürülmeleri için işgücü piyasasının taleplerini karşılayacak şekilde yetkinliklerle donatılması gerekmektedir. Ülkede mesleki eğitim ile ilgili karşılaşılan temel sorunlardan bazıları:

- Mesleki ve teknik eğitim kurumlarının eğitim ortamlarının teknolojik donanımı, hızla değişen ve gelişen teknolojiyle uyumlu olarak geliştirilememesi,
- Mesleki ve teknik eğitime yönelik toplumsal olumsuz algıdan kaynaklanan sorunlar,
- Mesleki ve teknik eğitim öğrenci ve mezunlarına yönelik izleme ve değerlendirme sisteminin olmamasından kaynaklanan sorunlar,
- Sektörlerle iş birliği olmaması kaynaklı sorunlar olarak belirtilmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü).

Doğu Marmara Bölgesi demografik yapısı incelendiğinde genç ve dinamik bir nüfusa sahip olduğu ve bunun yanı sıra ülke geneli işgücünün yaklaşık %5'ine sahip olduğu görülmektedir. TR42 Bölgesi'nin işgücü ve istihdam verileri değerlendirildiğinde ise bölgenin işgücü verilerinin (işsizlik, işgücüne katılım oranı, istihdam oranı) Türkiye geneli değerlerinin üzerinde olduğu görülmektedir.

HEDEF 1.1.

TR42 Bölgesi'nde Öne Çıkan Sektörlerde Geleceğin Mesleklerine Yönelik Yetkinliklerin Oluşması Sağlanacaktır.

Dijital teknolojilerin kullanımının yaygınlaşmasıyla emek yoğun üretim kalıpları yerini otomasyon teknolojilerine bırakmıştır. Yaşanan bu hızlı değişim bir taraftan mevcut istihdamı ortadan kaldırırken bir taraftan da yeni istihdam olanakları yaratmıştır. Bu durumun bir sonucu olarak yenilikçi ve adaptasyon gücü yüksek işgücü ihtiyacı daha da belirginleşerek bu ihtiyacı karşılayacak olan ve geleceğin meslekleri olarak nitelendirilen yeni meslek dallarını ortaya çıkarmıştır.

Dijitalleşmenin ana rekabet unsuru olduğu günümüzde beşerî sermayenin yeni yetenek ve beceriler kazanması strateji ve politika belgelerinde de vurgu yapılan konuların başında gelmektedir. Dünya Ekonomik Forumu tarafından yayımlanan "Mesleklerin Geleceği Raporu"nda dijitalleşme neticesinde risk altında/işlerini kaybetmiş kişilerin yeniden vasıflandırılması veya yeteneklerinin geliştirilmesi konusunda ihtiyacı bulunan kişilere yönelik olarak yeteneklerinin artırılması konusunda kamu sektörünün rollerine vurgu yapıldığı görülmüştür (World Economic Forum, 2020).

2014-2028 Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi'nde (BGUS) Dijitalleşme eksenleri altında tedbirler öngörülmekle birlikte dijitalleşmenin önemine değinilmiştir.

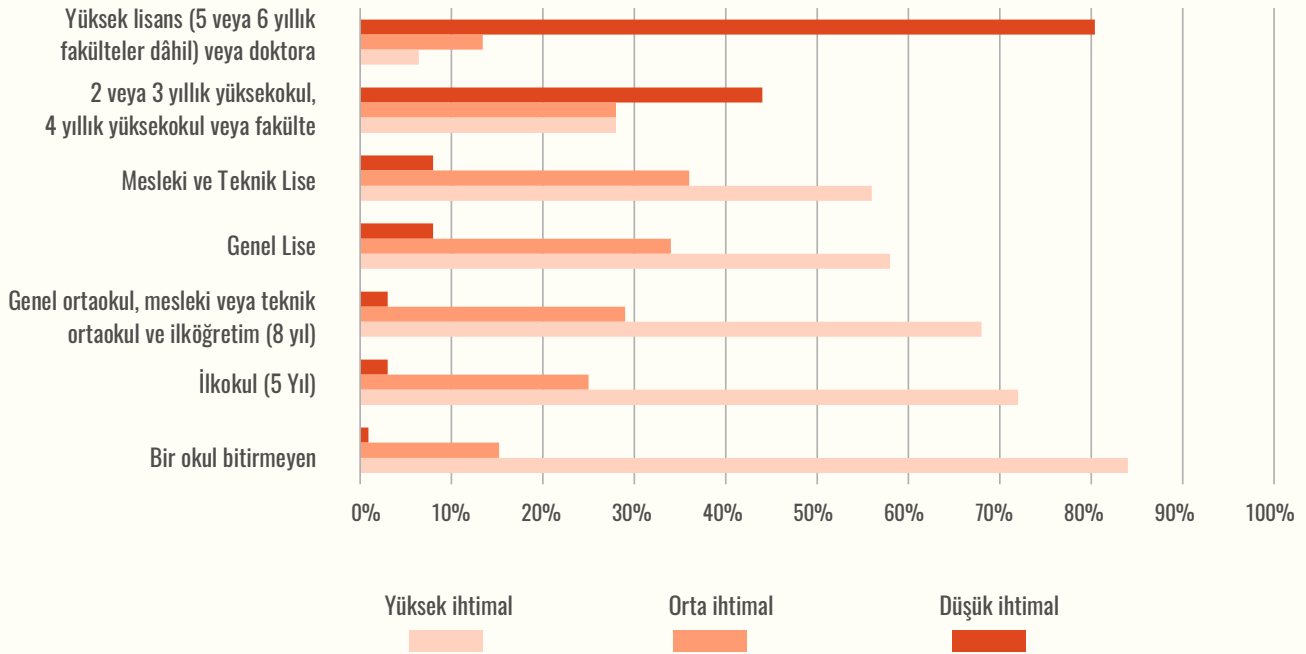
- Dijitalleşme sürecini tüm bölgelerde azami faydayı sağlayacak şekilde hayata geçirmek amacıyla bölgelere özel kapsayıcı dijital dönüşüm programları

uygulanacaktır. Bölgeler için kritik sektörlerde kaybolacak mesleklerin/becerilerin tespit edilmesi ve yükselen mesleklerin/becerilerin belirlenmesi için alışması yürütülerek beceri artırma stratejileri oluşturulacaktır.

- Strateji belgelerinde de vurgu yapıldığı gibi nitelikli işgücünün yetiştirilmesi eğitim sistemleri başta olmak üzere birçok değişikliği zorunlu kılmaktadır. Bu sebeple eğitim altyapısının dijitalleşme yetkinliklerini artıracak şekilde adapte edilmesi önem arz etmektedir (T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2023).

Strateji belgelerinde de vurgu yapıldığı gibi nitelikli işgücünün yetiştirilmesi eğitim sistemleri başta olmak üzere birçok değişikliği zorunlu kılmaktadır. Bu sebeple eğitim altyapısının dijitalleşme yetkinliklerini artıracak şekilde adapte edilmesi önem arz etmektedir.

Şekil 42. Mezuniyetler Bazında Mesleklerin Bilgisayar Tarafından Yapılma İhtimali

Kaynak: (TEPAV, 2017)

Dijital dönüşümün ve bilgisayarlı otomasyonun meslekleri ortadan kaldırma konusundaki riskleri vurgulanmakta ve dijitalleşme sürecinden en fazla etkilenecek olan kesimin eğitim düzeyi düşük olan herhangi bir okul bitirmeyenler olduğu görülmektedir. Teknolojinin istihdam piyasaları üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri konusunda gerçekleştirilecek olan detaylı analizler teknolojik gelişmeler nedeniyle yok olabilecek iş ve meslek dallarının tespit edilmesi açısından önem arz etmektedir.

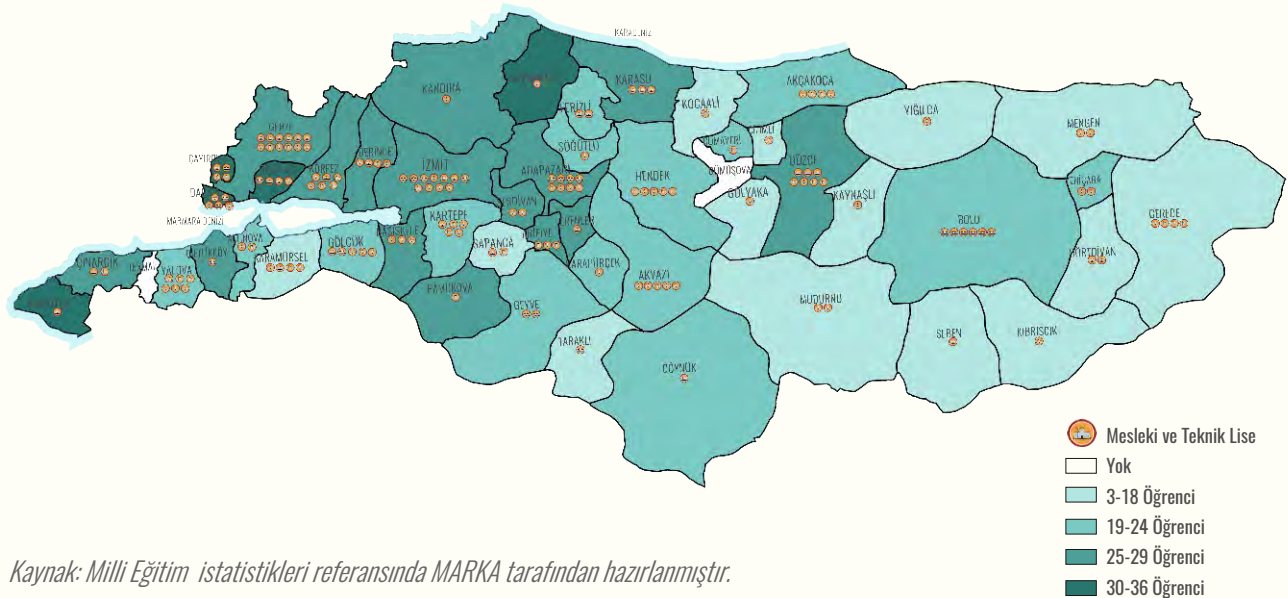
Dijital dönüşüm süreçlerinin, teknolojik işsizlik kavramının ortaya çıkmasına yol açabileceği sıklıkla ifade edilmekte ve teknoloji transferinin işsizlik üzerindeki etkileri mikro ve makro ölçekte birçok araştırmacının konusunu oluşturmaktadır.

Türkiye'de teknolojik dönüşümlerin gerektirdiği niteliklere ve iş yapma biçimlerine uygun mesleki eğitim ve kurumsal yapılanmanın sağlanması ihtiyacı sürmekle birlikte demografik fırsat penceresinin bu ihtiyacı karşılayacak şekilde genç iş gücünü dönüştürmeye yönelik kullanılmasını gerekli kılmaktadır. Mesleki ve teknik eğitimi odağa alan ihtisaslaşma, staj uygulamaları, ihtiyaca cevap verir nitelikte müfredat

güncellemesi, mesleki eğitim alanları temelinde kümelenmeler, sanayi-eğitim iş birliği başta olmak üzere birçok alt alanda gelişim göstermesi beklenen bir alan olarak öne çıkmaktadır.

TR42 Doğu Marmara Bölgesi'nde mesleki ve teknik ortaöğretime yönelik olarak atılacak olan adımların başında mesleki eğitim altyapısının iyileştirilmesi gelmektedir. Bölgede meslekî ve teknik ortaöğretimde fiziksel yapının artan talebi karşılama konusunda yetersiz kalan illerin olduğu saha ziyaretlerinde tespit edilmiştir. Derslik başına düşen öğrenci sayısı için Türkiye ortalaması 20 iken; bu gösterge TR42 Bölgesi'nde 21 olarak gerçekleşmiş olup Kocaeli ve Sakarya'da Türkiye ortalamasının üstünde yer almıştır (MEB, 2023). Sanayi yoğun bölgelerde sanayi sektörüne yönelik mesleki eğitim iş gücü teminini kolaylaştırmak için başta Gebze alt bölgesi olmak üzere Çekim Merkezi ve Gelişen Koridor alt bölgelerinde mesleki ve teknik eğitim altyapısının yeni okul ve dersliklerle desteklenmesi gerekliliği öne çıkmaktadır. Bölgedeki mevcut odaların/OSB'lerin hami oldukları okul sayısı mevcut dönemde 18 olup bu oranın gelecek dönemde artırılması hedeflenmektedir.

Şekil 43. Mesleki ve Teknik Liseler ve Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı

Kaynak: Milli Eğitim istatistikleri referansında MARKA tarafından hazırlanmıştır.

TR42'de mesleki ve teknik eğitimde okullaşma oranı ülke ortalamasının üzerinde olmasına rağmen, yapılan saha ziyaretleri ve ilçe görüşmelerinde bölgede işletmelerin nitelikli ara eleman bulma sıkıntısının devam ettiği tespit edilmiştir. İşverenler, bölgede mesleki ve teknik eğitim mezunlarını, istihdam edilse bile sektörün gerektirdiği bilgi ve beceriye yeterince sahip olamamasından kaynaklı olarak, işe adapte olabilmeleri açısından ikinci bir eğitime tabi tuttuklarını ifade etmişlerdir ancak bu durum, işverenler tarafından maliyet ve zaman kaybı olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca mevcut okullardaki altyapının işgücü piyasasının ihtiyaç ve taleplerine göre modernize edilmesinin gerekliliği de öne çıkan diğer bir husustur.

TEDBİR 1.1.1

Sakarya'daki istihdam piyasasına yönelik yeteneğe göre uygun işe yerleştirme hedefiyle iş arayanların yetkinliklerinin belirlenmesi ve yetkinlik bazlı personel havuzuna dâhil edilmesi hedefiyle 1. ve 2. OSB Müdürlükleri koordinasyonunda SATSO ve İMES iş birliğinde yetkinlik merkezi kurulacaktır. Öncelikli olarak SATSO, Sakarya 1. OSB ve MARKA ortaklığında pilot uygulamaya gerçekleştirilecektir.

TEDBİR 1.1.2

İzmit, Gebze ve Adapazarı ilçe kümelerinde öncelikli olmak üzere sanayi ve ticaret odaları, OSB'ler, TGB'ler, Kalkınma Ajansı ile kamuya bağlı ulusal nitelikteki enstitüler tarafından (TÜBİTAK BİLGEM, TÜBİTAK TÜSSİDE) dijital dönüşüm danışmanlığı eğitimleri ve bilinçlendirme faaliyetleri düzenlenecektir.

TEDBİR 1.1.3

NİSGEM, NİGEM, Yalova Makine İhtisas OSB Nitelikli İstihdam Merkezi, Düzce Teknokent ve İMES Uygulamalı Mühendislik Mükemmeliyet Merkezi aracılığıyla beşerî sermayenin geliştirilmesi amacıyla yeni dijital beceri ve yeterliliklerin uyumuna yönelik eğitim ve faaliyetler düzenlenecektir.

TEDBİR 1.1.4

Meslek liseleri öncelikli olmak üzere liselerde kullanılan eğitim materyal ve yöntemlerinin dijital çağa uyum sağlayacak şekilde modernize edilmesi için Karadeniz Kıyı ve Sakarya Güney ilçe kümeleri öncelikli olmak üzere OSB-okul eşleştirme faaliyetleri yapılacaktır.

TEDBİR 1.1.5

Mengen, Seben gibi gastronomi alanında gelişmiş ve bölgeye özgü yöresel ürünleri bulunan⁴⁰ kırsal bölgelerdeki kooperatiflerin kapasite ve niteliklerinin geliştirilmesine yönelik faaliyetler gerçekleştirilecektir.

TEDBİR 1.1.6

Dinamik Çevre Bölge özelinde kırsal alanda üretim yapan kadınların yoğun olduğu Mudurnu ilçesinin de dâhil olduğu Bolu güney ilçe kümesi ve Yalova'da öncelikli olmak üzere kadınlar özelinde kooperatifçilik kültürünün yaygınlaştırılmasına yönelik faaliyetler düzenlenecektir.

TEDBİR 1.1.7

TR42'deki işgücünün mesleki becerilerini geliştirebilmek ve nitelikli işgücü yetiştirebilmek için Karadeniz kıyı ilçe kümesi içinde yer alan Kaynarca ilçesinde mükemmeliyet merkezi ve eğitim kampüsü kurulacaktır.

TEDBİR 1.1.8

Makine imalat sanayinin insan kaynağı ihtiyaçlarına yönelik olarak Yalova İMES, Kocaeli İMES ve Sakarya Makine İhtisas Sanayi Bölgelerinde mesleki eğitim merkezleri kurulacaktır.

TEDBİR 1.1.9

Düzce ve Gerede'de yoğun olan deri ve tekstil sektörüne yönelik ihtiyaç duyulan nitelikli işgücünün yetiştirilmesi amacıyla Düzce Merkez'de tekstil üretim atölyesi kurulacaktır.

- Makine Mükemmeliyet Merkezi ve Eğitim Kampüsü projesi hayata geçirilecektir.

TEDBİR 1.1.10

İmalat sanayilerinin ihtiyaç duyduğu bakım onarım tekniklerinin yetiştirilmesi için Hendek'te uygulamalı eğitim ve istihdam merkezi kurulacaktır.

TEDBİR 1.1.11

Bolu OSB'de faaliyete geçen Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin alt yapısı güçlendirilecektir.

TEDBİR 1.1.12

Bölge gastronomi turizminin işgücü altyapısını geliştirecek olan gastronomi eğitim atölyesi Sakarya ve Bolu'da kurulacaktır.

TEDBİR 1.1.13

Nitelikli personel varlığının yüksek olduğu Çekim Merkezi Bölge öncelikli olmak üzere, gençlerin "soft skills" alanında kendini geliştirmelerini sağlayacak eğitim programları düzenlenecektir.

TEDBİR 1.1.14

Esnek ve dijitalleşmeye uyumlu beceriler yelpazesi (STEM becerileri, robotik kodlama, sayısallaştırma, öğrenme ve inisiyatif kullanma, problem çözme, araştırma ve teknolojiyi yönetme becerileri) teknik destek projeleri aracılığıyla tüm bölgede yaygınlaştırılacaktır.

TEDBİR 1.1.15

Geleceğin meslekleri için öngörülen becerilerin kazandırılması adına Ajans tarafından "Geleceğin Meslekleri Geleceğin Becerileri ile Şekilleniyor" programı düzenlenerek tüm bölgede yaygınlaştırılacaktır.

- Bilişim Vadisi Mobilite Eğitim ve Test Merkezi
- Elektrikli ve Otonom Araç Teknolojileri Nitelikli İstihdam Geliştirme Merkezi

projeleri hayata geçirilecektir.

TEDBİR 1.1.16

Sanayide nitelikli personel yetiştirilmesine destek verilmesi amacıyla TR42 mesleki ve teknik eğitim kurumlarının ihtiyaçları doğrultusunda gerekli altyapı destekleri sağlanacaktır.

- Mengen Gentaş Ahmet Kahraman Çok Programlı Anadolu Lisesi bünyesinde Ahşap Mobilya Dekorasyon Bölümü ile Makine Atölyesi kurulacaktır.
- Düzce Orman Ürünleri İstihdam ve Uygulama Merkezi projesi hayata geçirilecektir.

HEDEF 1.2.

Genç İstihdamını Artırmak İçin Gençlerin Rekabetçi Becerilerini Geliştirmesini Sağlayacak Program ve Projeler Uygulanacaktır.

İşgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi için mevcut nitelik ve becerileri sürekli olarak geliştirecek bir ekosistemin yaratılması gençlerin rekabetçi

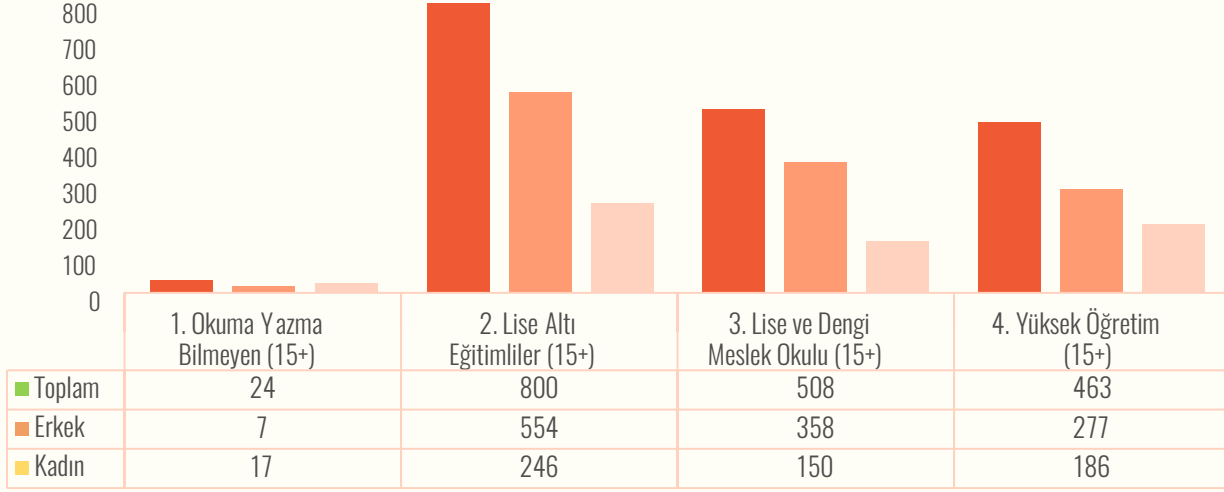
becerilerini geliştirecek olan en önemli konulardan biridir. Bu nedenle gençlerin istihdamına yönelik oluşturulacak strateji ve politikalar hem Türkiye için hem de genç ve dinamik bir nüfus yapısına sahip Doğu Marmara Bölgesi için ayrı bir öneme sahiptir.

İşgücü piyasasının yapısı ele alındığında gençler özel ihtimam gösterilmesi gereken başat gruplar arasında yer almaktadır. Bölgenin beşerî sermayesinin kapasitesinin güçlendirilmesi, iş arama becerilerinin geliştirilmesi ve çalışma hayatıyla irtibat kurmalarını sağlayacak mekanizmaların yaygınlaştırılması yoluyla istihdam edilebilirliklerinin artırılması bölgenin rekabetçiliği açısından kritik öneme sahiptir.

Türkiye'deki işgücü piyasasının temel sorun alanlarına bakıldığında işgücünün eğitim düzeyinin düşük olması, kadınların işgücüne katılım oranının düşük olması, beceri uyumsuzluğu ve uyumsuz eşleşme problemi bulunması ile genç istihdamı oranının düşük olması öne çıkan sorun alanları arasında yer almaktadır. Ulusal Kalkınma Planı hedef ve politikaları arasında yer alan "Nitelikli İnsan, Güçlü Aile, Sağlıklı Toplum" başlığı altında gençlere yönelik amaç, politika ve tedbir önerileri ayrıca belirtilmiştir.

Planda "Gençlerin güçlü yaşam becerilerine, eğitim ve istihdam imkânlarına insani ve milli değerlere sahip olarak yetişmelerinin, iktisadi ve sosyal hayat ile karar alma mekanizmalarına aktif katılımlarının sağlanması" temel amacı belirlenmiştir. Belirlenen bu temel amaç çerçevesinde, eğitimde ve istihdamda yer almayan gençlerin işgücüne katılımlarının sağlanması üzerine çeşitli teşvik programlarının uygulanması; gençlerin becerileriyle uyumlu, yazılım gibi yenilikçi alanlarda çeşitli eğitim programlarının düzenlenmesi, genç istihdamının artırılması için kurumsal iş birliği mekanizmalarının tesis edilmesi ve gençlerin kariyer planlamalarına katkı sağlayacak programların uygulanması öngörülmüştür (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023).

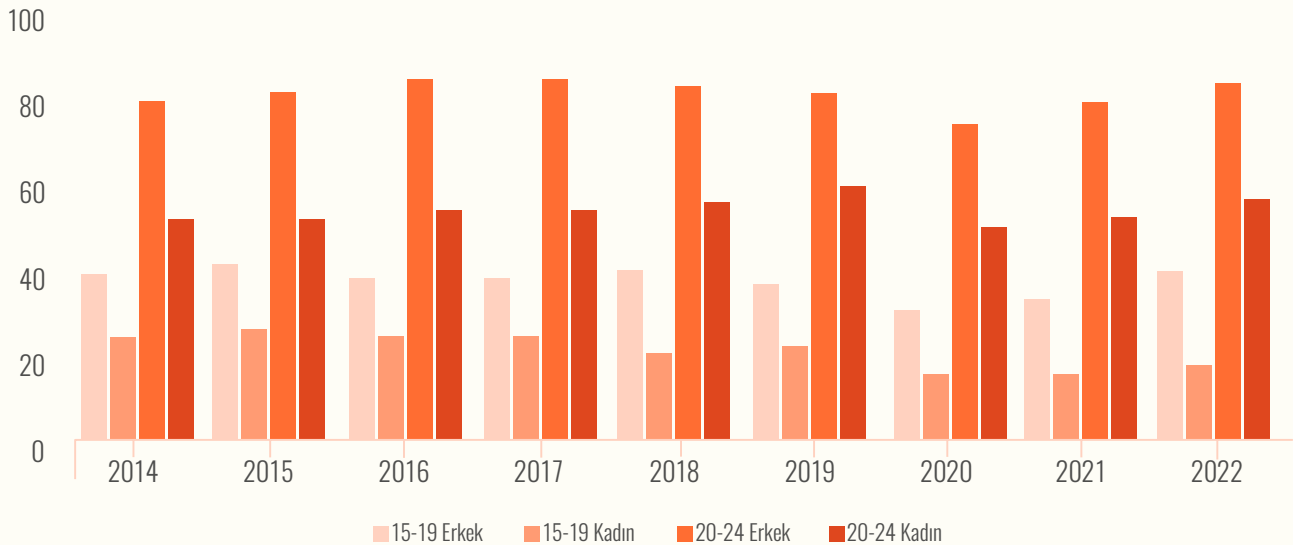
Bölgenin genç işgücü yapısal özelliklerine baktığımızda ise gençlerin işgücü piyasalarına katılmaları, eğitimde geçen sürenin uzaması, mesleki ve teknik becerilerin yetersizliği, işgücü arz ve taleplerinin uyuşmaması, yapısal işsizlik ve küresel finansal krizler dolayısıyla gecikebilmektedir.

Şekil 44. TR42 Bölgesi İşgücü Eğitim Durumu (1000 kişi)

Kaynak: (TÜİK, 2023)

TR42 Bölgesi'ne ait işgücünün eğitim durumu verileri incelendiğinde; işgücü yoğunluğunun eğitim seviyesi, 800 bin ile lise altı eğitilmiş nüfustur. Ayrıca Doğu Marmara Bölgesi'ndeki toplam okuma yazma bilmeyen 24 bin nüfusun 17 binini kadınlar oluşturmaktadır. TR42 Bölgesi'nin

istihdamdaki eğitim düzeylerinde yükseköğretime sahip nüfusun sayısı 462 bin olarak ölçülmüştür. Eğitim durumları cinsiyet bazında incelendiğinde, bölgede de Türkiye genelinde olduğu gibi eğitim almış erkeklerin, kadınlardan daha fazla olduğu sonucu görülmüştür.

Şekil 45. TR42 Bölgesi Cinsiyete ve Yaşa Göre Genç Nüfusun İşgücüne Katılma Oranı (%)

Kaynak: (TÜİK, 2023)

Bölge nüfusunun %15,3'ünü 15-24 yaş arası nüfus oluşturmaktadır. Ayrıca nüfus ortanca yaşının 34,3 olduğu dikkate alındığında, Bölge'nin görece genç bir nüfusa sahip olduğu belirtilebilir (TÜİK, 2023). TR42 Bölgesi'nin iş gücüne katılım istatistikleri incelendiğinde, işgücüne katılma oranının en fazla "25-34 yaş" aralığında gerçekleştiği tespit edilmiştir (%74,6). Dinamik bir nüfus yapısına sahip olan ve rekabetçi sektörleri barındıran TR42 Bölgesi, genç nüfusun istihdama katılımı açısından referans bir bölge olarak değerlendirilebilir.

Doğu Marmara Bölgesi, genç işgücü potansiyeli yüksek bir bölge olarak öne çıkmasına rağmen yukarıdaki verilerde de görüldüğü üzere genç nüfusun istihdamı ülke genelinde olduğu gibi istenilen düzeyde değildir. Gençlerin istihdamında günümüzdeki en önemli konulardan biri yetenekleri doğrultusunda istihdam edilebilirliklerinin kısıtlı olması olmasından kaynaklanan düşük istihdam oranlarıdır. Bu sebeple genç nüfusun işgücüne kazandırılmasına yönelik faaliyetler Dinamik Çevre alt bölgede özellikle öne çıkan konular arasında olmuştur.

Bu hedef altında, gençlerin rekabetçi becerilerinin gelişimini sağlayacak tedbirler ile proje ve program önerileri ilçeler bazında oluşturulmuştur.

TEDBİR 1.2.1

Tarımsal faaliyetlerde akıllı tarım uygulamalarının gerçekleştirilmesine yönelik beşerî sermayenin güçlendirilmesi için kapasite geliştirme faaliyetlerine, Bolu-Seben-Kıbrısık-Beyazır Gelişim Koridorunda ve Düzce'de öncelikli olmak üzere katkı sağlanacaktır.

TEDBİR 1.2.2

Genç nüfusun çevre illere göç eğiliminin yüksek olduğu Taraklı, Kocaali, Yığılca, Dörtdivan, Yeniçağa, Gerede, Kıbrısık ve Mengen, Karamürsel, Armutlu ilçeleri başta olmak üzere genç çiftçi işletmelerinin mali sürdürülebilirliğini sağlayacak eğitim programları düzenlenecektir.

TEDBİR 1.2.3

Gelişen Koridor alt bölgesinde ekonomiye ve istihdama katkısı bakımından önde gelen sektörler arasında yer alan orman ürünleri sektöründe faaliyet gösteren firmaların ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte istihdam ve uygulama merkezi kurulacaktır.

HEDEF 1.3.

Kırsal Alanda İşgücünün Niteliği Artırılacaktır.

Kırsal nüfusun azalması ve kırsalda yaşlı bağımlılık oranının yükselmesi, tarımsal üretimin azalmasındaki önemli faktörler arasında yer almaktadır. Genç nüfusun kırsal alanlardan göç ediyor olması, tarımsal üretimin sürdürülebilirliğini olumsuz yönde etkilemekte ve bu durumun bir sonucu olarak da tarımsal üretimde verimlilik azalmaktadır. Teknolojik dönüşüm süreçleri ile azalan tarımsal istihdam, azalan gelir sarmalını oluşturmuştur. Bunun bir sonucu olarak da nüfusun hızla yaşlandığı kırsal alanlar; potansiyelinin altında ekonomik değer üreten yerleşim yerleri hâline dönüşmüştür.

Kalkınma Planı'nda kırsal alanlarla ilgili olarak; sürdürülebilir kırsal kalkınma anlayışıyla, üretici birlikleri ve aile işletmelerinin üretim kapasitesinin ve kırsal işgücünün istihdam edilebilirliğinin artırılması, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, yoksullukla mücadele ile kırsal toplumun düzenli ve yeterli gelir imkânlarına kavuşturularak refah düzeyinin artırılması ve nüfusun kırsalda tutundurulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, kırsal alanda yaşam standartlarının yükseltilmesi için kırsal kalkınmaya ilişkin kurumsal ve yerel kapasite geliştirilmesi; kadın, genç çiftçi vb. gruplara pozitif ayrımcılık uygulanması; üretici örgütlerinin sosyal dayanışma, iş birliği, eğitim ve finansman konularında öncü kurumlar olmasının sağlanması hedeflenmiştir. Kırsal kalkınma destekleri kapsamında aile işletmeleri ile küçük ve orta ölçekli üreticilerin üretim ve finansal yapısını güçlendirmek ve ölçek ekonomilerinden faydalanılmasını sağlamak üzere örgütlenmeleri teşvik edilerek; üretim ve lojistik altyapıları ile markalaşma ve pazarlama faaliyetlerinin iyileştirilmesi planlanmıştır. Köylerdeki üretim ve yaşam biçimleri ile tabiat ve kültür varlıklarının korunmasını teminen; köylere özgü geleneksel zanaat ve el sanatları, agro-turizm, coğrafi işaretli ürünler, süs bitkiciliği, bağcılık, arıcılık, balıkçılık, kümes hayvancılığı, alternatif tarım ürünleri yetiştiriciliği, tarım ve gıda ürünlerindeki geleneksel üretim ve saklama bilgisini gelecek kuşaklara taşıyacak girişimler ve iş birlikleri gibi alanların desteklenmesine devam edileceği vurgulanmaktadır (Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019).

Ayrıca Sürdürülebilir Gıda Sistemlerine Doğru Türkiye'nin Ulusal Yol Haritası çalışmasında Adil Geçim Kaynaklarının Geliştirilmesi eylem alanı kapsamında Tarım-Gıda Sektöründe Dezavantajlı Gruplar için (kadınlar, gençler, mevsimlik işçiler, geçici koruma altındakiler, çocuklar vb.) Daha Kapsayıcı Politika ve Tedbirler Geliştirilmesi ile Kırsal Hayatın Canlandırılması amaçları tanımlanmıştır.

Doğu Marmara Bölgesi'nde 2014-2022 dönemine ait ekonomik faaliyet türlerine göre istihdam edilenlerin (15+ yaş üzeri) yüzdeleri incelendiğinde TR42'de 2022 yılı itibarıyla; hizmetler sektöründe %50,9 (821 bin kişi), sanayi sektöründe %37 (597 bin kişi), tarım sektöründe ise %12,1 (yaklaşık 195 bin kişi) oranında istihdam gerçekleştirilmiş olup tarım sektöründe istihdam edilenlerin oranının yıllar içerisinde azalan bir seyir izlediği dikkat çekmektedir.

Tablo 9. TR42 Bölgesi'nde Ekonomik Faaliyete Göre İstihdam (%- NACE Rev.2) (15+)

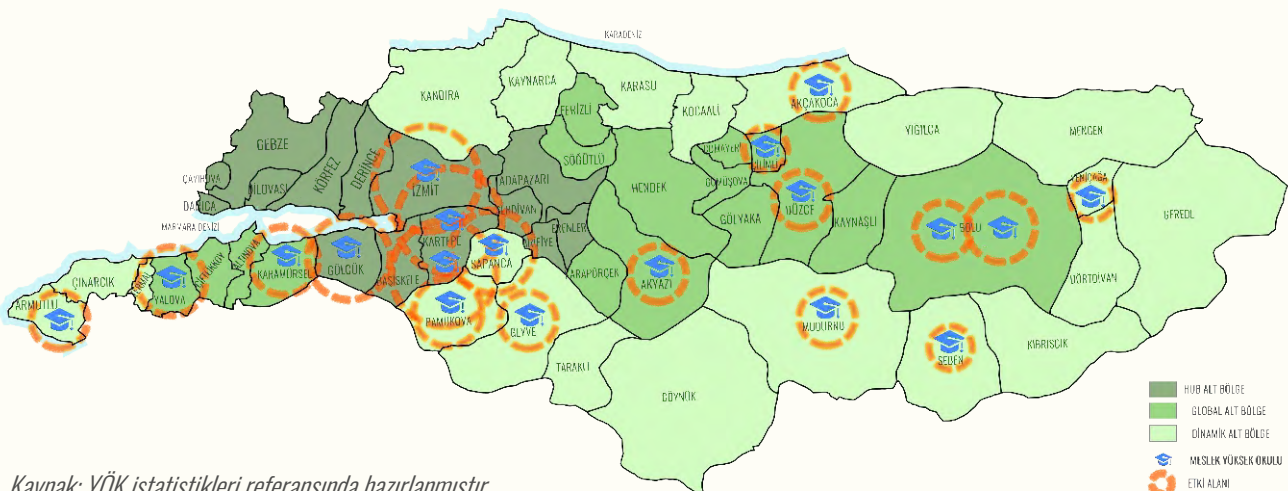
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Hizmetler	45,3	46,7	49,6	48,3	49,2	51,3	51,2	49,2	50,9
Sanayi	36,5	35,2	36,2	36,8	35,8	35,4	35,9	37,4	37
Tarım	18,3	18,1	14,2	14,9	15,0	13,3	12,9	13,4	12,1

Kaynak: (TÜİK, 2022)

Genç nüfusun tarımsal işgücüne kazandırılmasına yönelik faaliyetler kırsal kesimlerde özellikle işgücünün niteliğinin artırılmasına ve sürdürülebilirliğine katkı sağlayacaktır. Kırsal alanda gençlerde çiftçilik mesleğinin saygın ve cazip bir meslek olduğuna yönelik algı yönetimi çalışmalarının yürütülmesi, yerleşik genç nüfusun tarıma yönelik mesleki eğitim programlarıyla geliştirilmesi, tarımsal üretimin niteliğinin artırılmasında ve kırsal alandan kentsel alanlara gerçekleşen göçün önüne geçilmesinde kilit öneme sahiptir. Bu sebeple

Dinamik Çevre alt bölge öncelikli olmak üzere, kırsal kesimde sürdürülebilir üretim-gelir modeline sahip ekonomik faaliyetlerin yaygınlaştırılması amacına yönelik analiz çalışmalarının yapılması ve projelerin geliştirilmesi ihtiyacı öne çıkan bir unsurdur. Dolayısıyla kırsal alanın özellikle gençler açısından bir cazibe merkezi hâline dönüştürülmesi ve tersine göç olgusunun teşvik edilmesine yönelik bir ekonomik yapı oluşturulmasını amaçlayan çalışmalar önceliklendirilmelidir.

Şekil 46. Tarımla İlgili Eğitim Veren MYO'lar ve Etki Alanları

Kaynak: YÖK istatistikleri referansında hazırlanmıştır.

Bölgedeki tarımın geliştirilmesine katkı sağlayacağı öngörülen tarımla ilgili eğitim veren MYO'ların bulundukları yerler ve etki alanları incelendiğinde büyük bir yoğunluğu Bölge'nin batısında Yalova, Kocaeli ve Sakarya'da yer almaktadır. Mevcut MYO'ların etki alanları dikkate alınarak, MYO'lardan mezun olan gençlerin, bulundukları ilçelerde tarımsal istihdama yönelik faaliyetlerde yer almasının desteklenesi için Genç Çiftçi Projesi gibi hedef grup odaklı destek programlarının tasarlanabileceği değerlendirilmiştir.

Kırsal kalkınma hedeflerine ulaşmak için ihtiyaç duyulan en önemli araçlardan biri de kooperatiflerdir. Doğu Marmara Bölgesi'nde de özellikle dinamik alt bölgede kırsal kalkınmanın sürdürülebilirliği açısından öne çıkan unsur üretici örgütleridir. Gelişmekte olan birçok ülkede de kooperatifler, toplumsal gelişmenin yanı sıra yerel ve kırsal kalkınmanın önemli bir aracı olarak kabul edilmektedir. Kırsal alanda var olan üretim faaliyetlerinin canlandırılması için kooperatif, üretici birlikleri, tarımsal üretim ve kırsal turizm tesisleri gibi iktisadi yapıların kapasitelerinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. 2023 yılsonu itibarıyla İl Tarım Müdürlükleri verilerine göre bölgede hâlihazırda 397 tarımsal kalkınma kooperatifi ve ticaret müdürlüklerine kayıtlı 92 üretici kooperatifi bulunmaktadır. Ayrıca, TR42 Bölgesi'nde 92 üretici kooperatifin 67'si kadın girişimi üretim ve işletme kooperatifi olarak faaliyet göstermektedir. TR42 Bölgesi'ndeki kadın girişimi üretim ve işletme kooperatifi miktarı; toplam üretici kooperatiflerinin yaklaşık %72'sini, toplam tarımsal kalkınma ve üretici kooperatif miktarının ise %16,8'ini oluşturmaktadır. Bölge'deki bu yapıların kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi, ekonomik faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi, bunlar tarafından üretilen ürünlerin pazarlanmasının kırsal kalkınmaya katkı sunacaktır. Bu kapsamda kırsal alanlardaki ekonomik yapıların güçlendirilmesi amacıyla yönelik uygulanacak eğitim ve danışmanlık faaliyetlerinin Bölge'ye kayda değer çıktılar sağlayacağı öngörülmektedir.

Bu hedef altında tanımlanan tedbirler, TR42 Bölgesi'nde tersine göç uygulamalarının teşvik edilerek genç nüfusun kırsal alanda tutunmasını sağlayacak politikaları içermektedir.

TEDBİR 1.3.1

Tarımsal faaliyetlerde akıllı tarım uygulamalarının gerçekleştirilmesi için beşerî sermayenin geliştirilmesine yönelik

olarak kapasite geliştirme faaliyetlerine Bolu-Seben-Kıbrısık-Beypazarı Gelişim Koridoru ve Düzce öncelikli olmak üzere katkı sağlanacaktır.

TEDBİR 1.3.2

Tarımsal üretimde iş birliğini geliştirmek amacıyla üretici kooperatifi ve birliklerinin kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik faaliyetler, üretici birliğine ihtiyaç duyulan ve kadın üreticilerin çoğunlukta olduğu Dinamik Çevre Bölge'de geliştirilecektir.

TEDBİR 1.3.3

Hayvancılık alanında rekabetçi konuda olan Kandıra, Seben, Gölyaka, Kaynarca ve Kıbrısık'ta yenilikçi ve modern hayvan yetiştiriciliği başta olmak üzere genç nüfusun kalifikasyonlarının artırılmasına yönelik alanlarda faaliyetler düzenlenecektir.

TEDBİR 1.3.4

Fındık üretimine dayalı sabit gelirin olmasından kaynaklı Sakarya ve Düzce'de yer alan genç nüfusun geleceğin meslekleri olan alanlarda gelişme sağlayabilmeleri için mesleki eğitime yönlendirilmesi sağlanacaktır.

TEDBİR 1.3.5

Örgütlü üretime örnek olarak tarımsal kalkınma kooperatiflerinin model uyarlama çalışmaları yapılacak ve üretimin sürdürülebilirliği sağlanacaktır.

TEDBİR 1.3.6

"Kırda Hayat Var" mottosuyla Dinamik Çevre Bölge'de kırsal nitelikli yerleşimlerde gençlerin tarımsal üretime özendirilmesi için destek programları tasarlanacaktır.

- Gençlerin tarım sektöründe üretmeleri durumunda sosyal güvenceleri ve emeklilik haklarına ilişkin düzenlemeler yapılacaktır.
- Düzce'de yerel tıbbî aromatik bitkilerin ve odun dışı bitkisel ürünlerin üretimi önceliklendirilecektir.

TEDBİR 1.3.7

Çiftçilerin kapasitelerini geliştirmeye yönelik eğitim ve uygulamaya ilişkin programlar Tarım ve Orman İl Müdürlükleri ve MARKA iş birliğinde yapılacaktır.

STRATEJİK ÖNCELİK 2. YETENEKLERİN İSTİHDAMA KATKISININ ARTIRILMASI

Ülke ve bölgelerin kalkınma hedeflerine erişebilmesinde en önemli kaynak nitelikli beşerî sermaye stokudur. Bölgedeki insan kaynağının geliştirilmesi üzerine odaklanan öğrenen bölge modelinde de işgücünün niteliğinin artırılması ve yeteneklerin geliştirilmesinin yanı sıra, bu yeteneklerin etkin kullanımının sağlanması yani istihdama katkısının artırılması amaçlanmaktadır.

Teknolojide yaşanan hızlı gelişmelerle büyük bir değişime uğrayan pazar kavramıyla birlikte bilgi kullanımının önemi giderek artmış ve bu durum bilgi toplumuna geçişi zorunlu kılmıştır. 1980'li yıllardan itibaren yaşam boyu eğitime artan gereksinim, bilişim ve iletişim teknolojilerinde yaşanan değişimler eğitim sistemlerinin dizaynında etkili olmuş ve değişimi zorunlu kılmıştır. Eğitimde teknolojinin kullanımı, bilgisayar ve internet destekli eğitim, internet ve uzaktan eğitim, web-tabanlı öğrenme, internet tabanlı (çevrim içi) öğrenme, e-öğrenme gibi internetin eğitim uygulamalarına sağladığı yararların yaygınlaşmasıyla birlikte beşerî sermayeye, bilgiyi kullanabileceği sosyal girişimcilik gibi yenilikçi çözümler sunabileceği bir ortam sunabilmek önem kazanmıştır.

Yeteneklerin istihdama katkısını artırabilmek adına oluşturulması gereken politikalar belirlenirken, Bölge'nin işgücü eğitim durumuna ilişkin mevcut durum analizi yol göstericidir. İşgücünün büyük çoğunluğu lise ve altı, lise ve dengi meslek okulu mezunlarından oluşmaktadır. Dolayısıyla, bu stratejik öncelik altında tanımlanan tedbirler; özellikle lise ve dengi meslek okullarından mezun olan gençler için sosyal girişimcilik kavramının bilinirliğinin artırılması ve yeteneklerin istihdama katkı sağlamasında alternatif bir araç olarak değerlendirilmiştir.

HEDEF 2.1.

Sosyal Girişimcilik Kültürü, Çekim Merkezi Alt Bölgede Öncelikli Olarak Yaygınlaştırılacaktır.

Küresel arenada rekabet edebilen bölgelerin temeli yenilikçiliğe, yenilikçilik kültürünün temeli ise yaratıcı işgücüne dayanmaktadır. Ulusal politika belgelerinde yenilikçi ve yaratıcı insan kaynağının geliştirilmesine vurgu yapılmakta ve

bu yönde stratejiler geliştirilmektedir. Sosyal girişimcilik kavramı da toplumsal sorunlara yenilikçi çözümler sunan popüler bir kavram olarak sürdürülebilir kalkınma gündeminde yer almış olup toplumsal sorunların çözümüne yönelik yenilikçi katkılar sunmasıyla sosyal refahı artırıcı bir etki oluşturmaktadır. Farkındalık düzeyi yüksek bireylerin, yaşadığı çevredeki toplumsal bir sorunu veya ihtiyacı belirleyerek, bu sorunu ortadan kaldırması veya ihtiyacın giderilmesi için girişimcilik prensiplerini kullanarak kalıcı çözümler üretmesi sosyal girişimcilik olarak tanımlanmaktadır. Sosyal girişimcilik, Türkiye'de toplumsal farkındalığı yeni oluşmaya başlayan bir kavram olmakla beraber ulusal politika, strateji belgeleri ve eylem planlarında 2012 yılından bu yana yer almaktadır.

Türkiye'de Sosyal Girişimlerin Durumu Raporu'nda "sosyal girişimler" sosyal/çevresel etki yaratmayı öncelikli amacı olarak belirleyen, gelirlerinin yarısından fazlasını ticari faaliyet yoluyla elde eden ve kârlarını öncelikle sosyal amaçları için harcayan kuruluşlar" olarak tanımlanmıştır. Raporda, Türkiye'de sosyal girişimcilerin, sosyal girişim yöneticilerinin ya da liderlerinin %55'inin kadın, %47'sinin genç ve %83'ünün iyi eğitilmiş olduğu belirtilmektedir (British Council, 2019). Sosyal girişimlerin bu yönü, ulusal politikalarındaki girişimcilik faaliyetleri üzerinden kadın istihdamı artışı vurgusu ile örtüşmektedir. Türkiye'deki örnekleri sadece İstanbul, Ankara ve İzmir'de ve yaklaşık 9.000 adet olan sosyal girişimlerin, TR42 Bölgesi'nde birçok göstergede öncü ve ekosistem olarak da uygun olan Çekim Merkezi Bölge'de öncelikli olmak üzere Bölge genelinde gelişeceği öngörülmektedir.

Raporda, Türkiye'deki sosyal girişim örneklerinin, kadın ve genç girişimciler tarafından oluşan mikro işletme statüsündeki girişimler olduğu ve kurumsal sürdürülebilirliklerinde bazı sorunlarla karşı karşıya kaldıkları tespit edilmiştir. Finansmana erişim konusunda yaşanan sorunlardan sonra, sosyal girişimlerin karşılaştıkları en önemli sorun, sosyal girişimcilikle ilgili hukuksal düzenlemelerin eksikliğidir. Plan döneminde, sosyal girişimlerin karşılaştıkları sorunların çözümünde gerekli adımların atılmasıyla, sosyal girişimcilik kültürünün yaygınlaşmasına katkı sağlanacaktır.

Bölgede özellikle de genç nüfus özelinde sosyal girişimcilik kavramı ile ilgili farkındalığın artırılması ve sosyal girişime konu olan faaliyetlerin yaygınlaştırılması bu hedef altında ele alınan tedbirlere altlık teşkil etmektedir.

Sosyal girişimcilik kavramının bilinirliğinin artması sosyal sorunlar veya çevre üzerinde olumlu etki yaratan iş modellerinin şekillenmesine katkı sağlayacaktır.

Kalkınma ajansları sahip oldukları bölgesel bilgi birikimi ve bölgelerindeki diğer kurum ve kuruluşlar arasında katalizör görevi görmesi nedeniyle sosyal girişimciliğin yaygınlaşmasında ve farkındalığının artırılması konusunda önemli bir konuma sahip aktörler olarak öne çıkmaktadır. Bölgesel ihtiyaçları iyi bilen ve gerek kamu gerekse diğer sektörlerden paydaşlarla sürekli iletişim hâlinde olan kalkınma ajanslarının sahip oldukları esnek yapıları sayesinde bu konuda aktif rol alabilecek kapasitede oldukları değerlendirilmiştir.

TEDBİR 2.1.1

TR42'deki sosyal girişimcilik örneği olarak Darıca Belediyesi tarafından açılan Darıca Sosyal Etki Merkezi'nde, kadın ve genç nüfusa yönelik sosyal girişimcilik farkındalığının artırılması için eğitim ve seminerler düzenlenecektir.

TEDBİR 2.1.2

Sosyal girişimlerin desteklenmesine yönelik gençlerin teşvik edildiği yarışma programları, genç nüfus bağımlılık oranları yüksek olan İzmit, Gebze ve Adapazarı alt ilçe kümelerinde öncelikli olmak üzere düzenlenecektir.

TEDBİR 2.1.3

İzzet Baysal Vakfı, Bolu Bağışçılar Vakfı, Yaşar Çelik Vakfı gibi aktif kurumları ile filantropi kültürünün gelişmiş olduğu Bolu ve ilçelerinde verilen sosyal yardımların toplanmasının ve dağıtımının, sosyal girişimcilik modeline dönüştürülmesi sağlanacaktır.

HEDEF 2.2.

Girişimcilik Kültürü Genç Nüfus Odağında Yaygınlaştırılacaktır.

Gençlerin işgücü piyasasının taleplerine uygun kalifikasyon ve becerilerle donatılması ve bölge girişimcilik ekosistemin desteklenerek güçlendirilmesi küresel rekabette, bölgeyi öne çıkaracak olan önemli değişkenler arasındadır. Bu sebeple TR42'deki genç nüfusun öne çıkan sektörlerde istihdam olanaklarının artırılması kadar; girişimcilik kültürünün geliş-

mesi için yapılacak yatırımlar da bölgesel kalkınmaya katkı sağlayacak en önemli unsurlar arasındadır.

Girişimciliğin artırılarak uzun vadede işsizliğin azaltılmasında ve istihdamın artırılmasında, girişimciliğin özellikle erken çocukluk döneminden itibaren farkındalık yaratılarak benimsetilmesinin katkılarının yüksek olacağı beklenmektedir. Bu sebeple beşeri sermayede girişimcilik kültürünün erken çocukluk döneminden itibaren benimsetilmesi önem arz etmektedir. Çocuk girişimciliğinin desteklenmesi ile çocuklar girişimcilik kavramı ile erken yaşlarda tanışarak kendi girişimci yönlerini keşfedebileceklerdir (Aral & Arslan Kılıçoğlu, 2022). Özellikle de çocuk bağımlılık oranının Türkiye ortalamasından yüksek olduğu ilçeler arasında yer alan Başiskele, Çayırova, Darıca, Dilovası, Gebze, Kartepe, Körfez, Erenler ve Karapürçek'te çocuk girişimciliği ile ilgili farkındalığı geliştirecek programların düzenlenmesi önemlidir.

Gençlerin ve özellikle çocukların hayat boyu öğrenme yaklaşımı ile girişimcilikle ilgili temel yetkinlikleri kazanabilmeleri girişimcilik ekosisteminin kurulabilmesi ile doğrudan ilişkilidir. Bunu da sağlayacak en temel araç eğitimidir. Bireylerin, hayat boyu öğreniminde önemli bir unsur olan girişimcilik temel yetkinliğinin kazanılmasında eğitimin rolü çok büyük olduğundan gençlerde girişimcilik ruhunun kazandırılması ve girişimciliğin teşvik edilmesi için yaratıcılık, inovasyon ve girişimcilik konularının temel eğitimin içerisine yerleştirilmesi ve böylece girişimciliğin yaygınlaştırılması gerekmektedir (ABİGEM, 2018). Çocukların erken yaşlardan itibaren girişimcilik ile ilgili programları kullanabilmesi ve bu programların ilkökul çağından itibaren okulların müfredatlarına eklenmesi girişimciliğe karşı olumlu bir tavır kazandırmakla birlikte bölgede girişimciliğin gelişmesine de ivme kazandıracaktır.

Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi'nde girişimcilik başlığı altında "Girişimcilik kültürünün geliştirilmesi ve gençlere yetenek kazandırılmasına yönelik faaliyetler yaygınlaştırılacaktır." şeklinde ifade edilmiştir (T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2023). Doğu Marmara Bölgesi'nin genç ve dinamik bir nüfus yapısına sahip olmasının bir sonucu olarak bölgede genç nüfusun eğitime ve istihdamına yönelik faaliyetler öncelikli konular arasında olmuştur. TR42'deki genç nüfusun öne çıkan sektörlerde istihdam edilebilirliğinin sağlanmasının yanı sıra, girişimci bireyler olarak yetiştirilmeleri de önem kazanmıştır.

Gençlerin iyi bir eğitim alması ve kendilerini geliştirebilecekleri bir ekosistemin kurulması küresel rekabette o bölgeyi öne çıkaracak olan en önemli etkenlerden biridir. Bu sebeple bölgesel kalkınmanın en önemli göstergelerinden biri olarak bölgedeki girişimcilik kültürünün gelişmiş olması belirtilebilir. Startup Teknogirişimci Programı da bu kapsamda hayata geçirilecektir.

Bu hedef altında kurgulanan tedbirlerde, gençleri ve çocukları girişimciliğe yönlendirmek ve girişimcilik kavramı ile ilgili olarak farkındalık düzeylerini artırmak yer almaktadır. Bu kapsamda gençlerin ve çocukların girişimciliğe özendirilmesi ve bu alanda farkındalığın artırılması amacıyla genç ve çocuklara özel tasarlanmış girişimcilik eğitimleri verilmesi öngörülmektedir.

TEDBİR 2.2.1

TR42'de Başiskele, Çayırova, Darıca, Dilovası, Gebze, Kartepe, Körfez, Erenler ve Karapürçek öncelikli olmak üzere çocuk bağımlılık oranının Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu ilçelere sahip Kocaeli ve Sakarya'da ilk ve ortaokul seviyelerinde çocuk girişimciliği eğitim programları düzenlenecektir.

TEDBİR 2.2.2

TR42'de girişimcilik alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları, iş adamı dernekleri ve sanayi/ticaret odaları üyelerinden alınacak olan mentorluk eğitimleri düzenlenecektir.

HEDEF 2.3.

Spor, TR42'de bölge ölçeğinde yaygınlaştırılacaktır.

Modern toplumun en yaygın sosyal etkinliklerinden bir olan spor, toplumların refah seviyelerini gösteren ve toplumsal hayatın tüm yönlerini etkileyen bir olgu olarak ifade edilmektedir. Günümüzde spor, kişisel ve toplumsal sağlığı koruyucu ve geliştirici nitelikleriyle hizmet sektörünün önemli bir parçasını oluşturmakta ve aynı zamanda turizm sektörünün gelişmesine katkı sağlayan bir alan olarak da nitelendirilmektedir. Spor turizmi, ülkelerin tanıtımına, yeni yatırımların artmasına ve sosyal refahın gelişmesine göz ardı edilmeyecek katkılar sağlamaktadır. Sporun ve sportif faaliyetlerin bölge ölçeğinde yaygınlaştırılarak toplumu oluşturan tüm bireyler için erişilebilir hâle getirilmesi bölgesel kalkınmaya önemli bir girdi teşkil etmektedir.

Spor, ekonomik büyümeye katkı sağladığı gibi sosyal kalkınmayı oluşturan temel parametrelere de önemli bir girdi teşkil etmektedir. Beden ve ruh sağlığının gelişimine olumlu katkı sağlayan; bireylere bilgi, beceri ve yetenek kazandırarak toplumsal uyumlarını kolaylaştıran spor; kırılgan grupların sosyal uyum ve entegrasyonlarında önemli bir sosyal politika aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Spora teşvik politikalarının tabana yayılması ile sosyal uyum sağlanarak kırılgan grupların tecrübe ettiği sosyal dışlanma örüntüleri bertaraf edilebilmektedir.

Günümüzde teknolojinin de hızla gelişmesiyle birlikte sanal eğlence ve iletişim platformları ile çocuk ve gençlerin yaşam tarzlarında yaşanan değişimler sonucu fiziksel aktivitelere ayrılan zaman azalmaya başlamıştır. Bu nedenle ulusal politika belgelerinde sporun yaygınlaştırılmasına yönelik faaliyetler önem kazanmıştır. 11. Kalkınma Planı'nda güçlü toplum temasında gençlik ve spor başlıklarında amaçlar ve bu amaçlara yönelik politikalar tanımlanmıştır. Planda “gençlerin güçlü yaşam becerilerine, insani ve millî değerlere sahip olarak yetişmelerinin, iktisadi ve sosyal hayata ve karar alma mekanizmalarına aktif katılımlarının sağlanması” ile “sporun bir yaşam alışkanlığı hâline geldiği; talep eden herkesin spor faaliyetlerine eriştiği, uluslararası şampiyonalarda başarı elde eden, prestijli spor organizasyonlarına ev sahipliği yapan ve böylelikle sporun her dalında dünya çapında rekabet edebilen bir seviyeye ulaşmak” temel amaçlar olarak belirlenmiştir (Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019).

Sportif faaliyetler, toplumdaki kültürel kaynaşmayı teşvik etmekte ve özellikle de genç nüfusun sosyalleşmesine katkı sağlamaktadır. Sporun sosyalleşmeye ve toplumsal uyuma olan katkısı ile ilgili işlevini yerine getirebilmesi için sportif faaliyetlerin toplumun tüm kesimleri için erişilebilir olması gerekmektedir. Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesinde kurulan gençlik merkezleri sporun bu işlevini yerine getirmesine katkı sunmaktadır. Gençlik merkezleri:

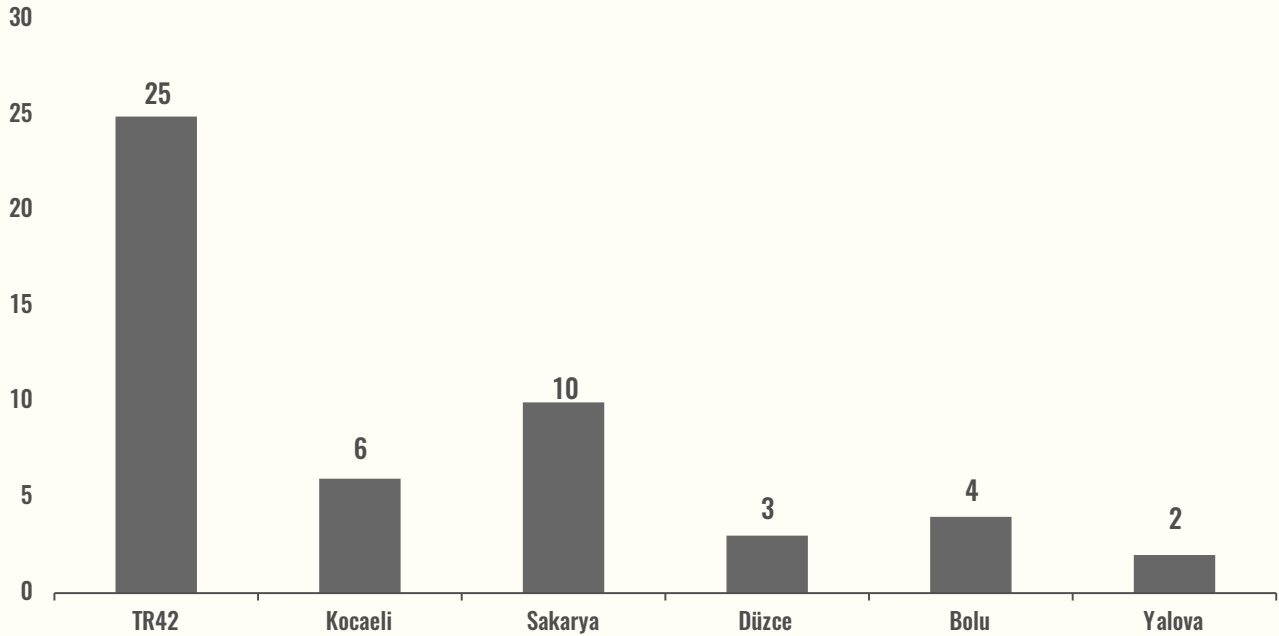
- Gençlerin serbest zamanlarını değerlendirmelerine yardımcı olan,
- Gençleri sosyal, kültürel, sanatsal, bilimsel ve sportif faaliyetlere yönlendiren,
- Gençlerin kişisel, sosyal ve ruhsal gelişimine katkıda bulunan,

- Gençlere rehberlik ve danışmanlık yapan,
- Gençleri zararlı alışkanlıklara karşı bilinçlendiren, kültürel ve sportif faaliyetler düzenleyen merkezler olarak tanımlanmaktadır (Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2022).

Gençlerin boş zamanlarını sosyo-kültürel, bilimsel ve sportif faaliyetlerle geçirmelerine imkân sağlayarak kişisel ve sosyal gelişimlerine fayda sağlamak amacıyla kurulan gençlik merkezlerinin varlığı, bölgede gençlerin sağlıklı bireyler olarak

topluma kazandırılmasında önemli fonksiyonu olan yapılar olarak ele alınmıştır. Bu anlamda bakıldığında yaklaşık %15'i genç nüfustan (15-24 yaş) oluşan Bölge'de, gençlik merkezlerinin toplumun her kesiminden genç için erişilebilir olması önemlidir. İller özelinde mevcut gençlik merkezi sayılarına dair grafik aşağıda verilmiş olup TR42'de toplam 25 gençlik merkezi bulunmaktadır. Gençlik merkezlerinin her ilçede olmaması ve mekânsal dağılımda eşitsizliklerin mevcut olması nedeniyle bu merkezlerin yaygınlaştırılmasına yönelik faaliyetler önem kazanmıştır.

Şekil 47. TR42 Bölgesi İllere Göre Gençlik Merkezi Sayıları

Kaynak: (TR42 Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri, 2021)

Doğu Marmara Bölgesi'nde spor ve gençlik hizmetlerinin, bölgenin sosyo-ekonomik gelişmişliğiyle paralel şekilde ilerlediği görülmektedir. Doğu Marmara Bölgesi'nde faal sporcu sayısının nüfusa oranı %0,7 olup bu oranın artırılması adına sporu yaygınlaştırmaya yönelik faaliyetler gerçekleştirilmesi, özellikle ilk ve ortaöğretim kurumlarında bilgilendirmelerle birlikte sportif faaliyetlerin teşvik edilmesi ve yeteneklerin keşfine yönelik tarama çalışmalarının gerçekleştirilmesi önemli bir faaliyet alanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Doğu Marmara Bölgesi'nin 2022 yılsonu itibarıyla spor verileri incelendiğinde, 358.376 lisanlı, 27.105 ise faal sporcu

bulunduğu görülmektedir. TR42'de sporcular arasında erkeklerin oranı daha fazladır. TR42'de en fazla faal sporcu sayısına sahip il 12.851 sporcuyla Kocaeli, nüfusa oranla en fazla faal sporcu sayısına sahip il ise %0,9'luk oranla Yalova'dır. 2012-2022 döneminde, TR42 Bölgesi'nde faal sporcu sayısında %89, lisanlı sporcu sayısında da 2 katından fazla bir artış gerçekleşmiştir. Ayrıca kadın sporcu oranında da artış gerçekleşmiş olup 2012 yılında %31 olan faal kadın sporcu oranı, 2022 yılında %42'ye yükselmiştir. Bu hedef altında yer alan tedbirler, bölge ölçeğinde sporun yaygınlaştırılması bazında detaylandırılmıştır.

TEDBİR 2.3.1

TR42'deki spora yatkın gençlerin, kano kürek spor dallarında Sapanca'da bulunan olimpik sporcu yetiştirme merkezine yönlendirilmeleri teşvik edilecektir.

TEDBİR 2.3.2

Uluslararası Bisiklet Birliği onayıyla Bisiklet Şehri seçilen ve uluslararası dünya şampiyonalarının yapıldığı yarış altyapısına sahip olan Sakarya'da, bisiklet sporcusu yetiştirilmesine yönelik faaliyetler düzenlenecektir.

TEDBİR 2.3.3

Çocuklara yönelik kayak ve kış spor faaliyetlerinin artırılmasına yönelik faaliyetler Gerede ve Seben gibi tesis olanakları ve potansiyeli olan ilçeler öncelikli olmak üzere desteklenecektir.

TEDBİR 2.3.4

Bolu güney ilçe kümesinde yer alan Göynük, Seben, Mudurnu, Kırıbsıcık ilçelerinde öncelikli olmak üzere off-road sporcusu yetiştirilmesi için uygulamalı eğitim altyapısı geliştirilecektir.

TEDBİR 2.3.5

Düzce Gölyaka, Bolu Aladağ ve Serdivan Kırantepe bölgesinde yamaç paraşütçülüğü eğitim merkezi kurulacaktır.

- Gölyaka Hava Sporları Merkezi projesi hayata geçirilecektir.

TEDBİR 2.3.6

Bolu'da "Sporcu Fabrikası" olarak bilinen Çok Amaçlı Spor Salonu, Olimpik Yüzme Havuzu ve Aladağ Kamp Eğitim Merkezi'nde özellikle bireysel sporlar, kayak ve yüzme sporu alanlarında gençlerin yetiştirilmesine yönelik eğitim çalışmaları yürütülecektir.

TEDBİR 2.3.7

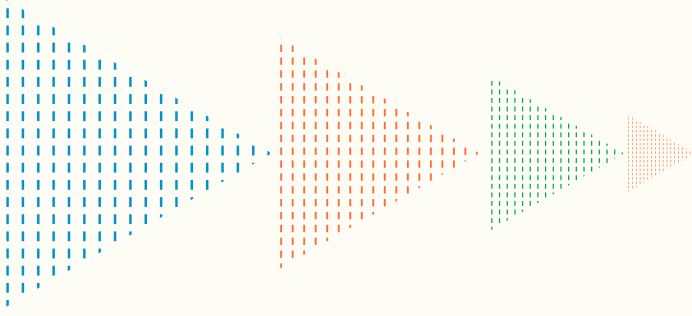
Engelli bireylerden uygun olanların yetenek ve kapasiteleri ölçeğinde, bazı temel spor eğitimleri alması ile birlikte engelli sporcular yetiştirilmesi ve engelli bireylerin sosyal hayata katılımlarının artırılması amacıyla SUBÜ Spor Bilimleri Fakültesi bünyesinde eğitim merkezi kurulacaktır.

TEDBİR 2.3.8

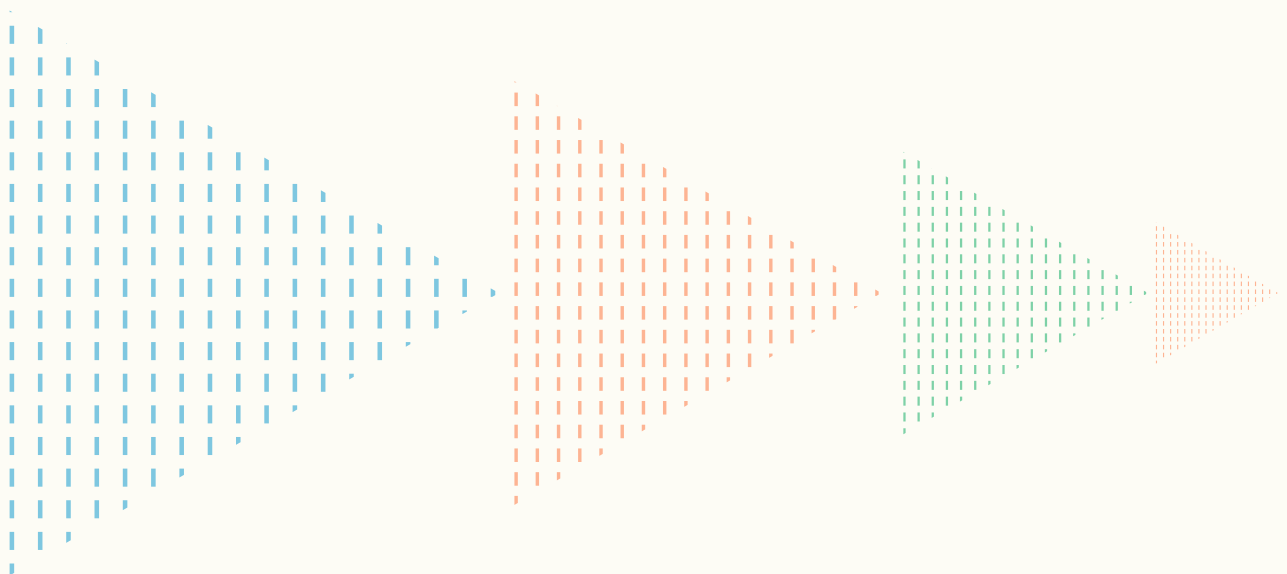
Düzce Gölyaka Turizm Merkezinde (Kültür Park) Golf Tesisi kurulacaktır.

VİZYON

**Yeşil dönüşüm odaklı
yenilikçi üretim üssü, dirençli
şehirleri ile yaşam merkezi,
MARKA bölge olmak**

MEKÂNSAL GELİŞME SENARYOLARI

5. MEKÂNSAL GELİŞME SENARYOLARI

Doğu Marmara Bölgesi, TR4 Düzey 1 Bölgesi'nin altında TR42 Düzey 2 alt bölgesi olarak Kocaeli, Sakarya, Yalova, Düzce ve Bolu illerini kapsamaktadır. 19.824 km² yüzölçümü ile ülkenin %2,5'ini kapsayan TR42 Bölgesi, 4,1 milyon nüfusu ile Türkiye'nin %4,84'ünün yaşadığı, önemli nüfus potansiyeli olan bölgelerden biridir. TR42 Doğu Marmara Bölgesi'nin, İstanbul, Ankara ve Bursa gibi ülkenin en büyük metropoliten şehirlerine sınırları bulunmaktadır. İstanbul'a olan yakınlığı ve bölge içi dinamikleri ile ülkenin üretim üssü konumundadır. 2021 yılında yıllık GSYH'nin, zincirlenmiş hacim endeksiyle bir önceki yıla göre %11,35 artışına en fazla katkı veren düzey-2 bölgeleri sırasıyla %3,96 ile İstanbul, %0,95 ile Ankara, %0,90 ile TR42 Doğu Marmara Bölgesi olmuştur. Bölge içerisinde de Kocaeli %0,67'lik katkı ile diğer illerden ayrılmaktadır. Düzey 2 bölgeleri arasında karşılaştırma yapıldığında TR42 Doğu Marmara Bölgesi ürettiği değer ile diğer düzey 2 bölgeleri arasında 4, kişi başına değerde ise 2. sırada yer almaktadır.

Doğu Marmara Bölgesi; denize kıyısı olmasından dolayı liman ve tersane faaliyetlerini, Gebze-İzmit aksı boyunca önemli sanayi faaliyetlerini ve doğal alanlarının geniş alana yayılmasından dolayı ise tarım faaliyetlerini içerisinde barındırmaktadır. Geniş üretim yelpazesine sahip olan bölgenin çok sektörlü bir yapısı ve istihdam ağı bulunmaktadır.

Doğu Marmara Bölgesi içerisinde yer alan illerde farklı ekonomik sektörlerin olması, illerin sosyal yapılarının benzer olmaması ve gelişmişlik düzeyleri arasında farklılıklar nedeni ile heterojen bir yapıya sahiptir. Gelişmişlik düzeyi, Gebze-İzmit-Adapazarı aksı boyunca doğu-batı yönlüdür. Doğu-batı yönlü uzanan ulaşım ana koridorları boyunca gelişmişliğin arttığı ve ilçeler arası ilişki ağının geliştiği, kuzey-güney yönlü ise gelişmişliğin azaldığı ve ilçeler arası ilişki ağının zayıfladığı görülmektedir. Doğu-batı aksı boyunca gelişen sanayi faaliyetleri bölge için önemli bir ekonomik avantaj yaratırken çevre sorunlarının yanında, çarpık kentleşme, altyapıda yetersizlik, kentsel hizmetlerde eksiklik gibi sorunlara da neden olmaktadır.

Bölgenin iç dinamik gelişim potansiyelleri ve bölge dışı etkileşime dayalı dinamiklerin bir sonucu olarak Plan dönemi gelişme kurgusunda Dirençli Bölge, Rekabetçi Bölge ve

Öğrenen Bölge olmak üzere 3 temel gelişme eksenı belirlenmiştir. Bölgenin mekânsal, ekonomik, sosyal ve beşerî tüm kaynaklarının en etkin şekilde kullanılmasına dayanılarak bölgesel gelişmenin ve kalkınmanın hızlandırılması amacıyla farklı yapısal özelliklere sahip üç alt bölge tanımlanmıştır. Plan kapsamında oluşturulan stratejik öncelik, hedef ve tedbirler, Çekim Merkezi, Gelişen Koridor, Dinamik Çevre olarak belirlenen üç alt bölgede Dirençli, Rekabetçi ve Öğrenen olarak kavramsallaştırılan üç gelişme eksenı dikkate alınarak kurgulanmıştır.

5.1. 2024-2028 Doğu Marmara Bölge Planı Gelişme Eksenleri

5.1.1. Çekim Merkezi Alt Bölge Gelişim Senaryosu

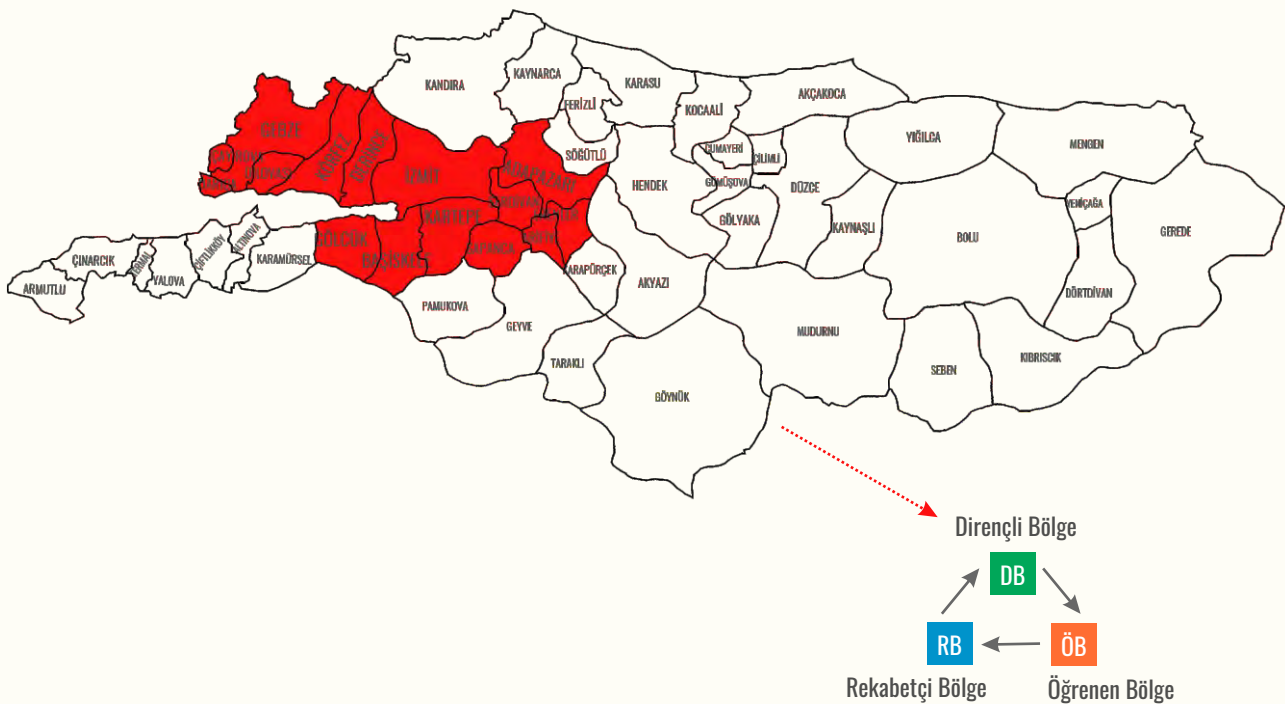
Çekim Merkezi alt bölge, TR42 Bölgesi'nin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında üst sıralarda yer alan ilçelerinin yer aldığı, jeopolitik konumundan dolayı ülke ve bölge için önemli bir lojistik potansiyel olan ve gelişmiş çeşitli sanayi sektörleriyle ülkeye katma değer sağlayan bir bölge özelliği taşımaktadır. Ticaret ve finans sektöründe bölgenin yükünü çeken ve Gebze, İzmit ve Adapazarı ilçelerini barındıran Çekim Merkezi Bölge'de; yaşam kalitesinin ekonomik gelişmişlik düzeyi kadar gelişmemesi, kentlerin göç baskısı altında olması, ağır sanayi yatırımları nedeni ile çevreye verilen tahribatlar temel sorunlar arasında yer almaktadır.

İstanbul'da yer alan sanayi, ticaret ve finans sektörünün etkisi altında kalan Çekim Merkezi bölgede, yeni ulaşım bağlantılarının geliştirilmesi ile birlikte bu bölgede çalışıp İstanbul'da ikamet eden iş gücü hareketliliğinin artması kuvvetle muhtemeldir. Çekim Merkezi bölge gelişim senaryosunda, İstanbul üzerindeki yerleşim baskısının azaltılması ve Çekim Merkezi bölgenin kendine yeten, yüksek sosyal refaha sahip bir yaşam merkezi hline dönüşmesi öngörülmektedir. Bununla birlikte nitelikli işgücünün Çekim Merkezi'nde kalması sürdürülebilir ve yenilikçi ekonomilerin geliştirilmesine olanak sağlayacaktır. Ekonomik gelişmişlik seviyesi ile yaşanabilirlik seviyesinin eşgüdümü olarak artırılması Çekim Merkezi bölgenin öncelikli gelişim hedefi olarak değerlendirilmiştir.

Çekim Merkezi'nde yer alan ilçeleri küresel ölçekte marka değerine kavuşturmak için yaşam kalitesinin artırılması amacıyla akıllı kent uygulamalarının artırılması, sanayideki dijital devrim eşliğinde robotik otomasyon ile nano-teknolojinin ve 3D yazıcılar aracılığıyla uygulanan katmanlı üretime geçişin teşvik edilmesi hedeflenmektedir.

Çekim Merkezi bölgede özellikle sanayi sektöründe yeşil dönüşümün yaygınlaştırılarak çevre duyarlı yatırımların desteklenmesi ve katma değeri yüksek üretimin sağlanması gerekmektedir. Ayrıca, firmaların e-dönüşümlerinin hızlandırılmasıyla küresel değişimlere adaptasyon kabiliyetlerinin artırılması ve bu sayede bölgenin rekabet edebilirliğinin artırılması hedeflenmektedir.

Şekil 48. Çekim Merkezi Alt Bölge İlçe Kümesi

Çekim Merkezi bölgede yaşanabilirliğin artırılması sürecinde, kentsel dayanıklılığın artırılarak etkin afet ve risk yönetiminin gerçekleştirilmesi önceliklendirilmiştir. Bununla birlikte, yerleşmelerde yaşam ve mekân kalitesinin artırılması, enerji verimliliğinin artırılması ve yenilenebilir enerji kaynaklarının değerlendirilmesi, ulaşım bağlantılarının güçlendirilmesi, yeni ulaşım modlarının geliştirilmesi, elektrikli araçlar için uygun altyapıların oluşturulması ve kentsel hizmetlerin artırılması hedeflenmektedir.

Çekim Merkezi alt bölgesi'nin, küresel ölçekte konumunu güçlendirmek için Ar-Ge çalışmalarının artırılması, katma

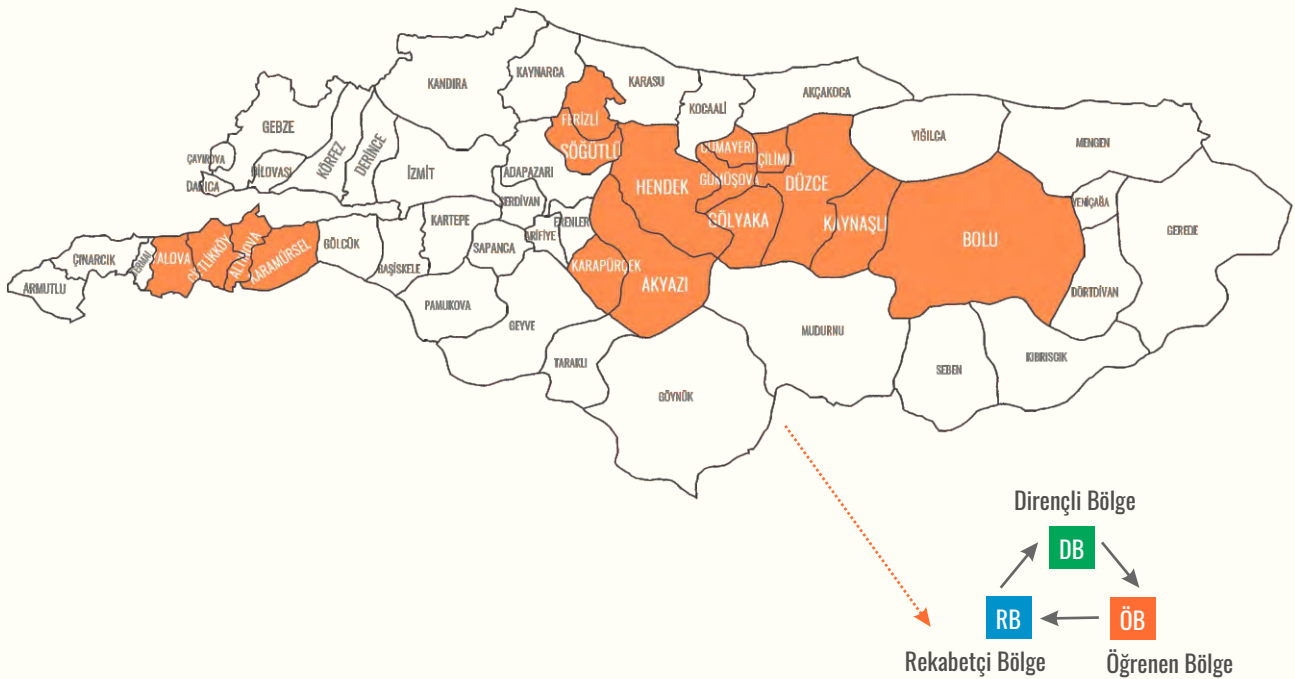
değeri yüksek yeni sanayi yatırımlarının çekim merkezi olması, ticaret ve finans sektöründe İstanbul ile rekabet edebilir seviyeye gelmesi ile ilgili faaliyetler önceliklendirilmiştir. TR42 Doğu Marmara Bölgesi'nin en önemli gelişim koridorlarını içerisinde barındıran alt bölgede, yeni sanayi gelişim alanları kısıtlı olduğundan ve Marmara Denizi'ne olan yakınlığından dolayı özellikle doğu-batı aksında yer alan koridorların yeni sanayi yatırımlarında seçici olunması gerekmektedir. Çevre kirliliğine neden olabilecek, ekosistemin dengesini bozacak sanayi yatırımlarının Bölge'de engellenmesi önerilmektedir.

5.1.2. Gelişen Koridor Alt Bölge Gelişim Senaryosu

Gelişen Koridor alt bölgesi olarak adlandırılan Yalova Merkez, Düzce Merkez ve Bolu Merkez ilçelerini kapsayan bu alt bölge; Çekim Merkezi alt bölgesi ile en çok etkileşime sahiptir. Mevcut ekonomik faaliyetlerin Çekim Merkezi alt bölgeye daha da

yaklaştırılabilirliği amacıyla, daha rekabet edebilir düzeye gelmesi ve önümüzdeki dönemde odak alt bölge sınıfına girebilmesi için rekabetçi bölge gelişme ekseninde tanımlanan araçlar bölgenin öncelikli uygulamaları olarak belirlenmiştir.

Şekil 49. Gelişen Koridor Alt Bölge İlçe Kümesi

Gelişen Koridor bölgesinin en karakteristik özelliği planlı sanayileşmedir. Kentlerin gelişimini etkileyen temel sektörlerden olan sanayileşmenin organize ve kompakt olarak gelişmesi amacıyla organize sanayi bölgelerinde gelişmesi kentlerin sürdürülebilir olarak gelecek nesillere aktarılması açısından oldukça önemlidir. Sanayi faaliyetlerinin etkinliğinin artırılması ve kentte düzenli yerleşmeyi sağlamak amacıyla sanayi tesislerinin bir arada ve çevreye duyarlı bir şekilde koruma-kullanma dengesinin sağlanarak aynı zamanda sosyal yaşamında geliştirilmesi hedeflenmektedir.

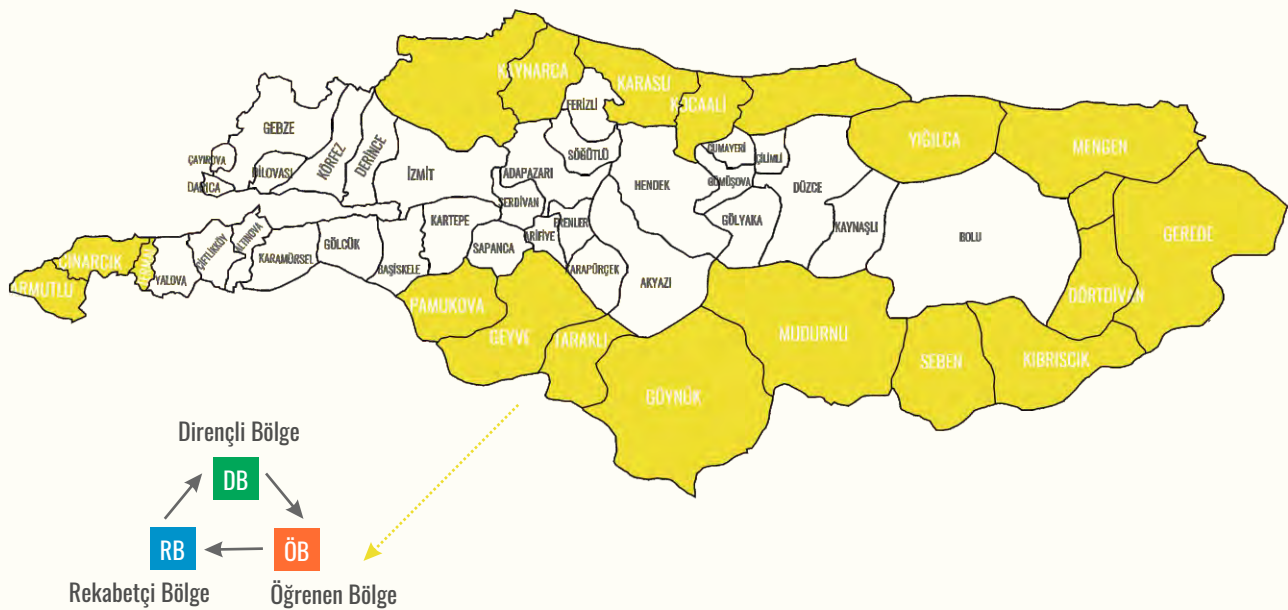
Çekim Merkezi alt bölgesi kadar sanayi faaliyeti ve Dinamik Çevre alt bölge kadar da tarım faaliyetleri baskın olmayan Gelişen Koridor alt bölgesinde tarım sektörünün payı da önemli bir boyuttur. Yeni sanayi ve lojistik yatırımların dijital dönüşümle birlikte planlı şekilde yönetilmesi, yenilenebilir

enerji kaynaklarının kullanımının yaygınlaştırılması, tarımsal gelişmenin sürdürülebilir olarak sağlanması, modern ve dijital tarım uygulamaları ve tarıma dayalı sanayinin geliştirilerek bölgesel tarım ürünlerinde markalaşma ve yenilikçiliğin sağlanması bölgenin kalkınma hedefleri arasındadır. Ticari ve finansal faaliyetlerin geliştirilmesi ve turizm sektörünün artışı da amaçlanmaktadır.

5.1.3. Dinamik Çevre Alt Bölge Gelişim Senaryosu

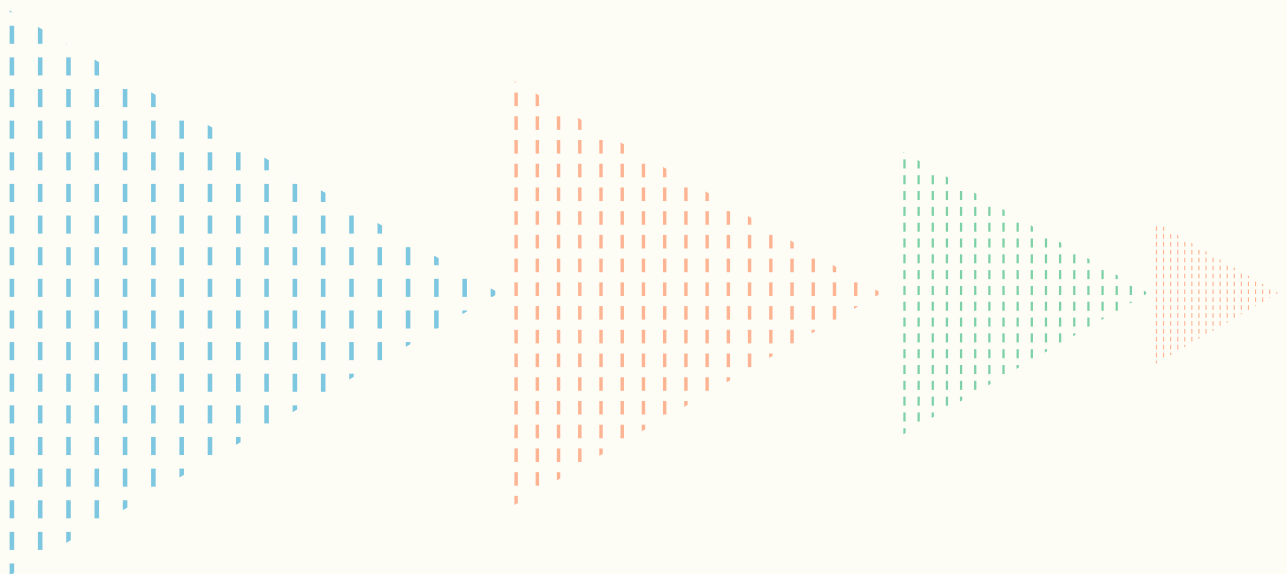
Doğu Marmara Bölgesi' nin merkezi konumunda yer alan Çekim Merkezi ve Gelişen Koridor alt bölgelerin etrafını saran, TR42'nin çeperlerinde yer alan Dinamik Çevre alt bölgede, tersine göç uygulamalarının yaygınlaştırılması ve genç nüfusun TR42' de tutulması hedeflenmektedir.

Şekil 50. Dinamik Çevre Alt Bölge İlçe Kümesi

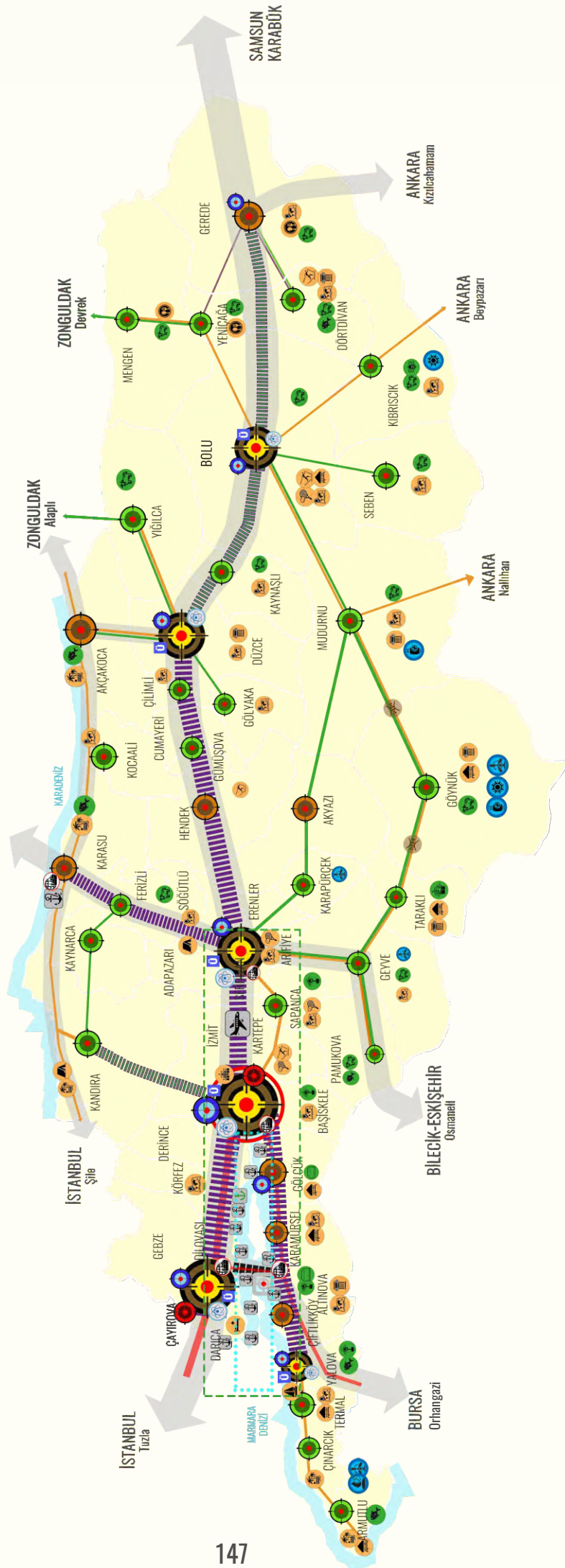

Dinamik Çevre alt bölgesinin en temel sorun alanlarından biri özellikle genç nüfusun kent merkezlerine yoğun göçü sonucunda yaşlı nüfus bağımlılık oranının artmasıdır. Tarımsal üretimin ve kırsal kalkınma potansiyelinin yüksek olduğu bu bölgede tarım sektöründe genç nüfus için modern tarım ve dijitalleşme ile ilgili farkındalığın artırılması, girişimcilik ile ilgili yerel halkın bilinçlendirilmesi, kırsalda ekonomik faaliyetlerin artırılması, yerel markaların oluşturulması ve sosyal açıdan cazibesi artırılarak gençlerin göç hızının azaltılması hedeflenmektedir. Dinamik Çevre alt bölgesi

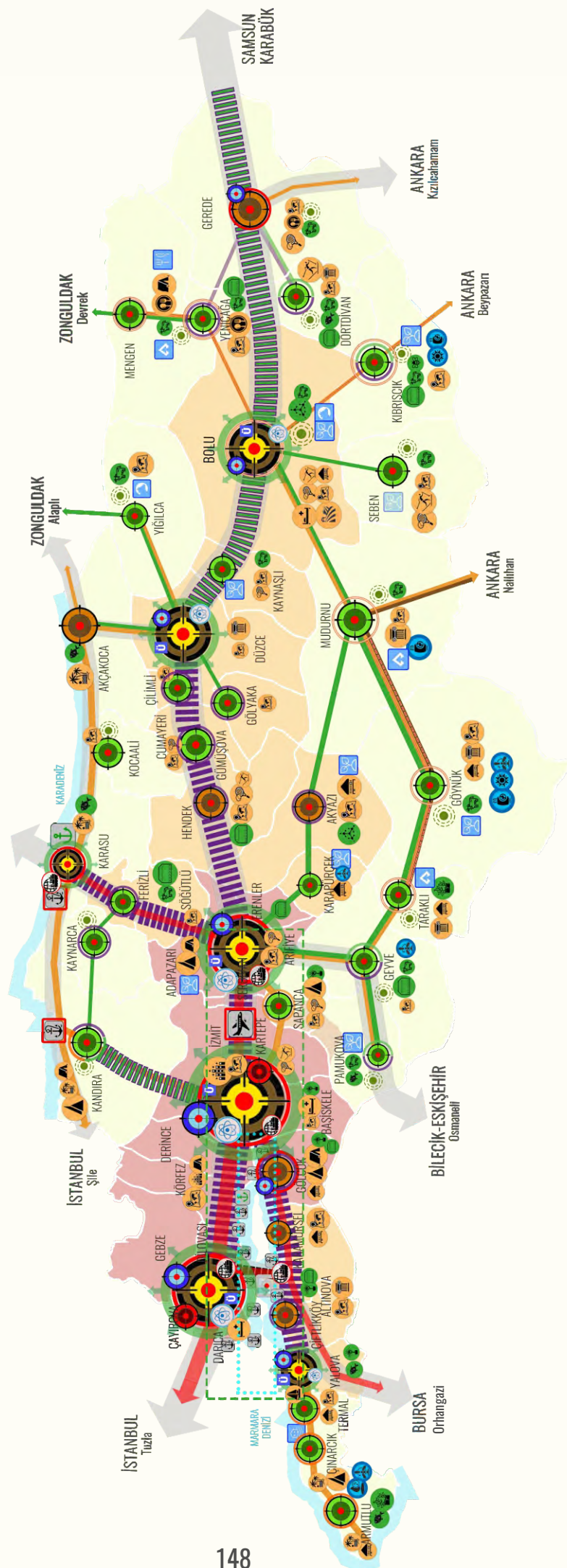
gelişim senar-yosunda, tarımsal üretimde iş birliğini geliştirmek amacıyla üretici kooperatif ve birliklerin kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik faaliyetlere yer verilmiştir. Bölgedeki mevcut tarihi ve turistik kimlik potansiyeli desteklenerek yerel halka kaynak oluşturacak yeni iş fırsatlarının yaratılması, genç istihdamına katkı sunacak yeni iş imkânlarının oluşturulması ve bölgede yer alan doğal kaynakların korunarak sürdürülebilir yönetiminin sağlanması bölgenin gelişim senaryosunda önceliklendirilen başlıklar arasında yer almaktadır.

Şekil 51: TR42 Doğu Marmara Bölgesi Mevcut Mekânsal Gelişim Şeması

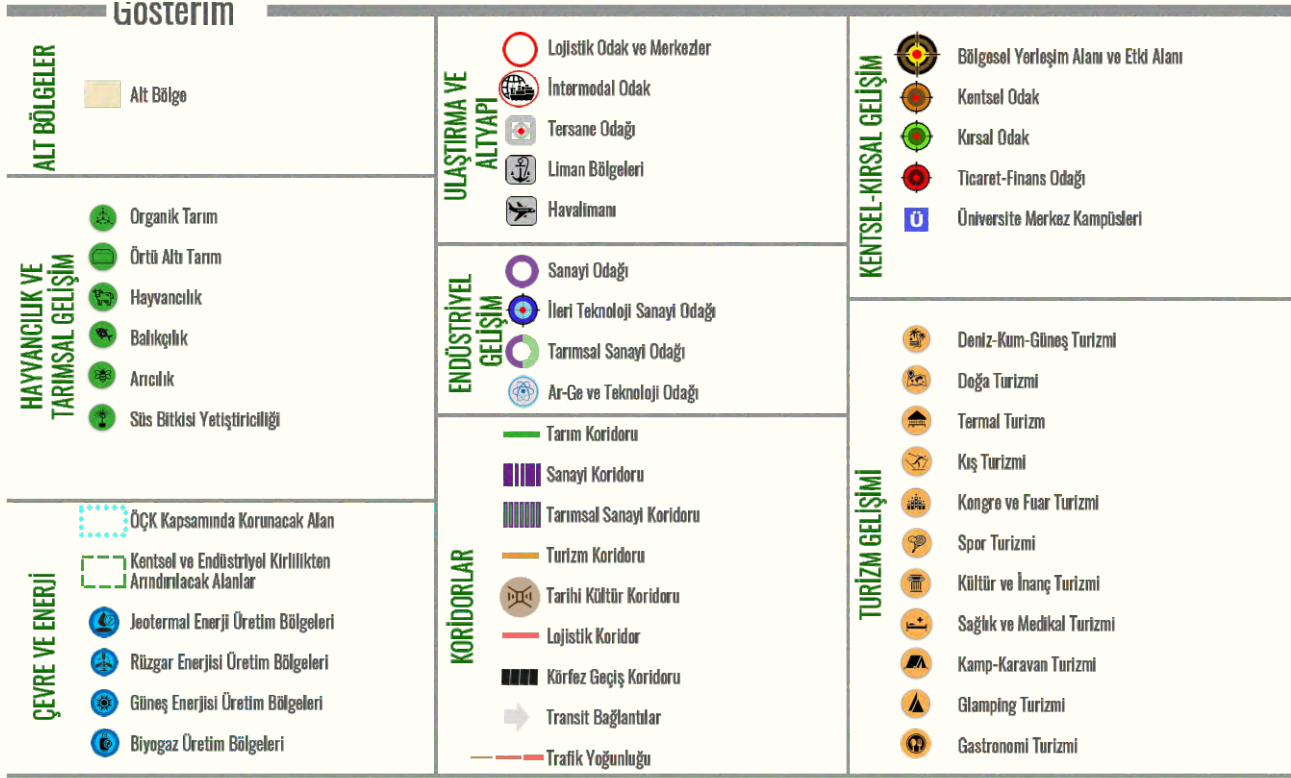

Şekil 52: TR42 Doğu Marmara Bölgesi 2028 Hedef Mekânsal Gelişim Şeması

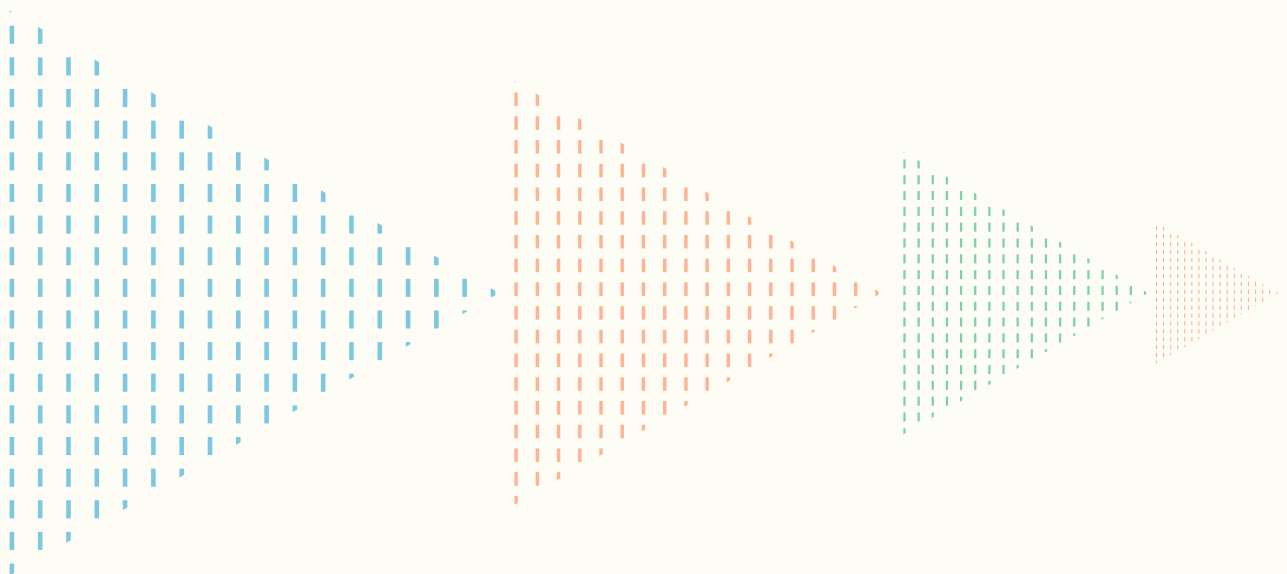

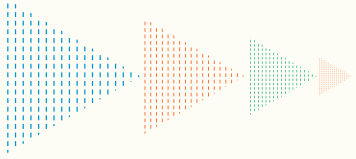
MEVCUT DURUM MEKÂNSAL GELİŞİM ŞEMASI

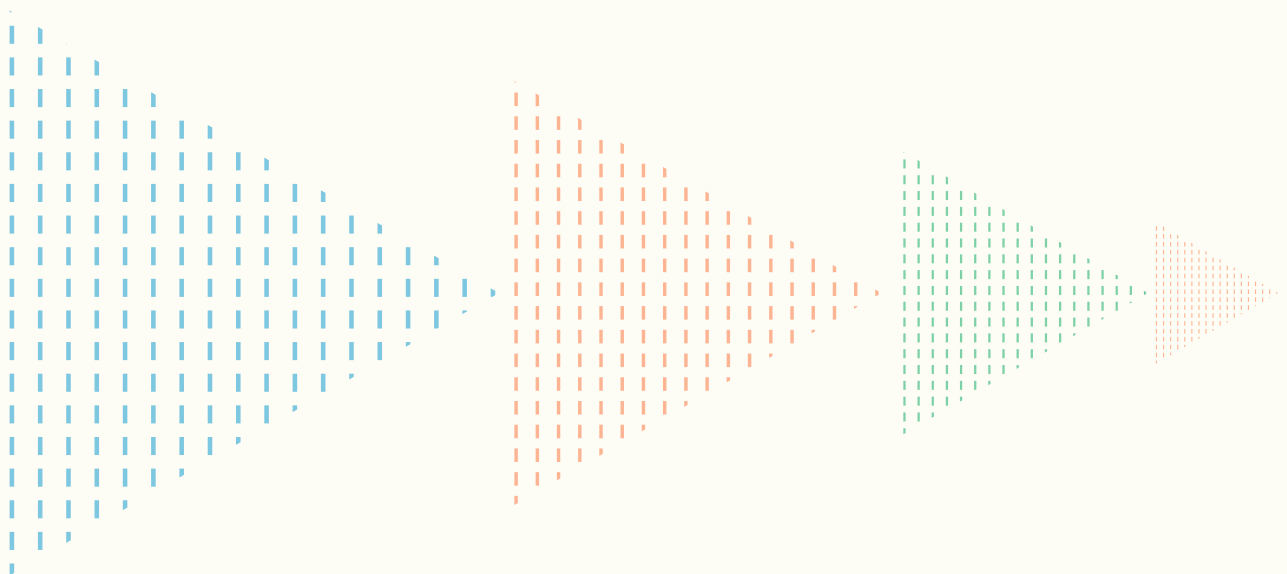
HEDEF MEKÂNSAL GELİŞİM ŞEMASI

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI UYUMU

6. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI UYUMU

TR42 Bölge Planı'nda oluşturulan gelişme eksenleri kapsamında belirlenen hedefler, sürdürülebilir kalkınma hedefleri ile karşılaştırıldığında öne çıkan temalarda benzer yaklaşımların yer aldığı tespit edilmiştir. Bu eksenler incelendiğinde;

Dirençli Bölge ekseninde kapsamlı ele alınan hedeflerden Dayanıklı Kentlerin Oluşturulması, Çevresel Sürdürülebilirliğin Sağlanması, Sosyal Bütünleşmenin Sağlanması hedeflerinin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile örtüştüğü tespit edilmiştir.

- Hedefler, 1 numaralı “Yoksulluğa Son” başlığı altında ele alınan yoksulluğun tüm biçimlerini her yerde sona erdirmek amacıyla uyumludur.
- Hedefler, 6 numaralı “Temiz Su ve Sanitasyon” başlığı altında ele alınan herkes için erişilebilir su ve atık su hizmetlerini ve sürdürülebilir su yönetimini güvence altına alma amacıyla uyumludur.
- Hedefler, 7 numaralı “Erişilebilir ve Temiz Enerji” başlığı altında ele alınan herkes için karşılanabilir, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerjiye erişimi sağlamak amacıyla uyumludur.
- Hedefler, 11 numaralı “Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar” başlığı altında ele alınan şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmak amacıyla uyumludur.
- Hedefler, 13 numaralı “İklim Eylemi” başlığı altında ele alınan iklim değişikliği ve etkileri ile mücadele için acilen eyleme geçmek amacıyla uyumludur.
- Hedefler, 14 numaralı “Sudaki Yaşam” başlığı altında ele alınan sürdürülebilir kalkınma için okyanusları, denizleri ve deniz kaynaklarını korumak ve sürdürülebilir kullanmak amacıyla uyumludur.
- Hedefler, 15 numaralı “Karasal Yaşam” başlığı altında ele alınan karasal ekosistemleri korumak, iyileştirmek ve sürdürülebilir kullanımını desteklemek; sürdürülebilir orman yönetimini sağlamak, çölleşme ile mücadele etmek; arazi bozunumunu durdurmak ve tersine çevirmek, biyolojik çeşitlilik kaybını engellemek amacıyla uyumludur.

- Hedefler, 17 numaralı “Amaçlar İçin Ortaklıklar” başlığı altında ele alınan uygulama araçlarını güçlendirmek ve sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklığı canlandırmak amacıyla uyumludur.

Rekabetçi Bölge ekseninde belirlenen hedefler ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri karşılaştırıldığında; Akıllı ve Yenilikçi Üretimi Geliştirerek Global Üretim Üssü Olmak, Verimlilik Odaklı Dönüşümü Teşvik Ederek Sürdürülebilir Üretimi Sağlamak ve Sektörlerin Dayanıklılığını Artırmak, Yatırım, Üretim, İş ve Finansal Ekosistemi Güçlendirmek hedeflerinin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile örtüştüğü tespit edilmiştir.

- Hedefler, 8 numaralı “İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme” başlığı altında ele alınan istikrarlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam ve üretken istihdamı ve herkes için insana yakışır işleri desteklemek amacıyla uyumludur.
- Hedefler, 9 numaralı “Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı” başlığı altında ele alınan dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmek amacıyla uyumludur.
- Hedefler, 12 numaralı “Sorumlu Üretim ve Tüketim” başlığı altında ele alınan sürdürülebilir üretim ve tüketim kalıplarını sağlamak amacıyla uyumludur.
- Hedefler, 13 numaralı “İklim Eylemi” başlığı altında ele alınan iklim değişikliği ve etkileri ile mücadele için acilen eyleme geçmek amacıyla uyumludur.
- Hedefler, 17 numaralı “Amaçlar İçin Ortaklıklar” başlığı altında ele alınan uygulama araçlarını güçlendirmek ve sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklığı canlandırmak amacıyla uyumludur.

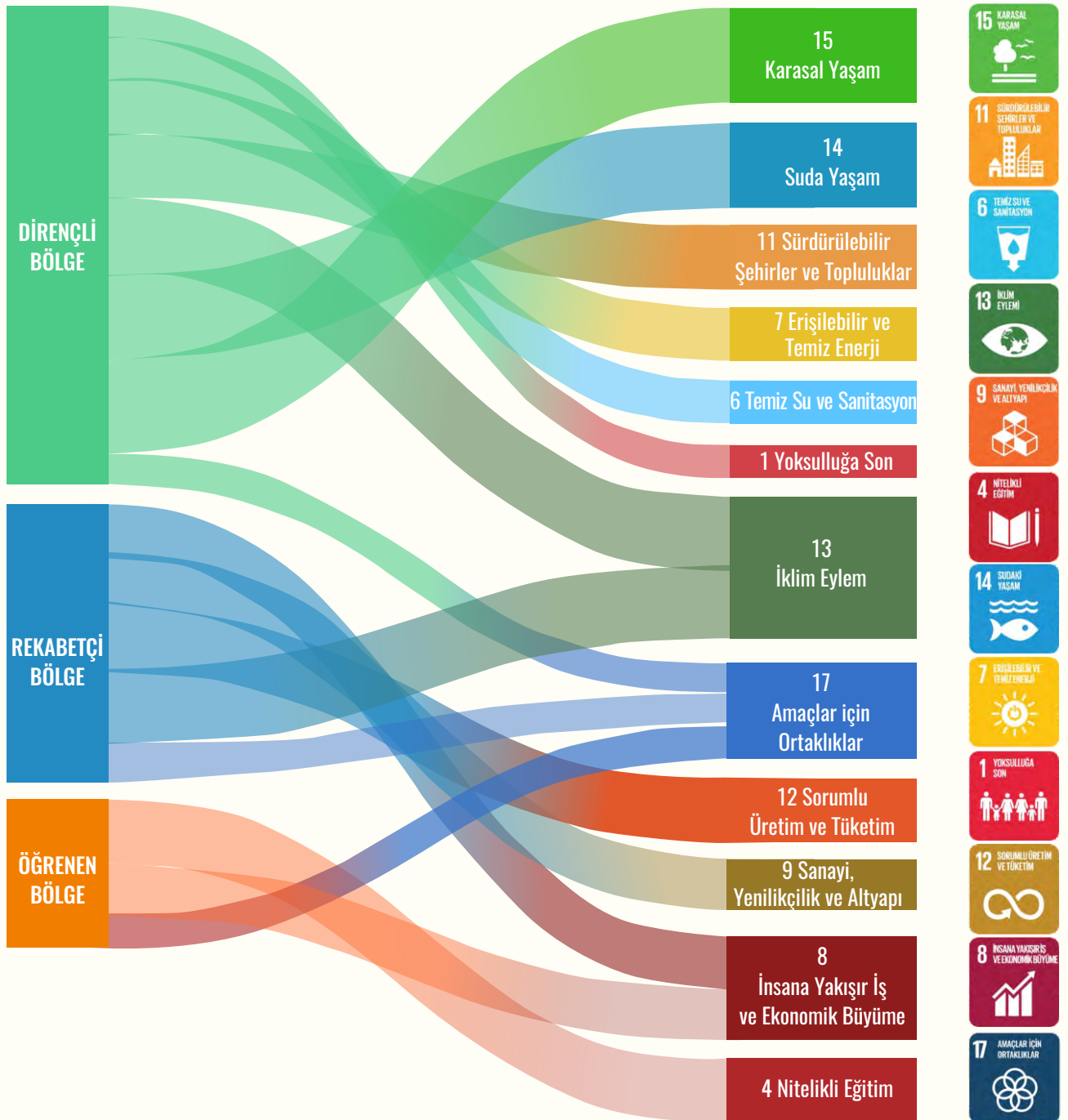
Öğrenen Bölge ekseninde tanımlanan hedefler ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri karşılaştırıldığında; Bölgesel Kalkınmayı Destekleyici Nitelikli İnsan Kaynağı Geliştirmek, Yeteneklerin İstihdama Katkısını Artırmak hedeflerinin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile örtüştüğü tespit edilmiştir.

- Hedefler, 4 numaralı “Nitelikli Eğitim” başlığı altında ele alınan kapsayıcı ve hakkaniyete dayanan nitelikli eğitimi sağlamak ve herkes için yaşam boyu öğrenim fırsatlarını teşvik etmek amacıyla uyumludur.
- Hedefler, 8 numaralı “İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme” başlığı altında ele alınan istikrarlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam ve üretken

istihdamı ve herkes için insana yakışır işleri desteklemek amacıyla uyumludur.

- Hedefler, 17 numaralı “Amaçlar İçin Ortaklıklar” başlığı altında ele alınan uygulama araçlarını güçlendirmek ve sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklığı canlandırmak amacıyla uyumludur.

Şekil 53. 2024-2028 Doğu Marmara Bölge Planı Hedefleri ile SKA İlişkisi

7. PLAN'IN İZLENMESİ

Tablo 10. Dirençli Bölge Performans Göstergeleri

Stratejik Öncelik	Hedef	Performans Göstergesi	Birim	Mevcut Durum 2023	Hedef Yılı 2028	Veri Kaynağı	Açıklama
Stratejik Öncelik 1: Dayanıklı Kentlerin Oluşturulması		Kent Afet Yönetim Merkezi	Adet	0	2	Valilikler/Yerel Yönetimler/AFAD	Afet ve Acil Durumlara Karşı Dayanıklılık artırılmasına ve risk yönetimine ilişkin eğitim ve faaliyetlerin gerçekleştirildiği, 250 kişilik Acil Müdahale Ekibinin konuşlanacağı ve afet risk azaltımına ilişkin test ve simülasyonların yapıldığı bir tesis kurulacaktır.
		Yapı Envanteri Çalışması Sayısı	Adet	0	5	Valilikler/Yerel Yönetimler/Çevre ve Şehircilik İl Md. İükleri/AFAD	Doğu Marmara Bölgesi tüm illerinde, deprem tehlike haritası ve sivilaşma haritası çıkarılarak, mühendislik yapılarının hasar görülebilirlik ve risk analizlerinin yapılması ile bölgedeki tüm mühendislik yapılarının (tüm altyapı ve üstyapı sistemleri) yapı envanterleri çıkarılacaktır.
		Deprem Tehlike Haritası ve Sivilaşma Haritası Sayısı	Adet	0	5	Valilikler/Yerel Yönetimler/Çevre ve Şehircilik İl Md. İükleri /AFAD	Doğu Marmara Bölgesi tüm illerinde, deprem tehlike haritası ve sivilaşma haritası çıkarılarak mühendislik yapılarının hasar görülebilirlik ve risk analizlerinin yapılması ile bölgedeki tüm mühendislik yapılarının (tüm altyapı ve üstyapı sistemleri) yapı envanterleri hazırlanacaktır.
	Afetlere karşı risk azaltma tedbirleri alınacaktır.	Heyelan Risk Haritası Sayısı	Adet	0	5	Valilikler/Yerel Yönetimler/Çevre ve Şehircilik İl Md. İükleri /AFAD	Riskli bölgelerde heyelan risk haritaları yapılarak heyelan yaşanması muhtemel alanlar tespit edilecek ve bu alanlardaki yapılaşmalara karşı önlemler alınacaktır.
		Afet Farkındalık Eğitim Verilen Kişi Sayısı	Kişi	100.859	200.000	AFAD	Tüm Bölge'de afet farkındalığı ile toplumun, afet dirençliliğinin artırılması ve risklerin azaltılması konusunda bilgi ve becerisi geliştirilecek; panel, konferans, çalıştaylarla deprem bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları yapılacaktır, özellikle kırsal kesimde yaşayan vatandaşlar bilgilendirilecek ve periyodik olarak eğitimler verilecektir.
		Kentsel Dönüşüm Stratejisi Yapılan Riskli İlçe Sayısı	Adet	0	12	Valilikler/Yerel Yönetimler/Çevre ve Şehircilik İl Md. İükleri	Doğu Marmara Bölgesi'ndeki riskli alanların ilan edildiği yerlerde kentsel dönüşüm stratejileri hazırlanacak ve bu stratejiler esas alınarak uygulama faaliyetleri gerçekleştirilecektir. Doğu Marmara Bölgesi'ndeki riskli alanların ilan edildiği 12 ilçe (İzmit, Derince, Körfez, Kandıra, Çayirova, Gebze, Ferizli, Akçakoca, Yalova Merkez, Gölcük, Erenler, Gerede) bazında, riskli ve rezerv alanlara ilişkin verileri, ekonomik bütünlüşme, altyapı durumu, finansman modelleri ve il bazında dönüşüm hedeflerini içeren kentsel dönüşüm stratejileri hazırlanacaktır.

Stratejik Öncelik	Hedef	Performans Göstergesi	Birim	Mevcut Durum 2023	Hedef Yılı 2028	Veri Kaynağı	Açıklama
Stratejik Öncelik 1: Davamlı Kentlerin Oluşturulması	Çevreye duyarlı şehir planlaması ve kentsel dönüşüm sağlanacaktır.	Kentsel Dönüşüm Yapılan Riskli İlçe Sayısı	Adet	2	12	Vaillikler/Yerel Yönetimler/Çevre ve Şehircilik İl Md. İükleri	Bölgede öncelikli kentsel dönüşüm projeleri, bölgeye özgü sosyal ve kültürel zenginlikleri koruyacak, farklı gelir gruplarının yaşam alanlarını bütünleştirecek, işyeri-konut mesafelerini kısaltacak, şehrin tarihi ve kültürel birikimiyle uyumunu gözeterek şekilde ve engelli, yaşlı gibi hareket kısıtlılığı bulunan kişilerin erişilebilirliği göz önünde bulundurularak gerçekleştirilecektir.
	Kentsel ve kırsal erişilebilirlik altyapısı geliştirilecektir.	Bisiklet ve yürüyüş yolu sayısı	Adet	4	10	Yerel Yönetimler	Sakarya ve Yalova öncelikli olmak üzere tüm illerde şehir içi ulaşımında bisiklet kullanımı ve yaya ulaşımını öne çıkaran etkin ulaşım sistemleri desteklenerek yürüyüş ve bisiklet yolları gibi ulaşım seçenekleri yaygınlaştırılacaktır.
		Sürdürülebilir Kentsel Ulaşım Planı	Adet	1	5	Yerel Yönetimler	Bölgede sosyal, çevresel ve ekonomik bakımdan sürdürülebilir hareketliliğe ve ulaşım sistemlerine geçiş sağlamak amacıyla hazırlanacaktır.
	Akıllı şehir uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.	Kent Veri Merkezi Sayısı	Adet	0	5	Yerel Yönetimler	Kurumlar arası koordinasyonu sağlamak ve sistemli planlama yapabilmek amacıyla tüm kurumların ulaşabileceği kentsel veri tabanı oluşturulacaktır.
		Düzenlenen eğitim programı sayısı	Adet	0	5	Vaillikler/Yerel Yönetimler/Çevre ve Şehircilik İl Md. İükleri	Kapasite geliştirme programları kapsamında akıllı şehirler ile ilgili uzmanlık alanlarında çalışan lise, ön lisans, lisans mezunlarının mesleki niteliklerini geliştirmelerine imkân sağlayacak mekanizmalar (meslek içi eğitimler, sertifika programları gibi) geliştirilecektir.
	Kentlilik kültürü ve kültürel kimlik geliştirilecek, kültürel miras korunacaktır.	Kurulan kent meydana sayısı	Adet	0	12	Yerel Yönetimler	Kocaeli'nin Karamürsel, Sakarya'nın Karasu, Söğütü, Pamukova, Ferizli ve Bolu'nun tüm ilçeleri öncelikli olmak üzere kent meydanları kurulacaktır.

Stratejik Öncelik	Hedef	Performans Göstergesi	Birim	Mevcut Durum 2023	Hedef Yılı 2028	Veri Kaynağı	Açıklama
Stratejik Öncelik 1: Dayanıklı Kentlerin Oluşturulması	Kentlilik kültürü ve kültürel kimlik geliştirilecek, kültürel miras korunacaktır.	Kurulan tiyatro salonu sayısı	Adet	11	13	İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri	Kentlilik kültürü ve kimliğinin gelişebilmesi için tiyatro salonları hem nicelik hem nitelik olarak artırılabacaktır.
		Kurulan sinema sayısı	Adet	131	140	İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri	Kentlilik kültürü ve kimliğinin gelişebilmesi için sinema salonları hem nicelik hem nitelik olarak artırılabacaktır.
		Kurulan gençlik merkezi sayısı	Adet	25	30	İl Gençlik ve Spor Müdürlükleri	Dinamik alt bölge öncelikli olmak üzere ihtiyaç planlaması dâhilinde gençlik merkezleri kurulacaktır.
Stratejik Öncelik 2: Çevresel Sürdürülebilirliğin Sağlanması	Doğal kaynaklar korunacak ve çevre kalitesi artırılabacaktır.	Kurulan Çevresel İzleme ve Erken Uyarı Sistemi sayısı	Adet	0	4	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Yerel Yönetimler	Ulusal İklim Değişikliği Uyum Stratejisi ve Eylem Planı'nın gerekliliklerine uygun olarak kurulan sistemlerdir.
		Kurulan katı atık depolama alanı sayısı	Adet	174	200	TÜİK ve Yerel Yönetimler	Yerel yönetimler tarafından kurulan katı atık depolama alanı sayısıdır. Mevcut göstergeler 2020 yılı Türkiye geneli için belirtilmiştir.
		Kurulan atık su arıtma tesisi sayısı	Adet	41	47	TÜİK ve Yerel Yönetimler	Yerel yönetimler tarafından kurulan atık su arıtma tesisi sayısıdır. TR42 Bölgesi 2020 yılı verisi mevcut durum versisidir.

Stratejik Öncelik	Hedef	Performans Göstergesi	Birim	Mevcut Durum 2023	Hedef Yılı 2028	Veri Kaynağı	Açıklama
Stratejik Öncelik 2: Çevresel Sürdürülebilirliğin Sağlanması	Doğal kaynaklar korunacak ve çevre kalitesi artırılabilecektir.	Artmış atıksu miktarı	m ³	11	%10	Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, İl Belediyeleri	
		Hazırlanan Doğaya Yeniden Kazandırma Planı sayısı	Adet			Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	Maden arama ve işletme faaliyetleri esnasında veya sonucunda topografyası değişen alanların, çevre emniyetinin sağlanarak ve projesine uygun olarak ıslah edilmesini, ilgili mevzuatta yer alan çevre ile uyumlu hâle getirmeyi ve rehabilitasyonu ifade etmektedir.
	Ham madde kullanımında verimlilik sağlanacak ve atık yönetimi geliştirilecektir.	Düzenlenen farkındalık eğitimi sayısı Yapılan endüstriyel simbiyoz araştırması sayısı	Adet			MARKASEM ve Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Eğitim Verileri MARKASEM ve Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Eğitim Verileri	Ham madde kullanımında verimliliği artırıcı, atık yönetimini geliştirici eğitim faaliyetleri, tüm bölge genelinde faaliyet gösteren uygunasyonu sahiplerine yönelik gerçekleştirilecek olup ilgili başlıklarda farkındalık artırıcı eğitimler düzenlenecektir.
	İklim değişikliğine dayanıklılık ve uyum artırılabilecektir.	İklim Değişikliği Eylem Planı sayısı	Adet	1	2	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından oluşturulan iklim değişikliği eylem planı hazırlanacaktır.
	Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı desteklenecek ve enerji verimliliği artırılabilecektir.	Çevre etiketli firma sayısı	Adet			Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	Çevre etiketi almak isteyen uygunasyonu sahiplerine destek programları vasıtasıyla uygunluk kararının alınmasına yönelik danışmanlık desteği sağlanacaktır.
		Yeşil OSB sayısı				Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı- TSE	
		Kurulan jeotermal sera sayısı	Adet	1	3	Tarım ve Orman Bakanlığı	Bölgede kamu ya da özel sektör tarafından kurulan jeotermal sera sayısıdır.

Stratejik Öncelik	Hedef	Performans Göstergesi	Birim	Mevcut Durum 2023	Hedef Yılı 2028	Veri Kaynağı	Açıklama
Stratejik Öncelik 2: Çevresel Sürdürülebilirliğin Sağlanması	Kırsal grupların sosyal ve ekonomik refahlarını artırıcı politikalar geliştirilecektir.	Kurulan AMATEM sayısı	Adet	2	5	İl Sağlık Müdürlükleri	Tüm Bölge' de Alkol Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezleri kurulacaktır.
		Kurulan ÇEMATEM sayısı	Adet	0	3	Valilikler/Yerel Yönetimler	Kandıra Akdarak mevkinde bulunan Roman vatandaşlar ile bölgede çoğunlukla Sakarya, Düzce ve Bolu' da bulunan mevsimlik işçilerin barınma ihtiyaçlarının karşılanması ve koşullarının iyileştirilmesine yönelik çalışmalar ilgili kurumların ve yerel yönetimlerin koordinasyonundaki konut projeleri ile gerçekleştirilecektir.
	Kırsal grupların kamusal hizmetlere erişilebilirlikleri artırılabilecektir.	Sosyal konut projesi sayısı	Adet	7	10	Atile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri/ Yerel Yönetimler	Bölge' de engelli ve yaşlı nüfusa hizmet veren sosyal hizmet kurumları kurulacaktır.
		Kurulan sosyal hizmet merkezi sayısı	Adet				

Tablo 11. Rekabetçi Bölge Performans Göstergeleri

Stratejik Öncelik	Hedef	Performans Göstergesi	Birim	Mevcut Durum 2023	Hedef Yılı 2028	Veri Kaynağı	Açıklama
Stratejik Öncelik 1: Dayamlı Kentlerin Oluşturulması	Bölge üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknoloji ürün gruplarını payı artırılacaktır.	Orta-yüksek teknoloji ürünlerin ihracat payı	Yüzde	%41,5	%50	TÜİK Dış Ticaret İstatistikleri	ISIC Rev.3'e göre teknoloji sınıflandırması referansında TR42 Bölgesi ihracatı baz alınarak hesaplanmıştır.
		Yüksek teknoloji ürünlerin ihracat payı	Yüzde	%0,8	%3	TÜİK Dış Ticaret İstatistikleri	
	Bölgedeki ürün, hizmet çeşitliliği, hedef pazar odaklı olarak kurgulanacaktır.	İhracat Yapılan Ülke sayısı	Adet	198	210	TÜİK Dış Ticaret İstatistikleri	Serbest Bölgeler dâhil edilmemiştir.
		İhracatçı Firma Sayısı	Adet	2.650	3500	Ticaret Bakanlığı	
	Dinamik Çevre Bölge öncelikli olmak üzere tarım sektöründe stratejik ürün odaklı üretim desteklenecektir.	GSYH'da Tarım Sektörü Payı	Yüzde	%3,13	%4,50	TÜİK İl Bazında GSYH	TR42 Bölgesi GSYH'sında Tarım, Ormanlık ve Balıkçılık sektör hacmi sektörler toplam hacmine oranlanarak hesaplanmıştır.
		Tarım Sektörünün Bölge İhracatı	Milyon \$	396	450	TÜİK Dış Ticaret İstatistikleri	Faillara göre DT verilerinde 6-23 kodları (dâhil) arası baz alınmıştır.
		Gelen Yerli-Yabancı Turist Sayısı	Kişi	2.102.844 277.849	3.000.000 400.000	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Turizm İşletme Belgeli ve Belediye Belgeli Tesis Geliş verileri kümüle hesaplanmıştır.
		Tesis Sayısı ve Yatak Kapasitesi	Adet	1.126 51,9 bin	1.250 60.000	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Turizm İşletme Belgeli ve Belediye Belgeli Tesis Geliş verileri kümüle dilerek hesaplanmıştır.
	TR42 Doğu Marmara Bölgesi'nde turizm sektörü altyapısı güçlendirilecek ve alternatif turizm türleri önceliklendirilecektir.	Tarım Dayalı Sanayide Faal İşletme Sayısı	Adet	5.542	6.200	SSK İstatistik Yıllıkları	TR42 Bölge iller toplamı alınmıştır. Gıda (10), tekstil ve giyim (13-14), ağaç ve orman ürünleri (16), kâğıt ve kâğıt ürünleri (17) ve kauçuk ve lastik (22) sanayileri referans alınmıştır.
		Sağlık Turizmi Belgeli Tesis Sayısı	Adet	42	60	Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sağlık Turizmi Dairesi Başkanlığı	
		Uluslararası Sportif Müsabaka/Kamp Etkinlik Sayısı	Adet		50	Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri	

Stratejik Öncelik	Hedef	Performans Göstergesi	Birim	Mevcut Durum 2023	Hedef Yılı 2028	Veri Kaynağı	Açıklama
Stratejik Öncelik 2: Verimlilik Odaklı Dönüşüm Teşvik Edilerek Sürdürülebilir Üretimi Sağlamak ve Sektörlerin Dayanıklılığını Artırmak	TR42 Bölgesi'nde üretimde dijital dönüşüm süreçleri etkin yürütülecektir.	Analiz Raporu Sayısı	Adet	55	100	MARKA	
		Dijital Dönüşüm Yol Haritası Hazırlanan Firma Sayısı	Adet	55	100	MARKA	
	Net sıfır karbon üretime geçiş için TR42 Bölgesi'nde Yeşil Dönüşüm uygulamaları yaygınlaşacaktır.	Yeşil OSB Envanter Raporu	Adet	6	30	MARKA	
	Üretimde katma değeri yüksek ve yeni teknolojilerle uyumlu ara ürün, tamamlayıcı ürün ve hizmetler geliştirilecektir.	Orta-yüksek ve Yüksek Teknolojili Ara Ürün İthalat Oranı	Yüzde	%45,01 %3,24	%40 %2	TÜİK Dış Ticaret İstatistikleri	ISIC Rev.3'e göre teknoloji sınıflandırması referansında TR42 Bölgesi ihracatı baz alınarak hesaplanmıştır.
	Sürdürülebilir enerji yönetimi ve verimliliği sağlanacaktır.	Bölge'deki GES Sayısı	Adet	13	16	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	
		Sanayi Sektör Enerji Tüketim Miktarı	kWh	17,5 milyon		TÜİK Enerji İstatistikleri	2021 yılı kullanım yerlerine göre enerji tüketim istatistikleri baz alınmıştır.
	Ulaşım modları arası entegrasyon sağlanacak ve limanlar, özel yatırım bölgeleri, lojistik merkezleri öncelikli olmak üzere ulaşım altyapıları geliştirilecektir.	Demiryolu Yük Taşıma Oranları	Yüzde	%5,08	%11,40	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	2053 Ulaştırma ve Lojistik Ana Planı çevreci senaryo kapsamındaki yurt içi yük dağılım projeksiyonları baz alınmıştır.
		Lojistik, Yük Aktarma Merkez Sayısı	Adet	1	3	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	
		Kuru Liman Sayısı	Adet	0	1	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	2053 Ulaştırma ve Lojistik Ana Planı referansında belirlenmiştir.
	Bölge'de ürün, hizmet üreticileri ve çatı kuruluşlarının kurumsal kapasitesi geliştirilecektir.	Kooperatif Sayısı (Tarımsal Kalkınma Kooperatifi)	Adet	444	540	Tarım ve Orman Bakanlığı	
Stratejik Öncelik 3: Yatırım, Üretim, İş ve Finansal Ekosistemi Güçlendirmek		Kapasite Geliştirme Eğitim Sayısı	Adet		30	MARKA	

Stratejik Öncelik	Hedef	Performans Göstergesi	Birim	Mevcut Durum 2023	Hedef Yılı 2028	Veri Kaynağı	Açıklama
Stratejik Öncelik 3: Yatırım, Üretim, İş ve Finansal Ekosistemi Güçlendirmek	Bölge'nin AR-GE, yenilik ve girişimcilik ekosistemi global ölçekte güçlendirilecektir.	Ar-Ge Merkezi Sayısı Tasarım Merkezi Sayısı	Adet	169 22	210 35	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	
	Ürün değer zincirleri bazında talep ve ihtiyaç planlanması yapılacak ve buna uygun dış ticaret stratejileri uygulanacaktır.	Strateji Belgesi	Adet	0	1	MARKA	Türkiye İhracat Strateji belgesi ile uyumlu Doğu Marmara İhracat Stratejisi bölge paydaşları ile birlikte hazırlanacaktır.
	Bölge'de tarım ve turizm sektörleri odağında üretim ve pazarlama altyapıları geliştirilecektir.	Coğrafi İşaretili Ürün Sayısı	Adet	69	90	Türk Patent ve Marka Kurumu	
		Genç İstihdam Oranı	Yüzde	35,3	40	TÜİK İşgücü İstatistikleri	15-24 yaş grubunda Türkiye değeri referans alınmıştır.
		YHT Durak Sayısı	Adet	3	4	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	
		Program Sayısı	Adet	0	1	MARKA	
	Sürdürülebilir üretimin finansmanında alternatif fon kaynakları araştırılacak, yenilikçi ve sürdürülebilir finansal araçlar tasarlanacak ve uygulanacaktır.	Mali Destek Sayısı	Adet	1	2	MARKA	
		Lisanslı Melek Yatırımcı Sayısı	Adet	15	25	Hazine ve Maliye Bakanlığı	BKS İlerleme Raporları kapsamında derlenmiştir.
		Teknoparklarda İstihdam Sayısı	Adet	10.541	14.000	Teknopark Genel Müdürlükleri	
	Kamu-universite-üretim (sanayi ve hizmet) iş birliği bölge karakteristiğine uygun geliştirilecektir.	AR-GE Merkezi Sayısı	Adet	169	210	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	
		OSB Doluluk Oranları	Yüzde	%83,60	%95	OSBÜK	Bölge ilerindeki faal OSB'lerin toplam ve tahsil edilen parselleri oranlanmıştır.
		Faal OSB Sayısı	Adet	25	32	OSBÜK	
	Bölge'de etkin yatırım promosyonu uygulanacak, Bölge ye yatırım talepleri Gelişen Koridor Bölge ekseninde planlı yatırım alanlarına yönlendirilecektir.						

Tablo 12. Öğrenen Bölge Performans Göstergeleri

Stratejik Öncelik	Hedef	Performans Göstergesi	Birim	Mevcut Durum 2023	Hedef Yılı 2028	Veri Kaynağı	Açıklama
Stratejik Öncelik 1: İşgücü Becerilerini Geliştirme	Bölge'de öne çıkan sektörlerde geleceğin mesleklerine yönelik yetkinliklerin oluşması sağlanacaktır	İstihdam oranı (2022)	Yüzde	%50,9	%53	TÜİK	TR42 Bölgesi toplam istihdam oranını ifade etmektedir.
		Bölgedeki Odaların/OSB'lerin Hami Olukları Okul Sayısı	Adet	18	22	MEB	Bölgedeki mesleki ve teknik eğitim kurumları, mesleki sektörel kurum/kuruluşları ile işletmeleri bir araya getirecek şekilde kurulan programdır.
		TR42 Doğu Marmara Bölgesi Mesleki ve Teknik Eğitimde Okullaşma Oranı (Net)	Yüzde	%44,23	%47	TÜİK	TR42 Bölgesi'ndeki toplam mesleki eğitim kurumlarında kurulan/yenilenen atölye/laboratuvar sayısını ifade etmektedir.
		Mesleki Eğitim Kurumlarında Kurulan/Yenilenen Atölye/Laboratuvar Sayısı	Adet	20	30	İlgili Kurum/Kuruluşlar	TR42 Bölgesi'ndeki toplam mesleki eğitim kurumlarında kurulan/yenilenen atölye/laboratuvar sayısını ifade etmektedir.
	Genç istihdamını artırmak için gençlerin rekabetçi becerilerini geliştirmesini sağlayacak program ve projeler oluşturulacaktır.	Genç (15-24) istihdam oranı	Yüzde	%40,7	%45	TÜİK	15-24 yaş aralığındaki gençlerin istihdam oranını ifade etmektedir.
		Genç (15-24) istihdam oranı	Yüzde	%48	%40	TÜİK	15-24 yaş aralığındaki gençlerin işsizlik oranını ifade etmektedir.
		Genç (15-24) işgücüne katılma oranı	Yüzde	%49,7	%55	TÜİK	15-24 yaş aralığındaki gençlerin işgücüne katılım oranını ifade etmektedir.
	Kırsal alanda işgücünün niteliğinin arttırılacaktır.	Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı	Adet	1	2	Doğu Marmara Kalkınma Ajansı	Doğu Marmara Kalkınma Ajansı tarafından sağlanan kırsal kalkınma mali destek programı sayısını ifade etmektedir.

Stratejik Öncelik	Hedef	Performans Göstergesi	Birim	Mevcut Durum 2023	Hedef Yılı 2028	Veri Kaynağı	Açıklama
Stratejik Öncelik 2: Yeteneklerin İstihdama Katkısının Artırılması	Kırsal alanda işgücünün niteliğinin artırılacaktır.	İstihdam oranı (2022)	Adet	42	50	İlgili Kurum/Kuruluşlar	Bölgede tarımla ilgili eğitim veren meslek liselerinin sayısını ifade etmektedir.
	Sosyal girişimcilik kültürü, odak alt bölgede öncelikli olarak yaygınlaştırılacaktır.	Sosyal girişim merkezi sayısı	Adet	5	8	İlgili Kurum/Kuruluşlar	Bölgede bulunan toplam sosyal girişim sayısını ifade etmektedir.
	Girişimcilik kültürü, genç nüfus odağında yaygınlaştırılacaktır	Girişimcilik eğitimlerine katılan genç (15-24) kişi sayısı	Adet	İleri Girişimcilik: 1.917 Geleneksel Girişimcilik: 4.273	İleri Girişimcilik: 4.200 Geleneksel Girişimcilik: 8000	KOSGEB- Girişimcilik Dairesi Başkanlığı	KOSGEB tarafından sağlanan girişimcilik eğitimlerine katılan genç (15-24) kişi sayısını ifade eder.
		Ajans Destek Programları	Adet	1	3	Doğu Marmara Kalkınma Ajansı	Sporla ilgili MARKA tarafından desteklenen destek programlarını ifade etmektedir.
	Spor bölge ölçeğinde yaygınlaştırılacaktır.	Lisanslı Sporcu Sayıları	Adet	397.581	500.000	Gençlik ve Spor Bakanlığı	Bölgedeki toplam lisanslı sporcu sayılarını ifade etmektedir.
		Spor Kulüpleri	Adet	1.325	2.000	Gençlik ve Spor Bakanlığı	Bölgedeki toplam spor kulübü sayısını ifade etmektedir.

8. KAYNAKÇA

AFAD. (2012). Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı 2012-2023.

Alpar, İ. (1997). Türkiye'de Nüfus ve Çevre Politikaları. Nüfus, Çevre ve Kalkınma Konferansı (s. 35,38). T.Ç.V Yayını.

BDDK. (2023). Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. FİNTÜRK.

BDDK. (2023, Aralık). Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Bankacılık Sisteminde Krediler. <https://www.bddk.org.tr/bultenfinturk> adresinden alındı

Birleşmiş Milletler Türkiye. (2023). Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları. <https://turkiye.un.org/tr/sdgs> adresinden alındı

British Council. (2019). Türkiye'de Sosyal Girişimlerin Durumu. https://www.britishcouncil.org.tr/sites/default/files/20190702_se_research_report_the_state_of_social_enterprise_in_turkey_tr_double_page.pdf. adresinden alındı

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2020). 2020-2023 Ulusal Akıllı Şehir Stratejisi Eylem Planı.

Devlet Hava Meydanları İşletmesi. (2022). Cengiz Topel Havalimanı Trafik Göstergeleri.

Doğu Marmara Kalkınma Ajansı. (2021). Avrupa Yeşil Mutabakatı ve Etkileri.

Doğu Marmara Kalkınma Ajansı. (2021). Doğu Marmara Bölgesi Tarım Sektör Raporu.

Doğu Marmara Kalkınma Ajansı. (2021). Geleneksel Finansman Yöntemleri, Kitle Kaynak Uygulamaları, Dünyada ve Türkiye'de Kitleli Fonlama Örnekleri.

Doğu Marmara Kalkınma Ajansı. (2021). Kocaeli Ürün Uzaı Analizi.

Doğu Marmara Kalkınma Ajansı. (2022). Afet ve Acil Durum Başkanlığı Türkiye Afete Uğramış Yerleşim Birimleri Haritası.

Doğu Marmara Kalkınma Ajansı. (2022). TR42 Doğu Marmara Bölgesi Yenilenebilir Enerji Mevcut Durum Analizi.

Doğu Marmara Kalkınma Ajansı. (2022). TR42 Doğu Marmara Çevre Raporu.

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu. (2019). Elektrik Piyasası Sektör Raporu.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı. (2022). Türkiye Güneş Enerjisi Potansiyeli Atlası (GEPA).

Gençlik ve Spor Bakanlığı. (2022). Gençlik Hizmetleri Müdürlüğü. <https://ghgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/3277/3187/genclik-merkezleri-dairesi.aspx> adresinden alındı

MARKA. (2020). TR42 Bölgesi İl Çevre Durum Raporları.

MARKA. (2023). TR42 OSB Bilgileri. TR42 OSB Veri Tablosu. Doğu Marmara Kalkınma Ajansı.

Marmara Belediyeler Birliği. (2021). Marmara Bölgesi Mekansal Gelişme Stratejik Çerçeve Belgesi. İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.

- Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü. (2018). Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Genel Görünümü.
- OSBÜK. (2023). Sayılarla OSB'ler. <https://osbuk.org/view/sayilarlaosb/osbliste.php> adresinden alındı
- SGK. (2021). Sosyal Güvenlik Kurumu İstatistik Yıllıkları.
- Strategyand. (2021). Digital Auto Report 2020, Navigating through a Post-Pandemic World. PwC.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2023). On İkinci Kalkınma Planı.
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2020). Türkiye'de Kırsal Yerleşimler Saha Çalışması Raporu. Ankara. Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2022). 2022 SEGE İlçe Raporu.
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2023). 2024-2028 Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi - Taslak. Ankara.
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2023). AR-GE ve Tasarım Merkezi İstatistikleri.
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2024). 2024-2028 Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (BGUS).
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, K. A. (2021). Otomotiv Sektörü Analiz Raporu ve Kılavuzu TR42 Bölgesi (Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova). Ankara.
- T.C. Ticaret Bakanlığı. (2021). Ekonomik Reformları Paketi.
- T.C. Yalova Valiliği. (2022). Ulaşım Durumu.
- T.C.D.D. (2023). 1.Bölge Müdürlüğü Demiryolu Yük Taşımacılığı.
- TEPAV. (2017). Bilgisayarlı Otomasyon ve Türkiye'de işgücü Piyasasının Geleceği.
- TR42 Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri. (2021). İllere ve Cinsiyetlere Göre Lisanslı ve Faal Sporcu Sayıları.
- TÜBİTAK. (2020). Yeşil Mutabakat Kapsamındaki Öncelikli Ar-Ge ve Yenilik Konuları.
- TÜİK. (2020). Enerji İstatistikleri. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=147&locale=tr> adresinden alındı
- TÜİK. (2022). Sağlık İstatistikleri.
- TÜİK. (2022). TÜİK Bölgesel İşgücü İstatistikleri.
- TÜİK. (2022). Ulaştırma İstatistikleri.
- TÜİK. (2022). Ulusal Hesaplar. Türkiye İstatistik Kurumu: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İl-Bazında-Gayrisafi-Yurt-İci-Hasıla-2020-37188> adresinden alındı
- TÜİK. (2023). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt İstatistikleri.
- TÜİK. (2023). Bölgesel İşgücü İstatistikleri.

TÜİK. (2023). Göç İstatistikleri.

TÜİK. (2023). İl Bazında Gayri Safi Yurt İçi Hasıla.

TÜİK. (2023). Nüfus İstatistikleri.

TÜİK. (2023). TÜİK Ulusal Hesaplar İl Bazında GSYH (2021).

TÜİK. (2023, Temmuz). Türkiye İstatistik Kurumu Dış Ticaret İstatistikleri (Özel Ticaret Sistemi). [https://data.tuik.gov.tr/adresinden alındı](https://data.tuik.gov.tr/adresinden%20alındı)

UN Environment Programme. (2021). Renewables 2021 Global Status Report.

UNDP. (2005, 03 12). Programming for Justice: Access for All. https://www.un.org/ruleoflaw/files/Justice_Guides_ProgrammingForJustice-AccessForAll.pdf adresinden alındı

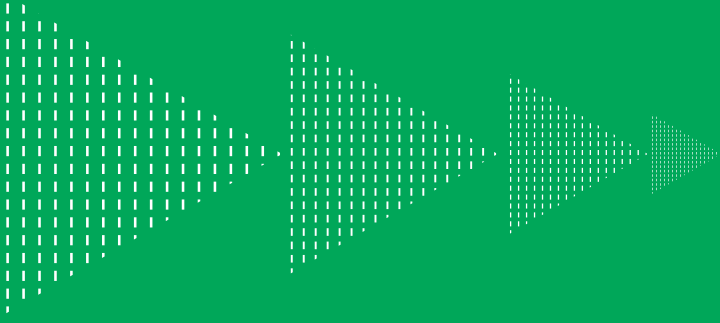
UNDRR. (2023). United Nations Office for Disaster Risk Reduction.

WHO. (2022). World Health Organization . WHO European Healthy Cities Network: How to Develop and Sustain Healthy Cities in 20 Steps: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/364675/WHO-EURO-2022-6646-46412-67222-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y> adresinden alındı

World Economic Forum. (2020). The Future of Jobs Report.

World Health Organization . (2002). Active Aging: A Policy Framework . https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/67215/WHO_NMH_NPH_02.8.pdf?sequence=1&isAllowed=y adresinden alındı

EK: ÖRNEK YATIRIM FIRSATI VE PROJE FİKRİ KÜNYELERİ

DİRENÇLİ BÖLGE

EK: ÖRNEK YATIRIM FIRSATI VE PROJE FİKRİ KÜNYELERİ⁴¹

Dirençli Bölge

PROJE 1	
Proje Adı	Kentsel Veri Merkezi Projesi
Proje Konusu	Kentsel Veri Tabanının Oluşturulması
Proje Özeti	Proje kapsamında kurumlar arası iş birliğinin sağlanması amacıyla veri işleme ve koordinasyon merkezi kurulacaktır. Merkez'de kullanılacak verilerin; elektrik, su, telekomünikasyon, doğalgaz vb. altyapı verileri, trafik verileri, yapı stoku, ulaşım hatları, mülkiyet verileri, kentsel donatı alanları gibi kente dair tüm bileşenleri kapsamı planlanmaktadır.
Sektör	63 - Bilgi hizmet faaliyetleri
Projenin Amacı	Kurumlar arası koordinasyonu sağlamak ve sistemli planlama yapabilmek amacıyla verilerin işlenmesi ve bilgiye dönüştürülmesi sağlanacaktır.
Projenin Bölge İçin Önemi	TR42 Doğu Marmara Bölgesi jeopolitik ve jeostratejik açıdan kritik öneme sahip olup bu proje ile kentsel yaşamı etkileyebilecek her türlü riskin tespiti ve bu risklerin oluşması anında müdahale hızını en yüksek seviyeye yükselterek kent sakinlerinin temel hizmetlere erişiminin kolaylaştırılması hedeflenmektedir. Kentlerde üretilen tüm verilerin anlık takibi ve yetkili-icrai kurumların eş-zamanlı erişimi amacıyla tek bir merkezde toplanması, büyük verilerin yapay zekâ uygulamaları ile işlenerek gerek kontrol gerek denetleme mekanizmalarının en hızlı şekilde yürütülmesi ve gerekse aynı verinin farklı kurumlar tarafından tekrarlı üretiminin önüne geçilecektir. Akıllı şehirler kapsamında bölgedeki kurumlar arasında iş birlikleri geliştirilerek yerel yönetimlerce gerçekleştirilen sürdürülebilir şehir planlama çalışmalarının geliştirilmesine katkı sağlanacaktır.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	Veri İşleme Merkezi (Bilgisayar, server vb. sistemler) Veri Koordinasyon Merkezi (İletişim sistemleri vb.)
Proje Yürütücüsü	İlgili kamu kurumları, yerel yönetimler
Uygulama Yeri	Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	10.830.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	50 (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	12 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Tüm Bölge halkı
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar
Bölge Planı İlişkisi	Dirençli Bölge Gelişim Kurgusunun Dayanıklı Kentlerin Oluşturulması 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Akıllı şehir uygulamaları yaygınlaştırılacaktır." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

⁴¹ Bu proje fikirleri bölge planı kapsamında yapılan sosyo-ekonomik analizler ve saha çalışmaları çerçevesinde ilgili paydaşlarla örnek olarak geliştirilmiş olup bölge planlarının hayata geçirilmesi için gereken bütün projeleri kapsamamaktadır. Ayrıca bu projeler, proje konusunun tabi olduğu mevzuat çerçevesinde izin, onay, görüş ve ruhsat gibi gerekli ön koşulların yerine getirilmesi halinde uygulanabilecektir.

PROJE 2

Proje Adı Marmara Deprem ve Yapı Mühendisliği Test Merkezi (MARTEST) Projesi

Proje Konusu Afetlerle Mücadele

Proje Özeti

Bölgedeki yüksek deprem riski ve kentleşmenin getirdiği yapılaşma; yapıların dayanıklılığın test edilebileceği ve bu alanda araştırma çalışmalarının yapılabileceği bir laboratuvar ihtiyacını doğurmuştur. Bu kapsamda kurulacak olan Deprem ve Yapı Mühendisliği Test Merkezi'nde (MARTEST) aşağıdaki konularda sistem ve eleman testlerinin yapılması planlanmaktadır:

- Deprem Mühendisliği, Yapıların Sismik Değerlendirmesi, Deprem Tehlike ve Risk Analizi, Hidrolik ve Kıyı Yapıları, Ulaştırma Yapıları, Deprem Erken Uyarı ve Acil Müdahale Sistemleri, Performansa Dayalı Tasarım, Betonarme Yapılar, Çelik Yapılar, Endüstri Tesisleri, Tarihi Yapılar, Yapısal Sağlık İzlemesi, GNSS ile Yer Hareketlerinin İzlenmesi, Sarsma Tablası ile Tam Dinamik Deneyler, Geoteknik Deprem Mühendisliği, Yapı Malzemeleri.

Sektör 70 - İdare merkezi faaliyetleri; idari danışmanlık faaliyetleri

Projenin Amacı

Projenin amacı Türkiye'de ve çevre ülkelerde, özel mühendislik gerektiren yapılarda kullanılacak her türlü taşıyıcı sistem ve malzemenin deprem, yangın, sel, çığ ve rüzgâr konusundaki tehlikelerini belirleyip riskleri mümkün olduğunca azaltmak ve katma değer yaratan üreticilerin ürün testlerinin yapılmasında dışa bağımlılığın azaltılmasını sağlayacak olan ulusal bir test merkezi kurulmasını sağlamaktır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Kuzey Anadolu Fay hattının geçtiği Doğu Marmara Bölgesi 1. derece tehlikeli deprem bölgesinde yer almakta olup Üniversite bünyesinde yapılacak proje ile Bölgedeki yapı stokunun depremlere karşı dayanıklılığı artırılacaktır.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)

Toplam 6.000 m ² kapalı alan:	770 m ² eğitim, konferans ve toplantı salonu alanları için
3.000 m ² Test Merkezi Binası	1.030 m ² diğer alanlar
1.200 m ² İdari alanlar ve ofisler	

Proje Yürütücüsü İlgili kamu kurumları, yerel yönetimler ve OSB'ler

Uygulama Yeri Kocaeli

Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı 2.170.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü 15 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi 24 ay

Projenin Hedef Kitle Tasarım ve Uygulamacı Mühendislik Firmaları, Kamu Kurumları (Yerel Yönetimler, AFAD, Bakanlıklar, vb.), AR-GE Merkezleri, Üniversiteler

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi 11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar

Bölge Planı İlişkisi

Dirençli Bölge Gelişim Kurgusunun Dayanıklı Kentlerin Oluşturulması 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Afetlere karşı risk azaltma tedbirleri alınacaktır." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 3

Proje Adı Kent Afet Yönetim Merkezi Projesi

Proje Konusu Kent Afet Yönetimi, Afetlerle Mücadele ve Bilinçlendirme

Proje Özeti Proje kapsamında Acil Müdahale Ekiplerinin konuşlanacağı ve afet risk azaltımına ilişkin test ve simülasyonların yapılacağı bir tesis kurulacak olup bu tesiste afet ve acil durumlara karşı dayanıklılığın artırılmasına ve risk yönetiminin belirlenmesi planlanmaktadır.

Sektör 84 - Kamu yönetimi ve savunma; zorunlu sosyal güvenlik

Projenin Amacı Afet ve acil durumlarda etkin müdahale ve risk azaltıcı eylemlerin gerçekleştirilmesi ile afetlerin ildeki zarar düzeyinin azaltılması amaçlanmaktadır.

Projenin Bölge İçin Önemi Kuzey Anadolu Fay hattının geçtiği Doğu Marmara Bölgesi 1. derece tehlikeli deprem bölgesinde yer almakta olup Bölge'de başta depremin yıkıcı etkilerinin azaltılmasına yönelik çalışmalara imkân sağlamasının yanı sıra afet süreçlerinin yönetiminde hızlı ve koordineli şekilde hareket etmeyi sağlaması açısından gereklidir.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite) 250 kişilik Acil Müdahale Ekiplerinin konuşlanacağı ve afet risk azaltımına ilişkin test ve simülasyonların yapılacağı bir tesis kurulacaktır.
Yerel kurumlardan hedef grupların ve müdahale ekiplerinin bilinçlendirilmesine ilişkin oluşturulan yaklaşık 85 m² fiziksel mekân (ayda 1000 kişi eğitim alması planlanmaktadır.)

Proje Yürütücüsü İlgili kamu kurumları, yerel yönetimler

Uygulama Yeri Kocaeli / Gebze veya İzmit

**Toplam Proje Bütçesi/
Sabit Yatırım Tutarı** 1.300.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü 8 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi 24 ay

Projenin Hedef Kitlesi İlde yer alan tüm yerel kamu kurum ve kuruluşları, STK'lar, OSB'ler

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi 11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar

Bölge Planı İlişkisi Dirençli Bölge Gelişim Kurgusunun Dayanıklı Kentlerin Oluşturulması 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Afetlere karşı risk azaltma tedbirleri alınacaktır" hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 4

Proje Adı Ayvadan Pektin ve Alfa Selüloz/Selüloz Lifi Üretimi Projesi

Proje Konusu Atık Yönetimi, Geri Kazanım

Proje Özeti

Sakarya'nın Geyve, Pamukova bölgesi özellikle pektin ve değerli polimerler bakımından zengin elma ve ayva gibi ürünlerde öne çıkmaktadır. Özellikle ayva üretiminde Geyve ayvası coğrafi işaretinin alınması, yerel yönetimlerin bu alandaki çeşitli girişimleri gibi faktörlerle bu üretim yıllar içinde artış göstermiştir. Türkiye ayva üretiminin yaklaşık yüzde 50'sini tek başına Sakarya ili gerçekleştirmektedir. Bölgede yetişen ayva ve elma ürün seyreltme döneminde yüksek miktarda tarımsal atık çıkartmaktadır. Seyreltme sürecinde toplanan ve yere atılan henüz olgunlaşmamış sert meyveler yüksek oranda pektin ve lif içermektedir. Proje kapsamında bu ürünlerin işlenmesi için tarımsal atık olan seyretilen meyvenin ekonomik değere kavuşmasını sağlayacak selüloz ve selüloz lifi üretimine yönelik bir tesis kurulacaktır. Bu meyvelerin yere atılmak yerine toplanması uzun vadede toprak verimliliğini bozacak patojenlerin oluşumunu ve buna bağlı kimyasal ilaç kullanımı azaltacaktır. Ayrıca ekonomik anlamda meyve üreticileri için ek bir gelir kaynağı olacak ve Türkiye'de daha önce üretimi yapılmayan (ayvadan pektin ve selüloz lifi) bir ithal ikamesi ürün ortaya çıkacaktır.

Sektör 10- Gıda ürünlerinin imalatı

Projenin Amacı

Proje, bölgede yetişen ve seyreltme döneminde ciddi tarımsal atık ortaya çıkaran ayva ve elma hammaddelerinin işlenerek katma değerli pektin/alfa selüloz ve selüloz lifi üretimine yönelik bir tesis kurulmasını kapsamaktadır. Projenin amacı Türkiye'nin projeye konu ürünlerde dışa bağımlılığının azaltılması ve ilgili tarımsal atıkların katma değerli şekilde değerlendirilmesidir.

Projenin Bölge İçin Önemi

Türkiye Ayva üretiminin yaklaşık yüzde 50'si (son 6 yıl ortalama üretim değeri 101 bin ton) Sakarya'da gerçekleşmektedir. Geyve ve Pamukova ilçeleri il üretiminin yüzde 95'ten fazlasını gerçekleştirmektedir. Bu ilçeler aynı zamanda elma üretiminin de yoğun olduğu ilçelerdir. Bu ilçelerin ekonomisi tarıma dayalı olup tarım sanayi yeteri düzeyde gelişmemiştir. Söz konusu yatırım ile bu ilçelerde üretilen ürünlerden katma değerli ürünler elde edilebilecektir.

Ayva'dan pektin ve selüloz lifi üretimi, bu tarımsal ürünü daha yüksek katma değerli ürünlere dönüştürerek, yerel tarımın değer zincirini genişletecek ve çiftçilere daha fazla gelir sağlayarak, tarımsal sürdürülebilirliğin artmasına da katkı sağlayacaktır.

Söz konusu yatırımın, tarım ve sanayi arasında entegrasyonu sağlayarak, yerel ekonominin çeşitlenmesine katkıda bulunması beklenmektedir. Tarımsal ürünlerin işlenmesi ve sanayiye entegre edilmesinin de bölgedeki tarım ve gıda işleme sanayisinin gelişimini hızlandırıcı bir etki oluşturacağı değerlendirilmektedir.

Bu tür üretim tesislerinin, tarım, kimya ve biyoteknoloji alanlarında istihdam oluşturarak, yerel iş gücüne nitelikli işlerde çalışma olanağı sağlaması ve bölgedeki genç nüfus için cazip kariyer fırsatları sunması beklenmektedir.

Geyve ve Pamukova bölgesinde yapılacak ayvadan pektin ve selüloz lifi gibi yenilikçi ve doğal ürünler imalat tesisi ile hem bölgenin tarımsal ürünlerinin değerlendirilmesine hem de bölgenin markalaşmasına katkı sağlanacaktır.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	Pektin 180 ton/yıl Selüloz Lifi (gıda kalite) 180 ton/yıl
Proje Yürütücüsü	Özel sektör firmaları
Uygulama Yeri	Geyve / Sakarya
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	2.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	30 (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	12 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Bölgedeki ayva ve elma üreticileri
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı 12. Sorumlu Üretim ve Tüketim
Bölge Planı İlişkisi	Dirençli Bölge Gelişim Kurgusunun Çevresel Sürdürülebilirliğin Sağlanması 2.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Hammadde kullanımında verimlilik sağlanacak ve atık yönetimi geliştirilecektir.” hedefiyle doğrudan ilişkilidir. Rekabetçi Bölge gelişim kurgusunun “Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması” 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Bölge’de tarım-sanayi-turizm sektörleri arasındaki etkileşim güçlendirilecektir.” hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 5

Proje Adı Bitkisel Yağ Üretiminde Oluşan Atık/Yan Ürünlerden Prebiyotik ve Farmakolojik Ürünler Üretilmesi

Proje Konusu Atık Yönetimi, Geri Kazanım

Proje Özeti

Bitkisel yağlar sektöründe fındık ve zeytin gibi meyvelerden üretilen ham yağı üretimi oldukça önemlidir. Bitkisel yağlar üretilirken preslenme prosesi sürecinde atık veya yan ürün olarak sayılabilecek kek oluşmakta ve rafinasyon sürecinde de asitler nötralize edilmektedir. Küspe olarak da adlandırılabilen kek, genellikle düşük katma değerli bir ürün olarak piyasaya sürülmekte ve asitlerden ise yararlanılamamaktadır. Proje kapsamında fındık yağı üretiminde oluşan atık/yan ürünlerden prebiyotik ve farmakolojik ürünler üretilerek bahse konu atıkların katma değerli bir şekilde değerlendirilmesine yönelik bir altyapı oluşturulacaktır.

Sektör

20- Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı

Projenin Amacı

Proje, bitkisel yağ üretimi (fındık yağı) prosesi sonucunda oluşan atık ve yan ürünlerden ürün oluşturmayı konu edinmekte olup bahse konu yatırımın amacı ilgili atıkların katma değerli bir şekilde değerlendirilmesidir. Dış ticaret açığının azaltılması ve ülkede stratejik tarımsal ürünlerinden birisi olan fındığın katma değerli ürüne dönüştürülmesi amaçlarına doğrudan katkı sağlayacak bir projedir.

Projenin Bölge İçin Önemi

Düzce ili tarımsal potansiyeli oldukça yüksek olup fındık en başta gelen tarımsal ürünlerdendir. TÜİK verilerine Düzce'de 2022 yılında 83.052 ton, 2023 yılında 66.647 ton fındık üretimi yapılmıştır. Yatırım konusunun hammaddeye yakınlık bakımından mekânsal ilişkisinin kuvvetli olduğu değerlendirilmektedir.

Stratejik ürün olarak fındığa bağlı endüstrinin gelişiminin, Düzce'nin kırsal kesimlerinde yaşayan ve ormancılık faaliyetiyle geçimini fındık yetiştiriciliği ile sürdüren kimselerin gelirlerinin sürdürülebilir kılınması açısından önemli bir faktör olacağı değerlendirilmektedir.

Düzce Üniversitesi yetkinlik analizinde Organik Kimya alt alanı 1. bölgede yer almakta proje konusu üniversitenin yetkin olduğu alanlardan biridir. Bununla birlikte üniversitemizin Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşması teması kapsamında Düzce Üniversitesi sağlık alanında sağlık turizmi ve çevre alanında atık geri kazanım konularında ihtisaslaşmaktadır. Yatırımın konusunun bitkisel yağ üretimi prosesinde oluşan atık ürünlerin geri kazanımı olması nedeniyle üniversitenin teknik ve araştırma alt yapısı sayesinde iş birliği olanaklarının mevcut olduğu ve ilerleyen dönemde bölge ilave katkılar sağlanabileceği değerlendirilmektedir.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)

8.000 ton/yıl prebiyotikler, 1.000 ton/yıl hammadde

Proje Yürütücüsü

İlgili özel sektör firmaları

Uygulama Yeri	Düzce
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	84.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	190 (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	18 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Düzce ve çevre illerde bulunan fındık/fındık ürünleri üreticisi firmalar
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı 12. Sorumlu Üretim ve Tüketim
Bölge Planı İlişkisi	Dirençli Bölge Gelişim Kurgusunun Çevresel Sürdürülebilirliğin Sağlanması 2.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Hammadde kullanımında verimlilik sağlanacak ve atık yönetimi geliştirilecektir.” hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 6

Stratejik Öncelik Düzce OSB'lerinde Atıksu Arıtma Tesisi Projesi

Proje Konusu Atık Su Arıtma, Tesis Kurulumu, Altyapı

Proje Özeti Proje kapsamında mevcutta atık su tesisi bulunmayan OSB'lerde firmaların üretim süreçleri sonucunda ortaya çıkan atık sularının deşarj edileceği bir Atıksu Arıtma Tesisi kurulacaktır.

Sektör 36- Suyun toplanması, arıtılması ve dağıtılması

Projenin Amacı Proje kapsamında Düzce OSB'lerinde atık su altyapıları tamamlanarak, atık suların arıtılarak alıcı ortama deşarj edilmesi amaçlanmaktadır.

Projenin Bölge İçin Önemi Düzce OSB'lerinde atık su arıtma tesis bulunmamaktadır. Endüstriyel atık su oluşumu bulunan fabrikaların atık suları OSB içerisindeki kanalizasyon şebekesine verilmekte ve kanalizasyon şebekesi Düzce Belediyesi Merkezi Atık Su Arıtma Tesisi (AAT) ile son bulmaktadır. Proje ile OSB sınırları içerisinde oluşacak tüm atık suların, arıtılarak alıcı ortama deşarj edilmesi ve endüstriyel faaliyetlerin su kütleleri üzerinde oluşturdukları çevresel risklerin azaltılması beklenmektedir.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite) 2.000 m³ gün/su

Proje Yürütücüsü İlgili OSB'ler

Uygulama Yeri Düzce

Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı 4.350.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü 6 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi 24 ay

Projenin Hedef Kitlesi OSB'ler

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi 6. Temiz Su ve Sanitasyon
12. Sorumlu Üretim ve Tüketim
13. İklim Eylemi

Bölge Planı İlişkisi Dirençli Bölge Gelişim Kurgusunun Çevresel Sürdürülebilirliğin Sağlanması 2.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Hammadde kullanımında verimlilik sağlanacak ve atık yönetimi geliştirilecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 7

Proje Adı Bolu OSB Atıksu Arıtma Tesisi Projesi

Proje Konusu Atık Su Arıtma Tesisi Kurulumu

Proje Özeti

Proje kapsamında mevcutta atık su tesisi bulunmayan Bolu OSB'de firmaların üretim sonucu ortaya çıkan atık sularının deşarj edileceği bir Atıksu Arıtma Tesisi kurulacaktır.

Sektör

36 - Suyun toplanması, arıtılması ve dağıtılması

Projenin Amacı

Bolu OSB'nin ihtiyacı olan atık su arıtma tesisinin faaliyete geçmesi ile AB Yeşil Mutabakatı'na uyum sürecine katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Bolu'da havza ve su kaynaklarında (Büyüksu Çayı, Gerede Çayı, Mudurnu Su Havzası vd.) kirlenmenin temel nedenleri arasında sanayi kuruluşlarının arıtma tesislerinin olmayışı veya mevcut tesislerin eksik/yetersiz olması bulunmaktadır. Sanayi atıklarının deşarjının azaltılmasının su kaynakları üzerinde oluşan kirliliği önemli ölçüde azaltması beklenmektedir. Proje ile atık yönetim süreçlerinin etkin yönetimi ile Bölge'nin çevresel sürdürülebilirliğine katkı sağlanacaktır.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)

2.000 m³ gün/su

Proje Yürütücüsü

İlgili OSB

Uygulama Yeri

Bolu

**Toplam Proje Bütçesi/
Sabit Yatırım Tutarı**

1.300.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü

6 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi

12 ay

Projenin Hedef Kitlesi

Bolu OSB'de imalat yapan işletmeler

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi

6. Temiz Su ve Sanitasyon
12. Sorumlu Üretim ve Tüketim
13. İklim Eylemi

Bölge Planı İlişkisi

Dirençli Bölge Gelişim Kurgusunun Çevresel Sürdürülebilirliğin Sağlanması 2.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Hammadde kullanımında verimlilik sağlanacak ve atık yönetimi geliştirilecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 8

Proje Adı GEBKİM Atıksu Geri Kazanım Projesi

Proje Konusu Geri Kazanım

Proje Özeti

Proje kapsamında GEBKİM firmalarının atık sularının arıtılarak alıcı ortama deşarj edilebileceği Atıksu Geri Kazanım Tesisi kurulacaktır. GEBKİM OSB'de faaliyet gösteren endüstri tesislerinde proses sonucu ortaya çıkan atıksular geri kazanım tesisinde tekrardan arıtma işlemine tabi tutularak yeniden kullanılabilir hâle getirilecektir.

Sektör 36 - Suyun toplanması, arıtılması ve dağıtılması

Projenin Amacı

Projenin amacı, kurulacak olan atık su geri kazanım tesisi ile OSB içinde faaliyet gösteren firmaların su kaynaklarını verimli kullanmalarını sağlamaktır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Türkiye sanayisinin yaklaşık %15'ine ev sahipliği yapan Kocaeli'de sanayi tesislerinde ön arıtma tesisleri bulunmakla beraber ileri arıtma olarak nitelenen atık suların geri kazanılarak yeniden kullanımı yeterli düzeyde değildir. Doğu Marmara Bölgesi ihracatının 2023 yılında %53'ü AB pazarına olup yeşil dönüşüm mutabakatı ve ilgili yeni düzenlemelere uyum sürecinde firmaların temiz üretim uygulamaları kritik önemdedir. GEBKİM OSB'de ile yürütülecek Proje ile endüstride ileri atık su arıtma süreçlerinin Bölge'de yaygınlaştırılması beklenmektedir. Proje ile atık yönetim süreçlerinin etkin yönetimi ile Bölge'de verimlilik ve çevresel sürdürülebilirlik artırılabilecektir.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)

2.500 m³ su/gün

Proje Yürütücüsü

İlgili OSB

Uygulama Yeri

Kocaeli

**Toplam Proje Bütçesi/
Sabit Yatırım Tutarı**

3.120.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü

6 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi

12 ay

Projenin Hedef Kitlesi

GEBKİM içinde faaliyet gösteren firmalar ve bölge halkı

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi

12. Sorumlu Üretim ve Tüketim

Bölge Planı İlişkisi

Dirençli Bölge Gelişim Kurgusunun Çevresel Sürdürülebilirliğin Sağlanması 2.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Hammadde kullanımında verimlilik sağlanacak ve atık yönetimi geliştirilecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 9

Proje Adı Bolu Termal SCADA Sistemi Projesi

Proje Konusu Jeotermal Su Altyapısı

Proje Özeti Proje kapsamında turizm işletmelerinin termal su ihtiyacını karşılamaya yönelik otomasyonlu jeotermal su dağıtımı sağlayan; bilgisayar, cep telefonu veya tablet gibi cihazlarla tek bir merkezden izlenebilen SCADA sistemi kurulacaktır.

Sektör 36- Suyun toplanması, arıtılması ve dağıtılması

Projenin Amacı Özel yatırım bölgesi olan Köroğlu Dağı Kültür Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesinin Karacasu Beldesi'nde yer alan özel sektör işletmelerinin termal su ihtiyacının karşılanmasına yönelik su dağıtım sisteminde otomasyonun sağlanması amaçlanmaktadır.

Projenin Bölge İçin Önemi Kuzey Anadolu fay hattı üzerinde yer alan Doğu Marmara Bölgesi jeotermal kaynak açısından oldukça zengindir. Proje özel turizm bölgesinde jeotermal kaynaklar kullanılarak hem tesislerde termal su verimliliği sağlanacak hem de çevresel sürdürülebilirliğe katkı sağlanacaktır.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite) 58 lt/sn

Proje Yürütücüsü İlgili kamu kurumları ve yerel yönetimler

Uygulama Yeri Bolu

Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı 650.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü 15 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi 12 ay

Projenin Hedef Kitlesi Termal turizm işletmeleri

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi 7. Erişilebilir ve Temiz Enerji
9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı

Bölge Planı İlişkisi Dirençli Bölge Gelişim Kurgusunun Çevresel Sürdürülebilirliğin Sağlanması 2.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "İklim değişikliğine dayanıklılık ve uyum artırılacaktır." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 10

Proje Adı	Bolu Deri Ürünleri Geri Kazanım Tesisi Projesi
Proje Konusu	Geri Kazanım
Proje Özeti	Bolu ili Gerede ilçesi Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyet gösteren deri işleme fabrikalarından yaklaşık 40 ton/gün kaveleto atığı çıkmaktadır. Proje kapsamında Gerede Deri İhtisas OSB'de üretim sonucu açığa çıkan kaveleto atıklarından (iç deri ve yağ içerisinden hayvansal yağ) organik yağ üretimi gerçekleştirilerek atık geri kazanımının sağlanacağı bir tesis kurulacaktır. Bolu'da markalaşma değeri yüksek olan deri ürünleri üretim sürecinde marka değerine katkı sağlayacak örnek bir simbiyoz projesi olacaktır.
Sektör	38- Atığın toplanması, ıslahı ve bertarafı faaliyetleri; maddelerin geri kazanımı
Projenin Amacı	Vidala deri üretimi sürecinde ortaya çıkan atıklardan kozmetik yarı mamul üretilmesi amaçlanmaktadır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Gerede ilçesinde tamamlanan ve 130 deri fabrikasının faaliyet gösterdiği, kent merkezindeki tabakhanelerin bir araya toplanarak daha modern ve sistematik fiziki koşullarda üretimlerini gerçekleştirdikleri Gerede Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi hâlihazırda faaldir. Kurulması planlanan ve bölgedeki kümelenme çalışmalarını tamamlayıcı niteliği bulunan geri dönüşüm tesisinde hammadde olarak deri işleme tesislerinden gelen, işlem gören ham derileri miktarının yaklaşık %35'ini oluşturan budama ve ön etlemeden çıkan atıklar kullanılacaktır. Arıtma sistemlerine entegre edilerek bölgedeki üretici firmalardan kaynaklanan atıkların maksimum seviyede bertaraf edilmesi bölgedeki işletmelerin verimliliklerinin ve çevresel sürdürülebilirliklerinin güçlendirilerek uluslararası rekabet gücünün artmasına katkı sağlayacaktır. Diğer yandan projenin, sektörün çevresel etkisine ilişkin imajına olumlu katkı sağlaması beklenmektedir. Sektörün sera gazı emisyonu ile geri dönüştürme oranları görece yüksek olup Proje ile karbon ayak izi azaltılmasına da katkı sağlanacaktır. Proje ile atık yönetim süreçlerinin etkin yönetimine katkı verilerek Bölge'nin çevresel sürdürülebilirliği sağlanacaktır.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	15.000 ton/yıl
Proje Yürütücüsü	İlgili OSB
Uygulama Yeri	Bolu
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	11.700.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	25 (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	12 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Vidala deri üreten işletmeler
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı 12. Sorumlu Üretim ve Tüketim
Bölge Planı İlişkisi	Dirençli Bölge Gelişim Kurgusunun Çevresel Sürdürülebilirliğin Sağlanması 2.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Hammadde kullanımında verimlilik sağlayacak ve atık yönetimi geliştirilecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 11

Proje Adı	Bolu Kırsal Kesiminde Sıfır Atık Projesi
Proje Konusu	Atık Toplama Sistemi
Proje Özeti	Bu proje kapsamında, Bolu'da bulunan 492 köyde tehlikesiz atıkların ayrıştırılarak toplanmasını ve geri dönüşümüne aracılık edecek kapsamlı bir atık toplama sistemi kurulması hedeflenmektedir. Bolu'da tehlikesiz atıkların çevreye zarar vermeden yönetilmesi ile geri dönüşüm oranları artırılabilecek ve doğal kaynakların daha verimli kullanılması sağlanacaktır.
Sektör	38- Atığın toplanması, ıslahı ve bertaraf faaliyetleri; maddelerin geri kazanımı
Projenin Amacı	Bolu kırsal kesiminde bulunan yerleşim merkezlerinde israftan kaçınmayı ve atığın önlenmesini, azaltılmasını, yeniden kullanılmasını ve geri dönüştürülmesini sağlamak amacıyla atık ve çöplerin; cam, kâğıt, metal ve plastik sınıflarında ayrıştırılarak toplanmasına yönelik Sıfır Atık Toplama Sisteminin kurulması planlanmaktadır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Bolu'da kurulacak atık toplama ve geri dönüşüm tesisi, çevresel sürdürülebilirliği artırarak doğal kaynakların korunmasına katkı sağlayacaktır. Tehlikesiz atıkların ayrıştırılarak toplanması, atık miktarını azaltır ve geri dönüşüm oranlarını yükseltmesi öngörülmektedir. Proje kapsamında, kırsal kesimde özellikle köylerde yaşayan halkın çevre bilincinin geliştirilmesi, uzun vadede sürdürülebilir çevre yönetimi alışkanlıklarının yerleşmesine katkı sunması beklenmektedir. Ayrıca, geri dönüşüm faaliyetleri yerel ekonominin güçlenmesine ve çevre kirliliğinin önlenmesine de katkı sağlayacaktır.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	Bolu'daki 492 köy için kurulacak atık toplama ve geri dönüşüm tesisinin (ilde kırsal kesim nüfusu ve köy sayısı göz önüne alınarak ortalama köy nüfusunun yaklaşık 150 kişi olduğu düşünülerek hesaplandığında) günlük en az 60 ton atık işleme kapasitesine sahip olması gerektiği tespit edilmiştir. Ayrıca, tesiste ayrıştırma ve geçici depolama kapasiteleri de bu miktarı karşılayacak şekilde planlanacaktır. Bu kapasite, atık yönetim sisteminin etkin bir şekilde çalışmasını ve geri dönüşüm süreçlerinin sorunsuz ilerlemesini sağlayacaktır.
Proje Yürütücüsü	İlgili kamu kurumları
Uygulama Yeri	Bolu
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	5.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	125 (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	12 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Bolu kırsal kesiminde ikamet eden nüfus
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar 12. Sorumlu Üretim ve Tüketim
Bölge Planı İlişkisi	Dirençli Bölge Gelişim Kurgusunun Çevresel Sürdürülebilirliğin Sağlanması 2.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Hammadde kullanımında verimlilik sağlanacak ve atık yönetimi geliştirilecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 12

Proje Adı Düzce Özel Hastane Yatırımı Projesi

Proje Konusu Sağlık Tesis, Altyapı

Proje Özeti Proje kapsamında sağlık altyapısı yetersiz olan Düzce'de hem yatak kapasitesi hem de branş bazında ihtiyaçların karşılanması amacıyla yüksek nitelikli bir özel hastane kurulumu gerçekleştirilecektir.

Sektör 86- İnsan sağlığı hizmetleri

Projenin Amacı

Düzce Merkez ilçesi 258.484 kişilik nüfusu ile Düzce il nüfusunun %63'ünün yaşadığı büyük bir ilçe olup nüfusa kıyasla ilçede hastane sayısı yetersizdir. Yüz bin kişi başına düşen hastane yatak sayısı Türkiye ortalaması 301 iken Düzce'de bu sayı 224, bin kişi başına düşen hekim sayısı Türkiye'de 2,2 iken Düzce'de 2'dir. Kurulacak özel hastane ile Düzce'deki nitelikli sağlık hizmet kapasitesinin artırılması amaçlanmaktadır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Düzce Merkez ilçede sadece 1 adet özel hastane ve 1 adet de özel göz hastanesi bulunmaktadır. Hem merkezde hem diğer ilçelerde yaşayanlar çevre illerdeki özel hastanelerden hizmet almaktadırlar. Bu doğrultuda yüksek nitelikli özel hastane yatırımına ihtiyaç bulunmaktadır. Sağlık sektöründe yapılacak özel hastane yatırımı ile Bölge'nin yaşanabilirliği ve kamusal hizmet kalitesinin artırılmasına katkı sağlanacaktır.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)

75 Yatak

Proje Yürütücüsü

Özel Sektör

Uygulama Yeri

Düzce/Merkez

**Toplam Proje Bütçesi/
Sabit Yatırım Tutarı**

5.200.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü

200 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi

24 ay

Projenin Hedef Kitlesi

Düzce Halkı

**Sürdürülebilir
Kalkınma Hedefleri
ile İlişkisi**

3. Sağlık ve Kaliteli Yaşam

Bölge Planı İlişkisi

Dirençli Bölge Gelişim Kurgusunun Sosyal Bütünleşmenin Sağlanması 3.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Kırılgan grupların kamusal hizmetlere erişilebilirlikleri artırılabilecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 13**Proje Adı** Yalova Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi Projesi ⁴²**Proje Konusu** Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon, Sağlık Turizmi, Konaklama Faaliyetleri**Proje Özeti**

Proje ile Termal ilçesi Gökçedere Mahallesi'nde, Yalova Üniversitesi'ne bağlı Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon (FTR) Merkezi kurulacaktır. Merkez için mevcut bir binanın dönüştürülmesi planlanmakta olup dönüştürülecek bina tedavi ve konaklama bölümü olmak üzere iki bölümden oluşacaktır. Proje kapsamında 2.700 m² alanda, yaklaşık 4.000 m² kapalı alana sahip binada bir adet rehabilitasyon havuzu ve bir adet kaplıca havuzu inşa edilecektir.

Sektör

86- İnsan sağlığı hizmetleri

Projenin Amacı

Türkiye uluslararası sağlık turizmi ile ilgili stratejik hedeflerine katkı sağlayacak yatırım ile bölgede sağlık turizmiyle ilişkili konferans, kongre ve sunumların yapılarak, termal sağlık turizmi alanında mesleki eğitimler verilerek ve staj programları ile sağlık turizmine yönelik insan kaynağı yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca Üniversite bünyesinde yapılması planlanan sağlık alanındaki bilimsel araştırma ve projelerle alanda bilimsel üretime katkı sunulması amaçlanmaktadır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Roma döneminden kalma tarihi kaplıca suyu kanallarının hâlen kullanılmakta olduğu Termal ilçesi, Türkiye'nin önemli bir termal merkezidir. İlçenin turizmi kaplıcalara dayalıdır ve bu kaplıcalar Bizans ve Osmanlı dönemlerinden beri kullanılmaktadır. Termal ilçesi, Sabiha Gökçen Uluslararası Havaalanı'na ulaşım kolaylığı, yeşil alan, bitki örtüsü ve doğa turizmi öğelerinin varlığı bakımından büyük zenginliğe sahiptir. Termal ilçesinin turizm ürün çeşitliliğinin artması ile uzun süre konaklayan yerli ve yabancı turist sayısının artmasına, böylelikle ilçe otellerinin ve Sağlık Bakanlığına bağlı faaliyet gösteren kaplıca tesislerinin doluluk oranlarının artmasına etkisi olacak ve mevcut işletmelerin üretim ve kurumsal alt-yapılarının güçlendirilmesini, yeni tesisler kurulmasına ve var olanların modernize edilmesini teşvik edecektir. Proje, Termal ilçesinin bir termal sağlık destinasyonuna dönüştürülmesine öncülük edecektir.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)

Tedavi: 100 hasta/gün Konaklama: 25 hasta/gün

Proje Yürütücüsü

İlgili üniversite

Uygulama Yeri

Termal / Yalova

Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı

2.050.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü

50 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi

12 ay

Projenin Hedef Kitle

Dinlenmek ve sağlıklı kalmak amacıyla orta yaş üstü insanlar ve nörolojik, ortopedik ve romatolojik tedavi programlarına ihtiyaç duyan fiziksel rahatsızlıkları bulunan yerli ve yabancı hastalar

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi

3. Sağlık ve Kaliteli Yaşam

Bölge Planı İlişkisi

Dirençli Bölge Gelişim Kurgusunun Sosyal Bütünleşmenin Sağlanması 3.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Kırılgan grupların kamusal hizmetlere erişilebilirlikleri artırılacaktır." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

⁴² Proje konusuna dair hazırlanmış olan ön fizibilite raporuna <https://www.yatirimadestek.gov.tr> web sitesinde yer alan yatırım fırsatları bölümünden erişim sağlanabilmektedir.

PROJE 14

Proje Adı	10 MW Kapasiteli Biyo-Kütle Yenilenebilir Enerji Santrali Projesi ⁴³
Proje Konusu	Yenilenebilir Enerji
Proje Özeti	Projenin kapsamında Bolu İli Mudurnu İlçesinde 10 MW kapasiteli Biyo-kütle Yenilenebilir Enerji Santrali kurularak Bolu ve çevresinde yetiştirilen canlı kümes hayvan atıklarının biyokütle enerji üretim tesisinde bertarafı ve enerji üretimi planlanmaktadır. Proje kapsamında işletilecek santralde, kümes hayvanları dışkısı ve altlık malzemesi ile gerek duyulması halinde tarımsal atıklar, hareketli ızgaralı yakma tesisinde yakılarak kızgın buhar elde edilecek ve bu buhardan da bir buhar türbini ve ona bağlı bir jeneratör vasıtasıyla elektrik enerjisi üretilmektedir. Üretilen enerji, şalt sistemi üzerinden ulusal elektrik şebekesine aktarılacaktır.
Sektör	35- Elektrik, gaz, buhar ve havalandırma sistemi üretim ve dağıtımı 38- Atığın toplanması, işlenmesi ve bertarafı faaliyetleri; maddelerin geri kazanımı
Projenin Amacı	Proje kapsamında; bölgede kanatlı hayvan atıklarının değerlendirilmesi ile temiz enerji üretilmesi ve kanatlı hayvancılık sektöründe sürdürülebilirliğin sağlanması hedeflenmektedir.
Projenin Bölge İçin Önemi	Kanatlı et sektöründeki büyük üreticilerin yer aldığı TR42 Bölgesi'nde Bolu ve Sakarya illeri Türkiye'de ilk üçte yer almaktadır. Kanatlı et üretim ve ihracatının yaklaşık üçte birlik kısmı TR42 Bölgesi'ndedir. Bolu'da günlük kümes hayvan dışkısı yaklaşık 1200 ton/gün olup %80'ine yakını Merkez, Mudurnu ve Göynük ilçelerindedir. Beyaz et üretiminin doğal çıktısı olan tavuk dışkıları (gübre), gelinen nokta itibarı ile toprağı, yeraltı ve yerüstü suları kirleten, etrafa viral ve bakteriyel tavuk hastalıkları saçan ve depolandıkları açık alanlarda kötü kokular yayan ve görüntü kirliliği oluşturan bir atık özelliği göstermektedir. Bu atıkların doğaya zarar vermeden değerlendirilmesi ve enerji üretiminde kullanılması Bölge'nin sürdürülebilir gelişimi için büyük önem arz etmektedir.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	Tesiste işletme aşamasında yılda 12 ay (320-330 gün), ayda 28 gün, günde 24 saat çalışma, yılda en az 8.000 saat devrede kalarak elektrik üretimi ve atık bertarafı sağlama Planlanan kurulu güç ile santralin üretebileceği (yıllık) net elektrik enerjisi miktarı 78 GWh/yıl
Proje Yürütücüsü	Özel sektör
Uygulama Yeri	Bolu / Mudurnu
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	28.150.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	50 (sürekli), 70 (geçici)
Proje Uygulama Süresi	24-30 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Bolu İli Mudurnu İlçesi çevresinde kanatlı hayvancılık sektöründe faaliyet gösteren işletmeler ve bölge halkı
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	Hedef 7. Erişilebilir ve Temiz Enerji Hedef 12. Sorumlu Üretim ve Tüketim
Bölge Planı İlişkisi	Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Verimlilik Odaklı Dönüşüm Teşvik Edilerek Sürdürülebilir Üretimin Sağlanması ve Sektörlerin Dayanıklılığının Artırılması 2. Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Sürdürülebilir enerji yönetimi ve verimliliği sağlanacaktır." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

⁴³ Proje konusuna dair hazırlanmış olan ön fizibilite raporuna <https://www.yatirimadestek.gov.tr> web sitesinde yer alan yatırım fırsatları bölümünden erişim sağlanabilmektedir.

PROJE 15

Proje Adı Geriatri Turizmi Yaşlı Bakım Kompleksi Projesi ⁴⁴

Proje Konusu Yaşlı Bakımı, Sağlık Turizmi

Proje Özeti

%13,1 yaşlı bağımlılık oranı ile Doğu Marmara Bölgesi Türkiye ortalamasına göre görece daha genç nüfusa sahip olmakla birlikte yaşlanma eğilimindedir. Türkiye'nin yaşlı bağımlılık oranı son 10 yılda %10'dan %13,5'e yükselmiştir. Dünya nüfusunun yaşlanması ile birlikte yaşlı bakım ve sağlık hizmetlerine olan talebin artması, bu hizmet alanındaki potansiyelini daha da belirgin hâle getirmektedir. Proje kapsamında, yeşil doğası ve temiz havasıyla ön plana çıkan Bolu'da yaşlılara bakım hizmeti sunulacak bir yaşlı bakım merkezi kurulacaktır. Proje ile Türkiye'nin en yoğun nüfusuna sahip büyükşehirleri başta olmak üzere kırılğan grupta yer alan yaşlıların ihtiyaçları karşılanacak, sosyal içermesi sağlanarak Bölge'nin yaşanabilirliği artırılmasına katkı sağlanacaktır.

Sektör

87- Yatılı bakım faaliyetleri

Projenin Amacı

Proje'nin, toplumun önemli bir kesimini oluşturan 65 üstü yaş hedef kitlesinin sosyal ve sağlıklı yaşamına katkı sunması amaçlanmaktadır.

Geriatri Yaşlı Bakım Kompleksi yatırımı, Türkiye'nin turizm gelirlerini artırma hedefiyle uyumlu bir adım olup sağlık turizmi alanında Türkiye'nin uluslararası bir cazibe merkezi olmasına katkı sağlayacaktır. 2023 yılı itibarıyla 57 milyon 77 bin 440 ziyaretçi sayısına ulaşan Türkiye, bu ziyaretçilerin büyük bir kısmını "gezi, eğlence, sportif ve kültürel faaliyetler" amacıyla ağırlamıştır. Ancak, sağlık turizmi ve geriatri turizmi gibi alanlarda yapılacak yatırımlar, ülkenin turizm yelpazesini genişletecek ve daha yüksek gelir getiren segmentlere hitap etmesini sağlayacaktır. Ziyaretçilerin kişi başı geceleme başına ortalama harcamasının 99 dolar olduğu göz önünde bulundurulduğunda, sağlık turizmi alanında yapılacak yatırımların bu ortalamaı artırması öngörülmektedir.

Geriatri yaşlı bakım kompleksi gibi yatırımlar, hem yerli vatandaşların sağlık ihtiyaçlarını karşılamak hem de yurt dışından gelecek turistler için çekici bir destinasyon sunmak açısından stratejik öneme sahiptir.

Projenin Bölge İçin Önemi

Geriatri yaşlı bakım kompleksi yatırımı, Bolu'nun ekonomik ve sosyal yapısına önemli katkılar sunacaktır. Bu yatırım, sağlık turizmi alanında yeni bir pazar oluşturarak bölge ekonomisinin canlanmasına ve istihdam olanaklarının artmasına katkı sağlayacaktır. Sağlık ve turizm sektörleri arasındaki sinerji, Bolu'nun sağlık turizmi merkezi olma potansiyelini desteklerken, yatırımın sürdürülebilir ve çevre dostu bir yaklaşımla planlanması, Bolu'nun ekolojik dengesinin korunmasına ve sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunacaktır. Ayrıca, bu yatırım, yerel kültür ve doğal kaynakların korunmasını teşvik ederek, Bolu'nun doğal ve kültürel mirasının korunması çalışmalarına da destek sağlayacaktır.

Yatırımın mekânsal olarak Bolu'nun mevcut turizm destinasyonları ve altyapısıyla bütünlük içinde konumlandırılması sağlanarak termal kaynaklar, doğa parkları ve sakin şehirlerin çevresine entegre edilmesi, yatırımın bölgenin doğal güzellikleriyle uyumlu olmasını sağlayacak ve turistler için cazip bir destinasyon yaratacaktır. Ulaşım ve altyapı ağına kolay erişim, sağlık turizmi kapsamında özellikle yaşlı turistlerin rahat ulaşımını sağlayarak yatırımın başarısını artıracaktır. Ayrıca, yatırımın bölgedeki doğal ve kültürel miras alanlarıyla uyum içinde olması, bölgesel kalkınmaya katkıda bulunacak ve Bolu'nun turizmdeki prestijini daha da artıracaktır.

⁴⁴ Proje konusuna dair hazırlanmış olan ön fizibilite raporuna <https://www.yatirimadestek.gov.tr> web sitesinde yer alan yatırım fırsatları bölümünden erişim sağlanabilmektedir.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	120 yatak
Proje Yürütücüsü	İlgili kamu kurumları
Uygulama Yeri	Bolu
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	4.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	55 (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	12 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Yerli ve Yabancı 60+ yaş sağlık turistleri
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	3. Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam 8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme 9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı 11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar
Bölge Planı İlişkisi	Dirençli Bölge Gelişim Kurgusunun Sosyal Bütünleşmenin Sağlanması 3.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Kırılgan grupların kamusal hizmetlere erişilebilirlikleri artırılabilecektir.” hedefiyle doğrudan ilişkilidir. Ayrıca Rekabetçi Bölge gelişme kurgusunda “TR42 Doğu Marmara Bölgesi’nde turizm sektörü altyapısı güçlendirilecek ve alternatif turizm türleri önceliklendirilecektir.” hedefi ile de ilişkilidir.

PROJE 16**Proje Adı** Düzce Jeotermal Sera Kurulumu Projesi**Proje Konusu** Tarımsal Üretim**Proje Özeti**

Proje kapsamında Düzce’de her mevsim sebze, meyve ve kesme çiçek üretimine imkân tanıyacak ve çevreci bir alternatif olan bölgedeki jeotermal kaynakların kullanımına imkân sağlayacak bir jeotermal sera kurulumu gerçekleştirilecektir.

Sektör

01 - Bitkisel ve hayvansal üretim ile avcılık ve ilgili hizmet faaliyetleri

Projenin Amacı

Düzce’nin Gölyaka ilçesi Efteni ve Derdin termal sahalarıyla jeotermal enerji bakımından oldukça zengin bir bölgede yer almaktadır. Jeotermal seracılığın bölge çapında genişletilmesi ve geliştirilmesi bölge ekonomisine olumlu bir katkı sağlayacaktır. Sera ısıtması için jeotermal enerjinin kullanılması; düşük sıcaklıktaki akışkanın seracılıkta kullanılabilmesi; seraların yılın soğuk günlerinde ısıtmaya ihtiyaç duyması, jeotermal enerjinin diğer yakıt türlerine göre avantajlı ve yerel kaynak olması, çevreci ve yenilenebilir olma gibi avantajlar sağlamaktadır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Kuzey Anadolu fay hattı üzerinde yer alan Doğu Marmara Bölgesi jeotermal kaynak açısından oldukça zengindir. Proje ile tarımsal üretimde bu kaynaklardan yararlanarak hem tarımsal verimlilik artırılacak hem de çevresel sürdürülebilirliğe katkı sağlanacaktır.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)

15 dekar alan

Proje Yürütücüsü

İlgili yerel yönetim

Uygulama Yeri

Gölyaka/Düzce

Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı

650.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü

10 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi

24 ay

Projenin Hedef Kitlesi

Bölge halkı

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi

7. Erişilebilir ve Temiz Enerji
12. Sorumlu Üretim ve Tüketim

Bölge Planı İlişkisi

Dirençli Bölge Gelişim Kurgusunun Çevresel Sürdürülebilirliğin Sağlanması 2.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “İklim değişikliğine dayanıklılık ve uyum artırılacaktır.” hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 17

Proje Adı	Mevsimlik Tarım İşçileri Barınma ve Sosyal Alan Projesi
Proje Konusu	Tarımsal Üretimi Destekleyici Sosyal Proje
Proje Özeti	Proje kapsamında Düzce'ye fındık hasadı için farklı bölgelerden gelen mevsimlik işçilerin konaklayabileceği ve çocuklarının eğitim alabileceği, prefabrik ev ve sosyal yaşam alanları kurulacaktır.
Sektör	01 - Bitkisel ve hayvansal üretim ile avcılık ve ilgili hizmet faaliyetleri
Projenin Amacı	Fındık hasadı için çeşitli illerden gelen gruplara yönelik konaklama alanlarının yanı sıra eğitim gören çocuklara görevli öğretmenler tarafından çocuk atölyeleri, eğitim ve rehberlik çalışmaları gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca tarımsal faaliyetlerde çocuk işçiliğinin önlenmesi ve cinsiyet, yaş ve ırk temeline dayalı gelir eşitsizliğinin azaltılması hedeflenmektedir.
Projenin Bölge İçin Önemi	Düzce fındık üretiminde Türkiye'nin önde gelen (5. sırada) illerinden biri konumunda olup ağaç başında verimlilikte ortalama 3 kg ile Türkiye ortalamasının üzerindedir. Meyvelik alanı olarak Türkiye'nin %8,5'i, üretim miktarında ise %10,3'ünü (67 bin ton) karşılamaktadır. Hasat döneminde fındığın toplanması için Bölge dışından gelen mevsimlik işçilere ihtiyaç duyulmaktadır. Proje kapsamında işçiler için sağlıklı yaşam alanlarının oluşturulması, altyapı iyileştirmelerin sağlanması ve insani yaşam koşullarının geliştirilmesi ve çalışma ve sosyal hayatlarının iyileştirilmesi ile ailelerine sosyal olanakların sağlanması hedeflenmektedir. Mevsimlik işçilerin çalışma ve barınma koşullarının iyileştirilmesi bölge gelir kaynakları arasında önemli bir yeri olan fındık üretiminin sürdürülebilirliğine katkı sağlamak ile birlikte ülkenin önemli bir sosyal gerçekliği olan mevsimlik işçiliği aile boyutunda bütünsel değerlendirecek, gelen işçilerin çocuklarının eğitimi sağlanarak Bölge'de hem sosyal bütünleşme hem de üretimin sürdürülebilirliğinin sağlanacağı örnek bir uygulama olacaktır.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	20 Adet Prefabrik Ev - 2 Adet Eğitim Sınıfı
Proje Yürütücüsü	İlgili kamu kurumları ve yerel yönetimler
Uygulama Yeri	Çilimli, Cumayeri, Yığılca, Gölyaka İlçeleri
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	1.100.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	2 (sürekli), 12 (geçici)
Proje Uygulama Süresi	18 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Mevsimlik tarım işçileri, aileler ve çocuklar
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme 10. Eşitsizliklerin Azaltılması
Bölge Planı İlişkisi	Dirençli Bölge Gelişim Kurgusunun Sosyal Bütünleşmenin Sağlanması 3.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Kırılgan grupların sosyal ve ekonomik refahlarını artırıcı politikalar geliştirilecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 18

Proje Adı Yukarı Mahalle Sokak Sağıklaştırma ve Kentsel Tasarım Projesi

Proje Konusu Restorasyon ve Kentsel Tasarım Çalışmaları

Proje Özeti

Düzce ili Akçakoca ilçesi Yukarı Mahalle’de 13 adet tescilli yapı başta olmak üzere toplam 27 adet yapı bulunmaktadır. Proje kapsamında alt katı işyeri vasfında, üst katları ise butik otel olarak kullanılabilen olan 15 yapının restorasyonu yapılacaktır. Kentsel tasarım kapsamında yapıların bahçe duvarları yapımı, aydınlatma elemanları, çöp kutuları ve oturma grupları ilaveleri yapılacaktır.

Sektör

81- Binalar ile ilgili hizmetler ve çevre düzenlemesi faaliyetler

Projenin Amacı

Akçakoca ilçesinde kültürel mirasın korunması, tarih turizminin canlandırılması, proje alanının bulunduğu yöresel ürünler pazarının ön plan çıkarılması ile bölge ekonomisine katkı sağlanması amaçlanmaktadır

Projenin Bölge İçin Önemi

Düzce’nin; Roma dönemi kenti olan “Prusias Ad Hypium” ve Konuralp Bey’in mezarı, Batı Karadeniz Bölgesi’nin en büyük müzesi olan Konuralp müzesi ile kültür turizminde önemli bir destinasyon olma misyonu güçlenecektir. Ayrıca kentsel sağıklaştırmanın yapılacağı Proje ile kentlilik kültürünün geliştirilmesine de katkı sağlanacaktır.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)

15 tescilli yapının restorasyonu

Proje Yürütücüsü

İlgili yerel yönetimler

Uygulama Yeri

Düzce İli Akçakoca İlçesi

Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı

2.400.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü

100 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi

36 ay

Projenin Hedef Kitlesi

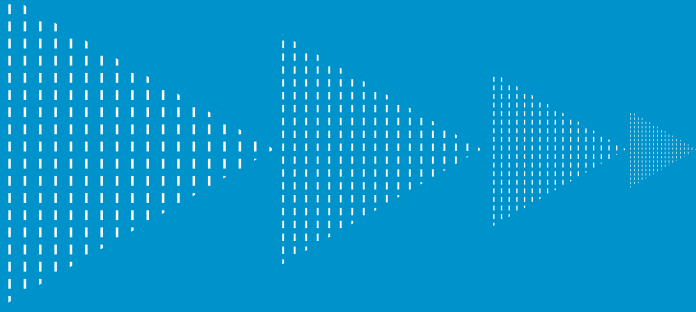
Akçakoca İlçesi halkı

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi

11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar

Bölge Planı İlişkisi

Dirençli Bölge Gelişim Kurgusunun Dayanıklı Kentlerin Oluşturulması 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Kentlilik kültürü geliştirilecek, kültürel miras korunacaktır.” hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

REKABETÇİ BÖLGE

Rekabetçi Bölge

PROJE 1

Proje Adı	Sakarya AR-GE ve İnovasyon Merkezi Projesi
Proje Konusu	Araştırma Geliştirme
Proje Özeti	Son yıllarda şirketlerin kendi kurumları içinde (in-house) yaptıkları AR-GE çalışmalarının payı azalırken, başta akademik kuruluşlar olmak üzere özel sektörle iş birlikleri üzerine kurulu AR-GE ağına altyapı oluşturan yenilik merkezleri ön plana çıkmaktadır. Proje kapsamında işletmeler ile kamu ve üniversitelerin iş birliği hâlinde yenilikçilik çalışmaları gerçekleştirilebileceği bir Bölgesel AR-GE ve Yenilik Merkezi kurulacaktır.
Sektör	72 - Bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetleri
Projenin Amacı	Birbirini tamamlayıcı sektörlerden veya aynı sektörlerden işletmeler ile kamu araştırma merkezleri ve üniversiteler arasında iş birliği oluşturarak AR-GE inovasyon çalışmaları yapabileceği Bölgesel AR-GE ve Yenilik Merkezi ile kaynakların etkin kullanılması, ilgili kesimler arasında iş birliğinin geliştirilmesi, teknolojik ve katma değerli yeni ürünlerin geliştirilmesi yoluyla bölgenin rekabet gücünün artırılması hedeflenmektedir.
Projenin Bölge İçin Önemi	Türkiye'nin ihracatında yüksek teknolojiye dayalı ürünlerin payı %3,2 iken Doğu Marmara Bölgesi için bu oran %0,8'dir (TÜİK, 2022 DT verileri referansında hesaplanmıştır). Türkiye imalat sanayinin temel hedefi yüksek teknoloji ürün üretim payını artırmak olup sanayi üssü olan TR42 Bölgesi'nde ilk hedef Türkiye ortalamasının üzerine çıkmaktır. Sakarya ve Kocaeli başta olmak üzere yoğun sanayi üretimiyle ön plana çıkan Bölge'de yüksek teknoloji ve katma değerli üretimin artırılması adına yenilikçi çalışmaların yapılacağı altyapıların kurulması önemlidir. Bu kapsamda; OSB'ler ve Üniversiteler iş birliğinde ortak kullanıma yönelik AR-GE ve Yenilik Merkezi kurularak Bölge'nin yenilikçi üretim altyapılarının geliştirilmesine katkı sağlanacaktır.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	3 dekar alan üzerine 1,5 dekar kapalı alana sahip tesis
Proje Yürütücüsü	Sakarya 1. OSB, Sakarya 2. OSB, Makine İhtisas OSB, SATSO, Sakarya Üniversitesi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Uygulama Yeri	Sakarya – Arifiye – 1.OSB
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	6.500.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	20 (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	36 ay
Projenin Hedef Kitlesi	İmalat sektörlerindeki ilgili işletmeler, ilgili yerel araştırma merkezleri, üniversiteler ve kamu kurumları
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme 9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
Bölge Planı İlişkisi	Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Bölge üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknoloji ürün gruplarının payı artırılabilecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 2

Proje Adı	Dijital Dönüşüm Araştırma, Uygulama ve Geliştirme Merkezi
Proje Konusu	Dijital Dönüşüm
Proje Özeti	Proje kapsamında; firmaların dijital dönüşüme dair tüm ihtiyaçlarının giderilebileceği aynı zamanda bu alanda ortak çalışmalar geliştirebilecekleri bir merkez kurulacaktır. Merkezde, bulut bilişim altyapısı / büyük veri platformu, dijital ikiz, yapay zekâ, yazılım geliştirme konularında hizmet verilecektir.
Sektör	72 - Bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetleri
Projenin Amacı	Proje ile firmaların üretim süreçlerinde dijitalleşmeye giderek verimlilik artışının sağlanması, firmaların veri analizi ve veri depolama gibi hizmetlerden yararlanması ile dijitalleşme süreçleri hızlandırılması amaçlanmaktadır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Endüstri 4.0 teknolojilerinde yaşanacak dönüşümün önünde en önemli engeller dijital platformların ve teknolojilerin entegrasyonu, veri yönetimi, sanayi yatırımlarının geri dönüş sürelerini kestirememesi olarak değerlendirilmektedir. Proje kapsamında geliştirilecek Dijital Dönüşüm Ofisi ile organize sanayi bölgesinde yer alan üreticiler, birbiriyle entegre çalışan Endüstri 4.0 teknolojilerini yatırım maliyetine ihtiyaç duymadan kullandıkça ödeyecekleri bir altyapı hizmeti olarak sunulacak ve tanımlanan engellerin aşılmasına imkân sağlaması beklenmektedir. Kurulacak altyapının sistemde sağlayacağı farkındalık OSB'de yer alan eğitim merkezleri ile desteklenecektir. Proje kapsamında geliştirilen bulut tabanlı karar destek sistemleri, Türkiye'de multi-side ve multi region olarak oluşturulacak endüstriyel bulut platformuna öncülük edecek bir Bölge olacaktır. Ayrıca Proje kapsamında geliştirilen sistem "Dijital Türkiye" Yol Haritası'nda bahsi geçen teknolojilerin yatay ve dikeyde entegre edilmesini kapsayacaktır.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	100 makineden dakikada 30 kb sayısal veriyi okuyacak ve 2 yıl boyunca 3 replika olarak saklayacak sunucu altyapısı kurulumu
Proje Yürütücüsü	İlgili araştırma kuruluşu
Uygulama Yeri	Kocaeli
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	650.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	30 (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	24 ay
Projenin Hedef Kitlesi	KOBİ'ler ve OSB'lerdeki firmalar
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
Bölge Planı İlişkisi	Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Verimlilik Odaklı Dönüşüm Teşvik Edilerek Sürdürülebilir Üretimin Sağlanması ve Sektörlerin Dayanıklılığının Artırılması 2. Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "TR42 Bölgesi'nde üretimde dijital dönüşüm süreçleri etkin yönetilecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 3

Proje Adı Doğu Marmara KOBİ OSB'leri Projesi

Proje Konusu Bölge İllerinde KOBİ Organize Sanayi Bölgelerinin Kurulumu

Proje Özeti

Proje kapsamında; Doğu Marmara Bölgesinde, büyük sanayi firmalarının yan sanayi ihtiyacını gideren ve artan üretim hacimleri ile ölçekleri büyüyen KOBİ'lerin planlı sanayileşmelerine imkân sağlayacak KOBİ OSB kurulumu gerçekleştirilecektir.

Sektör C - İmalat

Projenin Amacı

TR42 Doğu Marmara Bölgesi illerindeki 27'si faal olmak üzere 37 organize sanayi bölgesi ve ayrıca tersaneler bölgesi gibi üretim alanlarının yan sanayi ihtiyacı küçük sanayi sitelerindeki KOBİ'ler tarafından karşılanmaktadır. Ancak üretim hacimleri artan ve mikro ölçekten çıkarak küçük ve hatta orta ölçeğe ulaşan KOBİ'ler dağınık alanlarda üretim yapmak zorunda kalmaktadır. Projeyle, sanayinin yanı sıra ekonomik potansiyeli olan diğer sektörlerin verimliliğini artırmak, bu sektörlerin farklı coğrafyalarda konuşlanmasından kaynaklanan dağınıklığına son vermek ve yaşanan kentsel sorunlara bir çözüm üretmek Doğu Marmara Bölgesi'nin gelecek vizyonuna katkı sağlamak amacıyla Doğu Marmara Bölgesi illerinde KOBİ OSB'lerin kurulması hedeflenmiştir.

Projenin Bölge İçin Önemi

Girişimci Bilgi Sistemi verilerine göre 2022 yılında Doğu Marmara Bölgesinde 143.428 girişim bulunmakta olup bu girişimlerin 19.969 adedi imalat sektöründedir. Bölgede imalat sektöründeki büyük ölçekli işletme sayısı 332 (164.465 çalışan); orta ölçekli işletme sayısı 914 (69.009 çalışan); küçük ölçekli işletme sayısı 3.242 (49.067 çalışan); mikro ölçekli işletme sayısı 15.481 (22.740 çalışan) adettir. Sanayi Bölgeleri Genel Müdürlüğü'nün Haziran'22 verilerine göre Doğu Marmara Bölgesi yüzölçümünün %0,47'sine den gelen 9.356 ha OSB alanı bulunmakta olup Doğu Marmara Bölgesi 1.982.400 ha yüzölçümüyle (Türkiye yüzölçümünün %2,5'i) Türkiye'nin endüstriyel ve ekonomik açıdan en dinamik bölgelerindendir. OSB alanları bölgedeki tüm sanayi alanlarının (OSB, Endüstri B., Küçük S.S., Serbest B., Plansız Sanayi Alanları) %46'sını oluşturmaktadır.

Yatırımcıların yoğun arazi talebinde bulunduğu TR42 Bölgesi OSB'lerinde OSBÜK verilerine göre 4.196 parsel olup tam doluluk seviyesine yaklaşık olarak ulaşmıştır. Mevcut OSB'lerde yatırımcıya sunulabilecek uygun arazi varlığı oldukça azdır. Bölgedeki 5 ilde de hem mevcut OSB'lerin genişleme çalışmaları hem de yeni karma ve ihtisas OSB'ler için kuruluş çalışmaları devam etmektedir.

Bölgedeki OSB'lerde mikro ve küçük işletmelerden ziyade orta ve büyük ölçekli işletmeler yer almakta, mikro ve küçük işletmeler KSS gibi üretim alanları sınırlı ya da plansız sanayi bölgelerinde faaliyetlerini sürdürmektedir. 2020 yılı GBS verilerine göre Doğu Marmara Bölgesindeki OSB'lerde imalat sanayinde Büyük Ölçekli İşletme sayısı 156 (Bölgede imalat sektöründeki büyük ölçekli girişim sayısına oranı %63,7), Orta Ölçekli İşletme Sayısı 300 (Bölgede imalat sektöründeki orta ölçekli girişim sayısına oranı %42,1), Küçük Ölçekli İşletme Sayısı 367 (Bölgede imalat sektöründeki küçük ölçekli girişim sayısına oranı %15), Mikro İşletme Sayısı 219 (Bölgede imalat sektöründeki mikro ölçekli girişim sayısına oranı %1,26) adettir. KOBİ OSB projesi ağırlığı 3 dönüm yer ihtiyacı bulunan küçük işletmelere hitap edecektir.

Projenin Bölge İçin Önemi

Projenin hayata geçmesiyle Doğu Marmara Bölgesi'nin ekonomik dinamizmi ve sanayi potansiyelini ivmeleneyecektir. Bölgedeki OSB'lerin ve işletmelerin sayısının ve faaliyet durumlarının yanı sıra, bölgedeki işgücü potansiyeli ve girişimcilik aktivitesi de katlanacaktır. Proje, bölgenin ekonomik çeşitliliğini artırmaya, istihdamı desteklemeye ve yerel ekonominin büyümesine katkı sağlayacaktır. Proje ile sanayisi ile ön plana çıkan Bölge'de sektörün yan sanayi ihtiyacı planlı sanayileşme kapsamında sağlanacak ve sektörel gelişme desteklenecektir.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)

Bölge illerinde yaklaşık 50 hektarlık alanlarda kurulacak ve 100-150 işletmeye yer sağlayabilecek KOBİ OSB alanı

Proje Yürütücüsü

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

Uygulama Yeri

Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova

Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı

8.700.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü

KOBİ OSB başına 2.500 kişi (sürekli)

Proje Uygulama Süresi

48 ay

Projenin Hedef Kitlesi

Sanayi sektöründe çeşitli küçük sanayi sitelerinde faaliyet gösteren ve üretim hacimleri arttığı için dağınık alanlarda üretim yapmak zorunda kalan, mikro ölçekten çıkmış ve artık küçük ve orta ölçeğe ulaşmış KOBİ'ler

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi

9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı

Bölge Planı İlişkisi

Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Bölge'nin Üretim, İş, Yatırım ve Finansal Ekosisteminin Güçlendirilmesi 3. Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Bölge'de ürün, hizmet üreticileri ve çatı kuruluşlarının kurumsal kapasitesi geliştirilecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 4

Proje Adı	Kocaeli Yeşil Dönüşüm Merkezi Projesi
Proje Konusu	Yeşil Dönüşüm
Proje Özeti	Proje kapsamında; yeşil dönüşüm süreçlerinde faaliyetleri olan ve ürün üretimi, ürün geliştirme ya da ticarileştirme faaliyetlerinde bulunan firmaların iş süreçlerinde gerekli olan testlerin gerçekleştirileceği bir mükemmeliyet merkezi altyapısının kurulması planlanmaktadır.
Sektör	71 - Mimarlık ve mühendislik faaliyetleri; teknik test ve analiz faaliyetleri
Projenin Amacı	Doğu Marmara Bölgesi'nde yeşil dönüşüm uygulamalarının yaygınlaştırılması ve çevre dostu sıfır karbon salınımı hedefi ile uyumlu olacak şekilde, firmaların özellikle ihracatta rekabet gücünün artırılması amaçlanmıştır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Avrupa Yeşil Mutabakatı, iklim kriziyle mücadele konusunda Avrupa Birliği'nin var olan taahhütlerini daha geniş ve etkili bir şekilde hayata geçirmeye odaklanmaktadır. 2050 erimli hedefleri belirleyen mutabakat, Avrupa'yı iklim nötr hâle getirmeyi amaçlayan dönüştürücü politikaları kapsamaktadır. Türkiye'nin de gerek ana pazarı olması (%53 ihracatı) gerekse dâhil olduğu AB iş birlikleri gereğince bu kurallara uyumu önem arz etmektedir. "Avrupa Yeşil Mutabakatı" çerçevesinde vergi mekanizması düzenlemesi de yapılarak "Sınırdaki Karbon Düzenlemesi (SKD)" mekanizması AB tüzüğü olarak açıklanmıştır. İlgili tüzük enerji yoğun demir-çelik, alüminyum, çimento, gübre ve elektrik sektörlerinin ithalatını hedefleyerek bu sektörlerin karbon emisyonunun düşürülmesine yönelik düzenleme ve fiyatlandırma amacıyla kurulmuştur. 1 Ocak 2026 itibarıyla da tam uygulamaya geçmesi planlanmıştır. Bu geçiş dönemi boyunca ilgili sektörlerin Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM) beyannamesi vermesi gerekmektedir. Bu beyanname Avrupa birliğine ithal edilen ürünler için doğrudan sera gazı emisyonlarının hesabını kapsayacaktır. Karbon maliyetleri şu an için ton başına yaklaşık 60 €'dur. Belirlenen sektörler maliyet avantajı sağlamak için bir an önce ürün başına ortaya çıkan sera gazı miktarları takip etmeli ve raporlaması kritik olup Proje ile Kocaeli başta olmak üzere Bölge'de faaliyet gösteren enerji yoğun sektörlerdeki firmaların karbon ayak izinin hesaplanması gerçekleştirilerek, raporlar doğrultusunda stratejik yönlendirmeler yapılacaktır. Proje Bölge'nin yeşil dönüşüm süreçlerini hızlandırarak Bölge'de kapsayıcı ve sürdürülebilir bir büyümenin tesis edilmesine katkı sağlayacaktır.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	1.000 m ² 'lik alan Yılda 100 firmaya danışmanlık
Proje Yürütücüsü	İlgili OSB ve üniversiteler
Uygulama Yeri	Kocaeli / Gebze, Çayırova, Dilovası
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	1.300.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	10 (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	24 ay
Projenin Hedef Kitlesi	OSB'lerde yer alan ihracata dönük üretim hedefleri olan rekabet gücü yüksek firmalar
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı 12. Sorumlu Üretim ve Tüketim
Bölge Planı İlişkisi	Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Verimlilik Odaklı Dönüşüm Teşvik Edilerek Sürdürülebilir Üretimin Sağlanması ve Sektörlerin Dayanıklılığının Artırılması 2. Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Net sıfır karbon üretime geçiş için TR42 Bölgesi'nde yeşil dönüşüm uygulamaları yaygınlaşacaktır." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 5

Proje Adı	Sakarya Şehir içi Elektrikli Yolcu ve Yük Taşıma Araç Üretimi Projesi
Proje Konusu	Şehir içi Elektrikli Yolcu ve Yük Taşıma Araç Üretimi
Proje Özeti	Dünyada elektrikli araçların şehir içi kullanımı eğilim olarak hızlı bir yükselişte ve yaygınlaşmaktadır. Söz konusu araçlar aynı zamanda tesis içi yük ve yolcu taşıma araçları, golf arabaları, havaalanı nakil araçları gibi amaçlar için de kullanılmaktadır. Sektör temsilcilerine göre elektrikli mini araç sektörü geçen yıl yaklaşık yüzde 300 büyümeye göstermiştir. Önemli bir şehir içi kullanım avantajı sağlayan L7 sınıf 4 tekerli yolcu ve yük taşıma amaçlı elektrikli araçların yerli üretimi ise hemen hemen yok denecek kadar azdır. L7 Sınıfı tip onay belgeli (ruhsat ve plakalı trafiğe çıkabilen) yük ve yolcu taşıma özellikli elektrikli araçlar, şehir içi kullanım için ciddi avantajlar ortaya koymaktadır. Şehir içi kullanım konsepti ile üretilen elektrikli kamyonet ve yolcu taşıma araçları fosil yakıtlı araçlara göre şehir içinde %80'in üzerinde yakıt tasarrufu sağlamaktadır. Kullanıcı açısından ekonomi dostu olan araçlar, aynı zamanda ülkelerin yakıtta dışa bağımlılığını azaltmakta potansiyeline sahiptir. Sektörden alınan bilgiler doğrultusunda Bursa, Sakarya, Düzce gibi illerde bu alanda çalışma yapan firmalar mevcuttur. Proje ile Sakarya'nın otomotiv sektöründe üretim altyapısı güçlü bir il olması avantajını da kullanarak önemli bir şehir içi kullanım avantajı sağlayan şehir içi elektrikli yolcu ve yük taşıma araç üretimi gerçekleştirilecektir.
Sektör	29-Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı
Projenin Amacı	Proje ile önemli bir şehir içi kullanım avantajı sağlayan şehir içi elektrikli yolcu ve yük taşıma araç üretimi gerçekleştirilecektir. Proje, ülke ve bölgenin motorlu kara taşıtları üretiminde rekabet düzeyinin ve ürün çeşitliliğinin artırılarak sektörün gelişmesine, ithalatın azaltılmasına katkı sağlaması amaçlanmaktadır. Şehir içi elektrikli yolcu ve yük taşıma araç kullanımının yaygınlaşması sağlanarak, Avrupa Yeşil Mutabakatı çerçevesindeki amaçlara ulaşılmasına katkı sağlanacaktır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Sakarya otomotiv sektörü üretim altyapısının kuvvetli olduğu, ana üretici ve yan sanayi köklü firmaların faaliyette bulunduğu sektörün önemli illerinin başında gelmektedir. L7 sınıfı elektrikli araçların üretimi için AR-GE çalışması yapan, prototip üreten, tip onay belgesi alan firmalar mevcuttur. Proje ile Sakarya'nın otomotiv sektöründe üretim altyapısı güçlü bir il olması avantajını da kullanarak önemli bir şehir içi kullanım avantajı sağlayan araç üretimi gerçekleştirilecektir
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	5.000 Adet/Yıl
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör Firmaları
Uygulama Yeri	Sakarya
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	20.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	200 (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	24 ay
Projenin Hedef Kitlesi	İmalat sanayi firmaları
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme 9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
Bölge Planı İlişkisi	Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Bölge üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknoloji ürün gruplarının payı artıracaktır." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 6

Proje Adı	Kompozit Bagaj Kapağı Üretim Tesisi Projesi
Proje Konusu	Otomotiv, Yenilikçi Otomotiv Sektörü Bileşenleri Üretimi
Proje Özeti	Bagaj kapağı genellikle otomobil ana sanayi firmalarının kendileri tarafından çelikten yapılmaktadır. Bununla birlikte, hafif bileşenlerin ortaya çıkması sonrası sektörde kompozitler ilgi odağı hâline gelmiş ve şimdiden araçların bagaj kapağında dikkate değer bir varlık göstermede başarılı olmuştur. Kompozitler, genel sistemin gücünden ve performansından ödün vermeden ağırlığın azaltılmasına katkıda bulunmada önemli bir rol oynamaktadır. Bu durum yakıt tüketimini düşürecek ve karbon emisyonunu azaltacaktır. Proje kapsamında hem iç piyasadaki otomotiv üreticilerine hem de dış piyasaya, hatchback, station wagon, SUV araç modelleri öncelikli olmak üzere birden fazla müşteri tipine yönelik olarak kompozit bagaj kapağı üretimi yapılabilen bir tesis kurulacaktır.
Sektör	29- Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı
Projenin Amacı	Türkiye'de seri üretime uygun kompozit bagaj kapağı üretimini gerçekleştiren firma bulunmadığı verisinden hareketle elektrikli araçlara yönelik gerçekleştirilen hafifleştirme çalışmaları kapsamında araçlardaki şarj sonrası menzilin arttırılmasına katkı sağlayacak bileşenlerin üretilmesine yönelik ekosistemin bölgede oluşturulması, bu alanda ülkede ihracat kapasitesi yaratılması projenin öncelikli amaçlarıdır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Türkiye'deki üretilen araçların %60,7'sinin Doğu Marmara Bölgesi'nde yer aldığı görülmektedir. Türkiye'nin tek otomotiv ihtisas OSB'si bu bölgede yer almaktadır. İlk yerli otomobilimiz TOGG'un Ar-Ge merkezi Kocaeli Gebze Bilişim Vadisi'ndeki kampüste yer almaktadır. Ayrıca tesisinin bulunduğu alan özel endüstri bölgesi ilan edilen bir markanın yeni nesil araçlarının tam elektrikli, şarj edilebilir hibrit elektrikli ve geleneksel motor versiyonlarının üretimi için 2 milyar € yatırım planlanmaktadır. Otomotiv sektöründe üretim çeşitliliğini artırmak ve tedarik zincirinde yer alan bir ürünün bölgede üretimini sağlamak üzere yatırım yapılması önem arz etmektedir.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	850.000 Adet/Yıl
Proje Yürütücüsü	Özel sektör firmaları
Uygulama Yeri	Kocaeli
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	45.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	150 (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	30 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Bölgede yer alan otomotiv/elektrikli otomotiv üreticileri Hedef dış pazarlarda yer alan otomotiv/elektrikli otomotiv üreticileri
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
Bölge Planı İlişkisi	Rekabetçi Bölge gelişim kurgusunun "Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması" 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Bölge üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknoloji ürün gruplarının payı artırılabilecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 7

Proje Adı Kauçuklu Parça Üretimi Projesi

Proje Konusu Otomotiv Sektörü, Orta-Yüksek Teknolojili Üretim, Ara Mamul Üretimi

Proje Özeti

Kauçuk-metal parça sektörü, otomotivden beyaz eşyaya, inşaatın enerjiye kadar pek çok endüstride kritik bir role sahiptir. Sektör; özellikle anti-vibrasyon parçaları, contalar ve sızdırmazlık elemanları gibi bileşenlerde kauçuğun dayanıklılığı ile metalin mukavemetini birleştirerek dayanıklı ve uzun ömürlü ürünler üretmektedir. Küresel kauçuk-metal parça pazarı, özellikle otomotiv endüstrisinin güçlü talepleriyle büyümektedir. Araç sayısının artışı ile hafif ve dayanıklı parçalara olan ihtiyaç, kauçuk-metal bileşenlerin yaygınlaşmasına yol açmıştır. Örneğin, Global Rubber Bonded Components Market raporuna göre, bu pazarın önümüzdeki yıllarda yıllık %5 civarında bir büyüme göstermesi beklenmektedir. Otomotiv endüstrisi, toplam kauçuk-metal parça pazarının yaklaşık %60-70'ini oluşturur. Küresel olarak bu pazarın 2023 yılında yaklaşık 50 milyar dolar büyüklüğe ulaştığı tahmin edilmektedir. Bu öngörüler ışığında proje kapsamında alüminyum ekstrüzyondan yarı mamul ile kauçuk metal parçalar ve yağ sızdırmazlık halka bileşenlerine yönelik kauçuklu parçalar için üretim tesisi kurulacaktır.

Sektör

29-Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı

Projenin Amacı

İstanbul, Bursa ve Kocaeli gibi otomotiv sektörünün kalbinde bulunan üç şehre bir saatlik mesafede olan Yalova'da kurulacak kauçuk parça üretim tesisi, Türkiye'nin otomotiv sanayisine yönelik kritik bileşenlerde yerli üretim kapasitesini artıracak ve ithalat bağımlılığını azaltacaktır. Ayrıca, Avrupa otomotiv pazarına entegre olma potansiyeli yüksek olan bu tesis, Türkiye'nin kauçuklu metal parça ihracatını artırarak, ülke ekonomisine döviz girdisi sağlayacak ve dış ticaret dengesine olumlu katkıda bulunacaktır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Kauçuk parça üretimi, otomotiv sanayisinde önemli bir yere sahiptir. 2023 yılı itibarıyla, dünya genelinde otomotiv sektörü 85 milyonun üzerinde araç üretmiştir. Bu üretim, yüksek performanslı antivibrasyon parçaları ve sızdırmazlık elemanları gibi kauçuk bileşenlerin kullanımını zorunlu kılmaktadır. Avrupa'da otomotiv sektörüne yönelik kauçuk parça üretimi, toplam kauçuk tüketiminin %60'ını oluşturmaktadır. Türkiye'de otomotiv sektörü, yıllık 1,3 milyon araç üretimiyle Avrupa'nın en büyük beşinci üreticisidir. Türkiye, 2022 yılında kauçuk bileşenlerin de içinde yer aldığı otomotiv yedek parça ihracatında 10 milyar doları aşan bir rakama ulaşmıştır.

Türkiye'nin en küçük yüz ölçümüne sahip ili olan Yalova'da yatırım yapılabilecek alan kısıtı ve yatırım yeri maliyetlerinin yüksekliği, yeni yatırımların teknolojik düzey kompozisyonunun orta-yüksek ve yüksek teknolojiye sahip sektörlerin ağırlığını arttıracak nitelikte olmasını gerekli kılmaktadır. Ayrıca 2023 yılında TÜİK tarafından yayınlanan verilere göre %10,7 oranı ile Yalova, %9,4 olan Türkiye ortalamasının üzerinde bir işsizlik oranına sahiptir. Bu nedenle Yalova için belirlenecek öncelikli yatırım konularının tespitinde, ilgili yatırım konusunda ilin iktisadlaşma/yoğunlaşma düzeyi, yaratılması beklenen katma değer yüksekliği, ihracat potansiyeli, oluşturulan istihdam, Ar-Ge ve inovasyon imkânı ve ithal ikame durumu önem arz etmektedir.

Projenin Bölge İçin Önemi

Orta-yüksek teknoloji yatırım kategorisindeki Proje, Yalova'da bölgesel kalkınma destek programına alınmasının, uygun yatırım yerinin varlığı, ilin yatırım öncelikleriyle uyumlu olması, yatırım yerinin lojistik maliyetleri en aza indireyecek konumda yani ülkenin rekabet gücü en yüksek sektörlerinden biri olan otomotiv sektöründe yer alan ana üreticilerin bulunduğu Kocaeli, Bursa, İstanbul üçgenin ortasında yer alması gibi koşullarla birlikte değerlendirildiğinde otomotiv yan sanayi ekosistemi açısından tamamlayıcı etkileri ortaya çıkaracağı öngörülmektedir.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)

Kauçuk Metal Parçalar: 4.500.000 Adet/yıl
Yağ Sızdırmazlık Parçaları: 7.800.000 Adet/yıl

Proje Yürütücüsü

Özel Sektör Firmaları

Uygulama Yeri

Yalova

**Toplam Proje Bütçesi/
Sabit Yatırım Tutarı**

15.450.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü

400 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi

30 ay

Projenin Hedef Kitlesi

Otomotiv ana/yan sanayi firmaları

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi

8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı

Bölge Planı İlişkisi

Rekabetçi Bölge gelişim kurgusunun “Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması” 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Bölge üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknolojili ürün gruplarının payı artırılacaktır”; “Verimlilik Odaklı Dönüşüm Teşvik Edilerek Sürdürülebilir Üretimin Sağlanması ve Sektörlerin Dayanıklılığının Artırılması” 2.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Üretimde katma değeri yüksek ve yeni teknolojilerle uyumlu ara ürün, tamamlayıcı ürün ve hizmetler geliştirilecektir” hedefleri ile doğrudan ilişkilidir.

PROJE 8

Proje Adı

Kocaeli GMT (Cam Elyafı ile Takviye Edilmiş Termoplastik) Levha Üretim Tesisi Projesi

Proje Konusu

Cam Elyafı ile Takviye Edilmiş Termoplastik Üretimi

Proje Özeti

Proje ile Kocaeli'nin İzmit ilçesinde GMT (Cam Elyafı ile Takviye Edilmiş Termoplastik) levha üretimi tesisi kurulması hedeflenmektedir. GMT, yüksek dayanıklılık ve hafifliği bir araya getiren bir malzeme olup özellikle otomotiv, inşaat ve endüstriyel malzemelerde geniş kullanım alanına sahiptir. Proje, bu alanda Türkiye'nin ithalata olan bağımlılığını azaltarak yerli ve milli üretim kapasitesini artırmayı içermektedir. Yıllık 50 ton kapasiteyle üretim yapacak olan tesis, bölgedeki sanayiye önemli bir katma değer sağlayacaktır. Projenin teknolojik altyapısı orta-yüksek seviyededir ve modern üretim teknikleri kullanılacaktır. Tesisin yatırım geri dönüş süresi ise yaklaşık 10 yıl olarak öngörülmektedir.

Sektör

29- Kara Taşıtları, Yedek Parçaları ve Ekipmanları

Projenin Amacı

Bölgedeki imalat sanayinin katma değerli üretim kapasitesini artırmak ve GMT levha üretimiyle endüstriyel ihtiyaçları karşılayarak ithal ikamenin sağlanması

Projenin Bölge İçin Önemi

Proje kapsamında kurulacak tesis; yüksek teknolojiye sahip bir tesis olarak bölgenin üretim kapasitesini artıracak ve ekonomik kalkınmasına katkı sağlayacaktır. Kocaeli'de yatırım yeri maliyetlerinin yüksekliği ve yatırım yapılabilecek alan kısıtı yeni yatırımların teknolojik düzey kompozisyonunun orta-yüksek ve yüksek teknolojili sektörlerin ağırlığını arttıracak nitelikte olmasını gerekli kılmaktadır. Bu nedenle Kocaeli ili için belirlenecek öncelikli yatırım konularının tespitinde, ilgili yatırım konusunda ilin ihtisaslaşma/yoğunlaşma düzeyi, yaratılması beklenen katma değer yüksekliği, ihracat potansiyeli, Ar-Ge ve inovasyon imkânı ve ithal ikame durumları değerlendirilmiştir.

Otomotiv Sektörü, OECD sınıflandırmasına göre orta-yüksek teknoloji grubuna girmekte olup diğer sektörlerin rekabet gücünü doğrudan etkileyen ve ülkenin önemli derecede dışa bağımlı olduğu sektörlerden biridir. İlgili yatırım konusu Kocaeli'de yoğunlaşma düzeyi yüksek olan otomotiv sektörü ile doğrudan ilgilidir. Otomotiv sektöründe Kocaeli'de 359 firmada 48.035 kişi istihdam edilmektedir. Ayrıca 35 özel sektör Ar-Ge merkezi bulunmaktadır. Kocaeli'de Otomotiv Sektöründe 2023 yılında 8,4 milyar dolar ihracat (TİM), 945 milyon dolar ithalat (TÜİK) yapılmış, 9,5 milyar dolar dış ticaret hacmi oluşmuştur. Otomotiv sektöründe faaliyet gösteren başlıca ana sanayi işletmeleri, Ford Otosan, Hyundai ve Anadolu ISUZU, Kocaeli'de faaliyet göstermektedir. Otomotiv Sanayici Derneği verilerine göre, ülkedeki başlıca otomotiv üreticileri 2022 yılında 1.402.189 adet araç üretmiştir. Ülkede üretilen araçların %60,7'sinin Doğu Marmara Bölgesinde yer aldığı görülmektedir. Türkiye'nin tek otomotiv ihtisas OSB'si bölgede yer almaktadır. İlk yerli otomobilimiz TOGG'un Ar-Ge merkezi Kocaeli Gebze Bilişim Vadisi'nde kampüste yer almaktadır. Ayrıca tesisinin bulunduğu alan özel endüstri bölgesi ilan edilen bir markanın yeni nesil araçlarının tam elektrikli, şarj edilebilir hibrit elektrikli ve geleneksel motor versiyonlarının üretimi için 2 milyar€ yatırım planlanmaktadır.

Otomotiv sektöründe üretim çeşitliliğini artırmak ve tedarik zincirinde yer alan bir ürünün bölgede üretimini sağlamak üzere yatırım yapılması önem arz etmektedir.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite) 50 Ton/yıl

Proje Yürütücüsü Özel Sektör

Uygulama Yeri Kocaeli / İzmit

**Toplam Proje Bütçesi/
Sabit Yatırım Tutarı** 40.000.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü 40 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi 24 ay

Projenin Hedef Kitlesi İnşaat, otomotiv ve endüstriyel malzeme sektörleri

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi 8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı

Bölge Planı İlişkisi Rekabetçi Bölge gelişim kurgusunun “Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması” 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Bölge üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknoloji ürün gruplarının payı artırılacaktır.” hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 9

Proje Adı DOMİOSB Veri Analiz ve Dijitalleşme Merkezi Projesi

Proje Konusu Dijitalleşme, Danışmanlık, Üretimde Verimlilik

Proje Özeti Proje kapsamında DOMİOSB'de yer alan firmaların üretim süreçlerindeki verimliliğinin artırılmasına yönelik verilerin depolanacağı ve analiz edileceği bir merkez kurulacaktır.

Sektör 28-Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı

Projenin Amacı

Makine sektörü ve diğer imalat sanayilerine hizmet vererek yeni nesil teknolojilerin üretim ve üretim sonrası süreçlerde uygulamalarını hayata geçirebilecek, firmaların dijital dönüşümüne yol gösterecek; OSB'de yer alan firmaların üretim ve yönetim sistemlerine ilişkin veriler toplanacak, depolanacak ve analiz edilecektir. Böylelikle firmaların daha iyi süreçlere geçmesinin sağlanabileceği bir altyapı oluşturularak makine sektörünün verimliliğinin artırılması, maliyet avantajı kazanması, rekabet gücünün artırılması hedeflenmektedir.

Projenin Bölge İçin Önemi

Türkiye'nin makine imalat sektörü içerisinde Sakarya'nın payı %11 düzeyinde olup bu pay hızla artmaktadır. Sakarya'da mevcut durumda ihracat yapan firmaların yarısı makine imalat sektöründe faaliyet göstermekte yalnızca Sakarya Makine İmalatçıları Birliği (SAMİB) üyesi firmalar yaklaşık 12.000 kişilik bir istihdam hacmi yaratmaktadır. Diğer yandan Kaynarca'da kurulması planlanan Doğu Marmara Makine İmalatçıları İhtisas Organize Sanayi Bölgesi'nin (DOMİOSB) 200'ün üzerinde firmayı kapsamı ve yaklaşık 20.000 kişilik ilave istihdam yaratması beklenmektedir. Bölge'de gerçekleştirilmesi planlanan savunma sanayi yatırımları da gerekli altyapının oluşturulması durumunda Bölge firmalarının gelişimine ciddi katkılar sağlayacaktır. Karasu limanı ihracat potansiyelinin harekete geçirilmesinde önemli bir üs vazifesi görecektir.

DOMİOSB'de hâlihazırda 315 hektarlık alanda savunma, havacılık ve uzay kümelenmesi (SAHA İstanbul) firmalarından da birçok yatırımcı bulunmaktadır. Makine sanayisi ile birlikte savunma sanayinin de nitelikli ileri sanayi merkezi haline gelecek OSB, makine ve aksamı alanının yanı sıra savunma sanayi parçaları, demiryolu, gemi, silah ve mühimmat üreten bir alan olacaktır.

Türkiye Makine Federasyonu (MAKFED) tarafından hazırlanan Makine İmalat Sektörü Raporu (2021) verilerine göre Sakarya ili Üreten Şehirler Programı'na dâhil olan diğer illerden bir kısmıyla birlikte, bölgesel toplulaşma ve kümelenmeler açısından orta ölçekli iller arasında yer almaktadır. Aynı rapor verilerine göre Sakarya'da 2012 yılında 118 olan firma sayısı, 2016 yılında 146'ya ve 2019 yılında 175'e ulaşmıştır. Bu durum sektörün bölgede genişleme potansiyeline ilişkin bir diğer işaret olarak değerlendirilmektedir.

Bu kapsamda Proje ile Bölge'nin önde gelen sanayi alanlarından biri olan makine sektöründe üretim verimliliği sağlanması ve dijitalleşme süreçlerinin hız kazanması beklenmektedir.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite) Yaklaşık 3 dönüm alana kurulacak tesis
100 firma/yıl danışmanlık hizmeti kapasitesi

Proje Yürütücüsü İlgili OSB ve üniversiteler

Uygulama Yeri Sakarya – Kaynarca

**Toplam Proje Bütçesi/
Sabit Yatırım Tutarı** 3.500.000 ABD Doları

**Projenin İlave
İstihdam Öngörüsü** 8 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi 36 ay

Projenin Hedef Kitlesi OSB firmaları, Üniversiteler

**Sürdürülebilir Kalkınma
Hedefleri ile İlişkisi** 8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
12. Sorumlu Üretim ve Tüketim

Bölge Planı İlişkisi Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Verimlilik Odaklı Dönüşüm Teşvik Edilerek Sürdürülebilir Üretimin Sağlanması ve Sektörlerin Dayanıklılığının Artırılması 2. Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “TR42 Bölgesi’nde üretimde dijital dönüşüm süreçleri etkin yürütülecektir.” hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 10**Proje Adı** Makine Expo-Center Projesi**Proje Konusu** Makine, İhracat ve Danışmanlık**Proje Özeti** Proje ile uluslararası ticaret/finansman ve lojistik gibi konularda eğitim, danışmanlık, veri analizi ve PR çalışmaları gibi hizmetlerin sunulduğu ihracat merkezi kurulacaktır.**Sektör** 28- Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı**Projenin Amacı** Projenin amacı OSB içerisinde faaliyet gösteren firmaların ihracat kabiliyetlerini iyileştirerek ihracat seviyelerinin artırılması ve kümelenmenin gücünden faydalanarak firmaların dış ticaret konusunda eksiklerinin tamamlanmasıdır.**Projenin Bölge İçin Önemi** Kurulacak Expo-Center sayesinde OSB'deki firmaların altyapılarının ihracata hazırlanması, yurtdışı pazar bilgi seviyelerinin ve ihracat kapasitelerinin artırılması hedeflenmektedir. Kurulacak merkez ile küresel değer zincirlerinde odak bölgeler arasında yer alan TR42 Bölgesi'nin ihracat kapasitesinin ve rekabetçilik gücünün artması ve ihracatçı firma sayısının artması beklenmektedir.**Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)** 500 m²**Proje Yürütücüsü** İlgili OSB'ler ve TSO**Uygulama Yeri** Sakarya / Kaynarca**Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı** 610.000 ABD Doları**Projenin İlave İstihdam Öngörüsü** 4 (sürekli)**Proje Uygulama Süresi** 30 ay**Projenin Hedef Kitlesi** DOMİOSB ve Sakarya OSB'leri başta olmak üzere ilde faaliyet gösteren firmalar ve bu firmaların dış ticaret birimlerinde çalışanlar**Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi** 8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı**Bölge Planı İlişkisi** Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Bölgenin Üretim, İş, Yatırım ve Finansal Ekosisteminin Güçlendirilmesi 3.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Ürün değer zincirleri bazında talep ve ihtiyaç planlaması yapılacak ve buna uygun dış ticaret stratejileri uygulanacaktır." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 11

Proje Adı Elektrikli Lastik Pişirme Presi Üretim Tesisi Projesi

Proje Konusu Makine İmalatı, Pres Üretimi

Proje Özeti

Türkiye'de otomotiv tedarik sanayinin büyük bölümünün Doğu Marmara Bölgesi'nde bulunduğu birçok alt sektörde Kocaeli'nin lider konumda olduğu görülmektedir. Bunların başında lastik sektörü gelmektedir. Lastik pişirme presleri lastik üretim süreçlerinin en kritik bileşenlerinden biridir. Proje kapsamında bölgedeki ürün gamını çeşitlendirecek şekilde elektrikli lastik pişirme presi üretimine yönelik bir tesis kurulacaktır.

Sektör

28- Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalat

Projenin Amacı

Elektrikli makine ve cihazların imalatı; OECD sınıflandırmasına göre orta-yüksek teknoloji grubuna girmekte olup diğer sektörlerin rekabet gücünü doğrudan etkileyen ve ülkenin önemli derecede dışa bağımlı olduğu sektörlerden biridir. Sektörde dışa bağımlılık seviyesinin azaltılması projenin temel amacıdır. Lastik üretim endüstrisinde üretim aşamasında kullanılan elektrikli lastik pişirme presleri yeni bir teknoloji olup dünyada yalnızca birkaç firma tarafından üretilmektedir. Bu konuda yapılacak üretim uluslararası rekabette ülkeyi ön plana çıkararak ülkeye döviz girdisi sağlayacaktır. Elektrikli presler, Avrupa Yeşil Mutabakatı ile uyumlu şekilde özellikle enerji tasarrufu ve çevresel etki konusunda önemli faydalar sağlamaktadır. Elektrikli preslerin geliştirilmesi ve üretimi, ülkenin teknoloji ve mühendislik yeteneklerini artıracaktır.

Elektrikli makine ve cihazların imalatı sektöründe Kocaeli'de 337 firmada 17.281 kişi istihdam edilmektedir. Ayrıca 8 Ar-Ge merkezi bulunmaktadır. Kocaeli'de elektrikli makine ve cihazların imalatı sektöründe 2023 yılında 968.280.597 dolar ihracat, 1.005.778.412 ithalat yapılmış, 1.974.059.009 Dolar dış ticaret hacmi oluşmuştur.

Kocaeli'de gerçekleştirilen ihracat odaklı yatırımlar, ilin sahip olduğu 36 limandan oluşan liman bölgesi aracılığıyla, firmalara ithalat ve ihracat süreçlerinde lojistik açıdan maliyet ve zaman avantajı sağlamaktadır.

Projenin Bölge İçin Önemi

İlgili ürün sektör olarak elektrikli makine teçhizat sektöründe yer alsa da, otomotiv sektörüne yönelik üretim yapan lastik imalat firmaları tarafından kullanılmaktadır. Ülkede otomotiv tedarik sanayinin büyük bölümünün Doğu Marmara Bölgesinde bulunduğu bazı alt sektörlerde Kocaeli'nin tekel veya lider konumda olduğu görülmektedir. Bunların başında lastik sektörü gelmektedir. Türkiye'de ilk olarak Doğu Marmara Bölgesinde kurularak üretime başlayan lastik sektörü yıllar içinde gelişmiş ve hem uluslararası hem de yerli sermayeli dünyanın en büyük lastik firmalarını ve bunların yan sanayilerini içeren bir merkez hâline gelmiştir.

Kocaeli'de yatırım yeri maliyetlerinin yüksekliği ve yatırım yapılabilecek alan kısıtı yeni yatırımların teknolojik düzey kompozisyonunun orta-yüksek ve yüksek teknolojiye sektörlere ağırlığını arttıracak nitelikte olmasını gerekli kılmaktadır. Bu nedenle Kocaeli ili için belirlenecek öncelikli yatırım konularının tespitinde, ilgili yatırım konusunda ilin ihtisaslaşma/yoğunlaşma düzeyi, yaratılması beklenen katma değerlerin yüksekliği, ihracat potansiyeli, Ar-Ge ve inovasyon imkânı ve ithal ikame durumları değerlendirilmiştir.

**Yatırımın/Tesisin
Ölçeği (Kapasite)**

250 Adet/Yıl

Proje Yürütücüsü

Özel Sektör Firmaları

Uygulama Yeri

Kocaeli

**Toplam Proje Bütçesi/
Sabit Yatırım Tutarı**

10.000.000 ABD Doları

**Projenin İlave
İstihdam Öngörüsü**

200 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi

36 ay

Projenin Hedef Kitlesi

Bölgede yer alan lastik üreticileri ve otomotiv firmaları

**Sürdürülebilir Kalkınma
Hedefleri ile İlişkisi**

8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
12. Sorumlu Üretim ve Tüketim
13. İklim Eylemi

Bölge Planı İlişkisi

Rekabetçi Bölge gelişim kurgusunun “Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması” 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Bölge üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknolojili ürün gruplarının payı artırılabacaktır” hedefli ile doğrudan ilişkilidir.

PROJE 12

Proje Adı Doğrusal Hareket Kızakları İmalat Tesisi Projesi

Proje Konusu Makine Aksam İmalatı, Orta-Yüksek Teknoloji Ürün İmalatı

Proje Özeti

Lineer (doğrusal) hareket sistemleri; bir doğru boyunca hareket eden mekanik sistemlerdir. Genellikle bir makinenin bir kısmını yüksek hassasiyetle, düşük sürtünme ile ve stabil bir şekilde hareket ettirmek için kullanılırlar. Doğrusal hareket kızaklarının temel işlevi, bir nesnenin belirli bir yönde düzgün ve kontrollü bir şekilde hareket etmesini sağlamaktır. Bu sistemler, çeşitli endüstriyel ve teknolojik uygulamalarda kullanılır. Örneğin, CNC makineleri, gıda ve metal işleme makineleri, tarım makineleri, 3D yazıcılar, robot kolları, tıbbi cihazlar, asansörler, konveyör bantları ve daha birçok alanda lineer doğrusal hareket sistemleri bulunmaktadır. Bu kızaklar, makinenin doğruluğunu ve tekrarlanabilirliğini artırarak üretim süreçlerinin verimliliğini ve kalitesini iyileştirmektedir. En çok CNC ve metal işleme makineleri, 3D yazıcılar ve robotik sistemlerde kullanılmaktadır. Proje kapsamında doğrusal hareket kızak imalat tesisi kurulacaktır.

Sektör

28- Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalat

Projenin Amacı

Türkiye, doğrusal hareket kızakları gibi yüksek hassasiyetli kritik makine bileşenlerini ithal etmektedir. Proje ile makine sektörü için maliyet, döviz tasarrufu, hızlı teslimat, tedarik güvenliği, ihracat imkânı ve nitelikli işgücü konusunda avantaj sağlanacak olup yerli makine sanayisi güçlenecek, sanayi kümelenmelerine olumlu katkı sağlanacaktır. Bu ürünlerin yerli üretimi, ithalat bağımlılığını dolayısıyla cari açığın azaltılması amaçlanmaktadır. Yüksek kalite standartlarında üretilen doğrusal hareket kızakları otomasyon ve makine sektörlerinin temel bileşenlerinden biri olup yerli olarak üretilmesi, Türkiye'nin endüstriyel altyapısının modernizasyonuna ve teknolojik gelişimine katkıda bulunacaktır. Otomotiv, savunma sanayi, elektronik gibi stratejik sektörlerde kullanılan makinelerin yerli üretiminde kritik bir rol oynayarak Türkiye'nin bu sektörlerdeki rekabet gücünü artırması hedeflenmektedir.

Projenin Bölge İçin Önemi

Sakarya, makine imalat sanayisinin güçlü olduğu bir ildir. Başta gıda, metal işleme, soğutma ve havalandırma makineleri, tarım ve ormancılık makineleri, maden makineleri, otomasyon sistemleri gibi özel ve genel amaçlı birçok makine grubu üretim altyapısı ve yeteneğine sahiptir. Bu makinelerin parça ve aksam üreticileri ile makine imalatın tedarikçisi konumdaki metal işleme sektörü ilde yığılmış durumdadır. İl ihracatı incelendiğinde otomotiv sektörünün ardından 2. sırada makine imalat sektörü gelmektedir. Söz konusu ürün ilde üretilen birçok makinenin imalatında kullanılmakta ve ithal olarak temin edilmektedir. Bu komponenti kullanan orta büyüklükteki imalatçıların yıllık ithalatı ortalama firma başına 750 bin- 1 milyon Dolar aralığındadır. İlde makine sektör kümesi gelişmekte olup sektör Sakarya Makine İmalatçıları Birliği çatısı altında Kaynarca ilçesinde Makine İmalat İhtisas OSB kurulmuştur. OSB'de yaklaşık 150 firmanın 900 milyon Doların üzerinde yatırım yapması ve firmaların faaliyete başlaması ile yaklaşık 7.500 kişilik istihdam oluşturması öngörülmektedir. Projenin, Sakarya'da gelişmiş hâlde bulunan makine sektörüne doğrudan pozitif katkı sunacağı, tedarik zincirinde dışa bağımlılığı azaltarak imalat güvenliği ve rekabet avantajı kazandıracağı, sanayi profilini güçlendireceği, genel sanayi ve makine imalat ekosistemini geliştireceği, ar-ge ve tasarım çalışmalarını teşvik edeceği, kazandıracağı bilgi ve deneyim ile teknoloji düzeyi daha yüksek makine teçhizat imalatına kapı açacağı değerlendirilmektedir.

**Yatırımın/Tesisin
Ölçeği (Kapasite)**

45.000 Adet/Yıl

Proje Yürütücüsü

Özel Sektör Firmaları

Uygulama Yeri

Sakarya

**Toplam Proje Bütçesi/
Sabit Yatırım Tutarı**

6.000.000 ABD Doları

**Projenin İlave
İstihdam Öngörüsü**

25 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi

24 ay

Projenin Hedef Kitlesi

Bölgede yer alan makine imalat firmaları

**Sürdürülebilir Kalkınma
Hedefleri ile İlişkisi**

9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı

Bölge Planı İlişkisi

Rekabetçi Bölge gelişim kurgusunun “Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması” 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Bölge üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknolojili ürün gruplarının payı artırılabacaktır”; “Verimlilik Odaklı Dönüşüm Teşvik Edilerek Sürdürülebilir Üretimin Sağlanması ve Sektörlerin Dayanıklılığının Artırılması” 2.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Üretimde katma değeri yüksek ve yeni teknolojilerle uyumlu ara ürün, tamamlayıcı ürün ve hizmetler geliştirilecektir” hedefleri ile doğrudan ilişkilidir.

PROJE 13

Proje Adı Endüstriyel Otonom Temizlik Makinesi Üretimi Tesisi Projesi

Proje Konusu Makine İmalatı, Orta-Yüksek Teknolojili Üretim

Proje Özeti

Endüstriyel otonom temizlik makineleri, dünya çapında talep potansiyeline sahip yüksek katma değerli ürünler olup endüstriyel tesis, AVM, hastane, cami gibi büyük yapıların temizliğinde kullanılmaya uygun otonom makinelerdir. Ev tipi temizlik robotları tüm dünyada çok hızlı yaygınlaşmış olmakla birlikte, büyük ölçekli tesislerde kullanılabilecek otonom temizlik makineleri yeni yeni piyasaya çıkmaya başlamıştır. Akıllı cihazların artık daha fazla tercih ediliyor olmasıyla birlikte; temizlik makinelerinin daha verimli, planlı çalışma imkânı sağlaması, çeşitli ekipmanlarla hijyenik uygulamaların sorunsuz bir şekilde uygulanabilmesi, kontrollü yüksek teknolojinin kullanılabilmesi bakımından pazarda kolayca yer edineceği öngörülmektedir. Dünyadaki endüstriyel temizlik makineleri üreticileri incelendiğinde, 50 yıldan fazla geçmişe sahip önemli firmaların otonom robot temizlik makineleri üretimine yöneldiği ve söz konusu pazarda önemli yere sahip köklü firmaların fuarlarda bu ürünlerini öne çıkardığı görülmektedir. Proje kapsamında endüstriyel otonom temizlik makinesi üretimi yapan tesis kurulacaktır.

Sektör

28- Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalat

Projenin Amacı

Endüstriyel otonom temizlik makinelerinin üretimi ve ihracatı ile ülkenin ihracat gelirlerinin artması ve cari açığın azaltılması, endüstriyel otomasyon ve dijitalleşme süreçlerine uyumlu üretim altyapısı ile Türkiye'nin Endüstri 4.0 dönüşümüne katkı sağlaması yoluyla sanayinin verimliliğini ve rekabet gücünü artırması amaçlanmaktadır. Proje yatırımı ile Ar-Ge faaliyetlerinin artacağı ve Türkiye'nin teknoloji geliştirme kapasitesinin yükselmesi öngörülmektedir. Otonom temizlik makinelerinin, endüstriyel tesislerde verimliliği artırarak ve operasyonel maliyetleri düşürerek işletmeler için verimlilik ve maliyet avantajları sağlayacaktır. Ayrıca otonom temizlik makinelerinin, enerji verimliliği ve düşük karbon ayak izi ile sürdürülebilir kalkınma hedeflerine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Türkiye'nin yeşil üretim hedefleri doğrultusunda bu tür teknolojilerin, çevresel etkileri azaltarak ve ulusal çevre politikalarına uyumu kolaylaştırıcı bir etkiye sahip olması beklenmektedir.

Projenin Bölge İçin Önemi

Makine imalat sektörünün rekabetçi üstünlüğe sahip olduğu Sakarya'da otonom temizlik makineleri için TÜBİTAK ile başarılı Ar-Ge projeleri yürütmüş endüstriyel temizlik makineleri üreticileri mevcuttur. Söz konusu ihracat potansiyeli yüksek ürünlerin kg başı ihracat değerinin, ülke makine kg ihracat mevcut değerinin onlarca kat üstünde, 90-100 USD civarında olacağı beklenmektedir. Endüstriyel otonom temizlik makineleri üretimi, yüksek teknoloji gerektiren bir alan olup bölgede mühendislik, yazılım geliştirme, üretim ve montaj gibi çeşitli iş kollarında nitelikli istihdama katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Projenin Sakarya makine sektörünün, ilin rekabet gücünü artıracak ve yabancı yatırımcıları tetikleyecek 'yenilikçi teknolojilerin merkezi' olma hedefine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra elektronik bileşenler, sensörler, yazılım ve mekanik parçalar gibi alt sektörlerde faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli işletmeler için yeni fırsatlar oluşturarak tedarik zincirini güçlendirmesi beklenmektedir. İhracat potansiyeli yüksek olan ürünün ilk yerli seri üretimi Sakarya'da gerçekleşecektir. Bu, hem iç pazarda hem de küresel pazarda Sakarya'yı öne çıkararak ilin markalaşma ve ihracat potansiyelini geliştirecektir.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite) 60 lt Endüstriyel Otonom Temizlik Makinesi 200 Adet/Yıl
30 lt Endüstriyel Otonom Temizlik Robotu 1.200 Adet/Yıl

Proje Yürütücüsü Özel Sektör Firmaları

Uygulama Yeri Sakarya

**Toplam Proje Bütçesi/
Sabit Yatırım Tutarı** 5.000.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü 70 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi 20 ay

Projenin Hedef Kitlesi Bölgede yer alan makine imalatı firmaları

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi 8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
12. Sorumlu Üretim ve Tüketim
13. İklim Eylemi

Bölge Planı İlişkisi Rekabetçi Bölge gelişim kurgusunun “Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması” 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Bölge üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknolojlili ürün gruplarının payı artırılabacaktır”; “Verimlilik Odaklı Dönüşüm Teşvik Edilerek Sürdürülebilir Üretimin Sağlanması ve Sektörlerin Dayanıklılığının Artırılması” 2.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Üretimde katma değeri yüksek ve yeni teknolojilerle uyumlu ara ürün, tamamlayıcı ürün ve hizmetler geliştirilecektir” hedefleri ile doğrudan ilişkilidir.

PROJE 14

Proje Adı Vakumlu Tuvalet Sistemleri Üretimi Tesisi Projesi

Proje Konusu Makine İmalatı, Orta-Yüksek Teknolojili Üretim

Proje Özeti

Trenler, gemiler, uçaklar gibi ulaşım araçlarında vakum tuvalet sistemleri kullanılmaktadır. Tren ve uçaklarda sistemin çalışması besleme motorlarla sağlanırken vakum sadece atıkların toplanması ve ilgili kazana gönderilmesi için kullanılmaktadır. Gemilerde ise vakum hem valf, kapak benzeri sistemlerin çalışması için hem de atıkların toplanması ve gönderilmesi için kullandığından sistemlerde sıkça arıza yaşanmakta ve yedek parça maliyetleri yüksek olmaktadır. Türkiye'de üretilen veya bakım/onarım yapılan gemilerin tamamında kullanılan tuvalet sistemleri yurt dışından gelmektedir. Proje ile gemiler ve yüzer araçlar için basınçlı hava ile çalışan tuvalet sistemlerine yönelik üretim tesisi kurulacaktır.

Sektör

28- Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalat

Projenin Amacı

Denizcilik sektöründe önemli bir potansiyele sahip olarak ülkede bu tür sistemlerin yerli üretimi ile sektördeki dışa bağımlılığın azaltılması, yerli üretim kapasitesinin artırılması ile Türkiye'nin denizcilik alanındaki rekabet gücünü artırması amaçlanmaktadır. Türk Silahlı Kuvvetleri donanmasındaki gemiler başta olmak üzere dönüşüm sağlanması ve yeni tuvalet sistemleri ithalatının önüne geçilmesi hedeflenmektedir.

Basınçlı hava ile çalışan tuvalet sistemleri, uluslararası denizcilik endüstrisinde talep görme potansiyeli olan bir ürün olup söz konusu ürünün ihracatı, Türkiye'nin denizcilik ekipmanları alanında ihracat gelirlerini artıracaktır. Ayrıca Türkiye'nin savunma sanayi ve özel amaçlı gemi üretimi alanlarındaki büyümesi göz önüne alındığında, bu tür sistemlerin yerli üretimi avantaj sağlayacak, savunma sanayi projelerinde yerli bileşen kullanımı, Türkiye'nin bağımsız savunma kapasitesini güçlendirici bir etki yapacaktır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Sakarya'nın da içinde olduğu Doğu Marmara Bölgesi, Yalova ve Kocaeli'nde yer alan ve 35'in üzerinde tersanenin faaliyet gösterdiği tersane bölgeleri ile gemi inşa ve bakım onarım; otomotiv sektörünün ardından 2. sırada yer alan makine imalat sektörünün güçlü olduğu bir ildir. İlde makine sektör kümesi gelişmekte olup sektör Sakarya Makine İmalatçıları Birliği çatısı altında Kaynarca ilçesinde Makine İmalat İhtisas OSB kurmuştur. OSB'de yaklaşık 150 firmanın 900 milyon Doların üzerinde yatırım yapması ve firmaların faaliyete başlaması ile yaklaşık 7.500 kişilik istihdam oluşturmaya başlamıştır.

Öte yandan Sakarya'nın hem makine imalat, diğer ulaşım araçları, otomasyon ve robotik sistemler, metal işleme, elektrikli teçhizat, otomotiv yan sanayisindeki mevcut imalat altyapısının ve yetkinliğinin hem de tersaneler bölgesi ve Karadeniz'deki doğalgaz faaliyetlerinin yürütüldüğü Sakarya Gaz Sahasına yakınlığının avantajı ile offshore teknolojileri konusunda potansiyeli mevcuttur.

Tüm bunlar göz önüne alındığında, öneri yatırım konusunun üretim ve pazar altyapısı bölgede mevcuttur. Proje, Sakarya'da mevzu bahis alanlara katkı sağlayacak, il sanayi profilini çeşitlendirecek, ilin ihracatının artırılmasına olumlu etki edecektir.

**Yatırımın/Tesisin
Ölçeği (Kapasite)**

1.200 Adet/Yıl

Proje Yürütücüsü

Özel Sektör Firmaları

Uygulama Yeri

Sakarya

**Toplam Proje Bütçesi/
Sabit Yatırım Tutarı**

4.000.000 ABD Doları

**Projenin İlave
İstihdam Öngörüsü**

30 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi

24 ay

Projenin Hedef Kitlesi

Bölgede yer alan makine imalatı firmaları, tersaneler

**Sürdürülebilir Kalkınma
Hedefleri ile İlişkisi**

8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı

Bölge Planı İlişkisi

Rekabetçi Bölge gelişim kurgusunun “Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması” 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Bölge üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknolojlili ürün gruplarının payı artırılacaktır”; “Verimlilik Odaklı Dönüşüm Teşvik Edilerek Sürdürülebilir Üretimin Sağlanması ve Sektörlerin Dayanıklılığının Artırılması” 2.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Üretimde katma değeri yüksek ve yeni teknolojilerle uyumlu ara ürün, tamamlayıcı ürün ve hizmetler geliştirilecektir” hedefleri ile doğrudan ilişkilidir.

PROJE 15

Proje Adı Yüksek Hassasiyetli Boşluksuz Globoid ve Sikloid Dişli İmalatı Projesi

Proje Konusu Kritik Makine Bileşenleri İmalatı

Proje Özeti

Dişliler, tüm imalat sanayisine temel girdi sağlayan makine sektörü ile otomotiv, savunma, enerji gibi kritik sektörlerde kullanılan önemli bir üretim komponentidir. Ülkede redüktör imalatı bulunmakla birlikte verimliliğin artırılması için kritik hâle gelmiş olan otonom ve robotik sistemlerde yoğun şekilde kullanılan yüksek hassasiyetli boşluksuz redüktörler ülkede imal edilememektedir. Bu ürünler milyonlarca dolar olacak şekilde ithal edilmekte ve makinelerde kullanılmaktadır. Sikloid, harmonik, planet, hipoid veya globoid tipi dişliler yüksek hassasiyetli redüktör grubuna girmektedir. Özellikle otomasyon ve robotik sistemlerde kullanılan boşluksuz yüksek hassasiyetli globoid ve sikloid dişli grupları, makine sektörü başta olmak üzere büyüyen global pazardan daha etkin pay alınabilmesi için bu tipte redüktörlerin yerli olarak üretilmesine yönelik bir tesis kurulumu projenin kapsamını oluşturmaktadır.

Sektör

28 – Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı

Projenin Amacı

Yüksek hassasiyetli boşluksuz globoid ve sikloid dişli imalatının, Sakarya'nın sanayi kapasitesini geliştirerek bölgesel kalkınmayı desteklemesi ve Türkiye'nin ileri teknoloji alanlarında rekabet gücünü artırması hedeflenmektedir. Bu yatırım, hem yerel ekonomiye nitelikli iş gücü ve sanayi çeşitliliği kazandırırken, hem de ulusal düzeyde katma değerli üretim ve ihracat potansiyelini artırarak ülke ekonomisine stratejik katkılar sağlama potansiyeli taşımaktadır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Sakarya, makine imalat sanayi kümesinin hızla geliştiği, otomasyon ve robotik uygulamaların hem imalatının hem de uygulamasının arttığı bir sanayi dönüşümünü yaşamaktadır. Ülke olarak net ithalatçı durumunda olduğumuz yüksek hassasiyetli boşluksuz globoid ve sikloid dişli grubunun yerli olarak üretilmesi, ithalatı azaltacağı gibi makine imalat sanayi başta olmak üzere ilgili kritik diğer sektörlerin gelişimine önemli katkı sunacaktır.

Bölgede makine imalat altyapısı kuvvetlidir. Bölgede bu ürünü üretebilecek hassas mühendislik kapasitesi ve yetkinliği mevcuttur. Söz konusu ürün özelinde başarılı prototip denemeleri yürütülmüştür. Kullanıldığı sektörler göz önüne alındığında üretimde kritik ve verimlilik artırıcı bir komponenttir. Özellikle otonom ve robotik sistemlerde kullanılıyor olmasıyla Sakarya'nın yenilikçi teknoloji üssü olma hedefine ulaşmasına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Yüksek hassasiyetli dişliler, otonom ve robotik sistemlerin yanı sıra global otomotiv, makine imalat, havacılık, savunma sanayi gibi alanlarda yoğun talep gören ürünlerdir. Bu nedenle, Sakarya'da üretilecek bu tür dişliler, bölgenin ihracat potansiyelini ciddi anlamda artıracaktır.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	5.000 adet/yıl
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör firmaları
Uygulama Yeri	Sakarya
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	4.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	30 (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	20 ay
Projenin Hedef Kitlesi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme 9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	İldeki ve bölgedeki tüm otomasyon ve robotik sistem üretimi yapan firmalar
Bölge Planı İlişkisi	Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Bölge üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknolojlili ürün gruplarının payı artırılacaktır.” hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 16

Proje Adı Sakarya Fore Kazık Makinesi İmalatı Projesi

Proje Konusu İnşaat Makineleri İmalatı

Proje Özeti

Fore Kazık iş makineleri, inşaat sektörünün temel taşlarından biridir ve özellikle büyük ölçekli altyapı projelerinde kritik öneme sahiptir. Türkiye'de fore kazık pazarının ihtiyacı, ithal iş makineleri ile karşılanmaktadır. Türkiye, deprem kuşağında yer aldığı için, deprem güvenliği yüksek yapılar inşa etmek kritik öneme sahiptir. Fore kazıklar, bu tür yapıların temel sistemlerinde kullanılarak ülke genelinde güvenli yapılaşmayı, depreme daha dayanıklı yapıların inşasını destekleyici ve kolaylaştırıcı bir unsurdur. Proje kapsamında hâlihazırda yurt dışından ithal edilen fore kazık makinelerinin Türkiye'de imalatına yönelik bir tesis kurulması planlanmaktadır.

Sektör 28 – Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı

Projenin Amacı

Fore kazık imalatı yatırımının, ülkenin makine sanayi ve inşaat sektörlerine önemli katkılar sağlayacak stratejik bir proje olduğu değerlendirilmektedir. Yerel ekonominin büyümesi, makine imalat ve inşaat sektöründe ulusal ve uluslararası düzeyde rekabet gücünün artırılması ve Türkiye'nin büyük altyapı projelerinde kendi üretim kapasitesini güçlendirmesi, projenin amaçlarını oluşturmaktadır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Sakarya konum olarak fore kazık makinelerinin en çok ihtiyaç duyulduğu bölgede yer almaktadır. Fore kazıklar, büyük ölçekli inşaat projelerinde (köprüler, viyadükler, yüksek binalar, barajlar) kullanılan temel elemanlardır. Sakarya'da fore kazık üretiminin, bölgenin inşaat sektörüne yönelik hizmet kapasitesini artıracığı ve büyük projelere hızlı ve kaliteli çözümler sunulmasını sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Fore kazık imalatı; çeşitli mühendislik, teknik işçilik ve üretim alanlarında istihdam oluşturur. Özellikle nitelikli iş gücüne ihtiyaç duyan bu sektör, yerel istihdama katkı sağlaması beklenen bir diğer çıktıdır.

*Yurt dışından yüksek fiyatlara alınabilen fore kazık makinelerinin, iç pazara daha düşük fiyatlardan sunulması yerli işletmeler için maliyet avantajı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Diğer yandan potansiyeli yüksek olan sektörün ilin ihracatına da katkı sağlaması beklenmektedir. Fore kazık makinesi üretimi, birçok malzeme tedarikçilerini de içine alan geniş bir endüstriyel ekosistemi destekleyerek bölgedeki küçük ve orta ölçekli işletmelerin gelişimine de katkı sağlayacaktır.

**Yatırımın/Tesisin
Ölçeği (Kapasite)**

5 adet/yıl

Proje Yürütücüsü

Özel Sektör firmaları

Uygulama Yeri

Sakarya

**Toplam Proje Bütçesi/
Sabit Yatırım Tutarı**

3.000.000 ABD Doları

**Projenin İlave
İstihdam Öngörüsü**

75 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi

18 ay

Projenin Hedef Kitlesi

İnşaat sektöründe faaliyet gösteren firmalar

**Sürdürülebilir Kalkınma
Hedefleri ile İlişkisi**

8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme

9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı

Bölge Planı İlişkisi

Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Bölge üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknoloji ürün gruplarının payı artırılacaktır.” hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 17

Proje Adı Ev/Ofis Tipi Klimaların Üretimine Mahsus Kompresör Üretim Tesisi Projesi

Proje Konusu Kompresör Üretimi

Proje Özeti Kurulacak olan kompresör üretim tesisi aracılığıyla kompresör üretiminin yerli imkânlarla gerçekleştirilmesi sağlanarak bölgenin sanayi kapasitesi ve teknoloji seviyesi güçlendirilecektir. Böylelikle ilgili alanda ithalat bağımlılığı azaltılarak yerli değer zincirleri güçlendirilecektir.

Sektör 28- Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı

Projenin Amacı Sakarya'da kurulacak tesis aracılığıyla gelişecek ve büyüyecek makine ve metal sektörleri ilin rekabet gücünü artırarak 'yenilikçi teknolojilerin merkezi' olma hedefine katkı sağlayacaktır.

Projenin Bölge İçin Önemi Ev/ofis tipi klimalar için kompresör üretim tesisi yatırımı, Sakarya'nın sanayi ve teknoloji altyapısını güçlendirerek yerel ekonomiyi çeşitlendirecek, istihdam alanı yaratacak ve Türkiye'nin küresel rekabet gücünü artıracaktır. Bu yatırım Sakarya'daki ana üretici ve yan sanayi firmalarınca yapıldığı takdirde sadece Sakarya'da yıllık olarak 32 milyon USD ithalat azalacak ve en az 64 milyon dolar dış ticaret açığına katkıda bulunulacaktır. Yatırım, enerji verimliliği ve çevresel sürdürülebilirlik hedefleriyle de uyumlu olup ülkenin uzun vadeli sanayi stratejisine önemli katkılar sağlayacaktır.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite) 1.500.000 Adet/Yıl

Proje Yürütücüsü Özel Sektör Firmaları

Uygulama Yeri Sakarya / Kaynarca, Ferizli, Arifiye, Hendek, Söğütü

Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı 1.470.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü 250 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi 24 ay

Projenin Hedef Kitle İmalat sektörlerindeki işletmeler, Organize sanayi bölgeleri

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi 8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı

Bölge Planı İlişkisi Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması
1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Bölge üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknolojlili ürün gruplarının payı artırılabilecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 18

Proje Adı Sakarya Endüstriyel Robot Kol Üretimi Projesi

Proje Konusu Metal Makine, Otomotiv Sektörleri, Yüksek Teknolojili İmalat

Proje Özeti

Sakarya'da kurulacak olan endüstriyel robot kol üretim tesisi, Türkiye'nin robot kol ithalatına olan bağımlılığını azaltmayı hedeflemektedir. Proje, insansız çalışma sistemlerinin yaygınlaşmasıyla hızla büyüyen robot pazarında Türkiye'nin de yer almasını sağlayacaktır. Şu anda Türkiye, yıllık yaklaşık 150 milyon dolar değerinde robot kol ithalatı yapmaktadır. Bu proje ile iç pazardaki talebin karşılanması ve ihracat kapasitesinin artırılması planlanmaktadır. Üretim tesisinde yerli imalat yapılacak olup Türkiye'nin dışa bağımlılığının azaltılarak stratejik bir ürünün yerli üretimine geçilmesi hedeflenmektedir.

Sektör 28-Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı

Projenin Amacı

Yüksek teknolojiye sahip robot kolların yerli imkânlarla üretilmesi, ithalatın azaltılması ve ülkenin bu alandaki üretim kabiliyetinin artırılması amaçlanmaktadır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Yatırım konusu, endüstriyel robot kolların tamamen yerli olarak üretilmesidir. Dünya genelinde 6 milyar dolardan fazla olan pazar insansız çalışma eğiliminin artmasından dolayı çok hızlı bir şekilde büyümeye devam etmektedir. Türkiye'de de benzer şekilde otomasyon sistemlerinin uygulamasının yaygınlaşmasıyla birlikte robot ihtiyacı her geçen yıl artmaktadır. Türkiye'de yerli robot kol üretilmemekte ve yıllık 150 milyon dolar civarında ithalat yapılmaktadır. Türkiye en çok robot kol ithalatı yapan sekizinci ülke konumundadır.

Desteklenecek olan yatırım ile nitelikli imalat girdileri/ara mamülleri dahil olmak üzere yerli imalat olan bir endüstriyel robot kol üretimi yapılması, ithalatın engellenmesi, iç pazarın geliştirilmesi ve robotik sistemlerinin üretiminin ve uygulamalarının yaygınlaştırılması, dünya ticaretinden pay alınarak ihracatın artırılması ve çok stratejik olan bu ürün için ülkenin üretim kabiliyeti elde etmesi hedeflenmektedir.

Sakarya, makine imalat sanayi kümesinin hızla geliştiği, otomasyon ve robotik uygulamaların hem imalatının hem de uygulamasının arttığı, makine ihtisas OSB'de veya diğer sanayi alanlarında yatırım yapacak potansiyel sektör firmalarının yönlendirilebileceği bir yeterli altyapıya sahip bir şehirdir.

Bölgesel kalkınma hamlesi ile makine sektörünün dönüşümüne katkı sağlanacak ve yaygınlaşan otonom ve robotik uygulamaların dışa bağımlı olmadan tamamen yerli imkânlarla Sakarya'da üretilbilmesine olanak sağlanacaktır.

Makine imalat sektörünün bölgede yoğun olması, sektöre yönelik çok sayıda firmanın yatırım yapacağı ihtisas OSB'nin varlığı ve ilde yatırım konusu ürünün ARGE'sini ve prototipini yapmış firmaların faaliyetlerinin olması, teknokent firmalarının ve ARGE merkezlerinin bu alanda çalışmalar yapıyor olması, yatırımın bölgesel kalkınmaya uygun olduğunun ve söz konusu alanda yatırım yapılmasının sektörü güçlendireceğinin göstergesidir. Ayrıca yatırım sonucunda sektörel bazda ilin ve ülkenin dış ticaretine pozitif katkı sağlanması beklenmektedir.

Yatırım konusunun bölgesel kalkınma programı kapsamına alınması, yereldeki üretim yeteneklerinin harekete geçirilmesi ile ihracat potansiyeli olan bu ürünün yerli üretiminin başlaması hem iç pazardaki talebin karşılanması hem de ihracatın artırılmasını sağlayacaktır.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)

1.000 Adet/Yıl

Proje Yürütücüsü

Özel Sektör, yerel sanayi kuruluşları ve AR-GE merkezleri

Uygulama Yeri

Sakarya (Kaynarca, Ferizli, Arifiye, Hendek, Söğütü, Erenler, Adapazarı)

**Toplam Proje Bütçesi/
Sabit Yatırım Tutarı**

30.000.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü

100 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi

30 ay

Projenin Hedef Kitlesi

Endüstriyel otomasyon ve makine imalat sektörü

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi

8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı

Bölge Planı İlişkisi

Rekabetçi Bölge gelişim kurgusunun "Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması" 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Bölge üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknoloji ürün gruplarının payı artırılabilecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 19

Proje Adı Otonom İç Lojistik Sistemleri İmalatı Projesi

Proje Konusu Sistem İmalatı

Proje Özeti Yatırım kapsamında AS/RS ve AMR üretimi hedeflenerek bu ürünlerin hem mekanik işlerinin hem de yazılımlarının ve teknolojilerinin yerli olarak geliştirilmesi ve üretilmesi planlanmaktadır.

Sektör 28- Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı

Projenin Amacı Yereldeki üretim yeteneklerinin harekete geçirilmesi ile ihracat potansiyeli olan bu ürünün yerli üretiminin başlaması ve gerek iç pazardaki talebin karşılanması gerekse de ihracatın artırılması amaçlanmaktadır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Sakarya, makine imalat sanayi kümesinin hızla geliştiği, otomasyon ve robotik uygulamaların hem imalatının hem de uygulamasının arttığı, makine ihtisas OSB'de veya diğer sanayi alanlarında yatırım yapacak potansiyel sektör firmalarının yönlendirilebileceği yeterli altyapıya sahip bir şehirdir. Makine imalat sektörünün bölgede yoğun olması, sektöre yönelik çok sayıda firmanın yatırım yapacağı ihtisas OSB'nin varlığı ve ilde yatırım konusu ürünün AR-GE'sini ve prototipini yapmış firmaların faaliyetlerinin olması, teknokent firmalarının ve ARGE merkezlerinin bu alanda çalışmalar yapıyor olması, yatırımın bölgesel kalkınma dinamiklerine uygun olduğunun ve söz konusu alanda yatırım yapılmasının sektörü güçlendireceğinin göstergesidir.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite) 5.200 Adet/Yıl

Proje Yürütücüsü Özel Sektör Firmaları

Uygulama Yeri Sakarya

Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı 40.000.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü 300 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi 48 ay

Projenin Hedef Kitlesi Otomotiv ve Makine İmalat Sektöründeki Firmalar
Sakarya Makine İhtisas OSB

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi 8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı

Bölge Planı İlişkisi

Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Bölge üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknoloji ürün gruplarının payı artırılacaktır." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 20

Proje AdıBolu İli Güneş Enerji Hücresi Üretimi⁴⁵ Projesi**Proje Konusu**

Güneş Enerji Hücresi İmalatı Yatırımı Yapılması

Proje Özeti

Yenilenebilir ve sürdürülebilir temiz enerji üretilmesi amacıyla kullanılan güneş enerji sistemlerinin ve güneş panellerinin temel parçası fotovoltaik güneş hücreleridir. Proje kapsamında Bolu ili Merkez ilçede bahse konu güneş hücrelerinin imalatını yapacak bir tesis kurulması planlanmaktadır.

Sektör

26- Bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı

Projenin Amacı

İlde yenilenebilir ve sürdürülebilir enerji üretimi yapmak, güneş hücresi üretiminde yerli üretimi arttırmak ve bu konuda ithalatın azaltılması amaçlanmaktadır.

Projenin Bölge İçin Önemi

TR42 Doğu Marmara Bölgesi'nin sanayi tesislerinin yoğun olarak bulunduğu bir bölge olması sebebiyle bölgenin elektrik tüketimi de oldukça yüksektir. Yeşil dönüşüm çerçevesinde bölgede yılar içinde güneş enerjisi yatırımları hız kesmeden devam etmektedir. Bu yatırımlarda kullanılan güneş hücrelerinin önemli bir kısmı ithalat yoluyla karşılanmaktadır. 2023 yılında 1,4 milyar \$ değerinde fotovoltaik hücre ithalatı gerçekleştirilmiştir. Bu yatırımın Bölge içinde yapılması ithalatı azalarak hem maliyet avantajı sağlayacak hem de bölge istihdamına katkı sağlayacaktır.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)

Yılda 50MW değerinde Fotovoltaik Güneş Hücresi Üretimi

Proje Yürütücüsü

Özel sektör

Uygulama Yeri

Bolu

**Toplam Proje Bütçesi/
Sabit Yatırım Tutarı**

3.860.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü

73 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi

12 ay

Projenin Hedef Kitle

Bolu ili özel sektör işletmeleri, güneş enerjisi yatırımı yapacak işletme ve kurumlar.

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi

8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı

Bölge Planı İlişkisi

Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Bölge üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknoloji ürün gruplarının payı artırılacaktır." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

⁴⁵ Proje konusuna dair hazırlanmış olan ön fizibilite raporuna <https://www.yatirimadestek.gov.tr> web sitesinde yer alan yatırım fırsatları bölümünden erişim sağlanabilmektedir.

PROJE 21

Proje Adı Baskı Devre Kartı Üretimi Projesi

Proje Konusu Elektrikli Makine ve Cihazların İmalatı

Proje Özeti

Elektrikli makine ve cihazların imalatına yönelik yeni yatırımların artırılması, böylece istihdamın ve ihracatın desteklenmesi amacıyla Kocaeli'de mevcut Ar-Ge merkezlerinin ve TÜBİTAK BİLGEM'in olanaklarından yararlanılarak yeni teknolojiler geliştirilmesi ve inovasyon süreçlerinin hızlandırılmasına ilişkin baskı devre kartı üretimine yönelik bir yatırım yapılması planlanmaktadır.

Sektör 26 – Bilgisayarların, Elektronik ve Optik Ürünlerin İmalatı

Projenin Amacı

Proje ile elektrikli makine ve cihazların imalatına yönelik yatırımların teşvik edilmesi, Ar-Ge ve inovasyon kapasitesinin artırılması, sektörel ihtisaslaşmanın sağlanması ve dış ticaret süreçlerinin iyileştirilmesi planlanmaktadır. Yani sıra, yerli üretim artırılarak dışa bağımlılığın azaltılması ve ekonomik büyümenin desteklenmesi hedeflenmektedir.

Projenin Bölge İçin Önemi

Kocaeli'de yatırım yeri maliyetlerinin yüksekliği ve yatırım yapılabilen alan kısıtı, yeni yatırımların teknolojik düzey kompozisyonunun orta-yüksek ve yüksek teknoloji sektörlerini ağırlığını arttıracak nitelikte olmasını gerekli kılmaktadır. Bu nedenle Kocaeli ili için belirlenecek öncelikli yatırım konularının tespitinde, ilgili yatırım konusunda ilin ihtisaslaşma/yoğunlaşma düzeyi, yaratılması beklenen katma değer, ihracat potansiyeli, Ar-Ge ve inovasyon imkânı ve ithal ikame durumları değerlendirilmiştir.

Elektrikli makine ve cihazların imalatı OECD sınıflandırmasına göre orta-yüksek teknoloji grubuna girmekte olup diğer sektörlerin rekabet gücünü doğrudan etkileyen ve ülkenin önemli derecede dışa bağımlı olduğu sektörlerden biridir. İlgili yatırım konusu Kocaeli'de yoğunlaşma düzeyi yüksek olan elektrikli makine ve cihazların imalatı sektörü ile doğrudan ilgilidir. Elektrikli makine ve cihazların imalatı sektöründe Kocaeli'de 337 firmada 17.281 kişi istihdam edilmektedir. Ayrıca 8 Ar-Ge merkezi bulunmaktadır. Kocaeli'de elektrikli makine ve cihazların imalatı sektöründe 2023 yılında 968.280.597 dolar ihracat, 1.005.778.412 dolar ithalat yapılmış; 1.974.059.009 dolar dış ticaret hacmi oluşmuştur. Kocaeli'de gerçekleştirilen ihracat odaklı yatırımlar, ilin sahip olduğu 36 limandan oluşan liman bölgesi aracılığıyla, firmalara ithalat ve ihracat süreçlerinde lojistik açıdan maliyet ve zaman avantajı sağlamaktadır.

TÜBİTAK Bilişim ve Bilgi Güvenliği İleri Teknolojiler Araştırma Merkezi (BİLGEM) Gebze kampüsü Kocaeli'de bulunmakta olup TÜTEL (Tümdevre Tasarım ve Eğitim Laboratuvarı), 2017 yılında BİLGEM çatısı altında faaliyetlerine başlamıştır. Tümdevre tasarımı alanında öncü bir rol oynayan TÜTEL, dijital tasarım projeleri, rastgele sayı üreteçleri, alıcı-verici tümdevre tasarımları gibi çalışmalarda bulunmaktadır.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	1.000.000 m ² /yıl
Proje Yürütücüsü	İlgili araştırma merkezi, özel sektör firmaları
Uygulama Yeri	Kocaeli / Gebze, Dilovası
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	2.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	100 (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	24 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Elektrikli makine ve cihaz imalatı yapan ve bunları kullanan özel sektör firmaları, TÜBİTAK BİLGEM
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme 9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
Bölge Planı İlişkisi	Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Bölge üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknoloji ürün gruplarının payı artırılacaktır.” hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 22

Proje Adı	Lidar ve Akıllı Sensör Tesisi ⁴⁶ Projesi
Proje Konusu	Üretim Tesisi
Proje Özeti	Hareket, mesafe ve sıcaklık sensörlerinin üretilmesine yönelik olarak mikro elektronik devre üretimi ve paketlenme otomasyon sistemi tesisi kurulacaktır.
Sektör	26 - Bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı
Projenin Amacı	Proje ile gerçekleştirilecek yatırım kapsamında; lidar ve akıllı sensörlerin üretimi gerçekleştirilerek yüksek teknoloji üretimin sağlanması, ilde ihracatın artması ile yeni istihdam alanlarının oluşturulması amaçlanmaktadır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Akıllı sensörler bilişim-haberleşme, endüstriyel üretim ekipmanları, otomotiv başta olmak üzere geleneksel sektörlerin yanı sıra akıllı kentler, giyilebilir teknoloji ürünleri, otonom araçlar benzeri trend sektörlerin önemli bir parçasıdır. Üretimde teknolojik ve dijital dönüşüm hedefi olan TR42 Bölgesi'nde sektörel kümelenme ve katma değerli üretimin artırılmasında etkili olacak Proje ile ayrıca ilgili sektörde insan kaynağı yetiştirilmesine de katkı sağlanacaktır. Proje; Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi bünyesinde açılan sensör teknolojileri yüksek lisans programı için önem arz etmektedir. Kurulması önerilen tesis bu programdan mezun olan lisansüstü öğrenciler için istihdam imkânı sağlayacak, program kapsamında eğitim gören öğrenciler tez çalışmalarını sanayinin ihtiyaçlarına göre hazırlama potansiyeline sahip olacaktır.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	Bolu Teknoloji Geliştirme Bölgesi AŞ. (Teknokent) binasında bulunan 600 m2 alan 10.800.000 adet/yıl
Proje Yürütücüsü	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Nükleer Radyasyon Detektörleri Uygulama ve Araştırma Merkezi
Uygulama Yeri	Bolu
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	40.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	13 (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	12 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Makine, otomotiv ve ulaşım araçları sektöründe bulunan işletmeler
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
Bölge Planı İlişkisi	Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Verimlilik Odaklı Dönüşüm Teşvik Edilerek Sürdürülebilir Üretimin Sağlanması ve Sektörlerin Dayanıklılığının Artırılması 2. Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Sürdürülebilir enerji yönetimi ve verimliliği sağlanacaktır." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

⁴⁶ Proje konusuna dair hazırlanmış olan ön fizibilite raporuna <https://www.yatirimadestek.gov.tr> web sitesinde yer alan yatırım fırsatları bölümünden erişim sağlanabilmektedir.

PROJE 23

Proje Adı	Otomotiv ve Makine Sektörüne Mini Motor Üretimi Projesi
Proje Konusu	Motor Üretimi
Proje Özeti	Mini DC motor üretimine yönelik tesis kurulması aracılığıyla bölgenin teknolojik uzmanlık alanlarının çeşitlendirilerek sanayi altyapısının güçlenmesine katkı sağlanması hedeflenmektedir.
Sektör	27- Elektrikli Teçhizat İmalatı
Projenin Amacı	Yatırım konusunun desteklenmesi; yeni yatırımcıları yönlendirecek, Türkiye'nin ithalatını azaltacak ve ilgili sektörlerdeki yerleşme oranını artıracaktır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Bu yatırım, Türkiye'nin sanayi ve teknoloji alanındaki rekabet gücünü artırırken, katma değeri yüksek ürünlerin üretimi ve ihracatını destekleyebilir. Ayrıca, elektrikli araçlar ve ileri otomasyon sistemleri gibi geleceğin teknolojilerine yönelik bir üretim kapasitesi oluşturarak ülkenin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine katkı sunacaktır. - Mini DC motor üretimi nitelikli personel ihtiyacı ile yerel istihdamı destekleyecektir. - Söz konusu ürünün üretimi, yerel tedarik zincirlerinin gelişmesine katkıda bulunacaktır. Elektronik komponentler, hassas işleme, kalıplama ve montaj gibi alanlarda faaliyet gösteren yan sanayiler, bu yatırımdan doğrudan fayda sağlayacaktır. - Sakarya'da bu üretimin gerçekleştirilmesi, bölgenin ulusal ve uluslararası düzeyde rekabet gücünü artırıcı ve ihracat potansiyelini destekleyici bir etkiye sahip olacaktır. - Elektrikli araçların (EV) yaygınlaşmasıyla birlikte, DC motorlara olan talep artmaktadır. Türkiye'de bu tür motorların üretimi, ülkenin elektrikli araç teknolojilerine adaptasyonunu hızlandıracak ve bu alandaki rekabet gücünü artıracaktır.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	500.000 Adet/Yıl
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör Firmaları
Uygulama Yeri	Sakarya
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	7.630.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	100
Proje Uygulama Süresi	36 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Otomotiv ve Makine İmalat Sektöründeki Firmalar Sakarya Makine İhtisas OSB
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme 9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
Bölge Planı İlişkisi	Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "TR42 Doğu Marmara Bölgesi'nde turizm sektörü altyapısı güçlendirilecek ve alternatif turizm türleri önceliklendirilecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 24

Proje Adı Bolu Elektrikli Pişirici Cihazlar İmalatı Projesi

Proje Konusu İmalat Sanayi, Tedarik Zincirlerinin Güçlendirilmesi

Proje Özeti

Türkiye, son yıllarda sanayi üretiminde orta-yüksek teknolojiye dayalı sektörlerle ağırlık vermekte ve bu alanda küresel rekabet gücünü artırmaya çalışmaktadır. Elektrikli pişirici cihazlar sektörü, bu bağlamda stratejik öneme sahip bir alandır. Bu doğrultuda sanayide nitelikli iş gücünün gelişmesi, yerel ve ulusal ekonominin canlanması ve bölgesel kalkınmanın desteklenmesine olanak tanınması için elektrikli pişirici cihazlar imalatı yatırımı yapılması planlanmaktadır. Ayrıca bu yatırım ile 400 kişilik yeni istihdam imkânı yaratılacak ve bu sayede sadece Bolu'nun değil ülke genelinde de işsizlik oranlarının düşürülmesine katkıda bulunulacaktır.

Sektör

27 – Elektrikli Teçhizat İmalatı

Projenin Amacı

Ülkedeki sanayi altyapısının güçlendirilmesi ve orta-yüksek teknoloji üretim kapasitesini artırması beklenen sektör yatırımı; Türkiye'nin elektrikli pişirici cihazlar sektöründeki ihracat potansiyelini artırarak uluslararası ticaretteki payını genişletmeyi, böylelikle ülke ekonomisine sürdürülebilir katkılarda bulunmayı hedeflemektedir.

Projenin Bölge İçin Önemi

Bolu, İstanbul ve Ankara gibi Türkiye'nin en büyük iki metropolüne yakınlığı sayesinde stratejik bir konumda yer almaktadır. Bu durum, Bolu'yu lojistik açıdan avantajlı hâle getirerek, malzeme ve bileşenlerin hızlı ve düşük maliyetli temin edilmesini kolaylaştırmaktadır. Ayrıca, Bolu'da Arçelik gibi büyük bir beyaz eşya üreticisinin varlığı, bölgedeki sanayi altyapısını güçlendirmiştir. Mevcut bu altyapı, 15 milyon dolarlık bu yeni yatırımın hızlı bir şekilde faaliyete geçmesini sağlayarak üretim süreçlerini etkin bir şekilde yürütmeye imkân tanımaktadır.

Bolu'da gerçekleştirilecek bu yatırım, ildeki mevcut sanayi ekosistemine önemli katkılar sağlayacaktır. Hâlihazırda bölgede faaliyet gösteren yaklaşık 100 yardımcı sanayi firması, büyük ölçüde Arçelik'e bağlı olarak çalışmaktadır. 15 milyon dolarlık bu yatırım, bu firmalar arasında rekabet ortamı oluşturacak ve 400 yeni istihdam yaratacaktır. Bu rekabet ortamı, ürün ve hizmet kalitesinin yükselmesine, inovasyonun teşvik edilmesine ve üretim süreçlerinin verimliliğinin artırılmasına katkı sağlayacaktır. Bu rekabet ortamı, Bolu'nun sanayi ürünlerinin ulusal ve uluslararası pazarlarda daha rekabetçi hâle gelmesine olanak tanıyacaktır.

15 milyon dolarlık bu yatırım, Bolu'nun ekonomik kalkınmasına doğrudan katkı sağlayacaktır. Yaratılacak 400 yeni istihdam, yerel halkın gelir seviyesini artıracak ve bölgedeki tüketim talebini canlandıracaktır. Ayrıca, bu yatırım Bolu'nun sanayi çeşitliliğini artırarak, bölgenin ekonomik gücünü pekiştirecek ve sürdürülebilir kalkınmayı destekleyecektir. Bu gelişmeler, Bolu'nun ulusal ve uluslararası pazarlarda rekabet gücünü artıracak, bölgenin ekonomik kalkınmasını daha sürdürülebilir hâle getirecektir.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	150.000 adet/yıl fırın 250.000 adet/yıl ocak 750.000 adet/yıl
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör Firmaları
Uygulama Yeri	Bolu / Merkez, Yeniçağa
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	15.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	400
Proje Uygulama Süresi	24 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Elektrikli teçhizat imalatı yapan ve bu teçhizatları kullanan özel sektör firmaları, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme 12. Sorumlu Üretim ve Tüketim
Bölge Planı İlişkisi	Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Bölge üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknoloji ürün gruplarının payı artırılabilecektir.” hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 25

Proje Adı Beyaz Eşya Sektörüne Yönelik Sac Parça İmalatı Projesi

Proje Konusu İmalat Sanayi, Tedarik Zincirlerinin Güçlendirilmesi

Proje Özeti

Bolu ili, beyaz eşya sektörüne yönelik sac parça imalatında önemli bir merkez hâline gelmiştir. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'ne kayıtlı olarak faaliyet gösteren 12 firma, 2.210 kişilik istihdamla bu sektörde il çapında önemli bir rol oynamaktadır. Bu firmaların üretim faaliyetleri, yalnızca Bolu'daki beyaz eşya sektörüne değil, aynı zamanda ülke çapında elektrikli ev aletleri imalatı sektörüne hizmet sunmaktadır. Proje kapsamında Bolu'da kurulacak olan sac parça imalatı tesisi, bu mevcut ekosistemi tamamlayıcı nitelikte olacak, bölgedeki pişirici cihaz üreticilerine yerel olarak kaliteli ve ihtiyaca uygun komponentler sağlayarak üretim süreçlerinin verimliliğini artıracaktır.

Sektör

25- Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (Makine ve teçhizat hariç)

Projenin Amacı

Bolu'da yer alan mevcut ekosistemi tamamlayıcı nitelikte olacak projeye, bölgedeki pişirici cihaz üreticilerine yerel olarak kaliteli ve ihtiyaca uygun komponentler sağlanarak üretim süreçlerinin verimliliğini artırılması amaçlanmaktadır. Bu durum, bölgedeki sanayi kuruluşlarının rekabet gücünü yükselterek sektörel gelişime katkı sağlayacaktır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Bolu'da bu yatırımın gerçekleştirilmesi, bölgenin mevcut sanayi altyapısı, coğrafi avantajları ve sektördeki uzmanlığı ile yakından ilişkilidir. Bolu, Türkiye'nin önde gelen pişirici cihaz üreticilerine ev sahipliği yaparak bu alanda güçlü bir sanayi ekosistemi oluşturmuştur. Arçelik A.Ş.'nin Bolu'da gerçekleştirdiği pişirici cihazlar (fırın, ocak ve davlumbaz) üretimi yatırımı, 2.586 kişilik istihdamı ile firmanın en büyük ikinci yatırımı konumundadır. 2023 yılı itibarıyla Arçelik A.Ş.'nin Bolu'daki yatırımı, yaklaşık 449 milyon Dolar ihracat gerçekleştirmiştir. Ayrıca, Bolu'da Arçelik A.Ş. fabrikasına parça ve hammadde üreten yaklaşık 50 yan sanayi firması faaliyet göstermektedir. Bu durum, Bolu'nun sektördeki stratejik önemini ve güçlü sanayi altyapısını ortaya koymaktadır.

Bolu'da kurulacak olan sac parça imalatı tesisi, bu mevcut ekosistemi tamamlayıcı nitelikte olacak, bölgedeki pişirici cihaz üreticilerine yerel olarak kaliteli ve ihtiyaca uygun komponentler sağlayarak üretim süreçlerinin verimliliğini artıracaktır. Bu durum, bölgedeki sanayi kuruluşlarının rekabet gücünü yükselterek, sektörel gelişime katkıda bulunacaktır. Böylece Bolu, beyaz eşya sektöründe ülkenin öncü bölgelerinden biri olmaya devam edecek hem il hem de ülke ekonomisine önemli katkılar sağlayacaktır.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	20.000 ton/yıl
Proje Yürütücüsü	Özel sektör firmaları
Uygulama Yeri	Bolu
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	16.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	500 (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	36 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Bölgedeki beyaz eşya/beyaz eşya komponentleri üreten firmalar
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme 9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
Bölge Planı İlişkisi	Rekabetçi Bölge gelişim kurgusunun “Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması” 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Bölge üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknoloji ürün gruplarının payı artırılabacaktır.” hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 26

Proje Adı Gemi Zinciri/Çapası Üretim Tesisi Projesi

Proje Konusu Gemi ve Tekne Yapımı, Metal Ürünleri İmalatı

Proje Özeti

Gemi/Çapa zincirleri gibi ürünler Türk Deniz Kuvvetleri başta olmak üzere denizcilik sektöründen yoğun talep almaktadır. Yine “Yüksek Mukavemetli Sanayi Zincirleri” ve “Yat Zincirleri” üretim proseslerinde çok sayıda imalat işletmesinde kullanılmaktadır. Proje kapsamında uluslararası kalite standartlarına uygun dayanım/boyutlarda gemi çapa/zincirleri üretimine yönelik bir tesis kurulacaktır.

Sektör

25- Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (Makine ve teçhizat hariç)

Projenin Amacı

Savunma sanayi başta olmak üzere bölgedeki gemi ve tekne üreticilerinin ihtiyaç duyduğu bir ürün olan gemi zinciri çapası üretiminin istenen standartlarda yerleştirilmesi, ülkenin bu alanda uluslararası ticaretten gelir elde edebilir konuma getirilmesi projenin temel amaçlarıdır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Gemi/Çapa zincirleri gibi ürünler Türk Deniz Kuvvetleri başta olmak üzere denizcilik sektöründen yoğun talep almaktadır. Yine “Yüksek Mukavemetli Sanayi Zincirleri” ve “Yat Zincirleri” üretim proseslerinde çok sayıda imalat işletmesinde kullanılmaktadır. Marmara bölgesinde özellikle Yalova ve Tuzla bölgelerinde yoğun şekilde tersanecilik faaliyetleri yürütülmektedir. Yine Kocaeli’de faaliyet gösteren KOSBAŞ serbest bölgesi gemi inşa alanında yoğun bir üretim kapasitesine sahiptir. Yalova, İstanbul ve Kocaeli illerinde toplamda 65 tersane faaliyet göstermektedir. Savunma sanayimize yönelik birçok askeri projenin yürütüldüğü Millî Savunma Bakanlığı Gölçük Tersanesi Komutanlığı Kocaeli’de bulunmaktadır. Kocaeli’de 63 adet Ana demir ve çelik ürünleri ile ferro alaşımların imalatı sektöründe faaliyet gösteren firma bulunmaktadır. Gemi zincir/çapa üretiminde hammadde olarak çelik ürünleri kullanılmaktadır.

Ülkede üretilen gemi zincir/çapalarının nitelikleri iç piyasamız için yeterli kalitede olmakla birlikte offshore denizcilik (petrol arama platformları vb.) alanında kullanılmak üzere daha yüksek dayanım/boyutlarda gemi çapa/zincirleri üretmek ülkenin bu sektörde uluslararası alanda söz sahibi oyuncular arasına girmesine katkı sağlayacaktır.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	5.000 Ton/Yıl
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör Firmaları
Uygulama Yeri	Kocaeli
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	10.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	60
Proje Uygulama Süresi	36 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Bölgede yer alan gemi ve tekne üreticisi firmalar Savunma sanayi firmaları
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
Bölge Planı İlişkisi	Rekabetçi Bölge gelişim kurgusunun “Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması” 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Bölge üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknoloji ürün gruplarının payı artırılabilecektir.” hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 27

Proje Adı Kocaeli Büyük Ölçekli Vinç Kancası Üretim Tesisi Projesi

Proje Konusu Vinç Kancası Üretimi

Proje Özeti

Bu proje, Kocaeli'nin Dilovası ilçesinde, ağır sanayi ve inşaat sektörlerinde kullanılan büyük ölçekli vinç kancalarının yerli üretimini amaçlamaktadır. Türkiye, bu alanda büyük ölçüde dışa bağımlıdır ve bu proje, ithal ikamesi yoluyla ekonomik kazanç sağlamayı hedeflemektedir. Tesis, yılda 2.000 ton vinç kancası üretecek kapasiteye sahip olacak ve projenin teknolojik altyapısı orta-düşük seviyede olacaktır. Bu üretimle birlikte, inşaat ve ağır sanayide faaliyet gösteren işletmelerin ihtiyaçlarına yerli ve daha düşük maliyetli çözümler sunulacaktır. Proje ayrıca, üretimde sürekliliği sağlamak adına modern otomasyon sistemleri ve verimliliği artıracak süreçler içerecektir. Yatırımın geri dönüş süresi 7 yıl olarak öngörülmekte olup Tesis, bölgenin ağır sanayi altyapısına büyük katkı sunacak ve bölgedeki sanayiciler için önemli bir üretim merkezi olacaktır.

Sektör 25-Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç)

Projenin Amacı Büyük vinç kancası üretiminde dışa bağımlılığı azaltmak ve yerli üretimi artırmak projenin temel amaçlarıdır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Proje, ithalata olan bağımlılığı azaltarak bölge sanayisine ekonomik katkı sağlayacaktır. Ülkede büyük ölçüde vinç kancası üretimi yapılmamakta olup ithalata bağımlı bir üründür. Bahse konu ürün aynı zamanda yüksek ihracat potansiyeline sahiptir. Bu kapsamda desteklenecek açık dövme tesisi yatırımları kapsamında aynı proseste vinç kancası üretiminin yanı sıra savunma sanayinin özel ihtiyaçlarına (tank namlusu, havan topu mermisi başlığı) cevap verilebilecektir.

Kocaeli'de gerçekleştirilen ihracat odaklı yatırımlar, ilin sahip olduğu 36 limandan oluşan liman bölgesi aracılığıyla, firmalara ithalat ve ihracat süreçlerinde lojistik açıdan maliyet ve zaman avantajı sağlamaktadır.

TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi Gebze Kampüsü ilimizde bulunmaktadır. İlgili araştırma merkezinde malzeme teknolojileri araştırma alanında faaliyet gösteren başkanlık yer almakta olup, ilgili başlıklarda firmalar ile iş birliği olanakları fırsatları bulunmaktadır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Kaldırma ekipmanları lojistik ve depolama sektöründe, malların yüklenmesi, boşaltılması ve depolanmasında, sanayi üretiminde ise üretim hatlarında ağır makinelerin taşınması, montajı ve bakımında yoğun olarak kullanılmaktadır. Kocaeli 2023 yılında ülkedeki ihracat ve ithalat kaynaklı elleçlemelerin 81,3 milyon ton ile %15,6'sının gerçekleştiği (TR 2) ve ülkenin en önemli liman bölgesi olan Kocaeli Liman Bölgesi'ni de çevrelemektedir. Kocaeli Liman Bölgesi'nde farklı kapasitelerde 36 liman tesisi faaliyet göstermektedir. Marmara bölgesinde özellikle Yalova ve Tuzla bölgelerinde yoğun şekilde tersanecilik faaliyetleri yürütülmektedir. Yine Kocaeli'de faaliyet gösteren KOSBAŞ serbest bölgesi gemi inşa alanında yoğun bir üretim kapasitesine sahiptir.

2024 yılı Temmuz ayı verilerine göre Kocaeli'de 4.561 adet sanayi sicil belgeli işletme bulunmaktadır. Kocaeli'de 63 adet Ana demir ve çelik ürünleri ile ferro alaşımların imalatı sektöründe faaliyet gösteren firma bulunmaktadır. Vinç kancası üretiminde hammadde olarak çelik ürünleri kullanılmaktadır.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)

2.000 Ton/yıl

Proje Yürütücüsü

Özel Sektör

Uygulama Yeri

Kocaeli / Dilovası

Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı

10.000.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü

40 kişi

Proje Uygulama Süresi

40 ay

Projenin Hedef Kitlesi

İnşaat ve ağır sanayi firmaları

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi

9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı

Bölge Planı İlişkisi

Rekabetçi Bölge gelişim kurgusunun “Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması” 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Bölge üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknoloji ürün gruplarının payı artırılabilecektir.” hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 28

Proje Adı	Kocaeli Kesici Uç Üretim Tesis Projesi
Proje Konusu	Döküm ve Metal İşleme, Orta-Yüksek Teknolojili İmalat
Proje Özeti	Kesici uçlar, özellikle metal işleme sektöründe hayati önem taşıyan ve yüksek hassasiyet gerektiren araçlardır. Bu proje kapsamında Kocaeli'de kurulacak olan tesis, yıllık 306.000 adet kesici uç üretim kapasitesine sahip olacaktır. Türkiye, bu tür hassas ekipmanlar konusunda dışa bağımlıdır ve proje, yerli üretimle bu bağımlılığı azaltmayı hedeflemektedir. Orta-düşük teknoloji seviyesinde üretim yapılacak olan tesis, üretimde yüksek kalite standartlarına uygun olarak çalışacak ve bölgedeki imalat sektörünün taleplerini karşılayacak olup yatırımın geri dönüş süresi 10 yıl olarak öngörülmektedir.
Sektör	25-Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç)
Projenin Amacı	İmalat sektöründeki kesici uç ihtiyacını yerli üretimle karşılayarak dışa bağımlılığı azaltmak amacıyla kurgulanan proje, bölgenin sanayi altyapısını güçlendirecek ve yerel üretim kapasitesini artırarak Türkiye'nin sanayi hedeflerine katkı sağlayacaktır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Proje; metal işleme sektöründe yerli üretimi artırarak bölgesel sanayiye katkı sağlayacaktır. Fabrikasyon metal ürünleri imalatı yatırımları (deniz ulaşım araçlarında kullanılan zincirler), OECD sınıflandırmasına göre orta-yüksek teknoloji grubuna girmektedir ve ülkenin önemli derecede dışa bağımlı olduğu sektörlerden biridir. İlgili yatırım konusu Kocaeli'de yoğunlaşma düzeyi yüksek olan Fabrikasyon metal ürünleri imalatı sektörü ile doğrudan ilgilidir. Fabrikasyon metal ürünleri imalatı sektöründe Kocaeli'de 2.335 firmada 64.941 kişi istihdam edilmektedir. Ayrıca 7 Ar-Ge merkezi bulunmaktadır. Kocaeli'de Fabrikasyon metal ürünleri imalatı sektöründe 2023 yılında 2.547.253.517 USD ihracat, 4.469.661.820 USD ithalat yapılmış, 7.016.915.337 USD dış ticaret hacmi oluşmuştur. Türkiye'nin sanayi başkenti olarak bilinen Kocaeli'de 2024 yılı Temmuz ayı verilerine göre 4.561 adet sanayi sicil belgeli işletme bulunmaktadır. Kesici uçlar Kocaeli'de yoğun olarak faaliyet gösteren otomotiv sektörü, makine imalat sektörü, metal işleme sektörü firmalarının üretim süreçlerinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Kocaeli'de metal yapı ve parçaların imalatı sektöründe 185 firma faaliyet göstermektedir.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	306.000 Adet/Yıl
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama Yeri	Kocaeli / Gebze, Dilovası, Çayırova, İzmit, Kartepe
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	43.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	55
Proje Uygulama Süresi	12 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Metal işleme ve imalat sektörü
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme 9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
Bölge Planı İlişkisi	Rekabetçi Bölge gelişim kurgusunun "Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması" 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Bölge üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknoloji ürün gruplarının payı artırılabilecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 29

Proje Adı Düzce Ateşli Silah Üretim Tesisi Projesi

Proje Konusu 7.62 ve 5.56 mm Piyade Tüfeği, 9 mm Tabanca Üretimi

Proje Özeti

Türk savunma sanayi hâlihazırda kara, deniz ve hava araçları üretebilen, Ar-Ge harcamaları ve yan sanayiler ile teknoloji transferinin arttığı, dış ticaret odaklı ve yerel kaynaklara dayalı savunma sanayi politikasıyla küresel rakipleri ile rekabet edebilen bir duruma ulaşmıştır. Düzce'nin ise gerek erişilebilirlik avantajları ve sanayi gelişim potansiyeli, gerekse Sarsılmaz A.Ş. gibi savunma sanayinin öncü aktörlerinin ve silah yedek parçası üreten firmalardan oluşan ekosistemi ile savunma sanayi alanında yapılabilecek yatırımlar için de bir fırsat sağlamaktadır. Proje ile savunma sanayisine hizmet eden 7.62 ve 5.56 mm piyade tüfeği, 9 mm tabanca gibi ateşli silah üretimi sağlanarak sektörün ihracat kapasitesinden faydalanılması hedeflenmektedir.

Sektör

25- Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (Makine ve teçhizat hariç)

Projenin Amacı

Düzce'nin hammaddeye yakınlığı ve sektörün ileri ve geri bağlantılarının gelişmişliği sayesinde mekânsal bağlantısının güçlü olması savunma sanayinin ihtiyaç duyduğu ürünlerin üretilmesine kolaylık sağlayacaktır. Böylece hem ülke savunma sanayisinin ilerlemesine katkı sağlanacak hem de Bölge'deki istihdamın artmasına olanak sağlanacaktır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Düzce'de bu yatırımın gerçekleştirilmesi, sektörün ihracat kapasitesi göz önüne alındığında ülkenin dış ticaret hacminin genişlemesi açısından bir avantaj sağlayarak ülke savunma sanayinin ilerlemesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Savunma sanayi sektöründe yapılacak olan bu yatırım ile Bölge'nin istihdam yaratabilme kabiliyeti artırılarak bölgesel kalkınma açısından önemli bir ilerleme kaydedilecektir.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)

24.000 adet/yıl

Proje Yürütücüsü

Özel sektör firmaları

Uygulama Yeri

Düzce

Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı

3.000.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü

50 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi

12 ay

Projenin Hedef Kitlesi

Savunma sanayinde faaliyet gösteren firmalar

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi

9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı

Bölge Planı İlişkisi

Rekabetçi Bölge gelişim kurgusunun "Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması" 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Bölge üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknoloji ürün gruplarının payı artıracaktır." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 30

Proje Adı Radyal Çelik Gövdeli Kamyon/Otobüs Lastiği Üretim Tesisi Projesi

Proje Konusu Otomotiv, Lastik Üretimi

Proje Özeti

Büyük miktarda sabit sermaye yatırımı ve ileri teknoloji gerektiren yapısı ile ancak çok güçlü yatırımcılar tarafından gerçekleştirilebilen lastik üretimi, Türkiye'de 1960'dan sonra gelişmeye başlamıştır. Günümüzde ise Türkiye lastik sektöründe dünyanın önde gelen üretici ve ihracatçı ülkeleri arasında yer alma yolunda hızla ilerlemektedir. Proje kapsamında bölgedeki ürün gamını çeşitlendirecek şekilde radyal çelik gövdeli kamyon/otobüs lastiği üretimine yönelik bir tesis kurulacaktır.

Sektör

22- Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı

Projenin Amacı

OECD sınıflandırmasına göre orta-yüksek teknoloji grubuna girmekte olup diğer sektörlerin rekabet gücünü doğrudan etkileyen ve ülkenin önemli derecede dışa bağımlı olduğu otomotiv sektöründe dışa bağımlılık seviyesinin azaltılması projenin temel amacıdır.

Projenin Bölge İçin Önemi

İlgili yatırım konusu Kocaeli'de yoğunlaşma düzeyi yüksek olan otomotiv sektörü ile doğrudan ilgilidir. Otomotiv sektöründe Kocaeli'de 359 firmada 48.035 kişi istihdam edilmektedir. Ayrıca 35 özel sektör Ar-Ge merkezi bulunmaktadır. Kocaeli'de Otomotiv Sektöründe 2023 yılında 8.4 milyar dolar ihracat (TİM), 945 milyon dolar ithalat (TÜİK) yapılmış; 9,5 milyar dolar dış ticaret hacmi oluşmuştur. Otomotiv sektöründe faaliyet gösteren başlıca ana sanayi işletmeleri Kocaeli'de faaliyet göstermektedir. Otomotiv Sanayici Derneği verilerine göre, ülkedeki başlıca otomotiv üreticileri 2022 yılında 1.402.189 adet araç üretmiştir. Türkiye'de üretilen araçların %60,7'sinin Doğu Marmara Bölgesi'nde yer aldığı görülmektedir. Türkiye'nin tek otomotiv ihtisas OSB'si bölgede yer almaktadır. İlk yerli otomobilimiz TOGG'un Ar-Ge merkezi Kocaeli Gebze Bilişim Vadisi'nde kampüste yer almaktadır. Ayrıca tesisinin bulunduğu alan özel endüstri bölgesi ilan edilen bir markanın yeni nesil araçlarının tam elektrikli, şarj edilebilir hibrit elektrikli ve geleneksel motor versiyonlarının üretimi için 2 milyar € yatırım planlanmaktadır. Ayrıca önde gelen markaların fabrikalarının bulunduğu Bursa ve Sakarya illeri Kocaeli'ye komşu olup yalnızca bir saatlik mesafededir.

Dünyanın en önemli lastik üreticilerinden uluslararası sermayeli firmaların Kocaeli ilinde üretim tesisleri bulunmaktadır. Ayrıca tamamen yerli ve milli sermayeye sahip firmalar, ağırlıklı olarak zirai-iş makinesi lastikleri branşında lastik üretimi gerçekleştirmekte ve üretilen ürünlerin yaklaşık %70'i ihraç edilmektedir. Proje bölgedeki ekosistemin güçlendirilmesine ve sürdürülebilirliğine katkı sağlayacaktır.

**Yatırımın/Tesisin
Ölçeği (Kapasite)**

720.000 Adet/Yıl

Proje Yürütücüsü

Özel Sektör Firmaları

Uygulama Yeri

Kocaeli

**Toplam Proje Bütçesi/
Sabit Yatırım Tutarı**

90.000.000 ABD Doları

**Projenin İlave
İstihdam Öngörüsü**

500 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi

36 ay

Projenin Hedef Kitlesi

Bölgede yer alan lastik üreticileri ve otomotiv firmaları

**Sürdürülebilir Kalkınma
Hedefleri ile İlişkisi**

9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı

Bölge Planı İlişkisi

Rekabetçi Bölge gelişim kurgusunun “Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması” 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Bölge üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknolojlili ürün gruplarının payı artırılabacaktır.” ile “Verimlilik Odaklı Dönüşüm Teşvik Edilerek Sürdürülebilir Üretimin Sağlanması ve Sektörlerin Dayanıklılığının Artırılması” 2. Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Üretimde katma değeri yüksek ve yeni teknolojilerle uyumlu ara ürün, tamamlayıcı ürün ve hizmetler geliştirilecektir.” hedefleri ile doğrudan ilişkilidir.

PROJE 31

Proje Adı Polietilen İşleme Tesisi Projesi

Proje Konusu Polietilen Ambalaj Üretimi

Proje Özeti

Ambalaj sektörü, modern ticaretin vazgeçilmez bir parçası olarak ürünlerin korunması, taşınması ve pazarlanmasında kritik bir rol oynamaktadır. 2022 yılında, dünya genelinde ambalaj sektörünün büyüklüğünün 1 trilyon doları aştığı tahmin edilmiştir ve bu büyüklüğün 2030 yılına kadar 1.5 trilyon dolara ulaşması beklenmektedir. Polietilen ambalajlar; gıda, içecek, kozmetik, ilaç ve endüstriyel ürünler gibi birçok farklı sektörde yaygın olarak kullanılmaktadır. Proje kapsamında esnek film, torba, laminasyonlu film ve mono levha gibi yüksek talep gören ürünlerin imal edileceği bir tesis kurulacaktır.

Sektör

22- Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı

Projenin Amacı

Ambalaj sektörü 2023'te 2,9 milyar dolar dış ticaret fazlasıyla dış ticaret açığının kapanmasına sağladığı katkısı artırarak sürdürmektedir. Türkiye ambalaj sektörü Avrupa'da yaşanan talep azalması ve finansal kriz nedeni ile zora düşen Avrupalı rakiplerinden doğan boşluğu doldurmaktadır. Projenin amacı Türkiye'nin bu alandaki mevcut konumunun korunmasını ve güçlendirilmesini sağlamakla birlikte istihdama katkıda bulunmaktır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Polietilen ambalajlar; gıda, içecek, kozmetik, ilaç ve endüstriyel ürünler gibi birçok farklı sektörde yaygın olarak kullanılmaktadır. Konumuyla 21 milyonluk nüfusun ve Türkiye endüstrisinin üç büyük şehri olan İstanbul, Kocaeli ve Bursa'nın merkezinde bulunan Yalova son dönemde açılan Osmangazi Köprüsü'nün de etkisiyle lojistik yatırımlarının ilgi odağında bulunmaktadır. Lojistik ve tekstil firmalarının depoları ile birlikte soğuk hava depoları gibi lojistikle ilgili birçok yatırım Yalova'da gerçekleştirilmektedir. Buna karşılık TOBB veri kayıtlarına göre Yalova'da polietilen işleme tesisi bulunmamaktadır.

Söz konusu yatırımın Yalova - Çiftlikköy'de bulunan Makine İhtisas OSB içerisinde hayata geçmesi mümkündür. Yalova'da ve ülke sanayisinin başat aktörlerinin yer aldığı çevre illerde üretim yapan firmaların değer zincirlerinde direkt ya da dolaylı kullanabilecekleri ürünlerin üretileceği bu yatırım başlığının Yalova'da gerçekleştirilmesi sanayi ekosistemi açısından tamamlayıcı bir etkiye neden olacaktır. Ayrıca 2023 yılında TÜİK tarafından yayınlanan verilere göre %10,7 oranı ile Yalova, %9,4 olan Türkiye ortalamasının üzerinde bir işsizlik oranına sahiptir. Yatırım, sağlayacağı istihdam ile Yalova istihdam verilerini de olumlu etkileyecektir.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	24.000 ton/yıl
Proje Yürütücüsü	Özel sektör firmaları
Uygulama Yeri	Yalova / Çiftlikköy
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	23.500.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	100 (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	24 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Bölgede ve çevre illerde yer alan gıda, içecek, kozmetik, ilaç sektörü firmaları Bölgede kurulmuş/kurulmakta olan lojistik merkezleri
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
Bölge Planı İlişkisi	Bölge Planı İlişkisi Rekabetçi Bölge gelişim kurgusunun “Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması” 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Bölge üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknoloji ürün gruplarının payı artırılabilecektir.” hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 32

Proje Adı	Beyaz Eşya Sektörüne Yönelik Plastik Parça Üretim Tesisi Projesi
Proje Konusu	İmalat Sanayi, Tedarik Zincirlerinin Güçlendirilmesi
Proje Özeti	“Plastik Ürünlerin İmalatı” sektörü, Bolu ili ve ülkenin dış ticaretinde önemli bir yer tutmaktadır. 2023 yılı verilerine göre, Bolu ili plastik ürün ihracatı 36.786.080 Dolar seviyesinde gerçekleşmiş ve bu miktar ilin toplam ihracatının %22,7'sini oluşturmuştur. Ülke genelinde ise bu sektör 2023 yılında 7.324.119.729 Dolar ihracat gerçekleştirmiş ve ülke toplam ihracatının %2,7'sine katkı sağlamıştır. Gerçekleştirilecek yatırımın odak noktası hem Bolu'da hem de Türkiye genelinde faaliyet gösteren beyaz eşya sektörüne yönelik plastik parça üretimi yapacak bir tesis kurulmasıdır.
Sektör	22- Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı
Projenin Amacı	Bu yatırım ile plastik parça üretimi sayesinde beyaz eşya ve pişirici cihaz sektörlerindeki ithalat bağımlılığının azaltılarak yerli üretim kapasitesinin artırılması ve ulusal ekonomiye önemli bir katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Böylelikle sanayi tedarik zincirinin yerelleştirilmesine olanak tanınarak üretim süreçleri daha verimli ve maliyet etkin hâle gelecektir. Ayrıca yatırım, Türkiye'nin teknolojik gelişim ve inovasyon hedeflerine de hizmet edecektir. Plastik parça imalatında kullanılacak ileri teknolojiler, sanayi sektöründe katma değer yaratma kapasitesini artıracak ve Türkiye'nin küresel rekabet gücünü pekiştirecektir.
Projenin Bölge İçin Önemi	Bolu ilinde elektrikli ev aletleri imalatı sektöründe faaliyet gösteren 5 işletmede 2.945 kişi, Türkiye genelinde ise 720 işletmede 87.605 kişi istihdam edilmektedir. Bolu'daki elektrikli ev aletleri imalatı sektörü, toplam il istihdamının %3,7'sini oluştururken, bu oran ülke çapında %0,4'tür. Plastik parça imalatı hem Bolu'nun hem de ülkenin sanayi altyapısını güçlendirecek stratejik bir yatırımdır. Yeni yatırımla birlikte, bu sektördeki istihdamın ve üretim kapasitesinin artırılması hedeflenmektedir. Bölgesel entegrasyon ve iş birliği de artacak aynı zamanda, Bolu'da yeni istihdam olanakları yaratılacak ve bölgesel kalkınma desteklenecektir.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	5.000 ton/yıl
Proje Yürütücüsü	Özel sektör firmaları
Uygulama Yeri	Bolu
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	15.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	400 (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	24 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Bölgedeki beyaz eşya/beyaz eşya komponentleri üreten firmalar
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme 9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
Bölge Planı İlişkisi	Rekabetçi Bölge gelişim kurgusunun “Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması” 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Bölge üretim kompozisyonunda orta-yüksek ve yüksek teknoloji ürün gruplarının payı artırılabilecektir.” hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 33

Proje Adı	Mersin Balığı Ürünleri İşleme Tesisi Projesi ⁴⁷
Proje Konusu	Üretim Tesisi
Proje Özeti	Proje kapsamında; mersin balığının işlenmesine yönelik bir tesis kurulacak olup tesiste yüksek katma değerli bir ürün olan mersin balığı havyarı üretimi gerçekleştirilecektir.
Sektör	10 - Gıda ürünlerinin imalatı
Projenin Amacı	Mersin balığı havyar üretim tesisinin ekonomiye kazandırılması Bolu'da su ürünleri sektöründe atıl durumda bekleyen üretim kapasitesinin devreye alınması açısından önem arz etmektedir. Tesisten elde edilen havyar ürünlerinin markalanması özellikle doğa turizm kenti olan Bolu'nun uluslararası tanınırlık ve görünürlüğünün artırılması sürecine katkı sağlayacaktır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Bolu, zengin ve temiz su kaynaklarına sahiptir. Mersin balığı yetiştiriciliği için gerekli olan kaliteli suya erişim olanakları üretim süreçlerinin verimliliğini artıracaktır. Ayrıca Bolu'nun iklimi, mersin balığı yetiştiriciliği için uygun olup ılıman iklim koşulları, balıkların sağlıklı bir şekilde büyümesine olanak sağlamaktadır. Hayvansal ürünlerin değerlendirileceği böyle bir tesis kurulumu ile istihdam, katma değerli üretim ve ihracat alanlarında Bölge ekonomisine katkı sunulması beklenmektedir. Diğer yandan mersin balığı havyarının Abant ve Kartalkaya mevkiinde bulunan ve nispeten yüksek gelir grubuna hitap eden konaklama tesislerinde sunulması ürün promosyon ve tanıtım çalışmalarına destek sağlayacaktır. Ürünün lüks tüketim malı kategorisinde yer alması sebebiyle yüksek fiyatlardan satılması il bazında üretilen katma değeri artıracaktır.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	10.000 m ² toplam arazi büyüklüğü İçerisinde 4 adet kapalı havuzun bulunduğu 2.500 m ² bina 2.500 m ² alan üzerine kurulu 5 adet açık havuz Üretim kapasitesi 115 kg/yıl
Proje Yürütücüsü	İlgili kamu kurumları
Uygulama Yeri	Bolu / Dörtdivan
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	770.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	13 (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	12 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Bölgede faaliyet gösteren otel ve yeme-içme tesisleri
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	2. Açlığa Son 9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
Bölge Planı İlişkisi	Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Bölge'de tarım-sanayi-turizm sektörleri arasındaki etkileşim güçlendirilecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

⁴⁷ Proje konusuna dair hazırlanmış olan ön fizibilite raporuna <https://www.yatirimadestek.gov.tr> web sitesinde yer alan yatırım fırsatları bölümünden erişim sağlanabilmektedir.

PROJE 34

Proje Adı	Soğuk Hava Deposu Projesi
Proje Konusu	Tarımsal Depolama
Proje Özeti	Proje kapsamında; Düzce'de bitkisel üretimdeki kayıpların önüne geçebilmek adına tarımsal üreticilerin kullanımına yönelik soğuk hava deposu kurulumu gerçekleştirilecektir.
Sektör	10 - Gıda ürünlerinin imalatı
Projenin Amacı	Düzce ili, Türkiye'nin en büyük tüketim pazarlarının orta noktasında yer almaktadır. Dolayısıyla bölge önemli bir gıda üretim ve dağıtım potansiyeli taşımaktadır. Bu kapsamda, Düzce ve çevre illerde üretilen fındık içi, balkabağı, elma, armut, ahududu, böğürtlen, çilek, portakal gibi bitkilerin uygun koşullarda saklanması hedeflenmektedir.
Projenin Bölge İçin Önemi	Sanayi üretimi ve teknoloji altyapısı ile öne çıkan Doğu Marmara Bölgesi, aynı zamanda sahip olduğu verimli tarım arazileri sayesinde ciddi bir tarımsal üretim merkezidir. Başta fındık, ayva, sofralık üzüm, kivi, armut, kiraz, erik, şeftali, elma, ceviz, çilek, Trabzon hurması, kestane gibi önemli meyvelerin üretimi olmak üzere, Bölge'de TÜİK verilerine göre 2023 yılında toplam 525.145 ton meyve üretiminin (meyveler, içecek ve baharat bitkileri) yapıldığı görülmektedir. Bölge içerisinde bir soğuk hava deposu yatırımının yapılmasının hasat sonrası kayıpların önüne geçilmesi, ürünlerin pazara arz süresinin uzatılması ve ürünlerde katma değer artışı sağlanması açısından önemli olduğu öngörülmektedir. Proje ile Bölge'de kalite odaklı sürdürülebilir ürün üretim kabiliyetlerinin geliştirilmesi ve Bölge'nin tarımsal rekabet gücünün artırılması sağlanacaktır.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	2.000 ton yaş sebze, meyve, muhtelif gıda, tarımsal ürün
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama Yeri	Düzce / Merkez
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	650.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	6 (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	18 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Bölgenin Tarımsal Üreticileri
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
Bölge Planı İlişkisi	Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Bölge'nin Üretim, İş, Yatırım ve Finansal Ekosisteminin Güçlendirilmesi 3. Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Bölge'de tarım ve turizm sektörleri odağında üretim ve pazarlama altyapıları geliştirilecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 35**Proje Adı** Seben Meyve Kurutma Tesisi Projesi**Proje Konusu** Kırsal Kalkınma**Proje Özeti** Proje kapsamında elma başta olmak üzere meyve yetiştiricilerinin ürünlerinin katma değerinin artırılması ve verimlilik kaybının önüne geçilmesine yönelik meyve kurutma tesisi kurulacaktır.**Sektör** 10 - Gıda ürünlerinin imalatı**Projenin Amacı**

Proje ile ilçe merkezi ve köylerinden büyükşehirlere yaşanan göçün önlenmesi, ilçe vatandaşlarından büyükşehirde yaşam zorluğu çeken vatandaşların geri göçünü cazip hâle getirilmesi amaçlanmaktadır. Tarımsal hammaddelerin değerlendirilmesi ile katma değerli üretime geçilecek ve tarımsal üretimde gelir artışı sağlanacaktır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Tesis bünyesinde elde edilecek kurutulmuş Türkiye, özellikle kurutulmuş meyve üretiminde ihracatçı ülke konumundadır ve dünya pazarından önemli bir oranda pay almaktadır. 2023 yılı verilerine göre 9 milyon dolar kurutulmuş elma ihracat tutarı ile Şili, Polonya ve İtalya'dan sonra dünya sıralamasında dördüncü sıradadır. Bolu giderek yaşlanan bir il olup ortanca yaşı Türkiye'den 3,9 yaş büyüktür (37,9). Seben ise 56,1 ortanca yaş ile Dörtdivan ile birlikte Bolu ilinin en yaşlı ortalama nüfusuna sahip ilçedir. Kurulacak tesis hem ilde istihdamı artırarak tersine göçe katkı sağlayacak hem de yurt içi ve yurt dışı talebi karşılayacak şekilde ticaret hacmine katkı sağlayacaktır.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)

Yıllık üretilen 300 ton meyvenin kurutulup paketlenmesi

Proje Yürütücüsü

İlgili kamu kurumları ve kooperatifler

Uygulama Yeri

Bolu / Seben

Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı

440.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü

10 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi

24 ay

Projenin Hedef Kitlesi

Seben ilçesi halkı

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi

9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı

Bölge Planı İlişkisi

Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Bölge'nin Üretim, İş, Yatırım ve Finansal Ekosisteminin Güçlendirilmesi 3. Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Bölge'de Tarım ve Turizm Sektörleri Odağında Üretim ve Pazarlama Altyapıları Geliştirilecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 36**Proje Adı** Göynük Eriğinden Lokum İmalatı Projesi ⁴⁸**Proje Konusu** Kırsal Kalkınma ve Gıda İmalatı**Proje Özeti**

Proje ile Göynük ilçesinde Lokum İmalatı Tesisi kurulması planlanmaktadır. Yatırıma konu Göynük eriği lokumu imalatında su yerine erik kompostosu (eriğin şekerli su ile kaynatılmasıyla elde edilen suyun) kullanılması planlanmaktadır. Proje ile hem ilçede üretimi yapılan eriğin daha katma değerli bir şekilde değerlendirilmesi hem de ilçede istihdamın artırılması amaçlanmaktadır. Bu sayede ilçeden verilen göçün de azalacağı öngörülmektedir.

Sektör

10 - Gıda ürünlerinin imalatı

Projenin Amacı

Kırsal kesimde katma değerli üretim yapmak ve istihdamı arttırarak göçü azaltmak amaçlanmaktadır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Bolu'da taş çekirdekli ürün kategorisinde en çok üretilen ürün erik olup Göynük ve Mudurnu erik üretiminde en fazla alana sahip ilçelerdir. Proje nihai ürünü olan lokum üretiminin dâhil olduğu çikolatalı ve şekerli ürünler sektöründe çok uluslu firmaların büyük hâkimiyeti söz konusu olup sektör gelişme eğilimindedir. Proje ile hem yurt içi hem yurt dışı pazar hedefi bulunmakta; rekabetçilik, istihdam, sosyal gelişme boyutlarında çok yönlü katkı sağlaması, Proje'nin tarımsal hammaddelerin değerlendirilmesi ile katma değerli üretime geçilme ve tarımsal üretimde gelir artışı hedeflerinde örnek olması beklenmektedir.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)

Yıllık 60 Ton üretim

Proje Yürütücüsü

İlgili ziraat odası ve özel sektör

Uygulama Yeri

Bolu / Göynük

Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı

200.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü

5 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi

3 ay

Projenin Hedef Kitlesi

Göynük ilçesinde erik üretimi yapan çiftçiler

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi

9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı

Bölge Planı İlişkisi

Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Bölge'nin Üretim, İş, Yatırım ve Finansal Ekosisteminin Güçlendirilmesi 3. Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Bölge'de Tarım ve Turizm Sektörleri Odağında Üretim ve Pazarlama Altyapıları Geliştirilecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

⁴⁸ Proje konusuna dair hazırlanmış olan ön fizibilite raporuna <https://www.yatirimadestek.gov.tr> web sitesinde yer alan yatırım fırsatları bölümünden erişim sağlanabilmektedir.

PROJE 37**Proje Adı** Tıbbi Aromatik Bitkiler Süperkritik Ekstraksiyon ve İşleme Tesisi Projesi**Proje Konusu** Tıbbi Aromatik Bitkiler**Proje Özeti**

Dünyada yayılış gösteren mevcut 422.000 bitki türünün yaklaşık %12,5'i olan 52.885 tanesinin tıbbi amaçlı kullanılabilecek tür olduğu ortaya konulmuştur. Türkiye, sahip olduğu yaklaşık 10 bin bitki türüne karşılık, 500 bitkiyi tıbbi ve aromatik amaçla kullanmaktadır. Türkiye'de tıbbi ve aromatik amaçlı kullanılan bitki sayısı önemli düzeyde olmakla birlikte, Çin'de 4.900, Hindistan'da 3.000 ve ABD'de 2.500 bitkinin kullanıldığı dikkate alındığında potansiyelin daha da geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Proje kapsamında Yalova'da yetiştirilen aronya başta olmak üzere nane, lavanta, kekik vb. tıbbi aromatik bitkilerin ekstraktlarının üretilmesini sağlayacak bir tesis kurulacaktır.

Sektör

10 – Gıda ürünlerinin imalatı

Projenin Amacı

Türkiye'deki bitkisel ekstrakt ve doğal ürünler pazarında önemli bir boşluğu dolduracak yatırım ile tıbbi aromatik bitkiler alanında bölgesel ekonomiye katma değer sağlayarak rekabet avantajı yaratılması ve uluslararası pazarda ilgili alanda daha aktif bir şekilde yer alınmasını sağlayacak altyapıların oluşturulması projenin amaçlarıdır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Tesis Yalova'da coğrafi işaret almış aronyaya yoğunlaşacaktır. Bununla birlikte süperkritik ekstraksiyon teknolojisi esnek bir üretim süreci sunduğu için aronya dışında başka ürünlerin de işlenmesine olanak tanır. Tesis, benzer özelliklere sahip yüksek katma değerli bitkisel ve meyve bazlı hammaddeleri (nane, lavanta, kekik, vb.) işleyebilecektir. Yalova'da 2023 yılında aronya üretimi 162 ton düzeyine ulaşmıştır. Yalova'daki üretim alanları tam verime geldiklerinde yaklaşık 400 ton ürün alınabilecektir. Yalova'da Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü'nün bulunması bu yatırım için en büyük çekim noktalarından bir tanesidir. Bugüne kadar aronyanın da dâhil olduğu üzümsü meyveler grubuna dair Enstitü bünyesinde meyve suyu üretim tesisi, kurutma tesisi gibi pilot üretim tesisleri kurulmuş olup kurumda özel sektörün ihtiyacına yönelik ciddi bir know-how birikimi oluşmuştur. Proje mevcut birikimin bölge için değere dönüşmesine katkı sağlayabilecektir.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)

100 ton/yıl

Proje Yürütücüsü

Özel sektör firmaları

Uygulama Yeri

Yalova

Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı

4.000.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü

35 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi

36 ay

Projenin Hedef Kitlesi

Bölgedeki aronya ve tıbbi aromatik bitki üreticileri

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi

9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
12. Sorumlu Üretim ve Tüketim

Bölge Planı İlişkisi

Rekabetçi Bölge gelişim kurgusunun "Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması" 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Bölge'de tarım-sanayi-turizm sektörleri arasındaki etkileşim güçlendirilecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 38

Proje Adı Mikroalglerden Kanatlı Hayvan Yemi Katkı Maddesi İmalatı Projesi

Proje Konusu Organik Tarım, Zirai Ürün Üretimi

Proje Özeti

Kanatlı hayvan beslemede hem protein kaynağı hem de yumurta ve etin pigmentasyonu ve besin değerinin artırılmasında kullanılmak üzere ileri biyoteknolojik yöntemlerle mikroalgden yem katkı maddesi üretimi yapılacaktır. Türkiye'nin kanatlı hayvan sektörü, 2023 yılında 8,5 milyar dolarlık bir pazar değeri ile öne çıkmaktadır. Özellikle, mikroalg bazlı katkı maddesinin yumurta sarısında %30'a kadar daha parlak bir renk sağladığı ve etin omega-3 seviyesini %15 oranında artırdığı bilimsel verilerle desteklenmiştir. Bu yatırım, protein kaynağı olarak mikroalg kullanımını artırarak hayvanların büyüme performansını iyileştirecek ve ürün kalitesini yükseltecektir.

Sektör 10- Gıda ürünlerinin imalatı

Projenin Amacı

Mikroalg bazlı yem katkı maddesi üretimi Türkiye'nin tarım ve hayvancılık sektöründe stratejik bir dönüşüm sağlama potansiyeline sahip olup projenin temel amaçları yüksek protein içeriği ve besin değerleriyle kanatlı hayvanların beslenme kalitesinin artırılması, böylece et ve yumurta üretiminde verimlilik sağlanmasıdır. Türkiye'nin bu alanda rekabet gücünü artırmak ve gıda güvenliği hedeflerine ulaşmak için daha kaliteli ve besleyici ürünler sunması gerekmektedir. Aynı zamanda, çevresel sürdürülebilirlik açısından da önemli bir adım olan bu yatırım, su kaynaklarının verimli kullanımı ve düşük karbon ayak izi ile çevre dostu bir üretim modeline katkıda bulunacaktır. Ayrıca sektörde Türkiye'nin uluslararası pazarlardaki rekabet avantajını güçlendirerek ihracat gelirlerinin artmasına ve Türkiye'nin dış ticaret açığının azalmasına katkı sağlayacaktır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Yatırımın Bolu'daki mevcut ekosisteme potansiyel katkıları da oldukça fazladır. Yatırım ile bölgedeki iş gücünün yeteneklerini geliştirecek ve bölgeye yüksek teknoloji ile üretim süreçlerini getirecektir. Mikroalg bazlı yem katkı maddesi üretimi, Bolu'nun ekonomik çeşitlenmesine olanak tanırken, yerel hayvancılık sektörüne de önemli bir katma değer sağlayacak, çiftçilerin ve yem üreticilerinin gelirlerini artırarak bölgesel ekonomik kalkınmayı hızlandıracaktır.

Bolu'nun kanatlı hayvan sektöründe rekabet gücünü artırarak bu alandaki liderliğini pekiştirecektir.

**Yatırımın/Tesisin
Ölçeği (Kapasite)**

30 ton/yıl

Proje Yürütücüsü

Özel sektör firmaları

Uygulama Yeri

Bolu

**Toplam Proje Bütçesi/
Sabit Yatırım Tutarı**

15.000.000 ABD Doları

**Projenin İlave
İstihdam Öngörüsü**

20 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi

12 ay

Projenin Hedef Kitlesi

Bölge'deki kanatlı hayvan sektörü

**Sürdürülebilir Kalkınma
Hedefleri ile İlişkisi**

8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
12. Sorumlu Üretim ve Tüketim
13. İklim Eylemi

Bölge Planı İlişkisi

Rekabetçi Bölge gelişim kurgusunun “Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması” 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Dinamik Çevre Bölge öncelikli olmak üzere tarım sektöründe stratejik ürün odaklı üretim desteklenecektir.” ve “Bölge'de tarım-sanayi-turizm sektörleri arasındaki etkileşim güçlendirilecektir.” hedefleriyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 39**Proje Adı** WHEY Protein Konsantresi İzolatı Üretim Tesisi Projesi**Proje Konusu** Takviye Gıda Üretimi**Proje Özeti** WHEY protein izolatı imalatı; süt işleme endüstrisine yeni bir boyut kazandırabilecek, bölgedeki peynir fabrikalarının peynir altı sularının daha katma değerli bir ürün hâline gelmesini sağlayacaktır.**Sektör** 10 - Gıda ürünlerinin imalatı**Projenin Amacı** İthal edilen WHEY protein izolatlarının yerli üretimle ikame edilmesi sağlanarak cari açığın azaltılmasına katkı sunacaktır.**Projenin Bölge İçin Önemi** Türkiye’de sporcu gıdaları ve protein tozları büyük ölçüde ithal edilmektedir. Bu yatırımla birlikte, ithal edilen WHEY protein izolatlarının bölge firmalarından toplanan hammaddelerle gerçekleştirilen yerli üretimle ikame edilmesi sağlanarak cari açığın azaltılmasına katkı sunacaktır.**Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)** 3.000 ton hammadde/yıl**Proje Yürütücüsü** Özel Sektör Firmaları**Uygulama Yeri** Sakarya / Söğütli, Ferizli, Pamukova, Geyve, Akyazı**Toplam Proje Bütçesi/
Sabit Yatırım Tutarı** 9.100.000 ABD Doları**Projenin İlave İstihdam Öngörüsü** 18 (sürekli)**Proje Uygulama Süresi** 12 ay**Projenin Hedef Kitlesi** Süt ve Süt Ürünü Üreticileri**Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi** 8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı**Bölge Planı İlişkisi** Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Dinamik çevre bölge öncelikli olmak üzere tarım sektöründe stratejik ürün odaklı üretim desteklenecektir.” “Bölge’de tarım-sanayi-turizm sektörleri arasındaki etkileşim güçlendirilecektir.” hedefleriyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 40

Proje Adı Düzce Manda Sütü ve Süt Ürünleri Entegre Üretim Tesisi Projesi

Proje Konusu Yoğurt, Kaymak, Peynir, Tereyağı Üretimi

Proje Özeti

Düzce tarımsal üretiminde manda varlığı ile öne çıkmaktadır. Ayrıca Düzce'nin coğrafi olarak İstanbul-Ankara gibi metropollere yakınlığı ve erişilebilirlik avantajı nedeniyle üretilen manda sütünün katma değerli ürünlere dönüştürülmesi sürecindeki sahip olduğu avantajlar nedeniyle bu alanda yapılacak olan yatırımlar bölgesel kalkınma açısından oldukça önemli görülmektedir. 2022 yılı verilerine göre Düzce'de 3.776 adet manda varlığı bulunmakta ve bu varlık ülkenin %2,2'sini oluşturmaktadır. Bu özelliği ile Düzce manda varlığı bakımından ülkede 16. sırada yer almaktadır. Düzce'de sağılan manda sayısı ise 1.350 olup yıllık manda sütü üretimi 1.500 ton civarındadır. Düzce'nin sahip olduğu bu avantajlar sayesinde manda sütünün üretilmesi ve işleneceği bir entegre tesis yatırımının yapılması planlanmaktadır.

Sektör 10 - Gıda ürünlerinin imalatı

Projenin Amacı

Proje ile bölgedeki manda sütü üretiminin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve üretimde katma değerinin artırılması amaçlanmaktadır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Küresel olarak manda varlığı artarken ülkede manda varlığı geçmiş dönemlere göre ciddi miktarlarda azalış göstermektedir. Benzer şekilde çiğ süt üretiminde manda sütü önceki yıllara göre azalış sergilemektedir. İstatistiklere bakıldığında ülke çiğ süt üretimi 2022 yılında %7,1 azalarak 21 milyon 563 bin 492 ton olmuştur. Bir önceki yıla göre manda sütü üretimi %31,5, keçi sütü üretimi %13,2, inek sütü üretimi %6,8 ve koyun sütü üretimi %6,7 azalmıştır. Görüldüğü gibi manda sütü üretimindeki azalış diğer hayvan türlerine göre daha fazla olmuştur. Yatırımın ülkenin manda sütü üretimine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite) 150 baş sağmal manda
500 ton/yıl süt işleme

Proje Yürütücüsü Özel sektör firmaları

Uygulama Yeri Düzce

Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı 2.000.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü 11 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi 12 ay

Projenin Hedef Kitlesi Manda yetiştiriciliği ile geçimini sağlayan bölge halkı

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi 8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
12. Sorumlu Üretim ve Tüketim

Bölge Planı İlişkisi

Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Dinamik çevre bölge öncelikli olmak üzere tarım sektöründe stratejik ürün odaklı üretim desteklenecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 41

Proje Adı Sıvıdan Toza Bebek Devam Sütü Üretimi Projesi

Proje Konusu Gıda Sektörü, Bebek Gıdası Üretimi

Proje Özeti

Türkiye’de yer alan bebek devam sütü firmalarının tamamına yakını yabancı markalardan oluşmaktadır. TÜİK Özel Ticaret Sistemi referansında incelendiğinde sektör ithalatının son 3 yılda ortalama 110 milyon USD, ihracatının ise ortalama bazda yıllık 3-4 milyon USD olduğu ve ülkenin sektörde dışa bağımlı durumda olduğu görülmektedir. Proje kapsamında Düzce’de yerli sıvı/toz bebek devam sütü üretimine yönelik bir tesis kurulacaktır.

Sektör

71- Mimarlık ve mühendislik faaliyetleri; teknik test ve analiz faaliyetleri

Projenin Amacı

Bebek devam sütü, Türkiye’nin net ithalatçı konumunda olduğu bir üründür. Yatırım ile birlikte yerli bebek devam sütü üretiminin genişlemesi ve buradaki ithalatın azaltılması hedeflenmektedir.

Projenin Bölge İçin Önemi

Düzce’de 45.000 ton inek sütü, 800 ton koyun-keçi sütü ve 1.100 ton manda sütü olmak üzere toplam 46.900 ton süt üretilmiştir. Düzce gıda imalatı sektörü Düzce sanayisinde gelişmiş sektörlerden biridir. Düzce ilinin; TR42 Bölgesi’ndeki tarımsal potansiyel, coğrafi avantaj ve gıda sektöründe yer alan firmaların varlığı ve oluşan ekosistem sayesinde ilgili yatırım için bir iyi bir fırsat sunduğu değerlendirilmektedir. Yatırım ile birlikte yerli bebek devam sütü üretiminin genişlemesi ve buradaki ithalatın azaltılması hedeflenmektedir. Bu konuda hammaddeye yakınlık, Ar-Ge çalışmalarının yapılması, ekosistem varlığı gibi etmenler mekânsal bağlılık açısından önemli görülmektedir.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)

15.000.000 Adet/yıl

Proje Yürütücüsü

Özel sektör firmaları

Uygulama Yeri

Düzce

Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı

15.000.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü

50 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi

24 ay

Projenin Hedef Kitlesi

Düzce ve çevre illerde yer alan süt üreticileri

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi

9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı

Bölge Planı İlişkisi

Rekabetçi Bölge gelişim kurgusunun “Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması” 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Bölge’de tarım-sanayi-turizm sektörleri arasındaki etkileşim güçlendirilecektir.” hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 42

Proje Adı Bolu Ayakkabı İmalatı Tesisi Projesi

Proje Konusu Deri Sektörü, Ayakkabı İmalatı

Proje Özeti

Türkiye'deki ayakkabı sektörü hem iç pazarın taleplerini karşılamak hem de ihracat potansiyelini artırmak açısından stratejik bir öneme sahiptir. Türkiye'nin yıllık ayakkabı üretim kapasitesinin %30 civarında kullanılmadığı tespit edilmiş olup yeni bir yatırım ile kapasite kullanım oranının artırılması hedeflenmektedir. Bu kapsamda ayakkabı üretim kapasitesinin tam anlamıyla kullanabilmesi ve iç piyasada artan talebin karşılanarak ithalat bağımlılığının azaltmasına katkı sağlanması amacıyla Bolu ilinde bir ayakkabı imalat tesisi kurulması planlanmaktadır.

Sektör 15 – Deri ve İlgili Ürünlerin İmalatı

Projenin Amacı

Proje kapsamında Bolu'da kurulması planlanan ayakkabı imalat tesisi, ülke genelinde sektörün gelişimine ve Türkiye'nin ekonomik büyümesine katkıda bulunacak önemli bir yatırımdır. Bu yatırım ile Bolu'nun sanayi altyapısı güçlendirilirken Türkiye'nin ayakkabı üretim kapasitesinin etkin kullanımı sağlanacak ve uluslararası rekabet gücü artırılacaktır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Bolu'nun coğrafi konumu önemli bir lojistik avantaj sunmaktadır. Türkiye'nin ana ulaşım koridorları üzerinde yer alan Bolu, İstanbul ve Ankara gibi büyük metropollere yakınlığı sayesinde Avrupa ve Asya pazarlarına hızlı ve düşük maliyetli erişim imkânı sağlamaktadır. Türkiye'nin ayakkabı ihracatında son yıllarda yaşanan artışlar dikkate alındığında, Bolu'nun bu avantajlı konumu hem iç hem de dış pazarlara ürünlerin etkin bir şekilde ulaştırılmasına olanak tanıyacaktır.

Bolu, ham deri işleme sanayisinin yoğun olduğu bir il olarak, ayakkabı üretimi için gerekli olan deri gibi hammaddelere kolay erişim imkânı sunmaktadır. Türkiye'nin ayakkabı ihracatında deri ayakkabıların ilk sırada yer alması, bu hammaddeye olan erişimin stratejik önemini artırmaktadır. Bu durum, Bolu'da kurulacak bir ayakkabı imalat tesisinin hammaddelere erişim sürecini hızlandırarak üretim maliyetlerini düşürmesini mümkün kılacaktır.

Türkiye'nin iç pazarında her yıl yaklaşık 220-230 milyon çift ayakkabı tüketilmektedir. Bolu'da kurulacak bir ayakkabı imalat tesisi, bu talebi karşılayarak ithal ayakkabı satışını azaltabilir ve yerli üretimi artırabilir. Ülkenin yıllık ayakkabı üretim kapasitesi 500 milyon çift olup, mevcut kapasite kullanım oranı %72 seviyesindedir. Bu yatırım, Bolu'daki üretim kapasitesinin etkin kullanımını artırarak, ülke genelindeki talebi karşılamada önemli bir rol oynayacaktır.

Bolu'nun turizm potansiyeli, ayakkabı imalatı yapan bir işletmenin marka bilinirliğini artırmasına ve turistik satışlar yoluyla ek gelir elde etmesine imkân tanımaktadır. Özellikle ayakkabının moda unsuru hâline gelmesi, bu sektördeki talebi artırmaktadır. Bolu'nun turistik alanlarında ayakkabı ürünlerinin tanıtımı ve satışı hem yerel hem de uluslararası turistlere ulaşmayı kolaylaştıracak, bu da işletmeye ek gelir sağlayacaktır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Yeni bir ayakkabı imalat tesisi, Bolu'da istihdam yaratacak ve yerel ekonomiyi canlandıracaktır. Türkiye'nin ayakkabı sektörü ihracatının ithalatı karşılama oranının %75-85 düzeylerinde olması, bu yatırımın Türkiye ekonomisine de önemli bir katkı sunacağını göstermektedir. Ayrıca, ayakkabı üretimi, deri işleme, aksesuar üretimi ve ambalaj gibi yan sanayilerin gelişimini tetikleyerek, Bolu'nun sanayi altyapısını güçlendirecektir. Bu yatırım, Bolu'nun ekonomik büyümesine ve Türkiye'nin ayakkabı sektöründeki rekabet gücünün artırılmasına yönelik stratejik bir adım olarak değerlendirilmektedir.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)

200.000 çift

Proje Yürütücüsü

Özel Sektör

Uygulama Yeri

Bolu / Gerede, Yeniçağa

Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı

2.000.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü

100

Proje Uygulama Süresi

12 ay

Projenin Hedef Kitlesi

Gerede Meslek Yüksekokulu öğrencileri

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi

8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
12. Sorumlu Üretim ve Tüketim

Bölge Planı İlişkisi

Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Bölge'deki ürün, hizmet çeşitliliği, hedef pazar odaklı olarak kurgulanacaktır." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 43

Proje Adı

Ağaç Entegre Üretim Tesisi Projesi

Proje Konusu

Ağaç ve orman ürünleri, mobilya üretimi

Proje Özeti

Düzce'nin yüz ölçümünde orman alanlarının çokluğu, hammaddeye yakınlık ve üretilen ürünlerin lojistiği konusundaki avantajlar nedeniyle Düzce için ahşap sektöründeki yatırımlar bölgesel kalkınma açısından öne çıkmaktadır. Proje kapsamında, kereste, parke ve lambri, bungalov, kent mobilyaları gibi ağaç ve orman ürünleri üreten entegre tesis kurulacaktır.

Sektör

16- Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç); saz, saman ve benzeri malzemelerden örülerek yapılan eşyaların imalatı

Projenin Amacı

Sektörün ihracat kapasitesi ülkenin dış ticaret hacminin genişlemesi açısından bir avantaj görülmekte, ülkedeki orman endüstrisi sektörünün üretim kapasitesi ve rekabetçiliğinin artırılması hedeflenmektedir. Ekonomik faaliyetleri sürdürülebilir kılınması yoluyla kırsal kalkınmanın sağlanması da diğer bir önemli amaçtır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Ankara ve İstanbul'un ortasında yer alan konumu ile sanayi köprüsü haline gelen Türkiye'nin en genç (yeni) ili olan Düzce'nin en rekabetçi olduğu sanayi sektörlerinin başında ağaç ve orman endüstrisi ürünleri gelmektedir. Bu sektör aynı zamanda Düzce'nin en eski ve köklü sektörü olup Düzce'de bu sektörde ISO ilk 500 içinde 1, ikinci 500 içinde de 1 olmak üzere 2 büyük üretici firma faaliyet göstermektedir. Sektörde 5 binin üzerinde kişi istihdam edilmekte olup bu istihdam Düzce'deki toplam istihdamın yaklaşık %6'sı, sanayi istihdamının ise yaklaşık %11'ini oluşturmaktadır. Alt yapı çalışmaları devam eden, 830 dekarlık alanda faaliyet gösterecek olan Düzce ili, Çilimli ilçesi sınırları içerisinde yer alan Çilimli Organize Sanayi Bölgesi'ndeki mevcutta planlanan parsellerin %90'ı ahşap ve orman ürünleri sektörü firmalarına tahsis edilmiştir. Düzce Üniversitesi yetkinlik analizinde ormancılık alanı 1. bölgede yer almakta, üniversitenin teknik ve araştırma alt yapısı sayesinde iş birliği olanakları yatırımın bölgede olmasında avantaj teşkil etmektedir. Şehirde ağaç ve orman ürünlerine bağlı endüstrinin gelişiminin, yüzölçümünün büyük bir kısmının ormanlık alanlarla kaplı Düzce'nin kırsal kesimlerinde yaşayan ve ormancılık faaliyetiyle geçimini sürdüren kişilerin gelirlerinin sürdürülebilir kılınması açısından önemli bir faktör olacaktır.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)

10.415 m³/yıl kereste
1.571 m³/yıl parke
730 m³/yıl lambri
500 m³/yıl bungalov
720 m³/yıl kent mobilyaları

Proje Yürütücüsü Özel sektör firmaları

Uygulama Yeri Düzce

**Toplam Proje Bütçesi/
Sabit Yatırım Tutarı** 4.000.000 ABD Doları

**Projenin İlave
İstihdam Öngörüsü** 40 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi 12 ay

Projenin Hedef Kitlesi Mobilya üreticileri, ormancılıkla geçimini sağlayan bölge halkı

**Sürdürülebilir Kalkınma
Hedefleri ile İlişkisi** 8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı

Bölge Planı İlişkisi Rekabetçi Bölge gelişim kurgusunun “Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması” 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Bölge’de tarım-sanayi-turizm sektörleri arasındaki etkileşim güçlendirilecektir.” hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 44

Proje Adı Bolu Çaydurt Tır Kampüsü Projesi

Proje Konusu Ulaştırma

Proje Özeti

Bolu D-100 ve E-80 otoyollarının üzerinde bulunan bir il olması sebebiyle nakliyecilik sektörünün büyük önem arz ettiği bir ildir. Kent üzerinden geçen yoğun yük hareketliliği olmakla beraber Bolu yatırımcılara 2 saatlik bir ulaşım süresinde 30 ila 35 Milyon kişilik bir pazara ulaşım imkânı sunmaktadır. Bununla beraber ilde Yukarısoku Mahallesi'nde Arçelik Fabrikası çevresinde pişirici cihazlar sektörü çerçevesinde bir kümelenme oluşmuştur. Bu bölgede yoğun yük taşımacılığı faaliyeti gerçekleşmektedir. Fakat söz konusu bölgede ihtiyacı karşılayacak bir tır parkı bulunmamaktadır. Bu sebeple hem bölgeye hem de Bolu'dan geçen tüm nakliyecileri hizmet vermek amacıyla bir tır kampüsü kurulması planlanmaktadır.

Sektör

52 - Taşımacılık için depolama ve destekleyici faaliyetler

Projenin Amacı

Projede lojistik sektörünün ilgili mevzuat hükümleri uyarınca gereksinim duyduğu konaklama tesisi ihtiyacını karşılamak ve Bolu pişirici cihazlar sektörünün lojistik destek hizmetlerini kolaylaştırmak amaçlanmaktadır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Tır kampüsü olarak konumlandırılması planlanan proje; lojistik olarak önemli bir konumda bulunan ve taşımacılık faaliyetlerinin yoğun olarak gerçekleştirildiği Doğu Marmara Bölgesi'nin lojistik sektöründe daha iyi bir noktaya ulaştırılmasına ve odak haline getirilmesine katkı sağlayacaktır.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)

20 yataklı konaklama tesisi
80 araçlık tır parkı

Proje Yürütücüsü

İlgili TSO'lar

Uygulama Yeri

Bolu

**Toplam Proje Bütçesi/
Sabit Yatırım Tutarı**

1.520.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü

15 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi

12 ay

Projenin Hedef Kitlesi

Uluslararası Lojistik Firmaları

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi

9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı

Bölge Planı İlişkisi

Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Bölge'nin Üretim, İş, Yatırım ve Finansal Ekosisteminin Güçlendirilmesi 3. Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Ulaşım modları arası entegrasyon sağlayacak ve limanlar, özel yatırım bölgeleri, lojistik merkezleri öncelikli olmak üzere ulaştırma altyapıları geliştirilecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 45

Proje Adı Fındık ve Hububat Lisanslı Depoculuk Tesisi Projesi

Proje Konusu Depolama ve ambarlama

Proje Özeti

Lisanslı depoculuk, tarımsal üretimin yoğun olduğu bölgelerde depolamaya uygun nitelikte ve sınıflandırılması mümkün olan tarım ürünlerinin sınıf ve kalitelerinin belirlenerek ürünlerin ticaretini kolaylaştırmak adına kurulan bir sitemdir. Nüfusun yüzde 31,9'nun köylerde yaşadığı Düzce ilinde öne çıkan tarımsal ürünlerin başında fındık gelmektedir. Fındık üretimi 83.052 ton, hububat üretimi ise toplamda 33.596 ton olarak gerçekleşmiştir (2022). Bolu ilinde nüfusun önemli bir kısmı tarım ile uğraşmakla beraber 2023 yılı itibarı ile lisanslı depoculuk hizmeti alabilecek 225 bin tona yakın tahıl ve baklagil üretimi yapılmıştır. Ancak tarımsal potansiyeli yüksek olan bu iki ilde faaliyet gösteren herhangi bir lisanslı depo bulunmamaktadır.

Proje kapsamında Bolu ve Düzce ilinde bulunan fındık ve hububat üreticilerinin ortak kullanımına yönelik lisanslı depoculuk tesisi kurulumu yapılacaktır.

Sektör 52. Taşımacılık için depolama ve destekleyici faaliyetler

Projenin Amacı

Proje ile Tarım ürünlerinin sağlıklı koşullarda depolanması, olumsuz depolama koşulları ya da depo bulunamaması nedeniyle oluşabilecek ürün kayıplarının önlenmesi, tarımsal üreticilerin ya da tarım ürünleri ticareti ile uğraşan kişilerin ürünlerinin güvenli bir şekilde depolanmasının garanti altına alınması, tarım ürünlerinin kalite sınıflarına göre depolanması ile fiyatlandırmanın kolaylaştırılması, tarım ürünleri ticaretinin kolaylaştırılması ve sistematik bir hâle getirilmesi, ürünlerin depolanmasının sağlanması ile hasat sonrası arz fazlasının ortaya çıkmasının ve ürün fiyatlarının düşmesinin önlenmesi ve tarım ürünleri ticaretinin kayıt altına alınması ve kayıt dışılığın önüne geçilmesi projenin amaçlarıdır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Fındık ve hububat gibi tarımsal ürünlerin yoğun olduğu Bolu ve Düzce illerinde üreticilerin kullanabileceği lisanslı bir depo bulunmamaktadır. Mevcut durumda hasat dönemlerinde tarım ürünlerindeki arz yığılması nedeniyle oluşan fiyat düşüşlerinin önlenmesi ve piyasanın dengelenmesi, özellikle finansman sıkıntısı çeken küçük çiftçiler ile ürün sahiplerinin, lisanslı depolara verdikleri ürünleri karşılığında aldıkları ürün senetleri aracılığıyla bankalardan kredi ve finansman sağlamaları, tarım ürünleri ticaretinin standartları belirlenmiş ürünler üzerinden yapılması, kaliteli üretimin teşvik edilmesi ve güvenli bir piyasanın oluşturulması bölge için önem arz etmektedir.

**Yatırımın/Tesisin
Ölçeği (Kapasite)**

20.000 ton

Proje Yürütücüsü

İlgili odalar ve borsalar

Uygulama Yeri

Bolu – Düzce

**Toplam Proje Bütçesi/
Sabit Yatırım Tutarı**

7.200.000 ABD Doları

**Projenin İlave
İstihdam Öngörüsü**

20 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi

18 ay

Projenin Hedef Kitlesi

Fındık ve Hububat Üreticileri

**Sürdürülebilir Kalkınma
Hedefleri ile İlişkisi**

8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı

Bölge Planı İlişkisi

Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Bölgenin Üretim, İş, Yatırım ve Finansal Ekosisteminin Güçlendirilmesi 3.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Bölge’de tarım ve turizm sektörleri odağında üretim ve pazarlama altyapıları geliştirilecektir.” hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 46

Proje Adı Apiterapi Merkezli Sağlık Turizmi Tesisi Projesi

Proje Konusu Konaklama, Sağlık turizmi

Proje Özeti

Yığılca Bal Arısı Ülkede "Yerli Hayvan İrk ve Hatlarının Tescili Hakkında Tebliğ" uyarınca tescil edilen 8 bal arısı eko-tipinden birisidir. Bu proje, Yığılca'nın tescilli bal arısı eko-tipini ve doğal güzelliklerini kullanarak apiterapi turizmini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Düzce Üniversitesi Hastanesi'nin uluslararası yetki belgesi sayesinde kaliteli sağlık hizmetleri sunulurken bölgeye sağlık turizmi için gelen turistler yerel ekonomiyi canlandıracaktır. Ayrıca, projeye kırsaldan kente göçün azaltılması ve Yığılca'nın sosyo-ekonomik gelişiminin desteklenmesi hedeflenmektedir.

Sektör 86- İnsan Sağlığı Hizmetleri

Projenin Amacı

Türkiye'de kalifiye personel ve yeterli personel sayısı, sağlıkta modern tıbbi teknolojinin kullanılıyor olması ulaşım kolaylığı, yakın uçuş mesafesi, tedavi maliyetlerinin uygun oluşu, Türkiye'nin sağlık alanında kaliteli hizmet verebiliyor olması gibi faktörler nedeniyle ülke sağlık turizmi açısından önemli bir konuma sahiptir. Apiterapi turizmi ile sağlık turizmi alanında hizmet çeşitliliğine katkı sağlanması ve hizmet sektörünün gelir üretiminin artmasıyla ülke ekonomisine katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Ilıman bir iklimle sahip olan Yığılca, bal ormanları, şelaleri, mağaraları gibi birçok güzelliğe sahip olmanın yanı sıra, Yedigöller Milli Parkı'na 35 km mesafede olmasıyla önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. Bu sayede apiterapi turizmi için gelen turistler aynı zamanda doğayla iç içe olan bu destinasyonu da gezip yerel ekonominin canlandırılmasına katkıda bulunacaktır.

2022 yılı SEGE analizinde Düzce ili Yığılca ilçesi 6. kademede (en düşük) yer almıştır. Doğu Marmara Bölgesi'nin gelişmişlik düzeyi en düşük ilçelerinden olan Yığılca'nın Apiterapi Turizmi benzeri yatırımlarla gelişmişlik düzeyini artırmak amaçlanmaktadır. Proje kapsamında diğer bir temel amaç ise kırsaldan kente göçü azaltarak kırsal alanlarda dinamik nüfus yapısı kazandırmaktır. Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'nin, "Uluslararası Sağlık Turizmi Yetki Belgesi" sahip olması apiterapi hizmetini sağlama konusunda bir avantaj sağlamaktadır.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	15 adet bungalov (4 kişi kapasiteli) Apiterapi merkezi (5.760 kişi/yıl kapasiteli)
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör Firmaları
Uygulama Yeri	Düzce
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	1.500.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	14 (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	12 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Tedavi ve/veya tatil amaçlı yerli ve yabancı turistler
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	3. Sağlık ve Kaliteli Yaşam 8. İnsana Yakınsır İş ve Ekonomik Büyüme
Bölge Planı İlişkisi	Rekabetçi Bölge gelişim kurgusunun “Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması” 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “TR42 Doğu Marmara Bölgesi’nde turizm sektörü altyapısı güçlendirilecek ve alternatif turizm türleri önceliklendirilecektir.” hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 47**Proje Adı** Bolu Dağ Kızağı Tesisi Projesi⁴⁹**Proje Konusu** Turizm**Proje Özeti**

Dağ Kızağı tesisleri Türkiye'de ve dünyada eğlence parklarının cazibe merkezlerinden biridir. Proje kapsamında; Bolu'da turizmin çeşitlendirilmesi adına Gölçük Tabiat Parkı'nda çift raylı sistemde 2,3 km yatay mesafeye sahip bir dağ kızağı tesisi kurulması amaçlanmaktadır.

Sektör

93 - Spor faaliyetleri, eğlence ve dinlenme faaliyetleri

Projenin Amacı

Bolu'da turizm hizmetlerinin kalitesinin artırılması, ilçedeki turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Dağ kızağı, Türkiye'de hâlihazırda sadece 5 alanda yapılmaktadır. Proje kapsamında yapılacak tesis ile konumsal avantajı ve kış turizmine dair mevcut altyapısı ile turizm potansiyeli yüksek olan Bölge'de turizm faaliyetleri çeşitlendirilerek turizm gelirlerinde artış sağlanacaktır. Tesisin yapılacağı Bolu ili hâlihazırda önemli bir turizm destinasyonu olmakla birlikte yatırımların arttığı bir il durumundadır. Bolu'ya gelen yerli ve yabancı turist sayısı 2008 yılından bu yana artış eğilimi göstermiş 2008 yılında 20.969'u yabancı turist toplamda 286.156 kişi, 2023 yılında gelindiğinde 79.971'i yabancı toplamda 539.882 turiste ulaşmıştır.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)

Saatte azami 500 kişinin kullanımına uygun 2,3 km çift raylı sistem
Uygulanabilir kapasite 135 kişi/saat

Proje Yürütücüsü

İlgili kamu kurumu ve yerel yönetimler

Uygulama Yeri

Bolu

**Toplam Proje Bütçesi/
Sabit Yatırım Tutarı**

3.900.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü

12 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi

12 ay

Projenin Hedef Kitlesi

Bolu ilinde faaliyet gösteren turizm işletmeleri ve ile ziyarete gelen tüm ziyaretçiler

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi

11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar

Bölge Planı İlişkisi

Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "TR42 Doğu Marmara Bölgesi'nde turizm sektörü altyapısı güçlendirilecek ve alternatif turizm türleri önceliklendirilecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

⁴⁹ Proje konusuna dair hazırlanmış olan ön fizibilite raporuna <https://www.yatirimadestek.gov.tr> web sitesinde yer alan yatırım fırsatları bölümünden erişim sağlanabilmektedir.

PROJE 48**Proje Adı** Fındık Geliştirme Merkezi Projesi**Proje Konusu** Eğitim, Danışmanlık, Sürdürülebilir Tarım, Araştırma Geliştirme, Kaynak Verimliliği**Proje Özeti**

Proje kapsamında; fındık yetiştiriciliğinin ön plana çıktığı Sakarya ve Düzce illerinde fındık yetiştiriciliğinde verimliliğin artırılmasına yönelik çalışmaların ve çiftçi eğitimlerinin gerçekleştirileceği bir merkez kurulacaktır. Ayrıca tarımsal üretimde Bölge'nin ihtiyaç duyacağı diğer alanlarda da eğitim ve danışmanlık hizmeti verilmesi planlanmaktadır.

Sektör

01- Bitkisel ve hayvansal üretim ile avcılık ve ilgili hizmet faaliyetleri

Projenin Amacı

Proje kapsamında özellikle Sakarya, Düzce ve Kocaeli illerinde yoğun olarak yapılan fındık yetiştiriciliği alanında; bölgedeki verimli fındık türlerinin tespitinin yapılacağı, bölgeye uygun fındık fidesi yetiştirileceği, fındık yetiştiriciliğinde doğru ve modern tekniklerin uygulamasının yapılacağı ve bölge çiftçilerine eğitim ve danışmanlık verilebilecek bir merkez kurulacaktır. Proje ile sürdürülebilir tarıma, kırsal kalkınmaya katkı sağlamak ve özel sektör yatırımlarını (fındık işleme yatırımları) teşvik etmek amaçlanmıştır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Türkiye toplam fındık üretiminin dörtte biri (2023= 162 bin ton) TR42 Bölgesi'nde olup en çok üretimin gerçekleştirildiği üçüncü il Sakarya, beşinci il Düzce'dir. Proje ile Bölge'nin öne çıkan tarımsal ürünlerinde olan fındık üretiminde verimlilik ve katma değer artışı sağlanarak tarımsal üretimden elde edilen gelirin artırılması sağlanacaktır.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)

Yaklaşık 30 dönüm alana kurulacak tesiste;
3.000 fide üretimi

150 çiftçi/yıl danışmanlık
300 çiftçi/yıl eğitim

Proje Yürütücüsü

İlgili oda ve borsalar ile üniversiteler

Uygulama Yeri

Sakarya-Hendek veya Düzce-Cumayeri

**Toplam Proje Bütçesi/
Sabit Yatırım Tutarı**

3.250.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü

20 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi

24 ay

Projenin Hedef Kitlesi

Fındık Yetiştiricileri, Ziraat Odaları, Fındık İşleme Tesisleri,

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi

8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
12. Sorumlu Üretim ve Tüketim

Bölge Planı İlişkisi

Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Dinamik çevre bölge öncelikli olmak üzere tarım sektöründe stratejik ürün odaklı üretim desteklenecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 49

Proje Adı	Düzce Hayvancılık İhtisas Organize Sanayi Bölgesi Projesi
Proje Konusu	Hayvancılığa İlişkin Planlı Sanayi Alanı Kurulumu
Proje Özeti	Proje kapsamında hayvancılık faaliyetlerinin yaygın olarak gerçekleştirildiği Düzce'de hayvancılığa dair ortak altyapı ihtiyaçlarının karşılanabileceği bir İhtisas Organize Sanayi Bölgesi kurulumu gerçekleştirilecektir.
Sektör	01 - Bitkisel ve hayvansal üretim ile avcılık ve ilgili hizmet faaliyetleri
Projenin Amacı	Kurulacak olan Hayvancılık İhtisas OSB'de hayvancılığa dair ortak ihtiyaçlara yönelik sahip olduğu altyapı imkânları ile planlı sanayileşme sağlanarak Düzce'de hayvancılık sektöründe katma değer ve kapasite artışı amaçlanmaktadır.
Projenin Bölge İçin Önemi	TR42 Doğu Marmara Bölgesi'nde canlı büyükbaş hayvan sayısı yaklaşık 500 bin baş, canlı küçükbaş hayvan sayısı ise 430 bin baştır (TÜİK, 2023). Bölge, büyükbaş hayvan sayısında Türkiye'nin %3'üne sahiptir. Bölge'de hayvancılık ile ilgili bir ihtisas organize sanayi bölgesi bulunmamakta olup Bölge'deki mevcut tarımsal potansiyelin geliştirilmesi ve planlı sanayileşme açısından bir tarım organize sanayi bölgesine ihtiyaç bulunduğu görülmektedir. Ayrıca Düzce Gümüşova OSB içerisinde yaklaşık 200.000 m2 alan içerisinde yapımı devam eden bir firmaya ait dev et entegre işleme tesisinin faaliyete geçmesi, hayvancılık organize sanayi bölgesine olan ihtiyacı artıracaktır. Hayvancılık İhtisas Organize Sanayi Bölgesi kurulması ile Doğu Marmara Bölgesi'ndeki tarımsal üretim kapasitesinin, tarıma dayalı sanayinin gelişmesi sağlanacaktır. Ayrıca Bölge'nin tarım-sanayi iş birliğinin merkezi konumu da güçlenecektir.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	100 adet açık besi tesisi (300 adet başlık) ile 30.000 büyükbaş kapasitesi 100.000 ton yem fabrikası, kesimhane, et entegre tesisi, biyogaz tesisi
Proje Yürütücüsü	İlgili kamu kurumları
Uygulama Yeri	Düzce/Merkez
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	4.340.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	1.000 (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	18 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Bölgede hayvancılıkla uğraşanlar
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	2. Açılığa Son 8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
Bölge Planı İlişkisi	Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Bölge'de tarım-sanayi-turizm sektörleri arasındaki etkileşim güçlendirilecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 50**Proje Adı** İpekyolu Turizm Koridoru Projesi**Proje Konusu** Turizm, Kırsal Kalkınma**Proje Özeti** Proje kapsamında; tarihi öneme sahip olan ve Mudurnu, Göynük, Taraklı, Geyve ve Sapanca ilçelerini kapsayan İpekyolu Koridoru'nda tesisleşme, eğitim, tanıtım ve markalaşma faaliyetleri ile altyapı düzenlemeleri yapılacaktır.**Sektör** 79 - Seyahat Acentesi, Tur Operatörü ve Diğer Rezervasyon Hizmetleri ile İlgili Faaliyetler
56 - Yiyecek ve İçecek Hizmeti Faaliyetleri
55 – Konaklama**Projenin Amacı** Proje ile tarihi öneme sahip İpekyolu Koridorunun, bütünsel olarak ele alınarak turizm altyapısının oluşturulması ve kırsal kalkınma sağlanarak bölgenin turizm gelirlerinin artırılması hedeflenmektedir.**Projenin Bölge İçin Önemi** Proje ile Bölge'nin tarihi değerleri ön plana çıkartılarak kültür turizmi desteklenecektir. Tanıtım faaliyetlerinde sektörel yatırımcıların çekilmesinin yanı sıra yerli ve yabancı turistlerin bölgeye gelmelerine ve Sakarya'da 1,86; Bolu için 1,72 olan ortalama geceleme sayısının Türkiye ortalamasına (2,63) yakınsaması ile konaklama sürelerinin uzatılmasına yönelik çalışmalarla ile Bölge'de turizm sektörünün geliştirilmesine katkı sağlanacaktır.**Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)** Destinasyon üzerinde çok çeşitli faaliyetler gerçekleştirileceği için kapasite bilgisi girilmemiştir.**Proje Yürütücüsü** İlgili kamu kurumları ve yerel yönetimler**Uygulama Yeri** Sakarya – Taraklı, Geyve, Sapanca / Bolu – Mudurnu ve**Toplam Proje Bütçesi/
Sabit Yatırım Tutarı** 30.400.000 ABD Doları**Projenin İlave İstihdam Öngörüsü** 100 (sürekli)**Proje Uygulama Süresi** 60 ay**Projenin Hedef Kitlesi** Yerli ve Yabancı Turistler, Tur Operatörleri, Kurulacak Tesislerde Çalışacak Personel, Bölge Halkı**Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi** 8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar**Bölge Planı İlişkisi** Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "TR42 Doğu Marmara Bölgesi'nde turizm sektörü altyapısı güçlendirilecek ve alternatif turizm türleri önceliklendirilecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 51

Proje Adı	Harmantepe – Akgöl Turizm Destinasyonu Projesi
Proje Konusu	Turizm, Kırsal Kalkınma
Proje Özeti	Proje kapsamında Sakarya'nın tarihi yapıları arasında yer alan Harmantepe Kalesinin restorasyonu yapılacak ayrıca Akgöl gölü çevresinde rekreasyon alanları oluşturularak Bölgede turizm hareketliliği sağlanacaktır.
Sektör	79- Seyahat acentesi, tur operatörü ve diğer rezervasyon hizmetleri ile ilgili faaliyetler 56 - Yiyecek ve içecek hizmeti faaliyetleri 55 – Konaklama
Projenin Amacı	Bizans döneminde yapılan ve Sakarya'nın tarihi yapıları arasında yer alan Harmantepe Kalesi'nin restorasyonun yapılarak turizme kazandırılması, kale ile bütünleştirilecek Akgöl gölü çevresinde rekreasyon alanları oluşturularak konaklama ve yeme-içme faaliyetleri ile doğa turizmi, rekreasyonel balıkçılık, kamp-karavan alanları oluşturulması yoluyla turizm hareketliliği sağlanması ve kırsal kalkınmaya katkı sunulması amaçlanmaktadır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Frigler, Lidyalılar, Pers İmparatorluğu, Roma ve Bizans İmparatorluklarına ev sahipliği yapan ve toplamda 346 sit alanının bulunduğu ve 325 arkeolojik sit alanının öne çıktığı zengin tarihi değerleri bulunan Bölge'de kültürel mirasa dair iyileştirme ve turizm yapılandırma çalışmaları ile kültür turizminin geliştirilmesine katkı sağlanacaktır.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	Kale ve çevresi – 70 dönüm Göl ve çevresi – 100 dönüm Konaklama oteli – Butik otel veya en az 4 yıldızlı 70 odalı
Proje Yürütücüsü	İlgili kamu kurumları ve yerel yönetimler
Uygulama Yeri	Sakarya- Söğütlü
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	21.700.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	100 (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	30 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Yerli ve yabancı turistler, Tur operatörleri, Kurulacak tesislerde çalışacak personel, Bölge halkı
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar
Bölge Planı İlişkisi	Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "TR42 Doğu Marmara Bölgesi'nde turizm sektörü altyapısı güçlendirilecek ve alternatif turizm türleri önceliklendirilecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 52

Stratejik Öncelik Sakarya Turizm Cazibe Merkezi

Proje Konusu Turizm

Proje Özeti Proje kapsamında tarihi Justinianus köprüsünün restorasyonu yapılacak ve yeni kurulacak turizm tesisleriyle bölgede turizm faaliyetleri canlanacaktır. Ayrıca proje kapsamında bölgede bir açık hava müzesinin kurulması planlanmaktadır.

Sektör 91 - Kütüphaneler, arşivler, müzeler ve diğer kültürel faaliyetler
56 - Yiyecek ve içecek hizmeti faaliyetleri
55 – Konaklama

Projenin Amacı Bizans döneminde yapılan (M.S.558) ve UNESCO Dünya Miras Geçici Listesinde yer alan Justinianus köprüsünün restorasyonu yapılarak turizme kazandırılması, köprü çevresinde yeme-içme, kültür-sanat odaklı turizm tesislerinin kurulması, köprüye bakan tepelik alanda modern bir Sakarya açık hava müzesinin kurulması yoluyla turizm altyapısı oluşturulması ve turizm gelirlerinin artırılması amaçlanmaktadır.

Projenin Bölge İçin Önemi Bölge'deki taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları incelendiğinde, 1.664 sivil mimarlık örneği yapı bölgedeki toplam kültür ve tabiat varlıklarının %58'ini oluşturmaktadır. Sapanca Gölü'nün sularını Sakarya Nehri'ne boşaltan Çark Deresi (Melas Çayı) üzerinde yer alan Justinianus Köprüsü, Erken Bizans Dönemi'nin Anadolu'daki en görkemli anıtsal yapılarından. Zengin tarihi ve kültürel değerleri bulunan Bölge'de kültürel mirasa dair iyileştirme ve turizm yapılandırma çalışmaları ile kültür turizminin geliştirilmesine katkı sağlanacaktır.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite) Köprü ve etrafında 100 dönümlük bir alanda yürüyüş parkurları, parklar ve yeme içme alanları, 10 dönümlük alanda Sakarya Açık Hava Müzesi

Proje Yürütücüsü İlgili kamu kurumları ve yerel yönetimler

Uygulama Yeri Serdivan/Sakarya

Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı 26.000.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü 100 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi 48 ay

Projenin Hedef Kitlesi Yerli ve yabancı turistler, Tur operatörleri, Kurulacak tesislerde çalışacak personel, Bölge halkı, Kamu kurumları

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi 8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar

Bölge Planı İlişkisi Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "TR42 Doğu Marmara Bölgesi'nde turizm sektörü altyapısı güçlendirilecek ve alternatif turizm türleri önceliklendirilecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 53**Proje Adı** Kardüz Yaylası Kayak ve Konaklama Merkezi Projesi ⁵⁰**Proje Konusu** Kayak ve Konaklama Merkezi**Proje Özeti** Proje kapsamında; Düzce'nin Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi ilan edilmiş olan Kardüz yaylasında kış turizminde hareketliliğin sağlanmasına yönelik kayak merkezi ve otel kurulumu gerçekleştirilecektir.**Sektör** 55 – Konaklama**Projenin Amacı** Kardüz Yaylası Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesinde yapılacak kış turizmi tesisleri ile bölge turizm potansiyelini artırmak, turizm çeşitliliği sağlamak, turizm gelirlerini ve istihdamı artırmak amaçlanmaktadır.**Projenin Bölge İçin Önemi**

Düzce ili sınırlarında Abant Dağları'nda yer alan Kardüz Yaylası gerek iklim özellikleri gerekse dağlık coğrafi yapısı kış sporları ve turizmi için uygun ve gelişme potansiyeli olan bir bölgedir. Hâlihazır durumda büyük ölçekli kış turizmi etkinliğinin bulunmadığı yaylada Kartepe ve Kartalkaya'ya yönelik talebin yüksek olması Kardüz'ü de kış turizminde alternatif destinasyon olarak öne çıkarmaktadır. Proje ile Bölge'de dört mevsim turizm çeşitliliğinin sağlanmasına adına kış turizmine yönelik tesis kurulumu gerçekleştirilecek olup Bölge'nin turizm potansiyelinin ön plana çıkarılması ve Bölge'nin turizm kaynaklı gelirlerinin artmasına katkı sağlanacaktır.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite) Kayak Merkezi (Otomatik Klemli 4 kişilik 1500 kişi/saat taşıma kapasiteli Kapalı Tıp Bubble Telesiyej) ve 4 yıldızlı, 60 oda ve 144 Yatak Kapasiteli Otel**Proje Yürütücüsü** Özel Sektör**Uygulama Yeri** Gölyaka/Düzce**Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı** 3.900.000 ABD Doları**Projenin İlave İstihdam Öngörüsü** 7 (sürekli), 38 (geçici)**Proje Uygulama Süresi** 18 ay**Projenin Hedef Kitlesi** Yerli ve yabancı turistler, Tur operatörleri, Kurulacak tesislerde çalışacak personel, Bölge halkı**Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi** 11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar**Bölge Planı İlişkisi** Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "TR42 Doğu Marmara Bölgesi'nde turizm sektörü altyapısı güçlendirilecek ve alternatif turizm türleri önceliklendirilecektir." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

⁵⁰ Proje konusuna dair hazırlanmış olan ön fizibilite raporuna <https://www.yatirimadestek.gov.tr> web sitesinde yer alan yatırım fırsatları bölümünden erişim sağlanabilmektedir.

PROJE 54

Stratejik Öncelik

Bolu Doğa ve Macera Turizmi Kompleksi Projesi

Proje Konusu

Turizm, Turizm Altyapısının Güçlendirilmesi

Proje Özeti

Türkiye ve bölge verilerine göre turizm verilerindeki artışlar ziyaretçilerin geleneksel turizm faaliyetleri ile birlikte doğa ile iç içe aktiviteler aradığını göstermekte olup bu veriler aynı zamanda turizmin ülke ekonomisine olan katkısının ne kadar önemli olduğunu ve turizm sektöründe yeni yatırımların gerekliliğini net bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda Bolu ilinin çok çeşitli doğal kaynaklarının ön plana çıkarılarak turist sayısının ve turizm gelirlerinin artırılması amacıyla Doğa ve Macera Turizmi Kompleksi kurulması planlanmaktadır.

Sektör

55 – Konaklama

Projenin Amacı

Bolu'nun mevcut turizm altyapısı, zengin biyolojik çeşitliliği ve doğal alanları, bölgenin turizm potansiyelini artırmak için stratejik bir fırsat sunmaktadır. İlde yeni yatırımlar yapılarak il ve bölgenin ulusal, Türkiye'nin ise uluslararası alandaki turizm rekabet gücünün artırılmasıyla hem yerel istihdamın hem de bölgesel kalkınmanın teşvik edilmesi amaçlanmaktadır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Yüzölçümünün %64'ü ormanlarla kaplı olan Bolu, doğal güzellikleri ve zengin ekosistemi ile gerçek anlamda bir doğa turizm cazibe merkezidir. Abant, Yedigöller, Gölçük, Sünnet Gölü gibi 14 doğal göl ve irili ufaklı 147 gölet, 320 yayla, 1 milli park, 9 tabiat parkı, 3 tabiatı koruma alanı, 2 orman içi dinlenme alanı, 3 yaban hayatı geliştirme sahası, 2 önemli sulak alan, 3 örnek av sahası ve 1 devlet avlağına sahip olan Bolu, doğa turizmi için benzersiz bir destinasyon olarak öne çıkmaktadır. Bu doğal zenginlikler, bölgenin turizm potansiyelini artırmakta ve Bolu'yu doğa turizmi yatırımları için stratejik bir bölge hâline getirmektedir.

Bolu'nun mevcut turizm altyapısı, doğa ve macera turizmine yönelik yatırımlar için önemli bir temel sunmaktadır. İlde bulunan 163 konaklama tesisinin yatak kapasitesinin artırılması ve 2022 yılında yaklaşık 1.175.337 günübirlik ziyaretçi sayısına ulaşılması, bölgedeki turizm faaliyetlerinin yoğunluğunu göstermektedir. Bu veriler, kamp karavan turizmi, glamping, macera parkları, binicilik ve ekoturizm gibi yenilikçi turizm hizmetlerinin Bolu'da geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Yeni yatırımlar, bu zengin doğal kaynakları daha geniş kitlelere tanıtarak bölgenin turizm potansiyelini en üst düzeye çıkaracaktır.

Bolu, zengin biyolojik çeşitliliği ve doğal alanları ile sürdürülebilir turizm için büyük bir fırsat sunmaktadır. Turizm sektöründe %98 kapasite kullanım oranına ulaşan Bolu, doğa turizmi yatırımlarını destekleyecek ideal bir altyapıya sahiptir. Bu yatırımlar, çevreye duyarlı ve sürdürülebilir turizm uygulamaları ile Bolu'nun doğal mirasının korunmasına ve bölgenin ekolojikdengesinin sürdürülebilirliğine katkı sağlayacaktır. Ayrıca, bu yatırımlar, yerel istihdamı artıracak, bölgenin ekonomik kalkınmasını destekleyecek ve Bolu'nun ulusal ve uluslararası alanda turizm cazibesini artıracaktır.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)

50 Ünite - 100 Yatak

Proje Yürütücüsü

Turizm Firmaları

Uygulama Yeri

Bolu / Merkez, Mudurnu, Göynük

**Toplam Proje Bütçesi/
Sabit Yatırım Tutarı**

2.000.000 ABD Doları

**Projenin İlave
İstihdam Öngörüsü**

50

Proje Uygulama Süresi

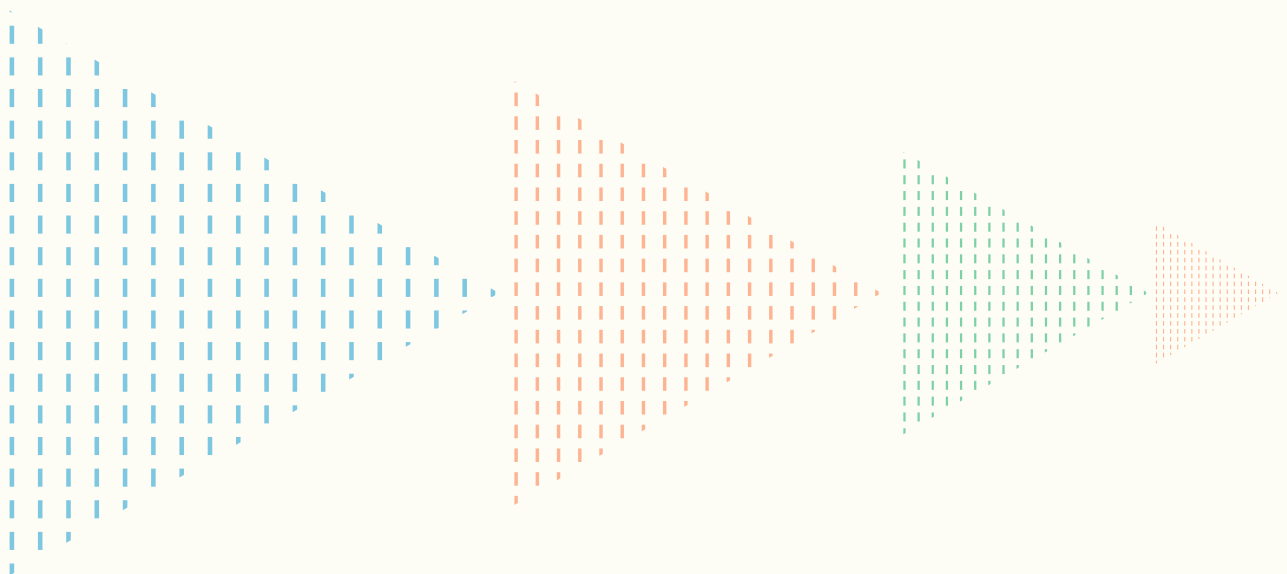
12 ay

Projenin Hedef Kitlesi

Alternatif rotalar arayan maceracı yerli ve yabancı turistler

**Sürdürülebilir Kalkınma
Hedefleri ile İlişkisi**8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar**Bölge Planı İlişkisi**

Rekabetçi Bölge Gelişim Kurgusunun Akıllı ve Yenilikçi Üretimin Geliştirilerek Global Üretim Üssü Olunması 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “TR42 Doğu Marmara Bölgesi'nde turizm sektörü altyapısı güçlendirilecek ve alternatif turizm türleri önceliklendirilecektir.” hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

ÖĞRENEN BÖLGE

Öğrenen Bölge

PROGRAM 1

Programın Adı**Teknogirişimci Hızlandırma Programı****Programın Konusu**

TR42 Bölgesi'ndeki teknoloji geliştirme bölgeleri, kuluçka merkezleri, üniversiteler, test ve araştırma kuruluşları başta olmak üzere tüm girişimcilik ekosistemi paydaşlarının katılımı öngörülerek düzenlenen teknoloji ticarileştirme programıdır.

Programın Amacı

Girişimcilik ekosisteminin güçlendirilmesi, yenilikçi fikirlerin hayata geçirilmesi ve etkinliğe dâhil edilen projelerin hem yerel hem de uluslararası arenada yatırımcıların dikkatine sunulması sağlanmaktadır.

Programın Bölge İçin Önemi

TR42 Bölgesi 4,24 milyon nüfusu, 1,80 milyon işgücü, 27'si faal 37 OSB ve 10 teknoloji geliştirme bölgesi ile ülkenin en önemli üretim ve teknoloji ekosistemlerinden biri konumundadır. Bölge'deki 8 üniversitenin toplam 434,4 bin öğrencisi Bölge ekosistemine dâhil olarak katma değer yaratma konusunda büyük bir potansiyel taşımaktadır. Diğer yandan yenilikçi fikir, ürün ve teknolojileri olan genç girişimci adayları girişimcilik konusunda gerekli bilgi birimi, tecrübe ve finansmana sahip olmadıkları için bu potansiyel hâlihazırda yeterince değerlendirilememektedir. Teknogirişimci Hızlandırma Programı bu potansiyelin hem üretim yapan firmalar hem de girişimciler açısından değere dönüşmesi açısından önemlidir.

Programın Öncelikleri

Belirtilen alanlar başta olmak üzere her sektörden teknoloji tabanlı girişimlerin desteklenmesi:

- Bilişim,
- Savunma,
- Otomotiv,
- Makine,
- Kimya,
- Tarım,
- Gıda

Programın Uygulama Yeri

TR42 Bölgesi
(Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova)

Program Süresi

Azami 12 ay uygulama süresi, 3 yıl proje sonrası izleme süresi olmak üzere 4 yıllık bir programdır.

Program Yürütücüsü

Doğu Marmara Kalkınma Ajansı

Uygulayıcı Kurum/ Kuruluşlar

TR42 Bölgesi'ndeki teknoloji tabanlı yenilikçi projeleri olan gerçek kişiler veya şirketler

Destek Türü ve Bileşenleri

Programın farklı bir destek türü olarak (paya dayalı kitle fonlama desteği) yürütülmesi planlanmakta olup aşağıdaki bileşenleri kapsamı öngörülmektedir:

- Bilişim, savunma, otomotiv, makine, kimya, tarım ve gıda sektörleri başta olmak üzere her sektörden teknoloji tabanlı girişimlere ilişkin başvuruların alınması ve değerlendirilmesi,
- Uygun görülen girişimcilere mentor desteği verilmesi,
- Uygun görülen girişimcilere ürün doğrulama desteği sağlanması ve ürün doğrulama için gerekli testlerin belli bir tutara kadar olan maliyetlerinin karşılanması,
- Paya Dayalı Kitle Fonlama sistemi ile girişimlerin ihtiyaç duyduğu finansmana erişmelerinin kolaylaştırılması için uygun görülen projelerin yetkili platformda sergilenmesi,
- Programın ve fonlama kampanyası yürütülen girişimlerin projelerinin tanıtımlarına ilişkin faaliyetler yürütülmesi,
- Ajansın, programa kabul edilen ve paya dayalı kitle fonlaması kampanyası başlatan girişimcinin kampanyasından Girişim Sermayesi Yatırım Fonu yatırım yaptığı takdirde Girişim Sermayesi Yatırım Fonu üzerinden katılım payı alması,
- Ajans tarafından iştirak edilen Girişim Sermayesi Yatırım Fonu'nun süresi içerisinde elde edilecek temettü gelirleri ve çıkış stratejisine uygun olarak gerçekleştirilecek pay satışlarından gelir elde edilmesi.

Programın Bütçesi

4.330.000,00 ABD Doları

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleriyle İlişkisi

8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı

Programın Bölge Planı İle İlişkisi

Öğrenen Bölge Gelişim Kurgusunun Yeteneklerin İstihdama Katkısının Artırılması 2. Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Girişimcilik kültürü, genç nüfus odağında yaygınlaştırılacaktır." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 1

Programın Adı Bilişim Vadisi Mobilite Eğitim ve Test Merkezi Projesi

Programın Konusu Elektrikli Mobilite Test Merkezi

Proje Özeti

Otomotiv sektörü günümüzde ciddi bir dönüşüm geçirmekte olup özellikle Sıfır Karbon Üretimi hedefleri ile birlikte, dünyada elektrikli araç geliştirilmesi ve üretilmesi büyük bir ivme kazanmıştır. Elektrikli araçların (EV'ler) yaygınlaşması, içten yanmalı motorlara olan bağımlılığı azaltmakta ve çevresel sürdürülebilirliği artırmaktadır. Birçok otomobil üreticisi, tamamen elektrikli modellere geçiş yapmaktadır.

Araçlar, internet bağlantısı ve IoT (Nesnelerin İnterneti) teknolojileri sayesinde daha akıllı hâle gelmektedir. Bu sayede araçlar, trafik bilgileri, navigasyon ve eğlence gibi çeşitli hizmetlere erişim sağlayabilmektedir. Otonom (sürücüsüz) araç teknolojisi, sürüş güvenliğini ve verimliliği artırmayı hedeflemektedir. Gelişmiş sensörler, yapay zekâ ve makine öğrenimi kullanılarak araçların kendi kendine hareket etmesi sağlanmaktadır.

Artan çevresel farkındalık, otomotiv sektörünü daha sürdürülebilir ve çevre dostu çözümler üretmeye yönlendirmektedir. Elektrikli araçların yaygınlaşması ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı bu dönüşümün önemli bir parçasıdır.

Tüm bu ihtiyaçlar çerçevesinde elektrikli araçlarda bulunan; otonom ve yarı otonom araç sistemleri, sürücü destek ve güvenlik sistemleri, kaza ve acil durum yönetim sistemleri, yolcu bilgilendirme sistemleri, akıllı ulaşım/trafik yönetim sistemleri, toplu taşımaya yönelik akıllı sistemler, elektronik ücret toplama sistemleri, yol-hava durumu sistemleri, araç -araç (V2V), araç -altyapı (V2I), araç -her şey (V2X) sistemlerinin testlerinin yapılacağı bir merkez kurulması planlanmaktadır. Kurulacak olan test merkezinde, elektrikli araçlar, savunma sanayi için üretilen araçlar, mikro mobilite araçlar gibi farklı alanlarda kullanılan araçlar için farklı senaryolarda test hizmeti sunulacaktır.

Ayrıca, proje kapsamında nitelikli insan kaynaklarının istihdamı sağlanacak, kurulacak olan test pistinde faaliyet gösterecek olan mühendisler ve teknisyenler öncelikle burada kullanılacak test ekipmanları, altyapı ve oluşturulabilecek senaryolar ile ilgili eğitimler alacaktır. Buna ek olarak, test pisti içerisinde ülkenin ihtiyaç duyduğu elektrikli araçlar, batarya teknolojileri gibi alanlarda istihdam edilmek üzere tekniker ve mühendislik eğitimleri düzenlenecektir.

Sektör 71- Mimarlık ve mühendislik faaliyetleri; teknik test ve analiz faaliyetleri
85- Eğitim

Projenin Amacı

Otomotiv sektörü ülkede uzun yıllardır yüksek yoğunlukta üretimin ve ihracatı gerçekleştirildiği en büyük alanlardan biridir. Son dönemde TOGG ile birlikte ülkede yerli ve milli elektrikli araç üretimi de büyük bir hızla başlamıştır. Bu bağlamda ülkede üretilen bu araçların test ihtiyaçlarının çok küçük bir kısmı TÜBİTAK RUTE, İTÜ OTAM gibi kurumlarda gerçekleştirilmekle birlikte, elektrikli araçlar için test imkanları son derece sınırlıdır. Bu noktada firmalar bu ihtiyaçlarını yurt dışında temin etmektedir. Kurulacak olan bu test merkezi ile firmaların test ihtiyaçlarının giderilmesi amaçlanmaktadır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Otomotiv Sektörü, OECD sınıflandırmasına göre orta-yüksek teknoloji grubuna girmekte olup diğer sektörlerin rekabet gücünü doğrudan etkileyen ve ülkenin önemli derecede dışa bağımlı olduğu sektörlerden biridir. İlgili yatırım konusu Kocaeli’de yoğunlaşma düzeyi yüksek olan otomotiv sektörü ile doğrudan ilgilidir. Sektörde faaliyet gösteren başlıca ana sanayi işletmeleri Kocaeli’de yerleşik olup Kocaeli’de 359 firmada 48.035 kişi istihdam edilmekte, ayrıca 35 özel sektör Ar-Ge merkezi bulunmaktadır. 2023 yılında Kocaeli’de otomotiv sektöründe 8,4 milyar dolar ihracat (TİM), 945 milyon dolar ithalat (TÜİK) yapılmış, 9,5 milyar dolar dış ticaret hacmi oluşmuştur. Otomotiv Sanayici Derneği verilerine göre, ülkedeki başlıca otomotiv üreticileri 2022 yılında 1.402.189 adet araç üretmiştir. Türkiye’de üretilen araçların %60,7’si Doğu Marmara Bölgesi’nde üretilmiştir. Türkiye’nin tek otomotiv ihtisas OSB’si bölgede yer almaktadır. İlk yerli otomobili TOGG’un Ar-Ge Merkezi Gebze’deki Kocaeli Bilişim Vadisi kampüsünde yer almaktadır. Projenin bölge gelir ve istihdamında çok önemli bir yeri olan sektörün sürdürülebilirliğine önemli katkılar sağlanması beklenmektedir.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)

İhtiyaç duyulacak test pistleri, laboratuvarlar, sensör ağlarını kapayacak şekilde farklı kategorilerde yılda asgari 100 test

Proje Yürütücüsü

Bilişim Vadisi

Uygulama Yeri

Kocaeli / Gebze

Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı

5.000.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü

30 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi

18 ay

Projenin Hedef Kitle

Otomotiv şirketleri, teknoloji firmaları ve araştırma kurumları

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi

4. Nitelikli Eğitim
8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı

Bölge Planı İlişkisi

Öğrenen Bölge Gelişim Kurgusunun İşgücü Becerilerinin Geliştirilmesi 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan “Bölge’de öne çıkan sektörlerde geleceğin mesleklerine yönelik yetkinliklerin oluşması sağlanacaktır.” hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 2

Proje Adı Makine Mükemmeliyet Merkezi ve Eğitim Kampüsü Projesi

Proje Konusu Mesleki Eğitim, Araştırma Geliştirme, Üretim

Proje Özeti

Proje kapsamında; Sakarya'da makine imalat sektörünün ihtiyaç duyduğu nitelikli iş gücünün yetiştirilmesine yönelik eğitimlerin düzenleneceği ve sektördeki firmaların ortak üretim parkurundan yararlanabileceği, üretim süreçlerine yönelik danışmanlık hizmeti alabileceği bir merkez kurulacaktır.

Sektör

28-Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı

Projenin Amacı

Makine imalat sektörünün ihtiyaç duyduğu nitelikli işgücünün yetiştirilmesi, mevcut insan kaynağı kabiliyetinin artırılması, üretim teknolojisinin geliştirilmesi ve ortak üretim parkurunun işletmelere kullanılması sağlanması, katma değeri yüksek ürünlerin üretilmesi, verimliliğin artırılması, işletmelerin inovasyon yeteneklerinin artırılması yoluyla bölgenin rekabet gücünün artırılması, istihdama katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Projenin Bölge İçin Önemi

TR42 Doğu Marmara Bölgesi makine imalat sektör istihdamının %11,2'sine ev sahipliği yapmaktadır. Makine imalat Proje'nin hayata geçirileceği Sakarya ilinde de başat sektörlerden olup ilde 6.250 kişi ile imalat sanayinde en yüksek istihdama sahip üçüncü sektördür. Proje ile nitelikli iş gücü yetiştirilerek sektörde verimlilik artışı ve yenilikçilik kapasitesinin artırılması beklenmektedir.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)

30 dönüm alana kurulacak tesiste;
150 kişi/yıl eğitim kapasitesi
Yüksek teknoloji ortak imalat altyapısı- 50 firma/yıl hizmet kapasitesi
40 firma/yıl danışmanlık hizmeti kapasitesi

Proje Yürütücüsü

İlgili OSB, oda ve üniversiteler

Uygulama Yeri

Sakarya / Kaynarca

Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı

5.630.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü

15 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi

24 ay

Projenin Hedef Kitle

Makine sektörü işletmeleri, OSB firmaları, Üniversiteler, Firma çalışanları, İş arayan çalışma çağındaki nüfus

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi

4. Nitelikli Eğitim
8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme

Bölge Planı İlişkisi

Öğrenen Bölge Gelişim Kurgusunun İşgücü Becerilerinin Geliştirilmesi 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Bölge'de öne çıkan sektörlerde geleceğin mesleklerine yönelik yetkinliklerin oluşması sağlanacaktır." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 3

Proje Adı Elektrikli ve Otonom Araç Teknolojileri Nitelikli İstihdam Geliştirme Merkezi Projesi

Proje Konusu Mesleki Eğitim

Proje Özeti

Tüm dünyada elektrikli araç satışları katlanarak büyümektedir. Yine aynı şekilde 2023 yılında 3. seviye otomobillerin yollara çıkması ve 4. seviye araçların testlerden geçmesiyle otonom araç segmentinde bir sıçrama yaşanacağı değerlendirilmektedir. Dolayısıyla otomotiv sektörünün geleceğinde elektrikli ve otonom araçlar konusunda uzmanlaşmış nitelikli iş gücüne ihtiyaç duyulacaktır. Proje kapsamında bu alanda ihtiyaç duyulacak nitelikli iş gücünü yetiştirmeye yönelik Elektrikli ve Otonom Araç Teknolojileri Nitelikli İstihdam Geliştirme Merkezi kurulması planlanmaktadır.

Sektör 85- Eğitim

Projenin Amacı

Proje ile otonom ve elektrikli araç teknolojilerinin geliştirilmesine yönelik insan kaynağı kapasitesinin geliştirilmesi; otonom ve elektrikli araç teknolojileri konusunda çalışmalar yapan öğrenciler, araştırmacılar ve startup'lar için geliştirme sürecinde birbirleriyle etkileşimin sağlanabileceği bir ekosistemin oluşturulması amaçlanmaktadır.

Projenin Bölge İçin Önemi

Otomotiv sektörü geleceğin teknolojilerini uygulayan ilklere sahip ikiz dönüşüm kapsamında elektrikli ve otonom araç teknolojileri segmentine geçmektedir. Doğu Marmara Bölgesi'nde Kocaeli ve Sakarya illeri İstanbul, Bursa illeri ile birlikte otomotiv merkezi konumunda olup istihdam piyasasının da sektörün teknolojik dönüşümüne uyum sağlaması beklenmektedir. Proje ile Bölge'deki beşerî sermayenin adaptasyon gücü yüksek nitelikli olarak geliştirilmesine önemli katkıları olacaktır.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)

240 Kişi/ Yıl kapasiteli eğitim merkezi

Proje Yürütücüsü İlgili OSB'ler ve sektörel dernekler

Uygulama Yeri Kocaeli – Sakarya

Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı 217.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü 6 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi 12 ay

Projenin Hedef Kitlesi Genç İşsizler / Otomotiv Tedarik Sektörü Firmaları

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi 4. Nitelikli Eğitim

Bölge Planı İlişkisi

Öğrenen Bölge Gelişim Kurgusunun İşgücü Becerilerinin Geliştirilmesi 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Bölge'de öne çıkan sektörlerde geleceğin mesleklerine yönelik yetkinliklerin oluşması sağlanacaktır." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 4

Proje Adı	Düzce Orman Ürünleri İstihdam ve Uygulama Merkezi
Proje Konusu	İstihdam ve Uygulama Merkezi
Proje Özeti	Proje ile Düzce'de Orman Ürünleri İstihdam ve Uygulama Merkezi kurulması planlanmaktadır. Üst Yüzey Uygulama Atölyesi ve Bileme Uygulama Atölyesi olmak üzere iki ana atölyeden oluşacak Merkez; bileme, arabalı tomruk operatörü, CNC makinesi operatörü, konvensiyonel makine operatörü, epoksi ustası, tomruk kaplama/soyma operatörü, mobilya montajörlüğü, aydınlatmalı mobilya imalatı, kaplamalı mobilya üretimi, masif mobilya üretimi, parke hattı operatörlüğü gibi teknik eğitimlerin yanı sıra, yalın üretim, üretim planlama, kalite kontrol, iş sağlığı ve güvenliği, iş ahlakı ve etik, kişisel gelişim, satış pazarlama teknikleri gibi mobilya ve orman ürünleri sektörünün nitelikli personel ihtiyacını karşılayabilecek eğitimlerin düzenlenebileceği bir altyapıya sahip olacaktır. Yapılacak eğitimlerin bir kısmı merkez sınıflarında ve atölyelerinde, bir kısmı ise anlaşmalı işletmelerde yapılabilmektedir.
Sektör	85 – Eğitim
Projenin Amacı	Düzce'de ekonomiye ve istihdama katkısı bakımından önde gelen sektörler arasında yer alan orman ürünleri sektöründe faaliyet gösteren firmaların ihtiyaçlarına cevap verecek, firmaları yönlendirecek ve geliştirecek bir merkez kurularak istihdama ve ihracata katkı sağlanması, ürün çeşitlendirilmesi, sektörün geliştirilmesi hedeflenmektedir. Kurulacak merkezin bünyesinde açılacak olan kursları başarıyla bitiren kişiler ilgi duyduğu alanda güncel meslek eğitimini alarak çalıştığı veya yeni gireceği işletmeye artı değer katabilecek özelliklere sahip alanında tercih edilen nitelikli elemanlar olacaktır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Ağaç ve orman ürünleri sektörü Türkiye toplam çalışan sayısının %3,4'ü büyüklükte ve 6,7 uzmanlaşma katsayısı ile rekabetçi sektördür (2022, SGK). Proje ile orman ürünleri alanında nitelikli personel yetiştirilerek sektörel gelişme desteklenecek ve Bölge'nin bu alanda uzmanlaşmasına katkı sağlayacaktır. Düzce'nin orman ürünlerinde küresel rekabetçi konumunu güçlendirerek marka değerinin artırılmasına katkı sağlanacaktır.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	Merkez Binası: Her bir katı yaklaşık 800 m² kullanım alanına sahip olan 3 katlı bina Merkezin 1. katında 300 m² ve 2. katında 300 m² olmak üzere toplamda 4 adet atölye, 3. katında 4 adet idari ofis mekânı, 1 adet öğretmenler odası, 1 adet kütüphane ve 10 adet sınıf
Proje Yürütücüsü	İlgili TSO ve OSB
Uygulama Yeri	Düzce / Çilimli
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	650.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	10 (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	18 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Orman ürünleri sektöründeki firmalar, orman ürünleri sektöründe istihdam edilecek kişiler
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı - 11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar - 15. Karasal Yaşam
Bölge Planı İlişkisi	Öğrenen Bölge Gelişim Kurgusunun İşgücü Becerilerinin Geliştirilmesi 1.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Genç istihdamını artırmak için gençlerin rekabet becerilerini geliştirmesini sağlayacak program ve projeler uygulanacaktır." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 5

Programın Adı Gölyaka Hava Sporları Merkezi Projesi

Programın Konusu Hava Sporları Eğitimi, Alternatif Turizm

Proje Özeti

Düzce ili Gölyaka ilçesinde bulunan Bakacak Paraşütle Atlama Noktasında, hava ve macera sporcularının yararlanabileceği bir merkez kurulması planlanmaktadır. Mevcut durumda, atlama noktasında herhangi bir düzenleme olmaksızın sporcular atlayışlarını gerçekleştirmektedir. Kurulacak merkez ile sporcular ve ziyaretçiler için yeme-içme, konaklama, eğitim ve temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri bir altyapı oluşturulması planlanmaktadır. Projeye Gölyaka ilçesinde yamaç paraşütü sporcuları için merkez, kafe/restoran, rekreasyon alanları ve arazi düzenlemesi yapılacak, konaklama imkânı sunmak amacıyla 15 adet bungalov ev inşa edilecektir.

Sektör

55 - Oteller ve benzeri konaklama yerleri
85 – Eğitim

Projenin Amacı

Tüm spor etkinlikleri içinde, doğal ortamda gerçekleştirilen hava ve macera sporları kırsal bölgeler için önemli bir potansiyel sunmaktadır. Yamaç paraşütü, trekking, dağ bisikleti ve kampçılık gibi aktiviteler, turistlerin ilgisini çekebilir ve bölgeye ekonomik katkı sağlayarak yerel ekonomiyi canlandırma potansiyeli taşımaktadır. Bu sporlar için gerekli altyapının oluşturulması, bölge halkının iş imkanlarını artıracak ve yaşam standartlarını yükseltecektir.

Tüm bu bilgiler doğrultusunda projenin amacı bölgenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına hizmet edecek şekilde Gölyaka ilçesinin hava ve macera sporları açısından bir cazibe merkezi haline getirilmesi, ilçede turizm yatırımları ve gelir düzeyinin artmasıdır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın bugüne kadar oluşturduğu turizm merkezleri arasında hava sporları temalı bir turizm merkezi yer almamaktadır. Bu ön fizibilite raporu ile bölgenin, ülkede ilk ve tek hava sporları temalı turizm merkezi haline gelmesi hedeflenmektedir.

Projenin Bölge İçin Önemi

Düzce'de yatırım alanları coğrafi engeller nedeniyle ciddi şekilde kısıtlanmaktadır. İl yüzölçümünün yaklaşık %80'i Melen Havzası içinde yer almaktadır. Yığılca ve güneyde Bolu Dağı'ndan gelen su kaynakları, Gölyaka'daki Efteni bölgesinde birleşerek Melen Nehri'ne ulaşmakta ve bu havza, özel koruma hükümleri nedeniyle sanayi yapışması açısından kısıtlanmaktadır.

Gölyaka ilçesinin geçim kaynağı tarıma dayalıdır. Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık ile fındık, ilçenin en önemli geçim kaynaklarıdır. Ayrıca, küçük ölçekli tekstil işletmeleri de ilçe ekonomisine katkı sağlamakta ve istihdam yaratmaktadır. İlçe, doğal güzellikleri ile öne çıkmasına rağmen, sahip olduğu doğal ve kültürel zenginliklerden yeterince yararlanamamaktadır.

Tüm spor etkinlikleri içinde, doğal ortamda gerçekleştirilen hava ve macera sporları kırsal bölgeler için önemli bir potansiyel sunmaktadır. Yamaç paraşütü, trekking, dağ bisikleti ve kampçılık gibi aktiviteler, turistlerin ilgisini çekebilir ve bölgeye ekonomik katkı sağlayarak yerel ekonomiyi canlandırabilir. Bu sporlar için gerekli altyapının oluşturulması, bölge halkının iş imkanlarını artıracak ve yaşam standartlarını yükseltecektir.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite) 15 adet bungalow (4 kişi kapasiteli)
1 adet restoran (250 m²)
Havacılık merkezi (335 m²)

Proje Yürütücüsü İlgili kamu kurumları ve yerel yönetimler

Uygulama Yeri Düzce / Gölyaka

Toplam Proje Bütçesi Sabit Yatırım Tutarı 700.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü 7 (sürekli)

Proje Uygulama Süresi 24 ay

Projenin Hedef Kitlesi Havacılık ve macera sporcuları, konaklama yapmayan ziyaretçiler, yerel halk

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi 11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar

Bölge Planı İlişkisi Öğrenen Bölge Gelişim Kurgusunun Yeteneklerin İstihdama Katkısının Artırılması 2.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Spor bölge ölçeğinde yaygınlaştırılacaktır." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

PROJE 6

Programın Adı	Gölyaka Turizm Merkezinde (Kültür Park) Golf Tesisi ve Otel Yatırımı Projesi
Programın Konusu	Konaklama ve Yeme İçme Hizmetleri, Golf Turizmi
Proje Özeti	Gölyaka Kültürpark'taki 790.000 m ² 'lik saha, Bakanlar Kurulu ile "golf" temalı Turizm Merkezi ilan edilmiştir. Proje kapsamında, golf turizmine yönelik golf tesisi ve beş yıldızlı otel yapılacaktır.
Sektör	93- Spor faaliyetleri, eğlence ve dinlence faaliyetleri 55- Konaklama
Projenin Amacı	Golf turizmi ile bölge turizm potansiyelini artırmak, turizm çeşitliliği sağlamak, turizm gelirlerini ve istihdamı artırmak amaçlanmaktadır. Golf turizmi, ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlar gibi birçok alanda ülkenin turizm gelirlerine önemli katkılar sağlamaktadır. Yüksek harcama gücüne sahip olan turistlerin Bölgeye çekilmesi ile birlikte konaklama, yeme-içme ve alışveriş gibi harcamaları ekonomiye; çevresel sürdürülebilirlik açısından da, golf sahalarının bakımı doğal kaynakların korunmasına katkı sağlayacaktır.
Projenin Bölge İçin Önemi	İstanbul ve Ankara'nın ortasında yer alan Gölyaka doğa, kültür ve spor turizm alt türleri başta olmak üzere alternatif turizm olanakları ile öne çıkmaktadır. Düzce'de dağ/doğa yürüyüşlerinin yapılabileceği oldukça zengin bir potansiyele sahiptir. Yaylaları, doğa yürüyüşü, dağ bisikleti, çadır kampı, karavan, foto safari, off-road ve atlı gezinti gibi eko-turizm alternatifleri de sunmaktadır. Yapılacak olan golf tesisi ve beş yıldızlı otel yatırımı ile Bölgeye üst gelir grubuna hitap eden alternatif bir spor türü eklenecektir. Bunun sonucu olarak Bölgedeki turizmin çeşitlendirilmesine katkı sağlanacak ve Bölgenin turizmden elde etmiş olduğu geliri de artıracaktır. Golf yapmak amaçlı gelen turistlerin ortalama harcamasının diğer turistlere nispeten 5 kat fazla olması turizm gelirlerinde artış sağlayacaktır. İklim ve coğrafi koşullar bakımından uygun bir destinasyon olan Gölyaka'da Proje'nin hayata geçirilmesi ile yabancı turist ve ortalama geceleme sayılarının artması öngörülmektedir.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	70 ha. Golf Sahası 220 Yatak Kapasiteli Otel
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör Firmaları
Uygulama Yeri	Düzce / Gölyaka
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	12.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	40 (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	24 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Bölge halkı, yerli ve yabancı turistler
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile İlişkisi	11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar
Bölge Planı İlişkisi	Öğrenen Bölge Gelişim Kurgusunun Yeteneklerin İstihdama Katkısının Artırılması 2.Stratejik Önceliği kapsamında tanımlanmış olan "Spor bölge ölçeğinde yaygınlaştırılacaktır." hedefiyle doğrudan ilişkilidir.

MARKA
DOĞU MARMARA
KALKINMA AJANSI

Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (Ajans Merkezi)

Yenişehir Mahallesi Demokrasi Bulvarı No: 72/A 41050 İzmit-Kocaeli

T +90 262 332 01 44 • F +90 262 332 01 45

“Kalkınma Ajansı Yayınları Bedelsizdir, Satılmaz”

 [DoguMarmaraMrka](#)

 [dogumarmarakalkinmaajansi](#)

 [dogumarmarakalkinmaajansi](#)

 [dogumarmarakalkinmaajansi](#)

www.marka.org.tr